BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
13
10 S
5

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

30'3.11
30
13
14
13.9.N.5

Digitized by Google

CATO TAVRINENSIS

POLYDORI RIPAE
MEDIOLANENSIS I. C.
PRIMARII IVRIS CIVILIS INTERPRETIS,
ET SENATORIS;
PISIS
PRIMAM REGENTIS SEDEM.

Tractatus de Diuiduis, & Indiuiduis.

Scholæ ad forenſem vſum accommodata.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Ad Sereniſs. atque Auguſtiſſimum
CAROLVM EMANVELEM,
Sabaudiæ Ducem, Pedemontium Principem, &c.

MEDIOLANI;

Apud Octauium Bordonum. 1611. *Superiorum permiſſu.*

Imprimatur.

Fr. Camillus Oleuanus Sacri Colleggij Vniuerſitatis Ticinenſis Magiſter, ac Sancti Offitij Mediolani Commiſſarius pro Reuerendiſs. Inquiſitore.

Aloyſ. Boſsius Can. Ord. Theol. pro Illuſtriſs. Card. Arch.

Vidit Saccus pro Excellentiſs. Senatu.

Digitized by Google

SERENISSIMO
AVGVSTISSIMOQ.
CAROLO EMANVELI
SABAVDIAE DVCI,
Pedemontium Principi, &c.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

POLYDORVS RIPA.

NIſi hæc ipſa, inter alia plurima, vel ex eo Tibi deberi omnes intelligerent, Dux Sereniſſime, Princeps Auguſtiſſime, quòd mea quidem non minima opera, at verò Tua Maxima Benignitate in Ampliſſimo Taurinenſis Tuæ Academiæ Agro, ea, & maturata & pene cocta fuere: Agerem certè ego, tum ob alia innumera, tum ob me ipſum à Te mirum ſemper in modum auctum. Et enim, & Tua Clementia ad eam tantæ Academiæ ſedem prouectus ſum, in qua Cuiacij illi, Pancirolij, alijq; id genus Primarij Interpretes, profeſſi ſunt. Et Tua Munificentia, quæ toto Orbe perſpectiſſima eſt, maximamq; habet ad-

Digitized by Google

mirationem , Senatoria dignitate fui decoratus . Sed tandem : Tua hæc ſint, quòd Tu , Tuaq; Proles Glorioſiſſima, Imperatoria certè Maieſtas, & Armis decorata, & Legibus, omniq; ſcientiarum genere armata eſt. In Quorum ideo Regia, re omni ex voto perfecta, & Arma ſuſpendantur, & Codices.

Ad eundem Sereniſs. atq; Auguſtiſsimum

CAROLVM EMANVELEM

Genethliacum Carmen de EODEM,

Eiuſdem Polydori Ripæ.

Concipitur; Magno paret Natura Supremi
Præſulis Imperio: Mas pută concipitur.
Naſcitur; Interea omne nefas abrumpitur. Et Fas,
Et Pax, & Pietas naſcitur interea.
Creſcit; Amor Matris, Patriſq; & Cura Deorum,
Spes populi creſcit maxima, creſcit amor.
Connubium ſtabilit; Orbem beat Auſtria Teda:
Nam, quia tale Orbem Connubium ſtabilit.
Prole Parens pulchrā efficitur; Sæcla aurea condit,
Aeternat: Pulchra nam quia prole Parens.
Arma capit? Timet Orbis. Deponit? Recreatur.
Tanta poteſt ſi abigit: Tantaque, ſi arma capit.
O nimium dilecte Deo, Magne Arbiter Orbis:
Et Tibi Pax paret, & Tibi Bella nuunt.

AD SERENISSIMOS PRINCIPES
SABAVDOS,

Auguſtiſſimam

CAROLI EMANVELIS

CATHARINÆQ. AVSTRIACÆ

Prolem;

POLYDORVS RIPA.

EVge mihi; Quid enim cerno? Fauſtiſſima cerno
Ex PHOEBO, & PHOEBE, Signa in vtrumque polum.
MAVRITIVS rutilat Sacrato Murice. VICTOR
AMEDEVS Placido Sceptro. Vbicunque Syro,
Deq; Scytha Magnos FILIBERTO agitante Triumphos;
Dumque THOMAS Magno Magna petit Genio.
Scilicet, eſt Generoſa SABAVDA, eſt AVSTRIA Proles,
Percenſens Fauſto Lumine vtrumque polum.

CO.

Digitized by Google

CO· FRANCISCO PROVANAE
VIRO ILLVSTRISSIMO,
Magno Sabaudiæ Cancellario Excellentiſs.
POLYDORVS RIPA, S.

QVOD mihi nullum à te amoris, nullum ſtudij officium unquam defuerit, optimè feciſti Vir Ampliſſime; Ita enim liberale ingenium in dies Sereniſſimi CAROLI EMANVELIS obſequijs excitatius reddidiſti. Da quęſo interim & hoc beneficium. Opus hoc meum qualecumque eſt, tua erige comitate, authoritate ſuſtine, commendatione tandem Tanto Principi gratius ſiſte. Diù mihi viue, & Vale.

Digitized by Google

ILLVSTRISSIMI MATTHIÆ VERTEMAN
De Sinderſpil, Norimbergenſis,
Almæ Piſarum Academiæ Rectoris Generalis,
Carmen ferè Lucretianum ob ſubiectam materiam.

Ad Authorem.

ID quod Diuiduum eſt quoties Indiuiduare,
Eſt Legis Virtus, Munera ſunt Hominum.
Diuidere autem Indiuiduum, in partesque ſecare,
Eſt ſupra Leges, Munera ſupra Hominum.
Hoc præſtat Polydorus, fidus, clarus, acutus
Interpres, Calamo, Voceq; & Ingenio.

AD LECTOREM,
Author.

PAuca ſcripſi, vt pauca legeres, Lector. Quæ ſi tibi probentur, benè eſt; Si diſpliceant, pauca ſunt. Ego certè maximum impendi ſtudium, vt dicerem ſtylo quodam ad ſuum finem, id eſt, ad forenſem vſum accommodato. Hoc verò vbi aliqua ex parte præſtiterim, me ſatis, ſuperq; feciſſe intelligas. Vale.

IN ZOILVM

Rode: Silex dura. Ingere: Spongia. Iam cape, perde:
Suſcipit EMANVEL. Zoile diſce pati.

COMPENDIARIVS INDEX

Eorum omnium, quæ in hoc opere continentur.

INDICEM LOCVPLETIOREM

In ipſius operis extremum reiecimus.

CONTEXTVALIVM ARGVMENTVM.

TExtus diuiditur; Notabilia colliguntur; Summaria ponitur textus ſententia; In dubium reuocatur; Stabilitur; Variè legitur; Noua textus lectio per alia cola, commata, & puncta, ab Authore affertur;

PROLOQVIORVM ARGVMENTA.

QVÆST. I.

Indiuidui vera ſtabilitur definitio; Diuidui, Indiuidui, & Indiuiſibilis ponitur differentia; Ex definitione Regulæ Cardinales colliguntur ad Indiuidui notionem.

QVÆST. II.

Diuidui, atque Indiuidui varia ex varijs recenſetur acceptio; Ea reprobatur modò, modò approbatur.

QVÆST. III.

Indiuidua Natura, Iuris diſpoſitione, & Hominis cautela, propriè inter ſe ſpecie differre, non etiam penes ſolos gradus, aduerſus alios. In contractibus materiæ diuiduæ, modò locum eſſe iuri accreſcendi, modò non eſſe; In materia verò indiuidua agendum omnino eſſe de iure non decreſcendi.

SECTIONVM ARGVMENTA.

SECT. I.

Cato noſter, an Vticenſis, an Cenſorinus, ſiue Salonianus, an princeps Portiæ familiæ. Plinij locus de Catone primo, reiecto Bologneto, ab Authore multis modis explicatus.

SECT. II.

Pœnam ab Intereſſe differre modò, modò cum eodem conuenire. Stipulationem illam, Si quid aliter factum ſit, ad pœnam in dubio referri. Pugnantia ideò iura multa conciliata, ſignatæ vtilitates.

SECT. III.

Pœnam legalem poſſe incertam eſſe, conuentionalem nullo pacto. Quid autem attenta æquitate canonica,

quid

quid iterum in foro pœnitentiali. Pœnam nō in pecunia ſolùm, aliave quantitate, verùm etiam in ſpecie certa poſſe conueniri, diuiduum licet factum in ſtipulationem deduceretur.

SECT. IV.

Stipulationes, quæ diuiduæ ſunt, aut indiuiduæ, eas nunquam diuiduas eſſe penes ſubſtantiam, ſed, vel penes operationes, vel penes multiplicationem. Quid differat qualitas perſonalis Correorum à qualitate reali Indiuiduitatis. Pactum inter principales ſtipulatores poſſe conſtituere obligationem Quantitatis indiuiduam apud plures hæredes, aduerſus Bartolum.

SECT. V.

Iter fieri, an factum ſit, an ſeruitus; An affirmatiuum ex perſona potius ſtipulatoris, quàm promiſſoris; An diuiduum, an indiuiduum; Quid ſi ad vehendam vindemiam. Imperſonalitas an ſtipulationem vitiet, ſiue verbo addatur obligatorio, ſiue executiuo adijciatur.

SECT. VI.

Seruitutes, & vrbanorum, & ruſticorum prædiorum, indiuiduas eſſe, tam reſpectu ſeruientis prædij, quam ratione dominantis. Sed, an quò ad inſtrumentum, & commoditatem? Quid de ſeruitute illa Ne luminibus officiatur, & de ſeruitute Oneris ferendi? Quid tandem de ſeruitutibus ruſticanis innominatis?

SECT. VII.

Vſus, & Habitatio, licet ſpacioſior, & amplior, cur indiuidua, Vſusfructus verò etiam tenuis, diuiduus tamen; Sed & Cautio fructuaria diuidua eſt, & quidem in omni capite.

SECT. VIII.

Amplius non agi, Amplius non peti, Rem ratam haberi, quatenus conueniant, quatenus item diſtent. Amplius non agi, an ad ſeruitutes referatur, an ad facta, an potius ad actiones. Num idem diuiduum ſit, etiam quo caſu agitur de facto indiuiduo. Quid de ſtipulatione illa Amplius non excipi. Quid tandem de Promiſſione de non offendendo, & de Promiſſione de defendendo.

SECT. IX.

Recepta, vulgataq. lectio §. Cato, ab Authore ex figura Appoſitionis ſuſtinetur; Inde variæ, ac multiplices Rhetorum figuræ, in noſtris etiam Iuribus obſeruantur.

SECT. X.

Verba illa: Neque per hæredem tuū: non adeſſe in noſtro textu; attamen

men ſubaudiri, eiuſdemq. poteſtatis eſſe, atque ſi forent expreſſa. Taxatiuam in perſona promiſſoris impedire ius repræſentationis in perſona hæredum, non verſa vice. Euclidis theorema: Quæ ſunt eadem vni tertio, ſunt eadem inter ſe: cum noſtri iuris axiomate conciliatum. Per te non fieri quominus mihi ire agere liceat, in diuiduum eſſe; Sed an perpetuò?

SECT. XI.

Promittens Titium ratum habiturum, an omni in caſu cautionem præſtare cogatur. An ad ſolam teneatur diligẽtiam; Quid in Rati ſtipulatione prætoria, quid in non prætoria; quid amplioribus verbis appoſitis. An tandem Titio peccante pro parte tantùm, promiſſor Rati in totam incidat pœnam.

SECT. XII.

An ſtipulatio, Titium, hæredemque eius ratum habiturũ, inducat Rati ſtipulationem eo ipſo. Quid in alijs promiſſionibus, de reſoluendo, de donando, de locando, de conducendo, de vendendo. Quid tandem in promiſſione de Ratum habendo; Et quò ad effectum iuris, & quò ad effectum facti.

SECT. XIII.

Verba illa noſtri §. Cato: Et Paulus reſpondit non idem eſſe: deeſſe in Pandectis Florentinis; Eo verò caſu alia illa verba: Sed videamus ne non idem hic ſit? legenda eſſe cum interrogatione, ex Authore: Amplius non agi, & Rem ratam haberi, vtramque ſtipulationem diuiduam eſſe, imò verò diuiſam quò ad hæredes, indiuiduã autem ſeu indiuiſam quò ad promiſſorem.

SECT. XIV.

Stipulatiò illa: Hæredesque ratum habituros: an diuidua ſit, an indiuidua; Quid ſi de re, aut factò agatur indiuiduo; quid pęna adiecta, potiſſimùm indiuidua. Amplius, quid in Rato prætorio, quid in cõuentionali. Quid demum in Contractibus bonæ fidei, quid in Contractibus ſtricti iuris.

SECT. XV.

Ex pluribus ſtipulatoris hæredibus offenſus alter, an ſolus agat, & quidem ad totam pęnam, tum in cauſſa abſoluta, tum in cauſſa cõditionata. Pęna, ſi vnus in plures peccet, an multiplicetur; plura item ea de re, quod aiunt, remiſſiuè.

SECT XVI.

Marcellus I.C. an Paulo anteceſſerit, an potius eidem ſucceſſerit: difficultas tota, ex bino geminoque Labeone, Antiſtio ſcilicet Labeone, & Domitio Labeone, remouetur.

SE-

SECT. XVII.

Cato, Paulusve noſter, quid re vera ſibi velit in poſtremis textus noſtri verbis: Communis ſententia adverſus quoſpiam latè ſuſtinetur.

SECT. XVIII.

Fundum tradi, Fundum dari, Fundum reſtitui, an diuidua ſint, an indiuidua. Propoſitio illa: Venditio habet naturam indiuiſam: Cuius ſit ſenſus.

SECT. XIX.

Foſſam fodi, & Foſſam purgari, an differant, potiſſimùm verò penes diuiduitatem, & indiuiduitatem. Foſſam fodi, & Foſſam purgari, quænam, tum propriè, tum impropriè accepta vocis ſignificatione, comprehendant.

SECT. XX.

Inſulam propriè acceptam naſci, impropriè verò fieri, vel fabricari. Inſula impropriè ſumpta quid ſit tandem ex eruditiſſimo Alciato. Inſulam fieri, vel fabricari, an diuiduum ſit, an indiuiduum. Dari aliquid, & aliquid fieri, quatenus conueniant.

SECT. XXI.

Opus fieri quid differat ab Operarum ſtipulatione. Operarum ſtipulatio an indiuidua ſit etiam contractu. Operæ præteritæ an indiuiduæ ſolutione, an potius diuiduæ. Operæ dum ſunt diurnum officium ex Paulo I.C. quiſnam ſit verus illorum verborum ſenſus.

SECT. XXII.

Aberrantia, vagantiaque Indiuidua pleraque, compoſita tandem, & ſedata, ſiſtuntur.

Compendiarij Indicis.

CATO TAVRINENSIS

POLYDORI RIPAE MEDIOLANENSIS I.C.

PRIMARII IVRIS CIVILIS INTERPRETIS, ET SENATORIS.

Tractatus de Diuiduis, & Indiuiduis.

Scholæ ad forenſem vſum accommodatæ.

PROOEMIVM.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

DVm CATONEM publicè interpretor in Ampliſſima TAVRINENSI Academia, atque de illius editione cogito; Mihi ferè illud contigit, quod A. Gellio in ſuis Noctibus Atticis. Acceſſit quippè ad me vir in legalibus diſciplinis non vulgariter exercitatus; Adiutum, inquit, ornatumq; venio Catonem tuum: Simulq; pagellas mihi dat quaſdam pauculas. Accipio, lego. At verò, vbi video monſtra quædam, & portenta pro miraculis; dum nullas in ijs offendo examinatas quæſtiones, quæ à Catone, & Paulo in l. 4. §. Cato. ff. de verb. obligat. proponantur; ſtatim properans reddo accepta, nil ferè ad noſtrum Ca-

Digitized by Google

tonem congruentia; atque cum Socrate tandem apud A.Gellium,

Aedibus in noſtris, quæ recta, aut praua, geruntur.

Cæterùm, vt ferè Liuius in principio, aut me amor ſuſcepti negotij fallit, aut nulla pars iuris ſubtilior, iucundior, vtilior, quam in tres potiſſimas iam diuido partes; In prima ago de puriſſimis Contextualibus; in ſecunda de Proloquijs ad vniuerſam Diuidui,& Indiuidui materiam; in tertia de ſingulis Diuiduis, & Indiuiduis, tum ex ſecto Catonis, & Pauli,quin & Vlpiani textu excitatis, tum de alijs errantibus,& vagantibus Indiuiduis,ſedatis tandem, & compoſitis.

CON-

Digitized by Google

CONTEXTVALIA
PARS PRIMA.

SVMMARIVM.

1 *TEx. in §. Cato, diuiſio penes literam.*
Eiuſdē diuiſio penes notabilia, n. 2
3 *Tex. in §. Cato, ſummaria ſentētia.*
Eiuſdem ratio decidendi in ſenſu abnegatiuo, num. 4.
Ratio decidendi in ſenſu poſitiuo, nu. 5.
6 *Factum proprium promittens, ad factum tenetur, non ad curam.*
7 *Hæres quilibet in facto indiuiduo totum repræſentat defunctum.*
8 *Tex. in §. Cato, ratio dubitandi. Dubitationis ſolutio, num. 9.*
10 *Tex. in §. Cato, ratio decidendi in facto diuiduo in ordine ad hæredes.*
Alia ratio decidendi in ordine ad eoſdem, num. 11.
12 *Text. in §. Cato, ratio decidendi in facto diuiduo, quoad principalem promiſſorem.*
13 *Antonij Contij lectio ad §. Cato.*
Alia ex Authore, num. 14.
Alia ex Accurſio, num. 15.
Alia ex alijs, num. 16.
17 *Tranſlata, atque plura tranſpoſita in iure noſtro.*
18 *Lelij Taurelli lectio ad §. Cato.*
19 *Parentheſis nulla in § Cato, nec etiam ex Florentina lectione.*
Sed nec ex Præſide Fabro, nu. 20
Quod tandem nihil eſt, num. 21.

ARGVMENTVM.

¶ Textus diuiditur; Notanda colliguntur; ſummaria ponitur textus ſentētia; In dubiū reuocatur; Stabilitur; Variè legitur; Noua textus lectio per alia cola, commata, & puncta, ab Authore affertur.

PAVLVS lib. 12. ad Sabinum, de quo textus in l. 4 §. Cato. ff. de verb. oblig. penes vulgatam literam, & frequentiori voto, tā in foro, quàm in ſcholis receptam editionem.

1 *Verba Contextus, ſingulis † illius partibus indicatis.*

CATO libro quintodecimo ſcribit: Pœna certæ pecuniæ promiſſa, ſi quid aliter factū ſit: mortuo promiſſore, ſi ex pluribus hæredibus vnus contra quàm cautum ſit, fecerit: aut ab omnibus hæredibus pœnam committi pro portione hæreditaria, aut ab vno pro

portione ſua. Ab omnibus, ſi
id factum, de quo cautum eſt,
indiuiduum ſit, veluti ITER
FIERI: Quia quod in par-
tes diuidi non poteſt, ab om-
nibus quodammodo factũ vi-
2. pars deretur. ¶ At ſi de eo cautũ ſit
quod diuiſionem recipiat, ve-
luti AMPLIVS NON AGI:
tum eum hæredem, qui aduer-
ſus ea fecit, pro portione ſua
ſolùm pœnam committere.
3. pars ¶ Differentiæ hanc eſſe ratio-
nem, quòd in priore caſu om-
nes commiſiſſe videtur (quod
niſi in ſolidum peccari nõ po-
terit) illam ſtipulationẽ PER
TE NON FIERI QVO-
MINVS MIHI IRE, AGE-
4. pars RE LICEAT? ¶ Sed vi-
deamus ne non idem hic ſit,
ſed magis idẽ quod in illa ſti-
pulatione TITIVM, HAE-
REDEMQ. EIVS RATVM
5. pars HABITVRVM? ¶ Et Pau-
lus reſpondit non idem eſſe.
6. pars ¶ Nam hac ſtipulatione, & ſo-
lus tenebitur, qui non habue-
rit ratum: & ſolus aget à quo
fuerit petitũ; Idq; & Marcello
videtur: quamuis ipſe domi-
nus pro parte ratũ habere non
poteſt. Hæc textus.

Diuiſio textus.

2 *Diuido ego hunc textum in † ſex partes.*

IN prima ſcribitur quòd pœna appoſita facto indiuiduo, vt *Iter fieri*, indiuidua eſt.

In ſecunda quòd pœna appoſita facto diuiduo, quale eſt illud *Amplius non agi*, diuidua eſt.

In tertia ponit I.C. differentiam, & reaſſumit factũ illud; *Iter fieri*, per alia verba ſcilicet, *Per te non fieri, quominus mihi ire, agere liceat.* Eadem enim eſt ſtipulatio, ſaltẽ connexiuè, comprehenſiuè, & conſecutiuè, Iter fieri, & Per te non fieri &c. qua de re, & latè, & vtiliter inferius ſuo loco in ſectione, Veluti iter fieri.

In quarta dubitat I. C. de illo facto: *Per te non fieri, quominus mihi ire agere liceat*; An potius conueniat cum illo facto: *Titium, hæredemq; eius ratum habiturum*.

In quinta ſoluit; & dicit quòd differunt: *Per te non fieri quominus &c.* Et *Titium, hæredemq; eius ratum habiturum.*

In ſexta reddit rationem, quia: *Per te non fieri*, eſt ſimpliciter indiuiduum; *Titium verò, hæredemq; eius ratum habiturum*, eſt reſpectu hæredum diuiduum, imo diuiſum.

Summaria recepti textus ſententia cum rationibus dubitandi, decidendi, contrariorumq; ſolutione.

3 POena † adiecta, ſiue facto diuiduo, ſiue indiuiduo, ſem-

ſemper aduerſus peccantem
promiſſorē committitur in ſo-
lidum, aduerſus verò illius hę-
redes, modò cōtra omnes pro
hæreditaria portione, ſi ſimus
in facto indiuiduo, modo pro
parte peccantis tantùm, & cō-
trafacientis, ſi ſimus in facto
diuiduo.
Ratio autem decidendi du-
4 plex eſt. Alia in ſenſu † abnu-
tiuo, vt vtar verbis *textus in l.*
Inter ſtipulantem in principio ff. de
verb. oblig. ſeu abnegatiuo, vt
ibidem gloſſat *Accurſ. in ver-*
bo, Abnutiuum; qui quidem te-
xtus loquitur in puncto ſtipu-
lationis indiuiduæ *Iter fieri*,
Per te non fieri, de qua in tex-
tu noſtro. Alia ratio deciden-
5 di eſt in ſenſu † poſitiuo, quia
cum ſtipulatio ad factum indi
uiduum, etiam negatiuū, duo
dicat; Quid negatiuum, ſcili-
cet promitto per me, hære-
desq; meos non fieri &c. Quid
poſitiuum, Promitto me, hære
desq; meos curaturos, vt do-
lus malus abſit. *l. Inter ſtipulan-*
tem, in fine prin. ff. de verb. oblig.
l. In illa ſtipulatione. ff. eod. Vel
etiam, Me, hæredesq; meos
curaturos, vt facere poſſis. *l.*
Cum filius familias. §. *In hac ſti-*
pulatione, & l. In illa ſtipulatone,
Per te non fieri. ff. eod. de verb.
oblig. Dum hæredes non om-
nes in promiſſione abnegati-
ua aduerſantur patri, pater-
niſq; promiſſis, niſi ex parte
rei, quia res indiuidua eſt, nec
poteſt peccari ab vno, quin in
totum offendatur ſtipulator;
Attamen poſitiuè aduerſan-
tur omnes, dum vnus peccat,
eo in ſenſu, quòd non curant
vt Per te ire agere liceat. Et ſi
dixeris nonne qui promiſit ſe
curaturum &c. ſatisfacit dum
curat? Dicimus, quòd in ordi-
ne ad hæredes nō ſatis fit, quia
qui promittit ſe curaturum fa
6 ctum † propriū, tenetur ad fa-
ctū nō ad curam; Cura .n. ipſa
conſiſtit in facto, dum curare
quis promittit factū propriū.
omnes aūt, & ſinguli hæredes
7 ſunt hoc caſu † repræſenta-
tiuè defunctus teſtator, vel pa
ter, quia factum indiuiduū eſt.
Nec inde aliqua cōtingit ini-
quitas quæ poterat videri ra-
8 tio † dubitādi; cùm ij, qui ſti-
pulationi obtemperant, à co-
hæredibus contumacibus re-
petant; ideoq; alterius pecca-
tum cęteris tandem damnoſū
9 † non eſt *l. hæredes.* §. *In illa, in*
fin. ff. fam. erciſc. l. 2. §. *ex his*,
verſ. Sed quo caſu, & §. *Item ſi*
in facto in princ. ff. de verb. oblig.
& l. In executione, in fin. prin. ff.
eod. de verb. oblig. Hinc clariſ-
ſimè apparet etiā ratio deci-
10 dendi, cur in facto † diuiduo
quiſpiā ex hæredibus pro por
tione tantū ſua peccantis cō-
mittatur pœna. quia ſcilicet in
ſen-

ſenſu abnegatiuo quod in partes diuidi poteſt, in id pro parte etiam peccari poteſt. Et in ſenſu poſitiuo, quia in materia diuidua hęredes repræſentant defunctũ ipſum diuiduo modo. *l. pro hæreditarijs. C. de hæred. act. l. pan. §. de illo ff. de condit. & demonſtr. l. ea quæ in nominibus.* C. fam. erciſc *l. ſi fundum ſub conditione §. ſi libertus ff. de leg. 1. l. Manius. § cum qui ab vno. ff. de leg. 2. l. cũ à matre. C. de rei vind.* in materia verò indiuid. repſentãt defunctũ modo indiuiduo *l. cũ quaſi § ſi pluries ff. de fideic. liber. Bart. ĩ l. Cõtinuus §. præterea ſciendũ, n. 10 ff. de ver. oblig.* & quia ſequeretur abſurdũ maximũ ſi in ſtipulationib⁹ diuiduis, diuiduiſq; obligationibus pro peccato partis tota committeretur pœna, vt
11 † ſcilicet facillimè promiſſis mille à teſtatore ſi quid aliter factum ſit, quatuor hæredes tenerẽtur ad præſtationẽ quatuor millium contra *textũ in l. Si pluribus, in prin. ff. de leg. 2.*

Ratio verò decidendi in
12 † principali promiſſore eſt, quia etiam factum aliàs diuiduum indiuiduum eſt. *l. Tutor. §. Lucius Titius ff. de vſur. l. Iulianus. §. offerri ff. de action. empt. l. qui pignori. ff. de pign. Gloſſ. in l. quidam exiſtimauerunt. ff. ſi cert. pet.*

Varia contextus lectio.

IAm verò quæ diximus, eã ſunt retenta quę numquam facilè reijcienda eſt, vulgata editione. Cæterũ nõ defuerũt qui aliter legendum nonnullis in locis fuerunt opinati. Atq; Antonius Cõtius hoc loco
13 contendit † delenda eſſe illa verba: & Paulus reſpondit nõ idem eſſe; & certè dum Florentiæ Pandectarum Archetypum illum non attingerẽ modò, verùm etiam ob maximam Sereniſſimi illius benignitatẽ, & clariſſimi Equitis Vincentij Giugnij beneficium plenè ex animi ſententia examinarem, inter pleraq; alia illud etiam, & animaduerti, & obſeruaui clauſulam illam: *& Paulus reſpondit non idem eſſe;* illic non adeſſe; niſi velis clauſulam illam ibi deeſſe potius, & deſiderari, quàm non adeſſe. Nẽpè quia eiuſmodi lectura, ꝙ aiunt, niſi clauſulam illam, & Paulus reſpondit nõ idẽ eſſe, vel adijcias, vel ſubaudias, falſa videatur, ſiquidem ea ratione ſupponerent Pandectæ Florentinæ id, quod etiã manifeſtè affirmat Contius, ſcilicet ſtipulationem illam: PER te non fieri; quominus mihi ire, agere liceat; eandem eſſe cum illa ſtipulatione: TITIVM, hæ-

hęredemq́. eius ratũ habiturũ. Cùm tamen prior ſtipulatio ſimpliciter indiuidua ſit, poſterior verò ſaltem quò ad hæredes diuidua, immo diuiſa. Qđ tamen ſi reijcere libeat cũ Pãdectis Florentinis clauſulam illam, & Paulus reſpondit &c. mecum nouiſſimè interroges, diſſeces textũ, eundemq. ſtabilias ꝑ alia cola, commata, ac puncta. Habebis enim adhuc, vt opinamur, & verum, & clarũ textus huius intellectum. Vide verò inferius in ſectione Et Paulus reſpondit &c.

14 Vbi ego ita † lego.

Cato libro quintodecimo ſcribit: Pœna certa pecunia promiſſa, ſi quid aliter factum ſit: mortuo promiſſore, ſi ex pluribus hæredibus vnus contrà quàm cautum ſit fecerit: aut ab omnibus hæredibus pœnam committi pro portione hæreditaria, aut ab vno pro portione ſua. Ab omnibus, ſi id factum, de quo cautum eſt, indiuiduum ſit, veluti Iter fieri: quia quod in partes diuidi non poteſt, ab omnibus quodammodo factum videretur. At ſi de eo cautum ſit, quod diuiſionẽ recipiat, veluti Amplius non agi: tum eum hæredem, qui aduerſus ea fecit, pro portione ſua ſolum pœnã committere. differentia hanc eſſe rationem, quòd in priore caſu omnes commiſiſſe videntur, quod niſi in ſolidum peccari non poterat, illam ſtipulationem Per te non fieri quominus mihi ire agere liceat? Sed videamus ne non idem hic ſit? Sed magis idem, quod in illa ſtipulatione, Titium hæredemq; eius ratum habiturum. Nam hac ſtipulatione, & ſolus tenebitur qui non habuerit ratum: & ſolus aget à quo fuerit petitum; idque & Marcello videtur; quamuis ipſe dominus pro parte ratum habere non poteſt.

Hæc textus ex mea lectione. Declarationẽ verò videas per te in eadem ſectione *Et Paulus reſpondit*.

Cõmata verò, cola, puncta, notas interrogationis, non importunè opportuna conſtituimus nos tandẽ Pandectis Florentinis, dum à vulgata diſtãt editione, cùm in Pandectis ijs nec colum reperiatur, nec coma, nec interpunctio, nec interrogatio, quod & feliciori atramento, illuſtriorique calamo ꝓfiteri videtur D. Hieronymus dum præfatur in Ezechielem. Ait enim, Legite igitur, & hunc iuxta tranſlationẽ noſtrã: quoniã per cola ſcriptus, & commata, manifeſtiorẽ legentibus ſenſum tribuit.

15 Accurſius hoc † loco in verbo: Non idem eſſe; dixit alias deeſſe, Non, ideoq́. legit: Et Paulus reſpondit idem eſſe. Sed certè nimia correctio eſt à negatiua ad affirmatiuam. Et pręterea verò obſtat adhuc

ſu-

Digitized by Google

ſuperior difficultas aduerſus, & Contium, & Pandectas Florentinas; hoc namq. pacto binæ illæ recitatæ ſtipulationes eædem eſſent, quod omnino falſum eſſe docuimus.

16 Dicunt alij † tranſlatam eſſe, atque tranſpoſitam clauſulam illam. *ILLAM ſtipulationem per te non fieri, quominus mihi ire, agere liceat?* Legendum autem ſic fore: *Differentiæ hanc eſſe rationem, quòd in priore caſu omnes commiſiſſe videntur, quod niſi inſolidum peccari non poterit. Sed videamus illam ſtipulationem Per te non fieri, quominus mihi ire, agere liceat? ne nō idem hic ſit.*

Verùm hæc obſeruatio hùc non pertinet, vbi in Florentino fonte, dulces, puræ, & perſpicuæ ſunt aquæ, quicquid ſit in alijs Pandectarum locis; multa enim adeſſe in Pande-

17 ctis inuerſo † verborum ordine à librarijs conſcripta, nec dũ reſtituta, animaduertit *Cuiac. lib. 1. obſer. Iur. cap. 38. ex pendens ad hoc tex. in l. filius qui patri. ff. de bon. libert. in l. fin. ff. de ſolu. in l. 1. ff. ad l. Iul. de vi priuat. quod vitium irrepſiſſe etiam in notanda à librario l. In quartã ff. ad l. Falcid. ſuppoſuit Duaren. li. 2. diſp. anniuerſ. cap. 10. ad fin. & clarè voluit D. meus Alex. Raud. ad dictam. l. In quartã, quam poſuit poſt deciſiones Piſanas, in parte prima.*

Clauſula verò illa parẽtheſi

18 † ſignata dum his concipitur verbis à *Lelio Taurello* viro ſuæ tempeſtatis doctiſsimo: *Quod niſi in ſolidum peccari nõ poterat*; ſecutus eſt vir ille Lugdunenſem literam, namq. Florentina habet, *poterit*. Quod quidem minimum eſt; commonui tamen, vt ſciant omnes, etiam oculatiſſimis viris, qualis fuit Taurellus in frequenti lectione Pandectarum illarum, aliquid excidere. Scito tamen in

19 meo Codice nullam † Parentheſin, ſed nec in Florentina lectione (eſt certè verò in vulgata) ſed nec eam concedit, immo verò reijcit clariſſimus

20 Præſes † *Antonius Faber Sabaudus li. 5. coniect. Iur. c. 7.* Hoc verò non eſt eius ponderis, aut momenti, vt vulgatum inuertat ſenſum; quicquid. n. velis, quicquid probes, aut fluẽtem ſine Parentheſi orationem, aut eandẽ iniecta Parẽtheſi clau-

21 dicantem, idem certè † prorſus ſenſus, eadem omnino ſententia.

Ex his omnino ſpero textũ illum ſatis clarum, & manifeſtum, quem omnium iudicio magnam continere difficultatem teſtatus fuit *Crottus hic* in principio; re verò, & fama tenebroſum eſſe, & difficillimũ, & propter litteræ ſcrupuloſitatem, & propter materiæ implicitatem omniũ conteſtatis vo-

votis ſcripſit *Soc.iun. hic in prin. & ibid. Hormanoſt. Det. & alij omnes.*

Explicata verò textus litera non infeliciter vt opinamur, adduntur nobis, & maximè, animi, fore, vt diligentiſſima, & accuratiſſima methodo materiæ huius nodos non excidamus ſed ſoluamus, hoſce labyrintos non perfodiamus ſed retegamus, haſce difficultates nõ intricemus magis adhuc, ſed tandem extricemus.

Finis Primæ Partis.

Digitized by Google

PROLOQVIA.

Quæ Prologomena, ſeu Præmiſſa appellant.

PARS SECVNDA.

SVMMARIVM.

1 INdiuiduum definitur.
Reijcitur definitio, num. 2.
3 *Indiuiduum non eſt qualitas, ſed quale.*
4 *Indiuiduum non recipit diuiſionem. Vel potius diuiduitatem, num.* 5.
6 *Indiuiduum nunquam recipit diuiduitatem, ſæpius tamen diuiſionem de facto.*
7 *Indiuiſibile, & congruam, & incongruam partitionem excludit.*
8 *Indiuiduum quid ſit ex Authore.*
9 *Indiuiduum quid differat à diuiduo, quid ab indiuiſibili.*
10 *Indiuidui diuiſio in iure ciuili appellatur corruptio.*
In iure Canonico occiſio, num. 11.
12 *Indiuidui notio penes primam regulam.*
Penes ſecundam, num. 13.
Penes tertiam, num. 14.
Penes quartam, num. 15.

ARGVMENTVM.

¶ Indiuidui vera ſtabilitur definitio; Diuidui, Indiuidui, & Indiuiſibilis ponitur differentia; Ex definitione Regulæ cardinales colliguntur ad Indiuidui notionem.

QVÆSTIO I.

Quid ſit Indiuiduum?

MISSAS facio definitiones illas, quę per factum traduntur, & per actum, quæ vtinam perfectæ eſſent, ſuſtinerētur etenim non ſolùm apud plerumq; pro definitione deſcribentes Iureconſultos, ſed etiam apud ſuperſtitioſè definientes Philoſophos. Accedat verò illa defini-

Digitized by Google

finitio, in qua proximæ tempeſtatis interpretes quidam nõ in celebres certè conquieſcere, & requieſcere videntur. Porrò ea eſt definitio.

1 INDIVIDVVM eſt † qualitas, quę partitionem excludit. Ve-
2 rùm in hac definitione † falſum eſt genus, non ſufficiens differentia.

Falſum eſt genus, quia Indiuiduum non eſt qualitas; quis enim in naturalibus dixerit hominem, qui Indiuiduũ eſt, qualitatem eſſe? quis in iure noſtro ITER fieri, & alia, de quibus in noſtro textu, eſſe qualitates? Quis item FVNDVM tradi, foſſam fodi, inſulam fabricari, & alia huiuſmodi, de quibus *tex. in l. ſtipulationes non diuiduntur. ff. eod. de verb. oblig.* non ſecus ac ſi dixeris paries albus eſt qualitas. Atq. *Porphyrius in Prædicabilibus ca. 3. de ſpecie ad finem* nõ dicit Indiuidua eſſe proprietatem, ſed Indiuidua ideo dici, quoniam ex proprietatibus cõſiſtit vnumquodq. eorum &c. & qualitas eſt ſic, quo aliquid partitionem excludit, non autẽ quod. Non igitur Indiuiduum
3 qualitas eſt, ſed † quale *l. ſtipulationum quædam, & l. Vbi autem nõ apparet infr. tit. n.* vel etiam Indiuiduum eſt quid cũ qualitate, quæ qualitas appellatur Indiuiduitas; vel melius quia Indiuiduũ ſimpliciter dicit negationẽ diuiſionis, dicere poſſumus quòd Indiuiduum eſt quid non recipiens qualitatem, quę qualitas licet frequentius in iure
4 noſtro appelletur † diuiſio. *l. 2. §. ex his igitur ſtipulationibus. ff. de verb. oblig. l. ſtipulationes non diuiduntur. ff. eod. l. ſi is qui quadringenta §. quædam legata diuiſionem. ff. ad l. Falcid.* eleganter tamen ma
5 gis, magiſq. propriè dicitur † Diuiduitas d. §. *quædam legata*, in illis verbis: Hæc itaq. legata quæ diuiduitatem nõ recipiũt. Quia verè apud me, ſed & apud quemlibet rectè ſentiẽtem, Indiuiduum ſæpius recipit diuiſionem, nunquam tamẽ recipit
6 † diuiduitatem, cùm diuiſio ad ſolam pertineat partitionẽ de facto, diuiduitas verò partitionis includat cõgruitatẽ, hoc eſt vt inferius explicabimus partitionem ſalua ſubſtantia.

Inſufficiens præterea eſt differentia, quia dũ dicimus quòd Indiuiduum partitionẽ excludit, nonne idem contingit Indiuiſibili? nam & Indiuiſibile partitionem excludit; imo potentiùs, quàm Indiuiduum, cùm Indiuiduũ excludat partitionẽ congruam, & ſalua ſubſtantia tantùm, non autem partitionẽ
7 incongruam facti; at verò † Indiuiſibile, & congruam, & incõgruã reſpuit partitionẽ. Cùm ergo differentia eiuſmodi non contrahat definitionem ad terminos ſoli' definiti, ſed adhuc ea latius vagetur, definitũq. ex-

cedat, cùm conueniat alij à re definita certè definitio non cõuertitur cum ſuo definito, inepta igitur,& vitioſa. *l.* 1. §. 1. *ff. de dol.* eſt amplius falſum, quòd indiuiduum excludat ſimpliciter partitionem; cùm imò ſtipulatio ad indiuiduum recipiat aliquãdo diuiſionem, quamuis per diuiſionem corrumpatur, *l. ſtipulationes non diuiduntur, in princ. ff. verb. obl.* ſtipulationes, inquit tex., nõ diuiduntur earum rerum, quæ diuiſionem nõ recipiunt: veluti viæ, itineris, actus, aquæductus, cęterarumq. ſeruitutũ. Idem puto, & ſi quis faciendũ aliquid ſtipulatus ſit: vt puta fundum tradi, vel foſſã fodi, vel inſulam fabricari. Horum enim diuiſio corrumpit ſtipulationem.

Ego igitur ſic Indiuiduum definio:

8 INDIVIDVVM eſt Quod † congruam partitionẽ excludit.

Dum enim dico Quod, dico quale, non qualitatem.

Dum etiam dico, quòd Indiuiduum excludit partitionem, illud oppono in vim contradiſtinctæ ſpeciei ipſi diuiduo.

Dum tandẽ adijcio illud verbum, illamve dictionem: Congruam: tunc perficio definitio-
9 nẽ; quia † Indiuiſibile excludit omnẽ omnino diuiſionẽ, & cõgruam, & incongruam; Diuiduum recipit diuiſionẽ, & quidem congruam. Indiuiduũ verò, vt paullo ſuperius cõmonuimus recipit quidem diuiſionẽ, & ſic diſtat ab Indiuiſibili, non tamẽ congruã, quia & ipſum Indiuiduũ & illi appoſita ſtipulatio corrumpitur *l. Stipulationes non diuiduntur in princ. ff. de verb. oblig. l. rerũ mixtura. ff. de vſucap. c. afferte, de præſumpt. Bald. in l. Si plures. col. 2. C. de condit. inſert. Iaſ. in l. Stipulationes non diuiduntur, in princ. ff. de verb. oblig.* ideoq́ue oppoſitè diſtat à Diuiduo. Et equidẽ nimis clarè probãt quę de Indiuidui definitione propoſuimus duo iura, ſcilicet *tex. in d. l. Stipulationes non diuiduntur, in princ. ff. tit. noſtro,* vt qđ appellatur Indiuiduum, illius tãdem
10 diuiſio dicatur † corruptio; & hoc eſt quod à *textũ in l.* Non *amplius legatorum. §. fin. ff. de leg.* 1. dicitur, quòd Indiuiduũ eſt, quia ſine damno diuiſio illius fieri non poteſt, *tex. in d. cap. afferte, de præſumpt.* Infans. n. ille controuerſus apud binas meretrices coram Sapientiſſimo Rege Salomone, quem & Rex ſapienter tentans, & Meretrix ſuum ementita, diuidendum conſtituunt; eundem infantem & infantis mater ſupplex, & Rex iudicans, non occidendũ conueniũt. Vides verò ibi infantis di-
11 uiſionem eſſe eiuſdem † occiſionem, & interitum. Hoc Indiuiduum natura alio termino, vt aiunt, à I.C. Pomponio, Naturaliter Indiuiſum appellatur

in

in *l.Non amplius.§ fin ff.de leg.1.*

Ex hac definitione effluunt tres illæ Cardinales regulæ ad Indiuidui notionē, de qb' *Bart. in l.Stipulationes nō diuiduntur, nu. 5.ff.de verb.oblig.Imol. nu 7.Burſat.conſ.176. quamquā, vbi de com muni, num. 30. & 31. lib.2. Odd. de reſtit.in integr.q.46.art.6.n.25. Alex. conſ.186. viſis ſubtiliſſimis, num. 11.lib.2. Angel. conſ.326. Ex themate, nu.4.*Natta *conſ 479.Difficilis, nu.23. verſ. Indiuiduum autem, Crauet. conſ.239. Ex verbis, nu.6.verſ.Item illud.D.meus Raud. qui dicit hanc eſſe communem theoricam deciſ.12. Anno, nu.81.Pappon. conſ.27.Falſū, nu.9.*quarum

12 Prima regula † eſt, φ quæ diuiſionem non recipiūt, vel quæ diuiſa corrumpuntur, vel quæ ſine damno diuidi nō poſſunt, ea indiuidua ſunt, *l. Stipulationes non diuiduntur, in princ. ff. de verb.oblig.l.*Non *amplius.* § *fin.ff. de leg.1.*

13 Secunda regula, quòd † quoties pars non affert tantam vtilitatem in parte, quantam totum in toto, illud dicitur indiuiduum, *tex.in l.In executione.* §. *ſecunda ſpecies.ff.de verb.oblig.*

Tertia regula, ſi eſt deuenire
14 ad† incōueniens vt partes ſint ex diuerſis totis, illud dicitur indiuiduum, *l.In executione.ff.de verb. oblig. Rota Genuenſ. deciſ. 156.Cum Paulus, num.13.*

Quas regulas dum damnat damnatus *Pariſ.* apud me tamē correctus, *par.2.nu.261.pag.171.* fatetur tamē ab omnibus plaudi. Sed & verę, & certę, & demōſtratæ, nedum demonſtrabiles, ex noſtri iuris pœnu, ſunt.

Quarta addi poteſt regula, de qua *Natta in conſ. 479.Difficilis occurrit, nu.23.verſ. & vbi ali-*
15 *quis, ſcilicet* † quoties quis cogeretur inuitus incidere in cōmunionē, tūc .n. Indiuiduū eſt, *gloſ. in l. fundus ille ff.de contrab. empt. latè Natta loco cit.* de quo tamen inferius ſuo loco.

SVMMARIVM.

1 *Indiuiduum eſt duplex ex Bartolo. Reijcitur hæc diuiſio, num. 2.*

3 *Quantitas, & quantitatis ſtipulatio diuidua eſt ſecundum naturam.*

4 *Quantitas liquida, reſpectu principalis debitoris indiuidua eſt. Fallit primò fauore libertatis, num 5 Fallit ſecundò in conferendis tributis, num 6*

7 *Quantitatis præſtatio quò ad hæredes diuidua eſt, imò actu diuiſa.* Niſi aliud expreſsè caueatur, num.8.

9 *Obligatio ſiue contineat dandum diuiduum, ſiue diuiduum factum, ſi pœna adijciatur, an indiuidua efficiatur.*

10 *Fundum dari diuiduum eſt quò ad omnia.*

11 *Fundum tradi an diuiduum ſit.*

12 *Text.in l.2.§.1. ff.de verb.obl.declaratur.*

13 *Text.in l.In executione. §.pro parte. ff.de verb. oblig. declaratur.*

14 *Text.in l. Si non ſortem. §. Si decem ff.de condict.indeb.declaratur.*

15 *Pœna adiecta dando, vel facto diui-*

duo

Digitized by Google

duo, an, & quando committatur inſolidum.
16 *Pœna in contractibus, & committitur, & exigitur inſolidum.*
17 *Pœna in iudicijs quando inſolidũ committatur.*
18 *Text.in l.nõ amplius, in fine.ff.de leg. 1. declaratur aduerſus Bartolum.*
19 *Damnum aliud eſt poſſibile.*
Et hoc conſtituit Indiuiduum iuris diſpoſitione, num.20.
21 *Damnum aliud eſt probabile.*
Et hoc conſtituit Indiuiduum hominis cautela, num.22.
23 *Indiuiduum eſt triplex ex Iaſone, & Ripa reijcitur hac diuiſio, num.24.*
25 *Mixtum nec excedit, nec exceditur à ſuis ſimplicibus.*
26 *Priuilegium ad legitimandos ſpurios, amplius & inceſtuoſos, quos caſus comprehendat.*
27 *Indiuiduum mixtũ non datur ex Authore.*
28 *Indiuiduum natura non poteſt propriè dici Indiuiduum legis diſpoſitione.*
29 *Lex non poteſt ſupra naturam.*
30 *Indiuiduũ eſt quadruplex ex Bartolo.*
Reuocatur in dubiũ hac diuiſio, n.31.
32 *Indiuiduum acceſſione eſt potius inſeparabile.*
33 *Indiuiduorum ſpecies ducentas recenſet Aeguinarius Baro.*
Quæ tamẽ magis ſunt Indiuiduorum modi, num.34.
Vel exempla, num.35.
36 *Indiuiduorum tres ſunt ſpecies.*
37 *Indiuiduum natura quid ſit.*
38 *Indiuiduum iuris diſpoſitione, quod.*
39 *Stipulatio hominis in genere, quomodo diuidua.*
40 *Quantitatis ſtipulatio quomodo indiuidua.*
Sed potius aliquãdo indiuiſa ex alijs, num.41.
Imò veriùs indiuidua ex Authore, num.42.
43 *Quantitatis ſtipulatio quomodo diuidua, imò diuiſa.*
44 *Minorum fundus communis indiuiduus eſt.*
45 *Minores non prouocant ad diuiſionẽ.*
46 *Feudum habens dignitatem annexã, an ſit diuiduum.*
Quid ante Friderichi conſtitutionẽ, num.47.
Quid in dignitate regali, num.48.
49 *Feudum habens dignitatem annexam hodie eſt indiuiduum iure.*
50 *Feuda inferiora hodie ſunt diuidua, & natura, & iure.*
51 *Canonis præſtatio quomodo diuidua.*
Quomodo indiuidua, num.52.
Quid in ordine ad liberationẽ, nu.53
54 *Emphyteutæ plures noui, ſunt plures per modum plurium.*
Canonis ideo præſtatio diuidua, n.55
56 *Vectigalis ager diuiduus eſt.*
Et venit in iudicium communi diuidundo, ac familiæ erciſcundæ, n.57
Nec tamen per adiudicationem, aduerſus Bartolum, num.58.
Sed per realem diuiſionem, num.59.
Etiam ſine domini conſenſu, num.60.
61 *Vectigalis ager non poteſt totus vni ex diuidentibus adiudicari.*
Niſi aliud ſuadeat Ius accreſcendi, num.62.
Vel Inueſtitura placita, num.63.
64 *Text. in l. communi diuidundo 7. in princ.ff.cõm.diuidundo declaratur.*
65 *Vectigalis ager diuiſus indiuiduã continet præſtationem.*
66 *Vectigalis ager diuiſus, perſeuerat per modum vnius, non per modum plurium.*
67 *Fundus diuiſus gratia commodioris culturæ, eſt per modum vnius.*
68 *Indiuiduum hominis cautela quid ſit.*
69 *Indiuiduum ſit ex hominis voluntate, etiam coniecturata.*

Digitized by Google

70 *Indiuiduum quare triplex.*
71 *Indiuidui diuiſio ex Bart. & Ripa.*
72 *Indiuiduum quò ad contractum, & ſtipulationem quid ſit.*
73 *Indiuiduum quò ad obligationem, & ſolutionem quod.*
74 *Indiuiduum quò ad ſolutionem, & liberationem quod.*
75 *Indiuiduum deſcendendo, ſemper indiuiduum eſt.*
76 *Negatiua omnia negat.*
77 *Affirmatiua non affirmat omnia.*
78 *Text. in l. In executione. §. in ſolidũ ff. de verb. oblig. declaratur.*
79 *Indiuiduum obligatione eſt etiam indiuiduum præſtatione.*
80 *Euictio habet duas obligationes ſeparatas.*

ARGVMENTVM.

¶ Diuidui, atque Indiuidui varia ex varijs recẽſetur acceptio; Ea reprobatur modò, modò approbatur.

QVESTIO II.

Quotuplex ſit Indiuiduum.

BArtolus in l. ſtipulationes non diuiduntur, in principio, nu. 18. ff. de verb. oblig. dicit, quod in-
1 diuiduum eſt † duplex, ſecundũ naturam, & ſecundum iuris diſpoſitionem; adducit ad hoc textum in *l. non amplius, in fin. ff. de leg.* 1.
2 Hæc diuiſio † deficit; eſt etenim, & Indiuiduũ ex hominis prouiſione, vel placito, quod tamen, & diuiduum erit ſecundũ naturam, & ſecundum iuris diſpoſitionem. Quemadmodum ſi inter contrahentes pactum conueniatur, vt quæ quantitas debetur, nullo pacto pro parte poſſit exſolui, nec etiam per hæredes. Eſt etenim quan-
3 titas, eiusq. ſtipulatio † diuidua ſecundum naturam. *l. In executione obligationis ff. de verb. obl. l. 2. §. 1 ff. eod.* Iuris autem diſpoſitione, ſi quod agitur liquidũ ſit, reſpectu principalis debito-
4 ris ſtipulatio † regulariter indiuidua eſt, nec enim põt qui totum debet, partẽ ſoluere nolente creditore. *l. Tutor. §. Lucius Titius. ff. de vſur. gloſſ. in l. quidam exiſtimauerunt ff. ſi cert. pet. text. adhuc in l. Iulianus §. offerri ff. de action. empt. & in l. qui pignori ff. de pignor.* Dixi verò regulari-
5 ter, qa fauore libertatis † aliud eſt; puta ſi quis ſeruus iuſſus eſt dare decem hæredi ad libertatem conſequendam, poterit ſtatu liber decẽ illa dare interpoſitis, & interpolatis vicibus, atque præſtationibus variatis, hæc resq. meritò cogendus erit ſic accipere. *l. Cùm hæres §. itẽ ſi decem ff de ſtat. liber.* Idem prorſus in cõferẽdis † patrimoniali, ſeu
6 rationali tributis, quia annua præſtatio illi etiã inuito à collatoribus, tribus tamen, non paucioribus vicibus, fieri poteſt, nõ quidem odio tributorum, ſed fauore grauati. *l. placuit. C. de collat. fund. patrim. lib. 11 gloſſ. in d. l.*

Digitized by Google

d. l. quidã exiſtimauerũt,in uer. ad accipiendum ff. ſi cert. pet. At verò quò ad hæredes prꝗſtatio quantitatis, niſi aliud conueniatur pacto expreſsè concepto,diui-
7 dua † eſt, imo actu diuiſa, *l. In executione,in princ. ff. de verb. obl.* ibi: Nam interdum eſt aliquid, quod à ſingulis hæredibus diuiſum conſequi poſſumus,& ea ſpecies pertinet ad promiſſionem pecuniæ certæ, nam petitio,& ſolutio ad portiones hæreditarias ſpectat. Addo *gloſſ. in l. 2. §. 1. in uer. præſtationẽ ff. eod. textum ubi notatur in l. 1. C. de reb. credit. in l. Cum à matre. C. de rei uind. Addo etiã Pariſ. ad hanc materiam in 2. 2. num. 205. in fin. pag.* 151. *apud me correctum, Ripam in hoc §. Catonum.* 4. *& num.* 13. qui dicit hoc caſu ceſſare binas regulas conſtituentes obligationẽ indiuiduam, quas ibi vide. Dixi verò, Niſi aliud cõueniatur pacto expreſsè concepto; Cauendum eſt etenim ab ijs, de quibus *Pariſ. par. 3. nu.* 483. *pag.*
8 477. qui † voluerunt per pœnæ adiectionem, obligationẽ aliàs diuiduam effici indiuiduã, ſunt enim apud me iura ex quibus
9 habeo, quòd † ſiue obligatio cõtineat dandum diuiduum, ſiue factum diuiduũ, pœnaq́. vtroq́. caſu obligationi,& ſtipulationi adijciatur, non ideo obligatio efficitur indiuidua, ſed niſi totum præſtetur, pœna inſolidum committitur. Aliud autem profectò eſt, quòd obligatio per pœnam efficiatur indiuidua, aliud quòd niſi totum prꝗſtetur, inſolidum pœna committatur; Hìc verò ratione pœnæ adiectꝗ ſtipulationi cõtinenti dandum diuiduum expendo *tex. in l. ſtipulationũ. § ſi ſortem. ff. de uerb. oblig.* ſi ſortem promiſeris, inquit textus,& ſi ea ſoluta nõ eſſet, pœnam: vnus ex hæredibus tuis portionẽ ſuam ex ſorte ſoluerit, nihilominus pœnam committet, donec portio cohꝗredis ſoluatur. Atq́. ratione pœnæ appoſitæ ſtipulationi continenti factum diuiduum eſt *textus in l. In executione. §. Itẽ ſi ita ff. de ver. oblig.* vbi ideo ſcire omnino debes, quòd *Fundum dari* diuiduũ
10 † eſt quò ad omnia *ex Bart. in l. ſtipulationes, nu. 9 ff. de uerb. oblig.*
11 Sed & *Fundum tradi*, ſi † credimus *Pariſ. in 2. 2. n. 204. pag.* 151. *& nu. 306. pag.* 187. qua de re tñ latiùs ex profeſſo inferiùs ſuo loco erit agendum, ſcilicet in ſectione, *Fundum tradi*; Non deficiunt alia iura, interea verò textus in *l. 2. § ſi cum hominem. ff. de uer. oblig. in l. qui hominem. ff. de acceptilat. in l. ſi ſtipulatus. §. 1. ff. de ſolut. gloſſ. & Bart. in l. ſi non ſortem. § pen. ff. de condict. ind.*
12 Nec cuiquam interea † ſcrupulũ inijciat *tex. in l. 2. §. 1. uerſ. quædam partis, & uerſ. Nam ſi Stichi ff. de uerb. oblig.* ea .n. deciſio eſt ad euitandum abſurdum, de quo *textus in l. In executione. §.*

pro

pro parte ff. de verb. oblig. ne ſci-
licet in diuerſis hominibus par-
13 tes ſoluantur. Sed neq; †textus
in eodem §. *pro parte, in fine, ibi,*
Idem iuris eſt, & ſi quis decem mil-
lia; agit .n. ibi Paulus I.C. de ſti-
pulata quantitate in ordine ad
promiſſorem, non autem illius
hęredes, de quibus etiam *textus*
in l. In executione, in prin. ff. de uer.
obl. in l. Cùm à matre. ff. de rei vind.
l. 1. vbi not. C. de reb. credit gloſſ. in
l. 2. §. 1. in uer. præſtationem ff. eod.
14 *de verb. oblig.* Nec tandē†textus
in *l. ſi non ſortem.* § *ſi decem ff. de*
condict. indeb. ibi .n. facta fuit ſo-
lutio vnius ex rebus alternati-
uè promiſſis, quo caſu per ſolu-
tionē partis in vna re, non con-
tingit liberatio, nec etiā in par-
te ſoluta.

Sed & quæſo, quod diximus
pœnam adiectam dando vel fa-
cto diuiduo niſi totum aut ſol-
uatur aut præſtetur, committi
15 inſolidum, niſi† diſtinguas, ha-
bebis iura contraria. Dic igitur,
quòd ſi ſimus in contractibus,
pœna, & cōmittitur inſolidum,
16 & inſolidum †exigi poteſt *l. ſti-*
pulationum aliæ §. ſi ſortem ff. de
uerb. oblig. l. In executione. §. item ſi
ita. ff. eod. l. ſi is qui ducenta. §. 1. per
17 *totum. ff. de reb. dub.* At verò † in
iudicijs, ſi quidem pœna appo-
natur reſpectu eorum, quæ per-
tinent ad ordinationē, mitiùs
agitur, quia licet de rigore pœ-
na committatur inſolidum, ex
æquitate tamen, ſi pro rata vni'
offeratur pœna, exceptione
doli is vtetur, qui ex ea ſtipu-
latione conuenietur. *l. ſi ſeruus*
§. ſi plurium. ff. ſi quis caut. Si verò
pœna ijs adijciatur in iudicio
quæ pertinent ad deciſionem,
dicendum idem erit ꝙ in con-
tractibus, vt ſcilicet integra pœ-
na inſolidum, & committatur,
& exigatur. *l. 5. §. ſi ſortem pro-*
miſeris ibi: Idemq. eſt ff. tit. noſtro,
iuncto. tex. in l. Celſus in prin. ff. de
arbitr. Bart. hic nu. 18.

Sed tādem ad Indiuidui di-
uiſionem, de qua *Bart. in l. ſtipu-*
lationes non diuiduntur, in princ. ff.
de verb. oblig. iam .n. & dixim',
& probando conuicimus eam
deficere, dum vult Indiuiduum
eſſe duplex tantum, videlicet
ſecundum naturam, & ſecundū
iuris diſpoſitionem, vbi namq;
eſt Indiuiduum ex hominis pla-
cito?

Sed nec textus quo ipſe niti-
18 tur illud nobis perſuadet, is †
verò eſt in *l. non amplius in fin. ff.*
de leg. 1. Sin autē, inquit textus,
res legatæ, vel naturaliter indi-
uiſæ ſint, vel ſine dāno diuiſio
earum fieri non poteſt. Etenim
19 dico ego damnum duplex†eſt,
aliud poſſibile à iure præuiſum
in genere, & hoc conſtituit In-
20 diuiduum † iuris diſpoſitione,
21 aliud verò damnum eſt † pro-
babile ab homine præuiſum in
indiuiduo, & hoc facit Indiui-
22 duum hominis † cautela. Et ſic
me interprete habes ex loco

Digitized by Google

Pomponij in *d. l.non amplius, in fin ff.de leg.*1.non Bartoli,ſed cõmunem deduci, & comprobari Indiuidui diuiſionem.

Iaſon in *l.2.§.& hàrũ,in prin. vſque ad num. 8. ff. hoc tit.* aliam conſtituit Indiuiduorum diuiſionem dicẽs, quòd Indiuiduũ
23 eſt† triplex,aliud ſecundum naturam,aliud ſecũdũ iuris diſpoſitionem,aliud mixtũ; quã diuiſionẽ ſecutus fuit *Ripa hic n. 2.*

24 Verùm,& hæc diuiſio † peccat in duobus.primò quia in ea non cõtinetur Indiuiduum ex prouiſione hominis, neq́. enim mixtũ egreditur ſua ſimplicia
25 ſed ſub ijs cõtinetur nec † excedens, nec exceſſum, *tex.in l.ſi ita facta. ff.de iniuſt. rupt.in l.ſi ita ſcriptum.ff.de lib.& poſth.Iaſ.in l. ſi mater, nu.8. C. de in off. teſtam. Alciat.in l.verbum erit, num. 3. ff. de verb. ſignif. D. Praſ. Menocb. conſ.97.nu.66.* Hinc illud, quòd ſi Comes quiſpiã Palatinus priuilegiũ à Cęſare ſit cõſecut' ad legitimandos ſpurios, ampli',
26 & † inceſtuoſos: ſpurius ideq́. inceſtuoſus ab eiuſmodi Comite natalibus legitimis reſtitui poterit, *Bart. in l.2. in prin.ff. de verb.oblig.Bald.in §. omnium, n.3. Inſt.de action.ibid.Iaſ.nu.*30.In eo etiam peccat Iaſonis recitata diuiſio, in quo peccat vniuerſa ferè repetentium turba, quòd non datur eiuſmodi Indiuiduũ
27 †mixtum; nec .n. quod Indiuiduum eſt natura,propriè dici
28 poteſt Indiuiduum legis † diſpoſitione, cùm etiã volens lex nõ poſſit diuiduare illud quod Indiuiduum eſt à natura, vt videre eſt in *l fi.C.de bæred.action. l.ea quæ in nominibus.C.fam.erciſ. l.heredes.§.an ea.ff. eo.fam.erciſc.* eſt equidem potens lex, ſed nõ
29 † ſupra naturam.*l. 1.§.ſi uir uxori ff. de acq.poſſ l.2.§.1.ff.de uſufr. ear.rer.quæ uſu conſum.*

Bartol. alibi, ſcilicet in *l.græcè.§ illud.nu.4.ff.de fideiuſſ.* dicit
30 Indiuiduũ eſſe altero de† quatuor modis, Natura, Volũtate, Acceſſione, Forma; ſequitur poſt alios *Anchar. Iun.li.2.q.26. quidam,nu.*3.D. meus Io.*Baptiſta Coſta remiſſiuè de Ration. Rata, q.* 138. *in fin. Addo Aret. in § quod ſi quis,num.2. Inſt.de Inutil.ſtipul. Addo, & Sebaſt. Medic.in tract.de reg.iur.reg.6.nu.* 60. Verũ vix eſt
31 vt forma† differat à Natura, ꝙ ad præſens negotium attinet, quemadmodũ enim Turris eſt indiuidua, qa ſi diuidatur corrumpitur, & deſinit eſſe turris *l.2.§ præterea ff.de aq.pluu.arc.l. locus ff.de acq.poſſ.*ita homo indiuiduus dicitur, quia ſi eum diuidas corrumpitur,& deſinit eſſe homo *cap. nonne,de præſumpt.* Acceſſione autem non dicitur
32 quippiam Indiuiduũ,ſed† inſeparabile, cum Indiuiduũ dicatur reſpectu vnius tãtùm,& inſeparabile reſpectu pluriũ, ita tamen connexorum,vt ſeparari non poſſint *l.1.§.item quæritur ff.de*

Digitized by Google

ff. de aq.quotid.& aſtiu.l. tunc inu-
tile ff.de pecul.legat. l. poſſeſſionum
C.cõm.utr.iud. deſideratur præ-
terea in hac diuiſione Indiui-
duum legis diſpoſitione; niſi ni
mis impropriè agas, veliſq́. In-
diuiduũ forma eſſe Indiuiduũ
legis diſpoſitione.
33 Alij vſq́. ad †ducentas Indi-
uiduorum ſpecies recenſent, vt
Aeguinarius Baro; quas tamen ne
arbitreris ſpecies propriè eſſe,
ſed vel Indiuiduorum Modos
34 † quales decem, & ſeptem re-
cenſet *Bald.in l.Pro hæreditarijs à*
nu.8.vſq́. ad 15.C.de hæredit.actio.
35 vel potius Indiuiduorũ † exẽ
pla, qualia innumera eſſe teſta-
tur *Pariſ.in 3. par.nu.23.pa.315.*
Dicamus nos Indiuiduorum
36 ſpecies † tres eſſe, non plures,
non pauciores. Aliud .n. eſt In-
diuiduũ natura, aliud iuris di-
ſpoſitione, aliud hominis cau-
tela. Indiuiduũ natura, de quo
etiam *textus in l.non amplius in fi.*
37 *ff.de leg.1.* eſt † quod natura di-
uiſionem nõ admittit, veluti cũ
viam, iter, actum ſtipulamur *l.2.*
§. & harum ff.de uerb. oblig.l.1.§.
ſi uſusfructus ff.ad l.falcid.l.uia ff.de
ſeruit.Bart.in l ſtipulationes non di-
uiduntur, in prin.nu.26. ff. de uerb.
oblig. ideoq. ſi diuidatur, corrũ-
pitur ſtipulatio *l.Pro parte ff.de*
ſeruit. & l.ſtipulationes non diuidũ
tur, in prin. ff.de uerb. oblig. Indi-
38 uiduum † iuris diſpoſitione eſt
illud, quod ſecundum ſe, & na-
turaliter, diuiduum eſt, qualis
eſt quantitas, & homo in gene-
re *l. 2.§. 1. uerſ.quadã partis qui-*
dem ff. de uerb. oblig. iuris tamen
diſpoſitione Indiuiduũ eſt, q͞a
niſi totum detur, ſtipulationi ſa
tis non fit, *eadem l. 2. §. quædam*
partis ff.de uerb.oblig. l. In execu-
tione §. pro parte ff.eod. Ita tamẽ,
39 vt intelligas hominis in† gene
re ſtipulationem indiuiduã eſ-
ſe iuris diſpoſitione, & quò ad
primum promiſſorem, & quò
ad illius hæredes *d. §.pro parte,*
ibi. Solui verò niſi ſolidus non
poteſt, alioquin in diuerſis ho-
minibus rectè partes ſoluẽtur:
ꝙ non potuit defunctus facere
ne ꝙ ſtipulatus ſum conſequar.
Quãtitatis verò ſtipulationem
eſſe indiuiduam iuris diſpoſi-
40 tione quò ad † primũ promiſ-
ſorem (niſi potius velis nõ in-
41 diuiduã eſſe, ſed † indiuiſam,
cum Pariſ.2. par. num. 258. verſ.
Quæro primò, pag. 170. quod non
placet dum adijcimus Indiui-
duũ iuris diſpoſitione, qua at-
tenta iam non indiuiſum tan-
42 tùm, ſed imò † amplius Indiui
duũ eſt; benè indiuiſum eſt ſe-
cundum ſe, magis, quàm indi-
uiduum, ſed ad alia) diuiduam
43 verò, imò potius† diuiſam quò
ad illius hæredes, *l.Tutor §.Lu-*
cius Titius.ff.de vſuris, gloſſ.in l.1.
§.1.in verbo præſtationem.ff.tit.no-
ſtro, gloſſ.in l.quidam exiſtimauerũt
ff.ſi cert.pet. textus adhuc, & ibi no
tatur in l.Iulianus. §. offerri. ff. de
act.empt.in l. qui pignori.ff. de pi-

Digitized by Google

*gnor. in l.*In *executione in princ. ff.*
de verb.oblig.in l. 1. C.*de reb. cre-*
*dit.in l.*Cùm *à matre* C.*de rei vind.*
Qualis itē eſt fundus cōis inter
44 plures † minores, qui ſecundū
naturam eſt quidē diuiduus, *l.*
*locus.ff.de verb.ſignif.& l.*In *execu*
tione § I*tem ſi ita.ff.de verb.oblig.*
inter minores tamē ex iuris di
ſpoſitione eſt indiuiduus, mi-
nores enim ad diuiſionis cauſ-
45 ſam † non prouocant, ſed ma-
iorum expectāt prouocationē,
*l.*1.*§.ſi communis res,& l.ſi pupil-*
lorū,in prin. ff.de rebus eorum, qui
ſub tutela;tex.etiam in l. Inter om-
nes minores. C.*de prædijs, & alijs*
rebus minorum. Feudum etiā ha-
46 bens † dignitatem annexam,
diuiduū eſt natura, quinimo ēt
ex legibus, ſeu feudorū vſu ac
conſtitutione,olim tamen ante
47 Friderichi † cōſtitutionē mox
ſubijciēdam, & hodie quoque
pluribus in locis, ſi tamen rega
les excipias dignitates, vt ita
cōiter ſeruari in Italia, in qui-
buſdam Alemaniæ regionibus,
cęteriſq; nonnullis prouincijs,
vt ſcilicet omnia feuda etiā di-
48 gnitatū præter † regales diui-
dantur atteſtatur *Io.Andręas,&*
Gratus, quos tu videas apud
Clar.*in § feudum,q.*44. *nu.*2. Ho-
die verò ex ſcriptis feudorum
conſtitutionibus feudū digni-
49 tatem annexam habens † indi-
uiduū iure eſt,licet diuiduū na
tura, cætera autem feuda infe-
riora hodie quoque ſunt diui-

50 dua, & † natura & iure,quo lo-
co non adduco *Soc. Cur. iun. &*
alios teſtantes de communi, de qui-
bus Clar.*d.quæſt.*44.*num.* 1. Cum
ad id ſit planiſſimus textus in §.
præterea,de prohib.feud. alien. per
Frideric. in vſibus feudorum. Præ-
terea ducatus, inquit textus,
Marchia,Comitatus, de cætero
non diuidantur:aliud tñ feudū,
ſi conſortes voluerint; non poſ
ſum tamen, quin rei huic addā
& *Alex.conſ.*25. *lib.*5. *& D. Cra-*
*uet.cōſ.*264.*n.*8.Tādē,ne diutius
in recenſendis exemplis immo
51 remur, præſtatio † canonis li-
cet diuidua ſit à natura,*Corn.*
*cōſ.*285. *Viſo,num.*11. *vol.*3.quia
ſolutio in quantitate naturali-
ter diuidua eſt *l.* 2.§.1.*ff.de verb.*
oblig. indiuidua tamen ex legi-
bus eſt; quam ob rē plures em-
phyteutæ hæreditarij inſolidū
tenētur, nec canonis pręſtatio-
52 nem † diuidunt, *Feder. de Sen.*
conſ. ſeu quæſt. 228. *Duo fratres,*
*nu.*1.*Alex.conſ.*7.*num.*6.*lib.*5 *Al-*
ber. in l.communi diuidundo 2. *hu-*
ius initij ff. comm. diuid. Corn.conſ.
24.*Ad euidentiam,num.*17. *vol.*2.
Corbul.de cauſ.priu.ob non ſol. can.
*ampl.*8. *nu.*2. *& de communi Clar.*
*in §.emphyteuſis, quæſt.*8. *num.*17.
53 quod † intellige reſpectu libe-
rationis ab incurrenda caduci-
tatis pęna; cæterū reſpectu cō-
uentionis principalis nō poteſt
à principio dominus cōuenire
plures emphyteutas hæredita-
rios in ſolidum,ſed tantùm ſin
gu-

gulos pro parte cũ clauſula ſaluo iure &c. liberatio autem ſtat in pendenti quò ad omnes, ẽt quò ad eum qui pro parte conuentus eſt, & virilem ſoluit, donec ſolidum congruo, & legitimo tempore fuerit dño ab emphyteutis præſtitum, *l. ſi non ſortem* §. *ſi decem ff. de condict. indeb. l. In executione* §. *pro parte, ubi ẽt gloſſ. in uerb. promiſerit ff. de uerb. oblig. l. 2* §. *ex his igitur, ubi etiam gloſſ. in uerb. ſoluendo liberari ff. eod. l. Cum ex cauſſa, ubi gloſſ. fin. ff. de uerb. oblig. Salyc. in l. 2. nu.* 10. 12. 13. C. *de hared. action Specul. in tit. de Arbitro* § *ſequitur, uerſ. Sed pone, Iaſ. in l. nõ ſolum* §. *morte, nu.* 48. *ff. de op. no. nunc. gloſſ. in l. communi diuidundo 7 in ordine, in uer. Confundatur ff. comm. diuid. latiſſimè* Caualcan. *deciſ* 30. *Poſtquam, nu.* 118. *uol.* 2. Et verò cum myſterio repetij de pluribus emphyteutis hęreditarijs, quia ſi eſsẽt
54 plures emphyteutę † noui, cum habeant diuerſum, & diuiſum principium, & cenſeantur plures, & diuerſæ inueſtituræ *Corbul. de cauſ. priuat. ob alien. limit.* 7. *nu.* 5. *Gabriel. conſ.* 84. *num.* 4. *uol.* 1. *Bald. in l. Voluntas, n.* 4. C. *de fideicom.* profectò niſi hominis accedat pactio, & cautela, de iu-
55 re † diuiduam opinor canonis præſtationẽ. Vide verò ne in eã prolabaris opinionem, vt quia regulariter præſtatio canonis indiuidua eſt ſaltem liberatione, exiſtimes ideo & indiuiduũ
56 eſſe iuris diſpoſitione † vectigalem agrum, bonaue emphyteutica, equidem ſunt diuidua & veniunt in vtrumq; iudiciũ
57 & communi † diuidundo, & familiæ erciſcundæ *l. communi diuidundo 7. in princ. ff. comm. diuid. l. Item prædia ff. fam. erciſc.* non dico per adiudicationẽ tãtùm,
58 quod † malè opinatus fuit *Bartolus poſt Accurſium ibid. in l. communi diuidundo 7. in princ. ff. com.*
59 *diuid.* ſed per † veram, & realẽ fundi vectigalis diuiſionem, &
60 quod magis eſt, etiam † ſine domini conſenſu, *Bart. in l. qui Romæ* § *duo fratres, num.* 24. *ff. de ver. oblig. de communi dd. in d.* §. *duo fratres, vbi Ripa, num.* 86. *Alex. & alij in l. ſi domus* §. *fin. ff. de leg.* 1. *de magis cõi, & quòd ita communiter ſeruetur ſcribit Alex. in d.* §. *duo fratres, num.* 60. *Clar. in* §. *emphyteuſis q.* 14. *nu.* 1. *Dec. conſ.* 263. *In contractu, in fin. in vrgentioribus terminis Corbul. de cauſ. priua. ob alienat. limitat.* 7. *num.* 1. 2. 3. &
61 4. Immo verò non † poteſt totus ager vectigalis alteri ex diuidentibus adiudicari ſine domini præcedente licentia, vel cõcurrente conſenſu, vel ſubſequente ratificatione, niſi, vel
62 aliud ſuaderet ius † accreſcendi inter coẽphyteutas, ſiue expreſſum ſiue tacitum, vel aliud
63 concederent placita † Inueſtituræ, *Ripa in d.* §. *duo fratres, nu.* 86. *Corbul. loco cit. num.* 5. *Hieron. Gabr. conſ.* 84. *Non quia, n.* 6. & 7. *vol.*

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

vol. 1. Cephal. conſ. 195. Vincentius, num. 17. lib. 2. Aufrer. ad Capell. Toloſ. deciſ. 75. in fin. de communi Burſat. conſ. 181. Inueſtitur, num. 9. Verſ. verum admiſſa, libr. 2. Ex quibus vides bona emphyteutica non ſolum eſſe diuidua ex iuris diſpoſitione, ſed amplius eadem facilius diuidi, q̃ indiuidua adiudicari. Nec tibi
64 negotium faceſſat† malè à quibuſdam intellectus. *tex. in l. cõmuni diuidundo 7. in princ. ff. com. diuid.* Cuius hæc ſunt verba: Vectigalis ager an regionibus diuidi poſſit, videndũ. Magis autem debet Iudex abſtinere huiuſmodi diuiſione: alioquin p̃ſtatio vectigalis confundetur. Hæc tex. qui non dicit ſimpliciter agrum vectigalis diuidi nõ poſſe, ſed ex ea ratione, ne pręſtatio vectigalis confundatur. Diuidi ergo poteſt fund' in ſe, modò indiuiduus pſeueret in ſui ratione, vt ſcilicet canonis præſtatio adhuc poſt diuiſum vectigalis agrũ indiuidua perſeueret, quod ſuperius declarauimus. Sicq; ager vectigalis diuiſus, eſt adhuc vnica emphy-
65 teuſis, & † indiuiduam continet præſtationem. Id quod nõ ſolùm ſatis indicãt verba legis illius, quæ hucuſq; retulimus, verùm etiam ea, quę ibidẽ conſequuntur, quippe ea ſũt: Neratius ſcribit, arbitrium, ſi regionibus fundum non vectigalem diuiſum, duobus adiudicauerit, poſſe quaſi in duob' fundis ſeruitutem imponere. Hæc textus; quod dicimus nos non contingere in vectigali diuiſo fundo, qui diuiſus nõ eſt quaſi
66 duo fundi, ſed quaſi † vnus.

Quemadmodũ (quæ aſſimilatio ſi non omnino opportuna fortè, at certè nec erit importuna) in eo cõtingit fundo, qui in plures regiones non ſimpliciter, ſed commodioris culturæ gratia fuerit diuiſus, q adhuc perſeuerat, & quidem diuiſus, cum pluribus regionibus fuerit de-
67 terminatus, nõ tñ per† modum plurium, ſed per modum vnius *l. Caius, in fi. ff. de leg. 2. Alciat. in l. locus eſt, nu. 3. ff. de uerb. ſignif.* Sũt, & alia indiuidui ex legibus exẽpla, quæ poſt textuales quæſtiones quaſi vagantia continebimus, & quaſi errantia componemus, atq. confirmabimus. Hic .n. nolumus latius euagari, ſed tantũ proloqui, & præfari præmiſſa quædã ac prologomenã, quibus omiſſis textuales quęſtiones aut examinari non poſſent, aut certè examinatæ non intelligerentur.

68 Indiuiduum tandem † hominis cautela illud eſt, quod & natura diuiduum eſt, & iuris diſpoſitione, hominis tamen prouiſione indiuiduum eſt, *Burſat. conſ. 176. quamquam, nu. 32. libr. 2.* vbi amplius vult non ſolum ex hominis expreſſa prouiſione fieri quid indiuiduum, ſed etiam

ex

69 ex † coniecturata voluntate, ibi alios adducit. Addo *Rot. Rom. apud Caputaq. par. 1. deciſ. 206. Confirmatio, nu. 5. & 6. Parſ. conſ. 58. Vera, nu. 59. uol. 3. Bald. conſ. 32. Præſupponitur in facto, li. 2. Crauet. conſ. 239. Ex verbis, nu. 5. verſ. Et dicitur, eundem Crauet. conſ. 170. Proponitur, num. 6. verſ.* Et *indiuiduum, Pappon. conſ. 27. Factum, n. 18. Quincil. Mandoſ. cōſ. 98. Quæſitum, n. 8.* De hoc autem Indiuiduo hominis prouiſione dicunt nonnulli eſſe textum in *l. ſtipulationes non diuiduntur, in princ., & in l. Cum ex cauſſa ff. de uerb oblig.* quorum iurium neutrum apud me continet Indiuiduum hominis cautela, ſed vel Indiuiduum natura ſua, vel Indiuiduum iuris diſpoſitione ratione finis, *l. ſi is qui quadringenta §. quædam ff ad l. Falcid.* ibi: Neq. enim vllum balneum, aut vllum theatrum, aut ſtadium feciſſe intelligitur, qui ei propriā formā, quæ ex conſummatione contingit, non dederit, & eſt ēt *textus in l. 2. in princ. ff. de prætor. ſtipul. in l. In executione, in principio, verſ. ſecunda ad opus ff. de uer. oblig.* Quod ſi velis eſſe indiuiduum, hominis ſimpliciter diſpoſitione; dicas eſſe diuiduum contractu, indiuiduum obligatione. Eiuſmodi .n. indiuidua poterant equidem ſingula pro parte in contractum deduci, qa liberum fuit à principio ſtipulari partē domus, balnei, ſtadij, theatri, nauis, vel foſſæ fieri. At verò domo, balneo, ſtadio, theatro, naui, vel foſſa in ſtipulationem deducta. iam obligatio indiuidua eſt, nec pars præſtari poteſt, *Par ſ. par. 3. n. 76. uerſ. Ea uerò, pag. 335.* Dicas ideo de hoc indiuiduo hominis voluntate eſſe *textū in l. Pedius ff. de recept. arb tr.* quem textum in puncto expendit *Bart. in l. gracè §. illud commune, num. 4. ff. de fideiuſſ. & Parſ. conſ. 35. Abſolut. o, nu. 17. vol. 2.*

Hæc tamen magis inferius innoteſcent.

Quare tamē conſtituerimus tres Indiuiduorum ſpecies, nō plures non pauciores, ſcilicet, Natura, Iuris diſpoſitione, &

70 Hominis cautela, ea fit† ratio, quia ius omne, vel eſt à natura, vel à lege, vel ab hominum diſpoſitione *Inſt. t. t. de Iur. nat. gēt. & ciuil. l. ſcripto, in fin. ff. ut. à. lib. l. 1. §. 1. et 2. C. cōm. de leg. l. contractus ff. de reg. iur. §. deinceps Auth. de Nupt.*

71 Recipit & Indiuiduum† aliā diuiſionē ex Bart. in hoc §. Cato nu. 1. Ripa num. 3. & alijs, eſtque adhuc in triplici differentia; Aliud. n. eſt Indiuiduū quò

72 ad † contractum & ſtipulationem, vt ſtipulatio itineris, viæ, actus, & aliarum ſeruitutū, quarum diuiſio corrumpit ſtipulationem *l. ſtipulationes non diuiduntur, in princ. ff. de uerb. oblig. at.* Aliud eſt diuiduum quò ad cō-

tra-

traƈtum & ſtipulationem, indi-
73 uiduum verò quò ad † obligationem & ſolutionẽ, vt Turrim ædificari *l. 2. §. præterea ff. de aq. plu. arc. l. locus ff. de acq. poſſ.* Aliud tandem eſt diuiduũ quò ad cõtraƈtũ, & quò ad obligationẽ,
74 indiuiduum tñ quò ad † ſolutionem, vt contingat liberatio, qualis eſt ſtipulatio quantitatis *l. In executione §. pro parte ff. de uerb. obligat. l. Tutor §. Lucius Titius ff. de vſur. l. ſi ſeruus §. ſi plurium ff. ſi quis cautio. l. 2. §. 1. iunƈta gloſ. in uerb. præſtationẽ ff. de uerb. oblig. gloſ. in l. quidam exiſtimauerunt, in uerb. ad accipiendum ff. ſi cert. pet.*

Ita tamen vt ſcias, quòd indiuiduum cõtraƈtu eſt etiam indiuiduum, et obligatione, & ſolutione; Indiuiduũ obligatione eſt etiam indiuiduum ſolutione. Diuiduum verò contraƈtu erit aliquando indiuiduum & obligatione & ſolutione. Itẽ diuiduum contraƈtu & obligatione erit indiuiduũ ſolutione, vt ex adduƈtis exemplis apparet manifeſtè. Hoc verò aut ex *Parſ.* regula *de diuiduis 3. parte, nu. 79 verſ. Accipe duo*, qđ quic-
75 quid indiuiduum eſt † deſcendendo ſemper indiuiduum ſit; Diuiduum verò, deſcendendo non ſemper diuiduum ſit, ſed aliquando indiuiduum; aut ex mea regula, quòd cum negatiua potentius neget, quàm affirmatiua affirmet, *cap. cum dileƈtus vbi gloſſ. de conſuet. Dec. in l. 1. nu.*
76 *13. C. de paƈt.* ideo negatiua † omnia negat quæ à negato de-
77 ſcendunt, ſed affirmatiua † nõ affirmat omnia quæ deſcendũt ab affirmato; indiuiduum autẽ negat, & diuiduum affirmat.

78 Opponitur verò de † *textu in l. In executione §. in ſolidum ff. de verb. oblig.* verba textus: In ſolidũ verò agi oportet, & partis ſolutio adfert liberationẽ, cùm ex cauſſa euiƈtionis intendimus. Nam hæredes venditoris in ſolidum denũtiãdi ſunt, omnesq; debent ſubſiſtere, & quolibet defugiente omnes tenebũtur: ſed vnicuiq; pro parte hæreditaria præſtatio iniungitur.

Sed *Parſ.* apud me correƈt', *in 3. part. nu. 79. & clarius, in prin. num. 41. uerſ. Vt ergo*, reſpondet;
79 quòd illud qđ indiuiduũ eſt † obligatione, eſt etiã indiuiduũ præſtatione, ſcilicet faƈtum ne
80 euincatur. Sed in † euiƈtione duæ ſunt obligationes ſeparatæ, diſtinƈtæ, æquè principales, quarum vna nõ ſubrogatur alteri, ſed venit ſubordinatè in defeƈtum alterius. Vna autem eſt indiuidua, quæ ſemper indiuidua perſeuerat, & hoc eſt faƈtum ne euincatur. Altera verò ſemper diuidua eſt, & in obligatione, & in præſtatione, & hæc eſt præſtatio quantitatis pecuniæ.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Indiuidua Natura, Iuris diſpoſitione, & Hominis cautela, non differunt ſpecie ex Pariſ.*
Reycitur hac opinio, num. 2.
3 *Magis, & minus, tale adhuc eſt in omnibus gradibus.*
4 *Album, tale eſt in omnibus gradibus.*
5 *Indiuidua Natura, Iuris diſpoſitione, & Hominis cautela, differunt ſpecie ex Authore.*
6 *Indiuidua contractu, quæ ſint.*
7 *Indiuidua contractu, ſunt etiam Indiuidua obligatione, & ſolutione.*
8 *Indiuidua obligatione, ſed diuidua contractu, quæ ſint.*
9 *Indiuidua ſolutionis quis propriè ſit caſus.*
10 *Ius accreſcendi an habeat locum in contractibus diuiduis.*
11 *Text. in l. ſi mihi, & Titio, in prin. ff. de verb. oblig. malè à communi expenſus quomodo verò à communi expendatur, num. 12.*
Ratio, cur Author communem reijciat num. 13.
14 *Stipulari poteſt alter alteri, & quidem vtiliter de iure canonico.*
Sed & ex ſtatuto Ticinenſi, nu. 15.
16 *Ius accreſcendi non habet locum in contractibus materia diuidua.*
Niſi, vel mea interſit, num. 17.
Vel promiſſio facta ſit per alternatiuam, num. 18.
19 *Ius accreſcendi locum non habet in contractibus materia indiuidua, ſed ius non decreſcendi.*

ARGVMENTVM.

¶ Indiuidua Natura, Iuris diſpoſitione, & Hominis cautela, propriè inter ſe ſpecie differre, non etiam penes ſolas gradus, aduerſus alios. In contractib us materiæ diuiduæ modò locum eſſe iuri accreſcendi, modò non eſſe; in materia verò indiuidua agendum omnino eſſe de iure non decreſcendi.

QVESTIO III.

An Indiuidua Natura, Iuris diſpoſitione, & Hominis cautela verè, & propriè inter ſe differant ſpecie.

PAriſ. *in 2. 2. nu. 221. verſ. Sed hac, & in 3. par. nu. 21. verſ.*
1 *Nõ tamẽ* voluit hęc Indiuidua† non differre ſpecie, ſed tantum ſuſcipere magis, & minus, vt vnum ſit magis indiuiduũ alio penes plures gradus, & vnum diuiduum magis diuiduũ alio.
2 Quod † vix poſſis ſuſtinere, qa, quæ differũt tantùm penes magis & minus, & penes gradus,
3 attamen† talia ſunt in omnibus gradibus, licet vnũ magis alio; quare album ſuſcipit magis, &
4 minus, attamẽt† tale erit in omnibus gradibus; erit enim albũ in omnib' gradibus, ſed in vno gradu plus, vel minus, quàm in alio; ideoq. album vt octo erit magis album, quàm album vt quatuor, nihilominus in vtroq. gradu erit album. Sed indiuiduum penes omnes gradus ſci-

Digitized by Google

licet contractu, obligatione,& ſolutione,profectò magis eſt vt
5 † ſpecie differat, nō autem per ſolos gradus, & per ſolum magis & minus, ab indiuiduo ſola obligatione, & ſolutione; Hoc enim quod ad contractum pertinet eſt diuiduum diuiduū autem,& Indiuiduum non differunt penes ſolum magis, & minus. Idem prorſus de Diuiduo penes omnes, gradus reſpectu Diuidui penes vnum tātum gradum.

Quamobrem iam tuū eſt iudicium Lector optimè an rectè ſentiat *idem Pariſ.in 3. par.n.75. pag.334.* dum idem repetens ꝙ ſæpius ad ſolet, ait: Secunda indiuiduitatis diuiſio eſt contractu,obligatione, ſolutione. Hęc diuiſio non propriè ſubſtātiā indiuiduitatis reſpicit, ſed intētionem,& remiſſionē,quaſi plus vel minus, & in hoc tres quaſi ſtatus vel gradus ſunt vlz. contractus, obligatio, ſolutio. quædam enim ſunt diuidua,vel indiuidua contractu, quædam obligatione, quædā ſolutione, ſed hæc non eſt diuiſio in ſpecies vt imperiti putant,ſed officiorum,ſtatuumq́. methodica diſtinctio, ad ſciendū vbi plus, aut minus ſit diuiduitatis, vel indiuiduitatis. Hæc ille. Videas tu verò an nos imperitè,an ille temere agat.

Is verò tamen non diſplicet in declarāda hac multiplici indiuiduitate, dum iunctis quæ ſcripſit *ead. 3. par. nu.75.76.77. 78.pag.334.335.336. & 2. 2. nu. 241.pag.163.& nu.254.pag.168.*
6 vult vt Indiuidua † contractu ea ſint,quæ non poſſunt pro ſui parte in diſpoſitionem,vel obligationem deduci, vt ſeruitus prędialis,& hęc indiuidua ſunt neceſſariò abſolutè,& omni reſpectu; & data hac indiuiduitate contrahendi non eſt vlterius de reliquis inquirendum, quia
7 †quæcunq́. ſunt indiuidua contractu multò magis indiuidua ſunt obligatione, & ſolutione, *l. pro parte ff. de ſeruit.*

8 Indiuidua † obligatione, ſed diuidua contractu, ſunt quæ in contractum pro parte deduci poſſunt,ſed ſemel in obligationem deducta non poſſunt pro parte prędſtari;liberum enim eſt initio ſtipulari partem domus, nauis, vel foſſę fieri, at poſteaq̃ domus in ſtipulationem deducta erit res indiuidua eſt *l. ſi is qui quadringenta §. quædam ff. ad l. falcid.*

9 Indiuiduæ autem ſolutionis † propriè vnus tantum caſus eſt, quando ſcilicet creditor non ſolùm non tenetur partem recipere (vides hic verò apud Pariſ.corruptè legi non ſolùm tenetur partem recipere) ſed ē̃t ſi receperit pendet adhuc ſolutio in parte ſoluta; qui tamen caſus non reſtringitur ad obligationem generis, vel alternatiuæ,

Digitized by Google

tiuæ,de quibus in *l.2.§.& harũ,* in *l. In executione §.pro parte ff.de verb.oblig. in l.ſi non ſortem §.fin. ff. de condit. indeb.* Sed pertinet ad omnes obligationes ſubordinatas,vel ſubſidiarias,& vbicunq. ſolutio partis pẽdet, ſeu conditionalis eſt.

Quod tandem *par.3.nu.572. Cũ ſeqq.pag.*507.dicit,longiusq.
10 differt, an in † contractibus diuiduis ſit locus iuri accreſcẽdi,an iuri non decreſcendi,ſaltem vbi ſolutio indiuidua eſt, ſubtiliter agit, dum defectum iuris ipſo iure, vel non ipſo iure expendit.Sed tamen & ipſe,
11 *& Bartol. & cõmunis* † malè expendunt *textum in l.ſi mihi,& Titio, in princ. ff de verb. oblig. dum Bart. de cõmunis* ex eo textu de-
12 ſumũt, quòd in † contractibus non ſit locus iuri accreſcendi, & Pariſ. addit de contractibus diuiduis, qualis eſt ſtipulatio quantitatis, quæ eſt indiuidua *l.2.§. et harum ff. de uerb. oblig. l.ſi duo ff de poſiti l. In executione in princ.ff de uerb. obl. l.ſi ſtipulatus ff. de ſolut.* & quidem omni reſpectu exceptis quindecim caſibus,de quibus *Io. Donatus in regulis contractuum pag. 83. et 86. in uerb. ſtipulatio dandi quantitatẽ dicitur omni reſpectu diuidua.* Ille enim textus in *l. ſi mihi et Titio,* in ſui ratione nõ reijcit ius accreſcendi,quia verſemur in cõtractibus,vel qa materia ſit diui-
13 dua ſed quia quod † inutiliter extraneo ſtipulatus ſum,nõ auget meam partem inquit ibi Pompnius *I.* C. quo ſit vt ea attẽta ratione ſi vel in foro canonico verſaremur, quo attẽto
14 alter† alteri vtiliter ſtipulatur, *ut de communi Aretin. in §. alteri, num.2.Inſt.de inutil. ſtipul.* vel in
15 foro Ticinẽſi ex † ſtatuto in ciuilib⁹ 65.quo attẽto poteſt extraneus extraneo ſtipulari, vel aliàs quandocunq́. eſſet locus iuri accreſcendi,

Veritas tamẽ eſt in cotracti-
16 bus materiæ diuiduæ non † eſſe locum iuri accreſcendi, niſi
17 vel mea † interſit à principio *l fundus ille ff.de contrah.empt.Tiraquel. de contract. lignag. § 25. gloſſ.1. et gloſſ. 2.nu.9. et 10.* Vel
18 prouiſio facta ſit per † alternatiuam, quæ à principio actum cuilibet inſolidũ attribuit *auth. ſi quando C.de Conſt.pecun. iuncto textu ubi Iaſ. n.1.et 3.in l.ſi ex toto §.ſi ita ſcriptum ff de leg.1 et tex. in l.ſi Titio ff.de leg.2. in l.ſi hæredi plures ff.de condit.et demonſtr.*

In contractibus autem mate-
19 riæ† indiuiduæ nõ eſt certè locus iuri accreſcendi; Sed tamẽ iuri nõ decreſcẽdi, *l.fin. ff.quib. ad libert.proclam.non licet, l.proprium ſolũ ff.comm.prædior.de cõmuni Iaſ.in l.re coniuncti,n.95 ibid. Ripa n.125.ff.de leg. 3.Gomez.uariar.reſolut.tom.1.c.* 10.nu.4.*Graſſ. in §.ius accreſcendi,q.24.n.1.et 2.*

Finis Secundæ Partis.

Digitized by Google

tiæ familiæ. Plinij locus de Catone primo, reiecto Bologneto, ab Authore multis modis explicatus.

Verba textus:

Cato libro quintodecimo ſcribit.

SECTIO I.

DEcreueram ego tanquam inutilem ferè eam inueſtigationem reijcere, quiſnam fuerit Ca to ille, qui hoc libro quintode-
1 cimo ſcribit, an † Vticenſis, quod non probo, licet hoc placuerit *Alberico de Roſate in Dictionario, in verbo Cato, Ripa hìc num.* 1. & vt alios tenui in re miſſos faciã id probauit etiam *Ludouicus Bologninus hìc in prin.* qui huius Ca
2 tonis † vitam recenſet, & mores, & tandem ſyluam facit, quæ mihi iam cædua eſt. Vel
3 potius fuerit ille Cato † Cenſorinus, aut Saloninus, Cenſorin' equidem à patre Catone cenſo
4 re: Saloninus, ſeu † Salonianus ex Salonio materno auo patris Catonis clientulo cognominatus, qui patre adhuc ſuperſtite iam Prætor deſignatus extinctus eſt, egregijs de iure ciuili voluminibus relictis, quod non ſolùm opinor verius, ſed mihi conſtituo certiſſimum. Vel etiã
5 Cato prior, familiæ † Portiæ princeps, ac caput, qui Romæ Cenſor fuit cum L. Valerio, indeq́. perpetuis temporibus Cẽſorinus dictus quod vix acci-
6 pimus, cùm † pauciſſimos de iure libros ſcripſerit, literasq́.
7 græcas Ennio præceptore iã † benè ſenex didicerit, latinas
8 penè iam † ſenex I. O L. *apud me correctus ad l. 2. § Marcus Cato ff. de orig. iur. Valer. Max. lib. 8. ca. 7. Catald. de Boncomp. in tract. de Synd. in princ. nu.* 1.

Volui tamẽ attingere, vt non ſolùm legentibus hiſtorias pa-
9 tefacerem † Plinij locum ab eodem Bolognino non benè perpenſum, malè ideo expenſum: ſed etiam noſtros commonerẽ de legitimis, aut vſu receptis, & indictis ijs pœnis aduocatis,
10 qui † perperam ſuadent, conſulunt, patrocinantur, certiſſima Reipublicè peſtis.

Hic ergo Cato prior, vel ipſomet *Bolognino teſte hic num.* 3. princeps fuit Portiæ familiæ, ac I.C. eximius, *l. 2. § deinde Marcus Cato ff. de origin. Iur.* de quo *Plinius libr. 7. Naturalis hiſtoria cap.* 27. Verba Plinij loco exci-
11 tato ea † ſunt: Laus Catonis primi. Cæteris virtutibus &c. Itaq́. ſit propriũ Catonis quater, & quadragies cauſſam dixiſſe: nec quemquam ſæpius po ſtulatum: & ſemper abſolutum. Hęc Plini' Bolognin' verò hic num.

Digitized by Google

num. 3. Plinij verba ſic aut re-
12 fert aut transfert: & † quater,
& quadragies cauſſam dixit:
nec quiſquam eo ſæpius poſtu-
lauit,& ſemper obtinuit. Qua-
ſi, dico ego,Cato ille,aut ſemp
13 fuerit reus, aut † loco rei, vt
nũquam libellum propoſuerit,
ſed à petitis in edito ab actore
libello fuerit abſolutus. Fuit
ergo in more olim,vt Iurecon-
ſulti reſponſa darent non ſolũ,
14 ſed etiã ea † propria ſubſcrip-
ta neceſſariò manu obſignarẽt
*Zaſ. apud me correctus in l. ſi ita
ſtipulatus §.Chryſogonus, n. 4.ff.de
verb.obl.Bald.in l.fi.in fin.* C. *plus
valere quod agitur, Caſtr.in l.*C*ùm
antiquitas,in fin.*C.*de teſtam.* Por-
rò,quia nil aliud erat illud,quã
15 † boni iuris ꝓ litigãte teſtimo
niũ reddere ĩ ꝓpoſita q̃ſtione,
*Alc.in l.ſubſignatũ,n.3 .ff de verb.
ſignif.* ideo aduocati ij,qui per-
perã cõſulebant, ſubſcribebãt,
16 & obſignabãt, falſi teſtes † cen
ſebantur,*Zaſ.in d.§.Chryſogonus,
nu.*4. atque puniebantur; quòd
17 & hodie ſeruatur in † Gallia,
vt ſcilicet Aduocati ſubſcribãt,
vt ſi quid temerè ab ijs ſcripta
ſint,puniri poſsint, *P. Rebuff. in
tit.de Aduoc.in Conſt. Regn. Idem
ad l.ſubſignatum, verſ. Vltimò ſub-
ſcribitur ff.de verb.ſignif. Martinus
Monter. deciſ. Aragon.* 12. *nu.*16.
18 eſt ergo † ſenſus, quòd Cato
dũ poſtulauit,ſemper fuit abſo
lutus, nõ quòd ſemper obtinue
rit, ſed quòd nunquam temerè
conſuluit,nũquã perperam po-
ſtulauit,ideoq́. etiam victus nõ
incurrit pœnas temerè litigan-
tium, aut temerè poſtulãtium,
ſed fuit abſolutus.

Quãquam opinor ego adhuc
19 alium fore loci † illius Pliniani
ni intellectũ. Agit enim Plinius
de Laudib' Catonis primi, ſcri
bitq́; Catonem quater, & qua-
dragies cauſſam dixiſſe: nec
quemquam ſæpius poſtulatum:
& ſemper abſolutum. Hic, dico
20 ego, cauſſam † dicere non eſt
cauſſam agere, & pro reo, vel
actore poſtulare, ſed de impo-
ſito crimine occaſione magi-
21 ſtratus geſti ſyndicatum † ſu-
bire. Sic *Cicero in orat. pro ſeſt.*
Dicere cauſſam de ambitu po-
22 ſuit pro reũ eſſe † delatum de
ambitu;quod manifeſtius habe
tur ex *l.OL. apud me correcta. ad
leges* 12. *tab. ca.*16. *in tit.de Pro-
mulgat.legum, in lege : Cenſores fi-
de legem cuſtodiunto : vbi ſic legi-
tur;* ex hoc fonte eſt tit.Cod.vt
omn.Iud. tam ciuil. & Auth. vt
præſid.abſq; vll. dat.pec.§.Ne-
ceſſitatẽ,vbi conſtituitur, quòd
omnes Magiſtratus poſt depoſi
23 tam adminiſtrationẽ,per † quin
quaginta dies in Ciuitatibus,
vel alijs locis defuncti magi-
ſtratus permanere, ac fraudum
ſuarum rationem reddere de-
beant. Vulgò ſubire ſyndica-
24 tum appellant: latinè † cauſſam
dicere,nuncupandum eſt.

Amplius, vt rem ipſam per-
fi-

ficiamus, ſciendum quòd Cato
ille primus inter Catones Por-
25 tiæ familiæ Caput, fuit Romæ†
cenſor cũ L. Valerio admodum
ſeuerus, quare ſępiſſimè ab ini-
micis accuſatus iudicio capi-
26 tali ſemper† innocens fuit ab-
ſolutus l. *O L. ad l. 2 ff de origin.
Iur. in §. Marcus Cato*.
27 Sit ergo ille ſenſus † loci a-
pud Plinium, quo de Catone
primo ſcribit: Cato primus de-
poſito Magiſtratu quater, &
quadragies poſtulatus, hoc eſt
accuſatus, ſyndicatum ſubiuit,
& ſemp. innocẽs fuit abſolut'.
Sunt enim pleriq. caſus qui-
28 bus iudicio † capitali poſtula-
ri poteſt Magiſtratus in ſyndi-
catu; quid enim ſi iniuſtè reum
29 ſubijciat † quæſtionibus; quid
potius, ſi inde mors rei confe-
30 quatur, putà quia in † tortura
inferẽda legitimos excedat fi-
nes, conſuetos limites egredia-
tur; quid potiſſimum ſi omnem
31 det † operam, vt reus falsò cõ-
fiteatur, quã ob rem capite pu-
niatur; quid tandem ſi inſontẽ
32 morte † damnauit? His nanq.
modis Magiſtratus in ſyndica-
tu, iudicio capitali poteſt poſtu
lari *l. lex Iulia § fin. ff. ad l. Iul. re-
pet. l. 1. in prin. l. 3. §. qui falſa ff. de
ſicar. Clar. in §. homicidium nu. 15.
& §. fin. q. 64. nu. 2. 37. & q. 67. n.
22. ubi de cõi Bart. in l quæſtionis
modum, nu. 1. vbi Marſil. nu. 73. ff.
de quæſt.*
Non plura quęſo de Catonis
perſona; quòd ſi plura de hac
velis familia, vide tum quos iã
33 obſeruauimus, vide verò & † *Li
uium lib. 9. & Ciceron. de orat. lib.
1. & Aul. Gell. lib. 13. Noct. Att. c.*
34 19. qui & ipſe † miſerrimè lap
ſus eſt, dum exiſtimauit Cato-
nem primum filium ſuſcepiſſe
Catonem Vticenſem ex priori-
bus nuptijs, Salonianũ verò ex
poſterioribus in multa ſenecta.
35 Quomodo .n. ante † defunctũ
patrem tot tantosq. eosq. ma-
ximè egregios Iuris ciuilis li-
bros edidiſſet, quod cum teſtan
tur omnes, ipſe quoq. aſſeuerat
*Pompon. in l. 2. §. Deinde Marcus
Cato ff. de orig. Iur.* quin & Præ-
tor iã deſignatus, & patri præ-
defunctus.

SVMMARIVM.

1 *POena, et intereſſe differũt penes duo.*
2 *Pœna à principio certa eſt, an, &
quanta.*
3 *Intereſſe à principio incertum eſt, an et
quantum.*
4 *Pœna continet cauſſam merè lucrati-
ua ex perſona ſtipulatoris.*
5 *Intereſſe continet cauſam oneroſam ex
parte ſtipulatoris.*
6 *Pœna non debetur, niſi ex diſpoſitione
legis, aut hominis conuentione.*
7 *Intereſſe non debetur, niſi, vel lege, vel
homine disponente.*
8 *Cato hic non omnino propriè pœnam
appellat.*
*Sed nec Decius pœnam conuentiona-
lem, num. 9.*
*Eleganter Iuſtinianus pœnã conuen-
tam pœna nomine num. 10.*
11 *Pœna propriè ſumpta nunquam con-
ueniri poteſt.*

13 *Pæ-*

Digitized by Google

12 *Pœna corporalis in pactum deduci nõ poteſt.*

13 *Stipulatio, ſi quid aliter factum ſit, in dubio continet pœnam, non autem intereſſe.*

14 *Text. in §. non ſolum Inſt. de verb. obl. non ſolùm conſulit.*
Sed etiam precipit, quod declaratur, num. 15.

16 *Dictio, Ita, ſignificat formam, vel modum neceſſarium.*

17 *Participia paſſiua quam habeant poteſtatem.*

18 *Text. in l. Si ita ſtipulatio. ff. de oper. libert. declaratur.*

19 Conuentio, *vbi non poteſt valere nomine pœna, valet in vim intereſſe.*

20 *Libertas onerari non poteſt.*

21 *Libertatis, & libertorũ materia anomala eſt.*

22 *Regula textus in l. Veteribus ff. de pact. locum habet in ambiguis.*
Quale verò debeat eſſe ambiguum, num. 23.

24 Clauſula *illa Rato manente pacto facit, vt pecunia promiſſa pœnã contineat.*

25 *Intereſſe probandum eſt, an, & quatenus ſubſit.*

26 *Pœna debetur etiam ſi non interſit & quidem cum effectu, num. 27.*
Reijcitur ideo Accurſius, num. 28.

29 *Text. in l. 2. §. Itẽ ſi in facto ff. de verb. oblig. declaratur.*

30 *Text. in l ſi ſeruus §. ſi pluriũ ff ſi quis caution. declaratur.*

31 *Text. in l. Si ſeruus §. ſi plurium ff. ſi quis caution. cum noſtro §.* Cato, *habet quatuordecim ſolutiones.*
Additur ab alijs decima quinta, n. 32
Vera adducitur ſolutio, num. 33.

34 *Pœna commiſſio fit penes poſſibilitatem praſtationis principalis.*

35 *Text. in l. ſi ſeruus §. ſi plurium ff. ſi quis caution. declaratur adhuc, ſed & num. 37.*

36 *Text. in l. & ſi poſt tres ff ſi quis caut. declaratur.*

38 *Text. in l. Qui duos ff. In ius vocati vt eant, declaratur.*

39 *Text. in l. Si is, qui ducenta §. ſi quid eorum ff. de reb. dub. declaratur.*

40 *Stipulatio pœnalis in actu incipiente ab obligatione tota committitur.*
Quid ſi incipiat à conditione, ibidem

41 *Conditio negatiua quomodo praſupponat promiſſionem affirmatiuam.*

42 Conditio *affirmatiua quomodo praſupponat ſtipulationem negatiuam.*

43 *Conditio de ſe indiuidua non eſt.*

44 *Obligatio in noſtro §. Cato, praceſſit conditionem.*

45 *Text. in l. ſi is qui ducenta §. ſi quid eorum ff. de reb. dub. declaratur adhuc.*

46 *Stipulatio familiæ plurium ſeruorum vna eſt.*
Infertur. num. 48.
Plurium autem ſeruorum cum copula multiplex eſt. num. 47.
Infertur. num. 49.

50 *Text. in l. qui duos homines ff. in ius vocati vt eant, declaratur.*

51 *Tex. in l. ſi ſeruus §. ſi plurium ff. ſi quis caution. loquitur de pœna iudiciali.*
Noſter autem §. Cato, de conuentionali. num. 52.

53 *Text. in l. ſi is qui ducenta §. ſi quid eorum ff. de reb. dub. declaratur iterum.*

54 *Siſtentia hominis duplex eſt, iudicialis, & extraiudicialis.*

55 *Text. in l. Aduerſus ſententiam ff. de recept. arbitr. declaratur.*

56 *Fideiuſſor, & reus quomodo conſtituant vnam perſonam inter ſe.*
Quod potiſſimum declaratur nu. 57.
Et amplius. num. 58.
Alia adducitur, & ratio, & declaratio. num. 59.

60 *Text.*

Digitized by Google

60 *Text.in l.pen. ff.ſi quis caution.declaratur.*
Amplius ex gloſſa, num.61.
62 *Pœna conuentionalis ſemper contemnendo committitur, ſecus iuriſdictionalis.*
Ratio differentiæ, num.63.
64 *Iuriſdictio, loco, & tempore in cõgruo, non eſt iuriſdictio.*
65 *Tex.in l.ſi duo §.fin. ff.ſi quis caution. declaratur.*
66 *Pœna interdum ſubrogatur intereſſe.*
Declaratur primò, num.67.
Declaratur ſecundò, num.68.
Declaratur tertiò, num.69.
Declaratur quartò, num.70.
Declaratur quintò, num.71.
72 *Taxatio intereſſe non poteſt excedere duplum.*
73 *Pœna in infinitum conueniri poteſt.*
74 *Pœna duplex, legalis, & conuentionalis.*
75 *Pœna legalis nõ excedit quadruplum.*
76 *Pœna conuentionalis, in infinitũ protendi poteſt.*
77 *Intereſſe debetur toties quoties.*
78 *Pœna ſemel tantùm.*
Niſi addatur clauſula toties quoties, num.79.
Ratio, num.82.
80 *Pœna pluries cõmittitur, ſi adſit clauſula, Rato manente pacto.*
Reijcit Author, num.81.
Ratio, num.83.
84 *Intereſſe alterius intereſſe an debeatur ob aſſiduam debitoris moram.*

ARGVMENTVM.

¶ Pœnam ab Intereſſe differre modò, modò cum eodem conuenire. Stipulationem illam ſi quid aliter factum ſit, ad pœnam in dubio referri. Pugnantia ideo iura multa conciliata, ſignatæ vtilitates.

Pœna.

SECTIO II.

Hac in ſectione de pœna agitur in textu, & interpretes intereſſe accumulant, tria examino.

PRimum eſt quomodo differant pœna, & intereſſe; rurſus verò quomodo conueniant.

Secundum an pecuniæ promiſſio, ſi quid aliter factum ſit, in dubio contineat pœnam, an potius intereſſe.

Tertium quæ vtilitates inde emanent.

Ad Primum.

1 DIfferunt pœna † & intereſſe, potiſſimũ penes duo, ſcilicet penes certitudinẽ, & penes cauſſam.
2 Penes certitudinem, quia † pœna à principio certa eſt an & quanta; intereſſe verò à prin-
3 cipio † incertum, an, & quantũ §. *non ſolùm Inſt. de verb. oblig. l. In eiuſmodi ff. de prætor. ſtipul. Peguer. in ſuis deciſionibus crimin. ca. 32. num. 22.* Penes cauſſam, quo-
4 niam pœna continet cauſſam † merè lucratiuam ex perſona ſti-

pulatoris, *l. apud Celſum §. caterũ*
ff. de dol. except. Bald. in cap. 1. §.
preterea el 2. de probibit. feud.
alienat. per Fr. der. Intereſſe ve-
5 rò continet eiuſdem cauſſam †
oneroſam *l. 3. §. fin. ff. de eo quod*
certo loco, Dec. in l. diem functo, n.
8. ff. de off. ad ſeſſ. Alex. conſ. 141.
Viſo, nu. 2. lib 5. Rota Roman. apud
Farinac. deciſ. 5. fuit, num. 1.

Conueniunt autẽ, quòd que-
6 madmodũ pœna nõ † debetur,
niſi vel lex diſponat, vel homi-
nes de pœna ipſa conueniant
l. Sed ſi quis §. Diuus autem Marcus
ff. de religioſ. §. cum igitur Auth. de
non eligend. 2. nub. cap. fin de Iure-
patron. Baldus in l. nemo Martyres,
num. 3. C. *de SS. Eccleſ.* ita & in-
7 tereſſe † non debetur, niſi vel
ex legis diſpoſitione, vel ex ho-
minis prouiſione, *Peguera qui*
communem teſtatur in deciſ. crim.
cap. 32. Dicturus, n. 22. Verſ. quar-
tò qui recipit.

Hic verò prius quàm deſcen
dam ad alia, obſeruo non nimis
8 propriè locutum † Catonem,
dum promiſsionem pœnã nun-
cupauit hãc, quàm hodie quo-
que pœnam conuentionalẽ ap-
9 pellat † *Decius in l. ſi quis id quod*
n. 32. ff. de Iuriſd. *omn.* Iud. *& Bald.*
in cap. 1. nu. 2. Qualiter dominus
proprietate feudi priuetur. Ele
gantius certè, magiſq. propriè
10 † Iuſtinianus in *§. non ſolùm* Inſt.
de uerb. oblig. qui eandem, non
pœnam dixit, ſed pecuniã con-
uentam pœnæ nomine; Pœna
11 nanq. † propriè ſumpta nuſquã
conueniri poteſt, ſi eam enim
12 velis eſſe corporalem, ea in † pa
ctum deduci non poteſt *l. liber*
homo ff. ad l. Aquil. l. ſi qua pœna,
ubi Alex. ad Bart. num. 7. in lit. E.
ff. de uerb. ſignif. Bald. in l. executo-
rem, uerſ. An fiſcus C. *de execut.*
rei iud. Sed nec mulcta, cuius in-
dictio non niſi ad quoſdã per-
tinet magiſtratus *gloſſ. Rubr.* C.
de modo mulctarum, Bart. in l. ſi qua
pena, nu. 4 ff. de uerb. ſignif. Specul.
in tit. de ſententijs §. 2. nu. 12. uerſ.
Sed nunquid.

Ad Secundum.

COmmunis ea eſt opinio, vt
pecuniæ promiſſio, *ſi quid*
aliter factum ſit, in dubio conti-
13 neat † pœnam, non autem inte
reſſe, hanc ſuſtinet *Iaſ. hic nu. 3.*
de communi Ripa nu. 8. Socin. Iun.
nu. 12. Bolognet. num. 127. Alex. in
l. Ita ſtipulatus, num. 43. uerſ. Per
quam opinionem ff. hoc tit. de uerb.
oblig. & eſt textus cum gloſſ. in l.
fin. ff. de pretor. ſtipul. in l. fin. §. fin.
ff. de eo per quem factum erit.

Neque verò inſanabilẽ facit
difficultatẽ *textus in §. non ſolùm*
Inſt. *de verb. oblig. ibi*: Itaque ſi
quis, vt fiat aliquid ſtipuletur,
ita adijci pœna debet: Si ita fa-
ctum non erit, tunc pœnæ no-
mine decem aureos dare ſpon-
des? Hæc textus; cui non rectè
ſatisfaciunt qui illum textum
14 exiſtimant † conſulere non au-
tem

tem

tem præcipere, quod aſſerunt
colligi ex alijs verbis eiuſdem
contextus, ibi: Non ſolùm res
in ſtipulatum deduci poſſunt,
ſed etiam facta: vt ſi ſtipulemur
fieri aliquid, vel non fieri; & in
huiuſmodi ſtipulationibus op-
timum erit pœnam ſubijcere,
ne quãtitas ſtipulationis in in-
certo ſit, ac neceſſe ſit actori
probare, quòd eius interſit. Ita-
que ſi quis vt fiat aliquid ſtipu
letur, &c. Hæc textus; ex quo
colligere eſt hanc reſponſionẽ
falſam eſſe, quia in textu duo
ſunt, cõſilium certè, fateor; ſed
15 & † præceptum. Conſilium
eſt in ordine ad ſubijcendam
pœnam, ne intereſſe ſit proban-
dum deinde, & huc pertinet il-
lud: Optimum erit: quod eſt de
cõſilio, quemadmodũ & *textus
eſt in l. fin. ff de prætor. ſtipul.* In
eiuſmodi ſtipulationibus, inqt
textus, quæ quanti res eſt pro-
miſſionem habent, commodius
eſt certam ſummam cõprehen-
dere quoniã plerumq́. difficilis
probatio eſt quanti cuiuſq́. in-
terſit, & ad exiguam ſummam
deducitur. Hæc textus. Sed po-
ſteaquam ſtipulator voluerit ſi-
bi conſulere pœnam ſubijcien-
do, dicit textus quod Ita ſubij-
cere Debebit, & clauſula eiuſ-
modi erit ſubijcienda. Quis ve
16 rò ignorat dictionem † Ita ſi-
gnificare formam, vel modum
neceſſarium *l. libertas* 1. §. 1. *ff. de
manumiſs. teſtam. l. quibus* §. *Termi
lius, vbi Bart. nu. 4. ff. de condit. &
demonſtr.* Verbum Debet infer-
re neceſſitatem *l. prætor. in prin.
ff. de edend. l. debitor ff. de verb. ſi-
17 gnif.* Participia † tandem paſſi-
ua futuri temporis, & ipſa for-
mulam neceſſariò obſeruandã
inducere *dd. in rubr.* C. *de edend.
& Inſt. de act. præcipuè verò Baldus
ibi, hic Aretinus.*

Satisfacio ego hoc pacto,
quòd in *d.* §. *non ſolum Inſt. de
verb. oblig.* vis in eo non eſt, an
ſit dictum nomine pœnæ, ſed
potius in eo: Ne quantitas ſti-
pulationis in incerto ſit, ac ne-
ceſſe ſit actori probare, quòd
eius interſit.

Textus verò in *l. ſi ita ſtipula-
tio ff. de op. libert.* qui tanti ſit ab
omnibus, vt adhuc nõ viderim,
qui ad illum aliquam attulerit
18 reſponſionẽ, mihi † vel modicã
videtur habere difficultatem.
Textus is eſt: Si ita ſtipulatio a
patrono facta ſit: ſi decem die-
rum operas non dederis, vigin-
ti nummos dare ſpondes? Vide
tur quodammodo patronus tã-
ti operas æſtimaſſe.

Cui ſatisfacio ego, ibi pecu-
niam ideo ſimpliciter conuen-
tam continere intereſſe, quia
19 † conuentio eo caſu nõ poteſt
valere nomine pœnæ; onerare-
tur .n. libertas, quod fieri non
20 † poteſt *l. Is qui oneranda ff. de
op. liber. l.* 1. §. *quæ oneranda ff. qua-
rum rerum actio non datur*; pœna
.n. onerat libertatẽ cum ſit titu

Digitized by Google

Ius merè lucratiuus ex perſona ſtipulatoris, iam diximus. Sed & ſcio amplius materiam, & li-
21 bertatis, & libertorum eſſe † anomalam, quæ non poſſit tutò ad alia allegari, & extra libertatis caſus protrahi.

Ratio tandem, quæ peti poſſet à regula *l. Veteribus ff. de pact.* cùm pęna vtilior ſit ſtipulanti, quàm intereſſe vt plurimum, *l. fin. ff. de prator. ſtipul. & §. non ſolum Inſt. de verb. oblig.* igitur ſi aduerſus ſtipulatorem qui legé apertius dicere poterat facienda interpretatio eſt, videtur potius in ea ſtipulatione actũ fuiſſe de intereſſe quàm de mora.

Euitatur; procedit .n. ratio
22 illa, & † regula *d. l. Veteribus*, qñ quod ambiguũ eſt, poteſt æquè
23 ex iuris diſpoſitione † vtrique ſignificationi congruere; cæterum ſi alteri magis conueniat ſignificationi, illã importabit, quod eſt noſtro caſu, Cùm certitudo magis aptetur pęnæ, quàm intereſſe, *gloſſ. magn. in d. l. Veteribus, vbi Bart. num. 5. & eſt tex. in l. Semper in ſtipulationibus, & in l. In obſcuris ff. de reg. iur.*

Ampliatur hęc communis, & quidem notabiliter ſi adiecta
24 foret clauſula illa: Rato † manente pacto; tunc .n. ſine controuerſia quam malis opinionẽ amplectaris, Pecunia promiſſa continebit pęnam, *Socin. iun. hic num. 16. per tex. in l. qui fidem ff. de tranſact. cui adde tu Cephal. cõſ. 35. In cauſſa, n. 24. lib. 1. & Pariſ. conſ. 165. Pacem, nu. 6. vol. 4. Bart. in l. ſi duo §. ſemel num. 1. ff. de recept. arbitr.*

Ad Tertium.

Prima inde emanat vtilitas,
25 quòd intereſſe † probandũ eſt an ſubſit, & quatenus ſubſit *§. non ſolùm Inſt. de verb. oblig. l. In eiuſmodi ff. de prętor. ſtipul.* Pę-
26 na autem debetur, etiam ſi † nõ interſit, *l. ſtipulatio iſta §. alteri ff. de verb. oblig. l. Cùm pœna ff. de recept. arbitr. et d. § non ſolùm Inſt. de verb. oblig. et §. alteri ſtipulari Inſtit. de Inutil. ſtipul* Intelligo cũ
27 † effectu; ridicula enim, & vana
28 prorſus eſt Accurſij † ſentẽtia in *l. 2. §. Item ſi in facto, in verbo exceptione ff. hoc tit. de uerb. oblig.* dum voluit pęnam ipſo iure cõmitti ſolidam, ex æquitate tamen excipi ſemper poſſe a reo quãti non intereſt ſtipulatoris; hoc enim eſt certè iura violare, & præterea iam pęna non eſſet pro contemptu, ſed pro intereſſe, quæ inter ſe longè differunt *Pariſ. 2. 2. num. 577.* Neque
29 facit † *textus in d. §. Item ſi in facto*, ibi: Nam ſi pęna ſtipulationi adiecta ſit, inſolidum committetur; ſed qui non ſunt prohibiti, doli mali exceptione ſubmouebuntur. Reſpondet .n. Bart. in d. §. Item ſi in facto, nu. 3. ideo ibi effectualiter integrã non committi pęnam, ſed tantũ quatenus intereſt, qa alter offen-

fenditur, quàm cui principaliter eſt promiſſum vel alius qui perſonam eius nõ repreſentat.

Difficultatem etiam, & quidem maximam, facit † *textus in l. ſi ſeruus §. ſi plurium ff. ſi quis cau tion.* ibi: Si plurium ſeruorũ nomine iudicio ſiſtẽdi cauſſa vna ſtipulatione promittatur: pęnã quidem integram committi, licet vnus ſtatus nõ ſit, labeo ait: quia verum ſit omnes ſtatos nõ eſſe. Verum ſi pro rata vnius offeratur pęna, exceptione doli vſurũ eũ, qui ex hac ſtipulatione conuenitur.

Hic textus ob antinomiã cũ *noſtro §. Cato, amplius cum l. qui duos homines ff. in ius uocati ut eant, et in l. ſi is qui ducenta §. cum ita ff de rebus dubijs*, adeo interpretes omnes contorſit, vt nullus hucusq́. ſibi plenè ſatis fecerit; quatuordecim † enim ſolutiones ex aliorum mente recenſet *Pariſ. hic par. 2. quaſt. 12. num.* 539. quas dum inter interpretes alter alterius reijcit ſolutionem, & ipſe Pariſ. dũ pleraſque earum tuetur ad hominem tamen eas omnes, & ipſe condemnat; ſubijcit verò ipſe † decimam quintam, *ſub num. 563. in ead. 3. par.* Quæ non paucioris iam ab ipſo reiectis patitur difficultates; prætere a quã quòd vult in noſtro §. Cato, in fine, adhuc dominum principalem promiſſorem dum ratũ nõ habet pro parte, non ideo committere totam ſtipulationẽ pęnalem, ſed pro parte tantùm nõ rati habita; Nec in illis verbis aliud Catonem voluiſſe, niſi ut quãuis ipſe dominus pro parte ratum habere non poſſit, ratihabitio tamen ab eius hæredibus pro parte præſtari poſſet. Qui ſecus ſentiat, vt omnes ad vſque intellexerunt, illius falſiſſimus ſit hac in re intellectus. Hæc ille.

Sed certè communis opinio
33 veriſſima eſt, vt ſcilicet in † caſu noſtri §. Cato in vltimis verbis, is ſit ille ſenſus, quòd promiſſor facti diuidui ſub pęna, quamuis partem debiti principalis cum effectu impleuerit, tamen in totam incidit pęnam cum effectu. Neque. n. Cato agit de diuiduitate, vel indiuiduitate ſolutionis & præſtationis ſecundum ſe, ſed in ordine ad ſtipulationem pęnalem, & pœnam adiectam, atque pęnæ cõmiſſionem, vel totã & integrã & indiuiduam, vel diuiduam, & pro parte ſemper à diuiduitate vel indiuiduitate principalis obligationis emetitur, iuxtaq́. eam expendit; ita vt difficillimum ſit & ferè abſurdũ illud, ꝙ in noſtro §. Cato, ſit dare factum, quod pro parte im-
34 pleri non poſſit, nec tota † tamen committatur pęna, cũ omne Catonis propoſitum, totaq́. eius ſententia ſit in eo, eoq́. tendat vt commiſſio pęnæ fiat pe-

nes

nes poſſibilitatem præſtationis principalis.

Hic ego duo faciam.

Primò amouebo difficultatẽ quòd pertinet ad hanc primam vtilitatem.

Secundò dicam, quod ſentio de vera conciliatione antinomiæ iurium illorum.

Ad primum.

Dico aliud eſſe, quòd pro parte tantum pœna exigatur ope exceptionis ex æquitate, quia in vno tantum peccatum eſt ſeruo, aliud quòd probandum deinde ſit tanti interfuiſſe non ſtatos fuiſſe cæteros ſeruos, ad hoc vt pęna committatur, qđ eſt illud, de quo agi-
35 mus: neque.n. I.C. in *d.l. ſi ſeruus* §. *ſi plurium ff. ſi quis caution.* quærit ea in re an interſit vel non interſit, & quatenus interſit ſtatos eſſe vel nõ eſſe ſeruos, ſed quatenus peccatum ſit, & quia pluribus ſeruis pœnali ſtipulatione promiſſis, vt ij ſiſtantur iudicio, omnibus ſtatis vno excepto, verè in vno tãtũ ſeruo peccatũ eſt, ideo licet mero iure cõmiſſa ſit, integra pęna, eſt tamen locus exceptioni quatenus peccatum non eſt; ita vt videas hìc pęnæ exactionem non reſtringi ope exceptionis ad intereſſe, quatenus interfuit, ſed ad peccatũ, quatenus peccatum eſt. Ideo non facit difficultatem.

36 Textus† verò in *l.& ſi poſt tres ff.eod.ſi quis caut.* loquitur equidem de intereſſe, ſed nõ eo tẽdit textus ſententia, vt pęna nõ committatur niſi quatenus intereſt, ſed vt mora cõmiſſa, purgabilis tñ, purgari poſſit quatenus nõ intereſt aduerſarij; quatenus enim intereſt, mora commiſſa etiã aliàs purgabilis, purgari non poteſt, quia purgatio eſt ex æquitate; purgare autem & ſic auferre, quatenus intereſt aduerſario longiùs eſt ab omni æquitate, *vt not. in l. quod te ff. ſi cert. pet. in l. ſi inſulam ff. hoc tit. gloſſ. in l. Interdum* § *fin. in verb. Moram, hoc eod. tit. & in l. Traiectitia, in princ. ff. de act. & oblig.*

Ad ſecundum.

Dico mihi maximè eã placere opinionem, vt *in d.* §.
37 *ſi plurium*, ex † æquitate proponatur exceptio pro non peccato, quia promiſit factũ alterius, ſcilicet ſeruorum vt iudicio ſiſterentur, at verò in noſtro § *Cato in fin.* Promiſit dominus factũ propriũ diuiduũ quidẽ, ſed cũ potuerit totum præſtare & non præſtitit omnimodus rigor obſeruatur, vt dũ peccat in parte dicatur peccaſſe in toto.

Quo loco non obſtat, ſi quis
38 eum adducat, textus † ſcilicet *in l. qui duos ff. In ius vocati, ut eãt,* *textus inquit:* Qui duos homines in

in iudicio ſiſti promiſit,ſi alterum exhibet, alterum non: ex promiſsione nō videtur eos ſtetiſſe, cum alter eorū nō ſit exhibitus. Dico nanq; verè defeciſſe promiſsionem, & ſic totā cōmiſſam pęnam, ſed niſi promittēs fuerit in culpa quin ambos ſiſteret,ex æquitate competere exceptionem pro non peccato.

39 Sed nec obſtat † *textus in l. ſi is qui ducenta §. ſi quid eorum ff. de rebus dub.* vbi tota committitur pęna,etiam in promiſsione facti alieni, etiam ſi peccatum ſit tantum in parte: Omitto enim eorum reſponſionem qui cōſtituunt differentiam,an actus incipiat ab obligatione, an verò

40 à conditione, vt primo caſu † tota committatur ſtipulatio pęnalis, ſed non cum effectu,quia pro parte tātùm peccatum eſt, ſecundo autem caſu, quia conditio eſt indiuidua, etiam ſi ꝑ parte tantum peccatum ſit, attamen in totum pęna committitur, & cū effectu; etenim *tex. in d. l. ſi is, qui ducenta ff. de reb. dub. in § ſi quid eorum*, non facit vim in conditione, ſed in obligatione, quod dum ſæpius ibi agitur, tum potiſsimùm ibi apparet, dum dicitur omnes ſeruos promiſſos eſſe ſiſtendos vt ſtipulationi ſatisfiat; nec dicit textus, vt conditioni ſatisfiat; tum quia omnis conditio nega

41 tiua præſupponit ſaltem † tacitè, & quidem in neceſſariū antecedens, promiſsionem affirmatiuam,*ſi non ſtiteris Stichum et Damama dabis centum;* in neceſſarium profectò antecedens ad promiſsionem ſeu ſtipulationē affirmatiua, Siſtes Stichum & Damam,& ſi non ſtiteris Stichū & Damam, dabis centum.Quēadmodum & conditio affirma-

42 tiua præſupponit ſaltem † tacitè promiſsionem ſeu ſtipulationem negatiuam, vt in caſu noſtri §.Cato, Pęna certè pecuniæ promiſſa, ſi quid aliter factum ſit, inquit textus, ſupplet Accurſ. quàm promiſſum ſit;& tamen ibi nullum præcedit in textu verbum promiſsionis.

Tū quia, ſi credimus *Pariſ. par. 2.quaſt.7.num 385. cum ſequenti-*

43 *bus*,conditio † de ſe indiuidua non eſt, ſed regulatur ex diuiduitate vel indiuiduitate ſubiecti, niſi particularis ratio velit vt efficiatur actus indiuiduus, etiam ſi ſubiectum ſit diuiduū, & ita intelligit *textum in l. 2. §. Item ſi in facto l. 5. §. ſi ſortem, in l. In executione §. Item ſi ita ff. hoc tit. de uerb. oblig. in l. ſi ita fuerit ff. de manum. teſtam. l. Cui fundus ff. de condit. et demonſtr.* Pro qua opinione do ego textum in noſtro §.Cato: ſi quid aliter factum ſit promittis centum? ecce conditionē, & nihilominus in eodem §. Cato, modò pęna diuidua eſt modò indiuidua. Niſi dixeris, quòd in Caſu §. Cato,

44 obligatio † præceſſit conditionem

nẽ, licet Cato referat conditionẽ ante promiſſiones; nõ .n. eſſet locutio ſatis apta ſi quis diceret, ſi quid aliter factũ ſit, ſit promittis centũ, promittis Per te non fieri &c. Amplius non agi, Te hæredemq́. tuum ratum habiturum.

Dico igitur, quòd *in l. ſi is qui ducenta* §. *ſi quid eorum ff. de reb.*
45 *dub.* text. habet † diuerſos terminos. Si quidem in caſu §. *ſi plurium eſt unica ſtipulatio*, ut ibidem dicitur in textu, *et in l. qui duos homines ff. In ius uocati ut eãt*; adhuc enim vna eſt ſtipulatio, licet plures homines deducti ſint in ſtipulationem, quia familiæ, duorum plurium, vel oĩum
46 † ſeruorum ſtipulatio vna eſt, d. §. ſi plurium, *et l. ſcire debemus* § *ſtipulationem quoque. ff. hoc tit. de verb. oblig.* in caſu verò *dict* §. *ſi quid eorum*, quot homines tot ſunt ſtipulationes, ibi enim dicitur: ſi ſtichũ, & damã, & Erotem non ſtiteris, decem dari? neque enim dubium quin æquè omnes ſiſti oporteat. Sũt igitur tres ſtipulationes, quia non per modum vnius quaſi vniuerſitatis deducuntur in ſtipulationẽ
47 ſed per† modum plurium *l. ſcire debemus, in fin. prin. ff. de uerb. oblig.* ibi: At ſi quis illud, & illud ſtipulatus ſit: tot ſtipulationes ſunt quot corpora.

Hic vides maximum inter vtrumq́. diſcrimen, quia primo caſu eſt vna pęna ſola reſpiciẽs vnam ſtipulationem ideo vbi in parte ſtipulationis peccatur,
48 ſaltem ope† exceptionis eſt tutus peccans pro non peccato ſeu ꝑ ea parte in qua nõ peccauit; at ſecũdo caſu eſt vna qui-
49 dem pęna, ſed † multiplicata ſecundum ſe totam, & integrã ad multiplicationẽ ſtipulationum, cum ergo qui promiſit ſiſtere ſtichum, & damam, & Erotem, dum Erotem non ſiſtit, nõ peccauerit in parte vnius ſtipulationis, ſed peccauerit in tota vna ſtipulatione, ideo totam committit pęnam cum effectu.

Quòd ſi velles etiam in caſu *l. qui duos homines ff. in ius uocati ut eant*, non ſiſtendo alterum ex
50 duobus hominibus promiſſis † integram pęnam committi; dic ibidem duos homines promiſſos eſſe, non per modum vnius, quaſi vniuerſitatis, ſed per modum duorum hominum diſtinctorum, ſcilicet qui duos homines Titium, & Pomponium in iudicio ſiſti promiſit &c.

Nec verò diſplicet quod alij
51 † volunt, ſcilicet *textum in l. ſi ſeruus* §. *ſi plur ũ ff ſi quis caution.* loqui de pęna iudiciali, *textum*
52 *uerò in* §. *Cato*, loqui de pęna † conuẽtionali, vt ibi plurimùm poſſit ęquitas, hic mer' rigor; ideoq́. in pęna iudiciali locum habeat exceptio pro parte non peccata, in conuẽtionali verò, pęna ipſa tota, & quidem cum effectu committatur. Quòd ſi

op-

53 opponas † *de textu in l. ſi is qui ducẽta §. ſi quid eorũ ff. de reb. dub.* vbi in promiſſione de ſiſtendo plures ſub certa pœna, eadem cõmittitur, & quidem. Cùm effectu tota, ſi in parte peccetur, *& textus tamen in §. ſi plurium,* & ipſe loquitur de promiſſione facta de ſiſtendo plures ſub certa pœna, attamẽ pœna licet mero iure, ſolida committatur, eſt tamen locus exceptioni pro non peccato? Dico, quòd in caſu §. *ſi plurium*, promiſſio erat de ſiſtẽdo in iudicio, quòd tum probatur ex textu, ibi: ſi plurium ſeruorum nomine iudicio ſiſtendi cauſſa vna ſtipulatione promittatur, &c. Sed & ex rubrica ſi qs cautionibus in iudicio ſiſtendi &c. at verò in caſu §. *ſi quid eorum*, erat promisſio de ſiſtendo extraiudicialiter, puta vt ricognoſcerentur ſerui illi, vel vt operas præſtarent; Reperiri .n.
54 † duplicem hominum ſiſtẽtiã, iudicialem, & extraiudicialem, fatetur, aliud tamen agens, *Pariſ. 2. 2. num.* 568. vel etiam dicas ꝙ dicebamus, ibi ſcilicet eſſe triplicem ſtipulationem.

Eſt ergo, vt ad nos redeamus tãdem, prima vtilitas, quòd intereſſe probãdum eſt an ſubſit, & quatenus, pœna verò debetur etiam ſi non interſit.

Difficultatem tamen non minimam tria faciunt iura *tex. ſcilicet in l. aduerſus ſententiam ff. de recept. arbitr. in l. pen. ff. ſi quis in ius uoc. non ierit, & in l. ſi duo. §. ſi. ff ſi quis caution.* quæ iura ſingula queſo ſigillatim expendam.

Textus in *l. Aduerſus ſententiã ff. de recept. arbitr.* habet hæc
55 † verba: Aduerſus ſententiam arbitri ſit, ſi petatur ab eo, à quo arbiter peti vetuit. Quid ergo ſi a fideiuſſore eius petatur? an pœna committatur? & puto committi. Et ita Sabinus ſcribit: Nam τῇ δυνάμει à reo petit. Sed ſi cum fideiuſſore compromiſi, & à reo petatur, niſi interſit fideiuſſoris non cõmittetur. Hæc textus. Ergo pœna ꝓſupponere videtur intereſſe.

56 Reſpondeo ego, quòd † fideiuſſor, & reus cõſtituunt vnã perſonam inter ſe ratione τῇ δυνάμει hoc eſt potentiæ & virtutis, vt alter conuentus alterũ deinde conueniat. Illud tamẽ ſupereſt diſcrimẽ, quòd fideiuſſor ſi conueniatur, poſteaquam
57 pro reo ſatis fecerit poteſt † ſemper reum conuenire, ideo fideiuſſor ſi conueniatur ſemp conſtituit vnam perſonam cum reo, quare qui facit contra fideiuſſorem ſemper facit contra reũ, & pœna committitur. Reus
58 autem ſi † conueniatur non poteſt cõuenire fideiuſſorẽ, ideoque non facit reus τῇ δυνάμει eãdem perſonã cũ fideiuſſore, niſi fideiuſſoris interſit; quo caſu committitur pęna non ſub ea formalitate, & ſub ea ratione, quia intereſt fideiuſſoris non

Digitized by Google

fuiſſe conuentum reum;Sed qa ratione interesse fideiuſſor eſt τῇ δυνάμει vna perſona cum reo. Quòd ſi eſſet perſona,quæ ſine alio intereſſe repreſentaretur in pęnali conuẽtione, profectò etiam ſine alio intereſſe præten deret pęnam.

59 Age verò† expeditius,& dic, quòd vbi à fideiuſſore petitur, ideo committatur pęna ſolida, quia fideiuſſor repreſentat reũ, at verò quãdo petitur à reo nõ committitur ſolida pęna, ſed quatenus intereſt fideiuſſoris, quia reus nõ repreſentat fideiuſſorem.

Tex.in *l. pen.ff.ſi quis in ius uocatus non ierit*, eſt eiuſmodi: Si

60 quis in † ius vocatus non ierit à competẽti Iudice mulcta pro iuriſdictione Iudicis damnabitur.Niſi nihil interſit actoris eo tempore in ius aduerſarium ve niſſe,tunc enim remittit prætor pęnam: puta quia feriatus dies fuit.

61 Accurſius† ibid.in verbo *Interſit*, reſpondet textum hunc loqui in mulcta ad ſuſtinẽdam Iuriſdictionis maieſtatem, atq. adeo in pęna Iuriſdictionali, ſecus eſſet in conuentionali. Si

62 quis verò à me† quærat quænã ſit differentiæ ratio inter vtrũq. caſum; dico quòd pęna conuen tionalis eſt ne contemnatur ſtipulator, mulcta verò ne contẽnatur iuriſdictio. Vbi ergo fit aduerſus conuentionem, ſemper contemnitur ſtipulator,ſed quãdo fit aduerſus Iudicis præ

63 ceptum tempore,aut loco† incongruo,puta tempore feriato vt dicit textus, vel loco periculoſo vt dicit gloſſa, tunc non contemnitur Iuriſdictio, cùm

64 loco, & tempore † in congruo præceptum Iudicis ſit ſupra iuriſdictionem *l. fin. ff. de Iuriſd. omn. Iud.*

65 Textus † tandem *in l. ſi duo* §. *fin. ff. ſi quis cantion.* procedit ad euitandum abſurdum ratione effectus,ne ſcilicet idem bis exigatur,& nomine pęnæ & no

66 mine intereſſe, tũc enim & †pęna ſubrogatur intereſſe, & intereſſe ſolutum petẽtem pœnam eundem ſubmouet exceptione.

Quo tamen loco, vt quãdam hac in re Bologneti pertinaciã hìc nu. 133,& 134. vel poſſis ſedare,vel certè cõfundere, ſcias quòd pœna non ſubrogatur in-

67 tereſſe † ſimpliciter,ſed in hoc tantùm ſenſu, quòd pro eadem cauſſa non poteſt deberi & pęna & intereſſe; Sed ſi pœna &

68 intereſſe ſint† exæquata,atque paria, pęna ſoluta peti non poterit intereſſe, quia tollitur eo caſu actio ad intereſſe ipſo iure;Vel ſoluto intereſſe non poterit peti pęna, quia pęna deficit ipſo iure.Si verò pęna & in-

69 tereſſe paria † non ſint, ſed ſe excedant; tũc, ſi pęna excedat intereſſe, ſoluatur autem pęna, nullum peti poterit intereſſe.Si

ve-

verò ſoluatur intereſſe, poterit
peti pęna quatenus excedit in-
70 tereſſe. Idem & † verſa vice;
Si intereſſe excedat pęnam, &
ipſum ſoluatur intereſſe, nulla
poterit peti pęna: quòd ſi pęna
ſoluatur poterit peti intereſſe
pęnam excedens. Quare nulla
ſit in hac re nouatio, ſed omnes
actiones ſaluæ ſunt, ita tamen
71 vt † vnica ſufficiat ſolutio ma-
ioris quantitatis, vel ea ſit pę-
na, vel eadem ſit intereſſe, vel
etiam vtriuſque computatio *l. apud Celſum* §. *Labeo ff. de except. dol. l. reſcriptū* §. *ſi pacto ff. de pact. gloſſ. in l. In executione* §. *Itē ſi ita in verbo prodeſt ff. de verb. oblig.* quo caſu non eſt vera, propriave ſubrogatio, vt in indiuiduo *tex. quem ibi Caſtrenſ. in ſummario magiſtralem appellat in l. prædia ff. de action. empt. gloſſ. in l. qui fidem, in verbo cogetur ff. de trāſact. gloſſ. in l. Apud Celſum* §. *Labeo, in verb. exigere ff. de dol. except.*

72 Altera vtilitas, quod † taxa-
tio intereſſe non poteſt excedere duplum *l. vn. C. de ſentent. quæ pro eo, quod intereſt, gloſſ. & Bart. in l. ſtipulatio iſta, in princ. ff.*
73 *hoc tit* Pęna verò in † infinitum
conueniri poteſt, *gloſſ. in ca. cum deuotiſſimam, in verbo componat,* 12. *q.* 2. vbi obſerues non ſine myſterio aliquo poſitum fuiſſe verbum illud conueniri; nanq.
74 † pęna duplex eſt legalis, & cō-
uentionalis. Legalis non exce-
75 dit † quadruplum §. *omnes Inſt.*
de action. Conuentionalis in in-
76 finitum † protenditur, *gloſſa allegata.*

Poſtrema modò vtilitas, quòd
77 † intereſſe debetur toties, quo-
78 ties; pęna † ſemel tantum; niſi
adiecta ſit clauſula illa: Toties
79 † quoties; quo loco non eſt animus examinare an bis tantum committatur pęna, an pluries.
Addunt aliqui clauſulam: Rato
80 † manente pacto; quæ mihi id
non probat, vt ideo pluries pę-
81 na † committatur *l. qui fidem ff. de tranſact. iuncta l. ſi duo rei* §. *ſemel commiſſa ff. de recept. arbitr.* Inde enim colligo, quod commiſſa pęna, ſoluitur actus; nec amplius mora poteſt commit-
82 ti, niſi ſit adiecta † clauſula: Totiens, quotiens; At verò clauſula: Rato manente pacto non id vult vt pluries pęna committatur, ſed vt pęna commiſſa non
83 ideo † ſoluatur actus. Niſi inanis eſſet actus ſine pęnæ adiectione. Ad hæc videas *textum vbi Bartol. & Alber. in l. ſi duo rei* §. *ſemel cōmiſſa ff. de recept. arbitr. in l. 1.* §. *habet autem ff. vſufructuar. quemadm. cau. in l. ſi procurator ff. rem ratam haberi, in l. ſi ſic la 2. ff. de hoc tit. de verb. oblig. in l. niſi* §. *quæſitum ff. ſi cui pluſquam per legem falcid. Pariſ. conſ. 165. Pacē num. 6. vol. 4. vbi plures certè allegantur, Cephal. conſ. 35. In cauſſa, n. 24. lib. 1. gloſſam, Bart. & Bald. in l. 2. C. de Iure emphyteut.*
84 An autem ob † aſſiduam de-

bitoris moram, non ſolùm interesse primum debeatur, ſed et intereſſe alterius intereſſe, qa fortè prius intereſſe reſpectu poſterioris dicatur ſors, vide *cum Curtio iun. pulcherrimè contendentem Cagnolum in l. vn. num. 45. C. de ſent. quæ pro eo quod intereſt.* Rurſum diſtinguentem *D. Coſtã inter intereſſe lucri ceſſantis, & damni emergentis in ſuo tract. de Rat. Rat. quæſt. 142. nu. 9. poſt Honded. conſ. 50. num. 40. vol. 1. Præſ. clariſſimum D. Morot. conſ. 65. num. 3. clariſſimum D. Peregrin. conſ. 100. nu. 35. vſque ad finem.*

SVMMARIVM.

1 *Stipulatio pœnalis nulla eſt, ſi pœna certa non ſit.*
Ratio affertur, num. 2.
3 *Incerta quantitatis electio pertinet ad debitorem.*
4 *Pœna legalis, etiam incerta, valet, non tamen conuentionalis.*
Ratio, num. 5.
6 *Iudex poteſt in arbitrarijs in mitiorem partem inclinare.*
Niſi velit cauſſam facere propriam, num. 7.
8 *Pœna conuentionalis, licet incerta, in foro canonico vtilis eſt, ex Alex. & Ripa.*
Quod amplius extendit Ripa ad forum mercatorum, num. 9.
Vtrumque reijcit Author, num. 10.
Ratio affertur, num. 11.
12 *Pœna, attenta æquitate Canonica, vel non committitur, vel commiſſa purgatur.*
Quod verum intelligit Alex. in foro pœnitentiali, num. 13.
Secus in contentioſo, num. 14.
Niſi in caſibus à iure canonico ſpecialiter exemptis, num. 15.
16 *Pœna etiam in foro pœnitentiali purgari non poteſt ſecuta ſententia.*
17 *Intereſſe, non poteſt certum à principio ſtipulari penes omnem certitudinem.*
Ratio attento iure ciuili, num. 18.
Ratio attento iure Canonico, nu. 19.
20 *Taxatio certi intereſſe à principio, an, & quando vſuras arguat.*
21 *Pecunia numerata, ſtrictè, & propriè ſignificatur pecuniæ vocabulo.*
22 *Pecunia largè eſt quicquid conſiſtit numero, pondere, & menſura.*
Largiſſimè verò etiam ſpecies, nu. 23.
24 *Pœna ex communi poteſt in qualibet pecuniæ acceptione conueniri.*
25 *Species certa an poſſit deduci in pœnalem ſtipulationem.*
Et quidem facti indiuidui, num. 26.
Quid ſi factum ſit diuiduum, n. 27.
Negat enim Ripa poſſe in ſtipulationem facti diuidui deduci ſpeciẽ certam, num. 28.
Affirmat Author, & declarat, nu. 34
Contraria tollit, num. 36.
31 *Pœna ſoluta, pœnalis promiſſio ſoluitur.*
Niſi fuerit iurata, num. 29.
Vel appoſita fuerit clauſula Rato manente pacto, num. 30.
32 *Statutum prohibens ſub pœna aliquid de ſe licitum, ſoluta pœna actus remanet licitus.*
Quicquid in contrarium ſenſerit Bartolus, & Tiraquellus, num. 33.
35 *Communio incidens quando faciat Indiuiduum.*

ARGVMENTVM.

¶ Pœnam legalem poſſe incertam eſſe, conuentionalem

lem nullo pacto. Quid autem attenta æquitate canonica, quid iterum in foro pœnitentiali. Pœnam non in pecunia ſolùm, aliave quãtitate, verùm etiam in ſpecie certa poſſe conueniri, diuiduum licet factum in ſtipulationem deduceretur.

Certę pecunię promiſſa &c.

SECTIO III.

Hac in tertia ſectione, duo ſe ſe nobis obÿciunt examinanda, quorum

PRimum, an pęna debeat eſſe certa.

Secundum an debeat conueniri in pecunia numerata.

QVod pertinet ad primum: An pęna debeat eſſe certa, reſo
1 lutio eſt † affirmatiua, quòd ſi pęna nõ ſit certa, ſtipulatio pęnalis nulla eſt *l. Ita ſtipulatus, in princ. ff. hoc tit. de verb. oblig. Ripa hìc num. 9. Socin. Iun. nu.* 17. quòd ſi velis
2 rationem, ea † erit, quia electio incertæ quãtitatis pertinet ad
3 † debitorem *l. plerumq. ff. de Iur. dot.* qui iuris præſumptione ꝙ minimum eſt eliget, actumq́. faciet eluſorium *l. Senatus* §. *hoc legatum ff. de legat.* 1. *l. Inter ſtipulantẽ* §. 1. *ff. hoc tit. dd. in l. In eiuſmodi ff. de prætor. ſtipul.*

Declarando tamen, vt illud verũ ſit in pęna conuentionali;
4 cæterum † legalis pœna etiam incerta valet, cenſetur enim in
5 arbitrium † Iudicis reiecta *l. Sanctio legum ff. de pœn. l.* 1. §. *expilatores ff. de effractor. gloſſ. in l. nemo Martyres* C. *de SS. Eccleſ. Bald. in rubr. num.* 50. C. *de fid. inſtrum.* Nec ideo actus erit eluſorius licet enim Iudex poſſit
6 in † mitiorem pęnam inclinare *ca. de cauſſis, de off. de leg. not. in l. fin ff. de prætor. ſtipul.* non erit tamen gratioſus nimis niſi velit
7 cauſſam facere † propriã, & teneri in ſyndicatu *cap. 1. de re iud. in 6. Baldus in l. quicunque num.* 21. C. *de ſeru. fugit. Idem in rubr. num.* 2. C. *de pœn. Iud. qui mal. iud.*

Excipit Alexander æquitatẽ canonicã, vt ſcilicet pœna con-
8 uentionalis, licet † incerta, in foro canonico ſit vtilis, non tamen in foro ciuili, & arbitrio boni viri declaretur. *Alex. in l. Ita ſtipulatus, nu. 9. ff. hoc tit. vbi Ripa nu.* 25. non ſolùm Alexan-
9 dro ſubſcribit, verum † amplius eodem impulſu æquitatem hãc extendit ad forum mercatorũ.

Sed certè opinor indubiè, & Alex. & Ripam malè ſentire; ea
10 nanq́. mihi † verior opinio eſt, vt pęna conuentionalis incerta nunquam peti poſſit, nec ad arbi-

bitrium boni viri reuocari. Bo-
11 nus enim vir † non poſſet arbi-
trari intereſſe reſpectu ſolius
contemptus, quæ propriè pęna
eſt, ſed tantum intereſſe verũ,
quatenus ſcilicet verè mea in-
tereſt, & hæc non eſt pęna,
Quare, & attenta æquitate Ca-
12 nonica † pęna ipſa vel nunquã
committitur, vel iam commiſſa
ſemper purgari poteſt, *cap. Suã, de pęnis*, *Bald. in l. ſi pacto C. de pact. Idem in l. qui crimen, quæſt.* 11. C. *qui accuſ. non poſſ. Gozad. conſ.* 57. *nu.* 18. *Dec. conſ.* 138. *n.* 8. Quã-
quam alibi Alex. diſtinguit in-
ter forum Canonicum pęniten
tiale, & forum Canonicum con
13 tentioſum, vt in † pęnitentiali
vel non committatur pęna, vel
ea commiſſa, poſſit ſemper mo-
ra purgari, pęnaq. elidi; in con-
14 tentioſo verò † idem ſeruetur,
quòd in foro ciuili niſi in caſi-
bus à iure Canonico ſpeciali-
15 ter † exemptis, *Alex. in l. ſi inſulam, num.* 38. *ff. de verb. obligat.* Cui tamen addas, etiã in foro
pęnitentiali, quem conſcientiæ
appellant, & moram committi,
& commiſſam purgari nõ poſſe
16 ſecuta † ſententia, *gloſſ. in cap. Fraternitas*, 12. *q.* 2. *Syluester in uerbo, Pœna, num.* 25.

Dum verò pęna certa eſt, In-
tereſſe eſt incertum, neque à
17 † principio certũ ſtipulari poſ
ſumus intereſſe penes omnem
certitudinem; Namq; de iure
18 † ciuili poterit reus promittẽ-
di probare tantũ non interfuiſ-
ſe ſtipulatoris *l. ſi ita ſtipulatio ff. de op. libert.* §. *non ſolùm Inſt. de verb. obl. l. fin. ff. de prætor ſtipulat.*
De iure autẽ Canonico arguit
19 † amplius certæ quãtitatis in-
tereſſe taxatio vſurariã praui-
tatem, *Bald. & alij in l. rogaſti* §. *ſi tibi ff. ſi cert. pet. Cagnol. in l. vn. num.* 49. *C de ſent. quæ pro eo, quod intereſt, Alex. conſ.* 61. *vol.* 2. *conſ.* 80. *in princip. vol.* 3. *Dec. conſ.* 39. D. *Crauet. conſ.* 87. *& conſ.* 189 *Alba conſ.* 610. *Videtur, num.* 4. *explicando vt per Sotum de iuſt. & iur. lib.* 6. *quæſt.* 1. *art.* 3. Et quidẽ præ-
ſumptione iuris, & de iure in
materia Cambiorum, Sanctiſs.
Pius V. in Bulla incipient. In eã
ꝑ noſtro paſtorali officio, verſ.
Porrò, *Ludouicus à Peguera in quæſt. crimin. cap.* 33. *num.* 6. *verſ. Sed quorſum iſte labor*, *Nauarr. in Compend. Manual. in tit. de vſur. notab.* 16. Extra materiam autem
20 Cambiorum eiuſmodi † taxa-
tio certi intereſſe à principio
arguit vſuras præſumptione iu
ris tãtùm, ita vt taxatio nihil of
ficiat ſi re ipſa ſubſit intereſſe,
illudq. probetur, ita tamen vt
exactio certi intereſſe conuenti
ſit adhuc prohibita ratione ta-
xationis, non autem reſpectu
veri & realis intereſſe quaten⁹
ſubſit, & ſubeſſe probetur, *Dec. conſ.* 111. *Pro tenui, nu.* 14. *D. Crauet. conſ.* 189. *Quando fęmina, nu.* 8. *D. Bimius conſ.* 137. *Interrogatio, num.* 34. *lib.* 2. *Ioſeph. Ludouic. concluſ.*

Digitized by Google

cluſ.56. valde, col. 1. Anchar. Iun. quaſt.33. Venditor, num.4. par.2. Nec verò ſemper taxatio certi intereſſe a principio vſurã continet iuris præſumptione; quid enim ſi ſimus in agro vendito pretio non erogato ab emptore, non recepto à venditore. Equidem ſi fiat pactũ vt donec pretium rei venditæ perſoluatur ipſi venditori, teneatur emptor ad intereſſe quinque pro centenario, loco fructuum, ſolida erit conuentio, ſuamq. pariet ex contractu actionem, & quidem omni iure efficacem, donec ſaltem emptor probet tanti venditoris non intereſſe, id verò ex veriſimili taxatione in ordine ad proportionatam fructuum perceptionem attenta conſuetudine, *D. Bimius d. cõſ. 137. num.34. lib.2. Anchar. Iun. d. quaſt.33. num.8. par.2. Ioſeph Ludouic. d. concluſ.56 Idem deciſ. Peruſ.65. dum pendebat, num.15. par. 2.* Neq. oſcitãter poſui in agro vendito, ibi etenim agitur de intereſſe dãni emergentis. Etenim ex magis communi, intereſſe lucri ceſſantis etiam per ſolitũ negotiari deduci à principio in pactum non poteſt ſed demum poſt moram debetur, *de communi Aretin. conſ.151. viſo, ad fin. de magis communi idẽ Aretin. conſ.156. Viſis, in fin. Rota Roman. apud Farinac. dec ſ.5. Fuit, n. 2. ubi additur idem eſſe inter hæbræos.*

Ad ſecundum verò, an pęna conueniri debeat in pecunia
21 † numerata, quæ ſtrictè & propriè ſignificatur pecuniæ vocabulo; an verò poſſit etiam ſtabiliri in rebus quibus libet cõſiſtentibus tamen numero, pon
22 dere, & menſura, quæ eſt † largior pecuniæ acceptio; an tandem amplius imo & in ſpecie
23 certa, quæ † largiſſima eſt pecuniæ ſignificatio, *l. pecunia uerbũ, & l. pecunia appellatione ff. de uerb. ſignif. l. fi. ubi et ã gloſſ. in uerbo pecunia C. de conſt. pecun. gloſſ. in l.2. §. creditum, in uerb. pecunia, ff. ſi cert. petat. dd. in §. pretium, Inſt. de empt.*

24 Communis eſt † affirmatiua in omni pecuniæ acceptione, quam communem teſtantur & *Ripa hic num. 9. & Socin. iun. nu. 17. quibus addo ego textum in l. litigatores §. 1. ff. de recept. arbitr.* Quod licet ex communi facilè concedat Socinus, ipſemet tamen dubitat de ſtricto iure, nec difficultas aliqua eſt ſi pęna cõueniatur in ſtricta pecunia, ea eſt pecunia numerata; Sed nec ſi eadem in pactum deducatur penes largiorem pecuniam, quæ in ijs conſiſtit rebus quæ pondere, numero, menſurauè cõſtant, quoniam in vtraq. hac pecunia poteſt pęna ſtabiliri *l. Ita ſtipulatus in princip. ff. de uerb. oblig.*

25 Tota ergo difficultas eſt, ſi † certa ſpecies in pęnalem ſtipulatio-

Digitized by Google

lationem deducatur; Quo amplius loco nec ſcrupulus erit ſi pęna certæ ſpeciei adijciatur
26 facto † indiuiduo; quem enim præterit non poſſe committi ſtipulationē principalē pro parte, quin committatur tota, nec ab vno contra iri, quin omnes cenſeantur aduerſati; ideoq. tota committitur pęna ſemper, quare & tota ſpecies, indiuidua licet, quæ in œpnā deducta eſt, tota tota ſtipulatori debebitur *l. litigatores* §. 1. *ff. de recept. arbitr. l. Ita ſtipulatus, in princ. ff. hoc tit. de verb. obl.* Omnis ideo ſupereſt labor ſi apponatur pœna certæ ſpeciei, & ſic pœna rei
27 indiuiduæ ſtipulationi facti † diuidui; quia in facto diuiduo cum vnus peccās ipſe ſolus pęnam committat, & equidem ꝓ ſua ſola virili, quomodo præſtabitur portio certæ ſpeciei, & ſic portio rei quæ partitionem & portiones excludit? videtur ideo inutilis hoc caſu ſtipulatio pœnalis certæ ſpeciei.

Ripa hìc num. 9. binas affert reſponſiones, ex quibus prior nimis fatua, poſterior verò etiā falſa. Fatua illa reſpōſio, quòd pecunia in noſtro §. Cato, accipiatur duobus modis, quorum priore modo contineat etiā certam ſpeciē ſcilicet reſpectu ſti-
28 pulationis facti † indiuidui, poſteriore verò ea tātùm ſignificet quæ conſtant numero, pondere, vel menſura, videlicet reſpectu ſtipulationis facti diuidui. Falſa verò eſt poſterior reſponſio dum dicit Ripa ſtipulatorem poſſe pęnam iam commiſſam negligere, & ab inuito promiſſore integrū factum poſſe conſequi; Niſi enim factum
29 ſit † iuratum, vel apposita ſit
30 clauſula Rato † manēte pacto qui promiſit ſub pœna, commiſ-
31 ſa & ſoluta pœna promiſſio † ſoluitur *l. ſi duo* §. *ſemel commiſſa ff. de recept. arbitr. l. obligationū ferè in fin. ff. de action. & oblig. gloſſ. in l. apud Celſum* §. *Labeo, in verbo Except. ff. de dol. except.* ibi: Vel dic ſi vtrumque petat poſt diē, in homine repelli ipſo iure, in pęna nullo modo; ſi ante diem petat, in pęna ipſo iure repellitur, in homine nullo modo. Quemadmodum & ſi ſtatutum aliquid prohibeat de ſe tamen licitum, ſub pęna, pęna ſoluta,
32 nihil aliud † ſupereſt in præiudicium trāſgreſſoris, nec actus remanet illicitus, ſed licitus, *Io. Andr. & Hoſtienſ. in cap. relatum, Ne cler. uel mon. quos etiam refert Alex. ad Bart. in l. prætor ait, in princ. ff. de op. no. nunc. Iaſ. in d. l prætor ait, in princ. nu.* 11. *Cyn. in l. non dubium in fin. C. de legibus,* Iacob. Butrig. *quem refert, et ſequitur Bald. in d. l. non dubium, nu.* 28. *Riccard. de Malumbr. de quo Bart. in d. l. prætor ait, in prin. num.* 3. D. *Carpan in prælud. ad omnia ſtatuta, nu.* 758. *Verſ. Pœna ubi imponitur*
33 *à ſtatuto*; quicquid † malè ſenſerit

ſerit *Bartol. loco cit. & Tiraquel. de Nobilit. cap. 37. & quamquam à nu. 78.*

Dico igitur ego vtilē eſſe adhuc ſtipulationē, & pœnam cō-
34 mitti tantùm pro † parte etiā ſi ſpecies in pœnā deducta ſit, neque aliquod inde ſequetur abſurdum. Si enim ex pluribus promiſſoribus facti diuidui, vnus tantum contraueniat, is vel volenti ſtipulatori partis æſtimationem præſtabit, vel nolenti dabit pœnam commiſſam, & ſic partem hominis, non certā pro diuiſo puta brachium; ſed quotam pro indiuiſo puta quartam, & ſtipulator efficietur ſocius quartæ portionis pro indiuiſo in illo homine; nec aliquod cōtinget abſurdum quo-
35 niam quarta † Indiuidui regula, de qua nos ſuperius in fine quæſtionis primæ, *& Natta. cōſ. 479. difficilis, num. 23. & gloſſa in l. fundus ille ff. de contrah. empt.* locum habet vbi quis nolens cogitur incidere in communionē, non vbi volens, ſi verò plures contraueniant, quiſq. ſuam ſoluet portionem, & diuidua erit, & petitio, & ſolutio, qui ſi omnes commiſſam pœnam ſoluēt in eodem homine, benè eſt inquit gloſſ. ſi verò in diuerſis hominibus, tunc ne contingat abſurdum, ne non conſequar ꝙ ſtipulatus ſum, potero diuiſis petitionib⁹ agere aduerſus adhuc eūdē qui portionē ſoluit, ita vt videas diuiduā eſſe petitionem, diuiduam ſolutionem,
36 licet reſpectu† liberationis res ſit in pendenti *l. In executione §. pro parte vbi gloſſ. in verb. Non poteſt & in verb. promiſerit ff. hoc tit. & textus in l. 2. §. 1. ff. eod.* Hic opportunè habes quibus ſtabilias hærentem *Pariſ. in 3. par. nu. 55. pag. 327.* dum curarum plenus inde, Bartolo non moleſtus ſolum, verum ēt iniquiùs æquo iniurius, eundem falſi accuſat; Habes inquam quid illi reſpondeas mecum dum nos interrogat ibi: quid dicem⁹ de his quæ non recipiunt diuiſionem niſi pro indiuiſo, vt homo, equus; negari enim non poteſt quin pars tradita, vt pote indiuiſa nullius prope ſit vtilitatis, ſed potiùs incōmoda, niſi res detur, vel tradatur. Hæc ille.

SVMMARIVM.

1 *Stipulationes diuidua modò, modò diuidua.*

2 *Stipulatio diuidua non recipit diuiſionem penes ſubſtantiam, ſed penes operationes.*

3 *Stipulatio diuidua, eſt tota in toto & tota in qualibet parte, penes ſubſtantiam.*

4 *Stipulatio appoſita rei diuidua, diuidua eſt penes operationes.*

5 *Stipulatio appoſita rei diuiſa diuiſa eſt per multiplicationem.*

6 *Stipulatio eſt in triplici differentia. Vtilitas, num. 10.*

7 *Stipulatio alia indiuidua eſt, & ratione ſubſtantiæ, & ratione operationum, & ratione multiplicationis;*

Digitized by Google

8 *Alia diuidua ratione operationum.*
Alia tandem diuiſa, & multiplicata, num.9.
11 *Indiuiduitatis natura qualitas realis eſt.*
12 *Ideo vnius factum omnibus nocet, & omnibus prodeſt.*
13 *Inſolidum obligati non ſunt perpetuò correi, ſed interdum quaſi correi.*
14 *Solidum à ſingulis correis, vel quaſi, peti poteſt.*
15 *Correorum qualitas perſonalis vix differt à qualitate reali indiuiduitatis.*
16 *Perſonalis qualitas obligatorum inſolidum quid operetur.*
17 *Stipulatio diuidua, in perſona principalis debitoris indiuidua eſt.*
Niſi fauore libertatis, num.18.
Vel ſimus in materia tributorũ, n.19
In perſona tamen hæredum diuidua eſt, num.20.
Infertur, num.21.
22 *Quantitas conſiderata, vt quantitas eſt diuidua.*
Sed pro facto indiuiduo, puta pro conſtruendo Sacello, indiuidua eſt, num.23.
Contrarium cenſet Caſtrenſis, nu.24
Contra quem Author ſentit, nu.25.
Deinde opiniones conciliat, num.26.
27 *Text. in l. fideicommiſſa §. fin. ff. de leg.3. declaratur.*
28 *Diuiduum in perſona principalis promiſſoris eſt actu diuiſum in perſona hæredum.*
Fallit, num.29.
30 *Contractus quo caſu legem à conuentione accipiant.*
31 *Pactum vt hæredes principalis promiſſoris non liberentur præſtando partem, ſed quilibet teneatur ad totum, nullum eſt ex Bartolo.*
Ratio Bartoli, num.32.
Ratio rationis, num.33.
Reijcitur Bartolus, num.34.
Conciliatur, num.35.
Reijcitur iterum, num.39.
Ratio redditur, num 40.
36 *Pactum liberatorium vni tantùm ex hæredibus prodeſt.*
37 *Pactum obligatorium omnibus hæredibus nocet Infertur, num.38.*
41 *Hæres non repræſentat defunctum vltra vires hæreditarias.*
Niſi ratione conſenſus in pactum per quaſi contractum, num.42.
43 *Perſonalis obligatio in quantitate debita ſub pignore, vel hypotheca, diuiditur inter hæredes.*
44 *Hypotheca etiam inter hæredes indiuidua eſt.*
45 *Hypotheca eſt tota in toto, & tota in qualibet parte.*
Infertur, num.46.
47 *Hypotheca quomodo pendeat à perſonali.*
48 *Text. in l.1. §. in omnibus C. comm. de legat. declaratur.*
49 *Hypotheca tacita intra æquitatis ſines continetur.*
50 *Prouiſio hominis eſt efficacior prouiſione legis.*
51 *Hypotheca legis an ſit tota in toto, et tota in qualibet parte.*

ARGVMENTVM.

¶ Stipulationes quæ diuiduæ ſunt, aut indiuiduæ, eas nunquam diuiduas eſſe penes ſubſtantiam, ſed, vel penes operationes, vel penes multiplicationẽ. Quid differat qualitas perſonalis Correorum à qualitate reali In-

Indiuiduitatis. Pactum inter principales ſtipulatores poſſe conſtituere obligationem Quātitatis indiuiduā apud plures hæredes, aduerſus Bartolum.

Aut ab omnibus hæredibus pœnam committi &c.

SECTIO IV.

STipulationes modò diuiduas eſſe, modò indiuiduas pro
1 illius † natura, cui adijciuntur *tex. eſt. in l. ſtipulationes non diuiduntur, in prin. in l. 2. §. 1. in noſtro §. Cato ff. de uerb. oblig.* Iaſon *in d. l. ſtipulationes, num. 3 Bart. hic num. 28.*

Quod tamen ego ita intelligo, vt ſtipulatio quæ diuidua dicitur, non recipiat diuiſionē
2 penes ſubſtantiam, ſed penes † operationes, vt ſcilicet diuiduè operetur penes diuiſionē ſubiecti, cui adijcitur, ipſa verò
3 ſtipulatio penes † ſubſtantiam nullo pacto diuidatur, ſed tota ſit in toto, & tota in qualibet parte diuidui. Quo loco vlterius cōmonefacere volo, aliud eſſe dum ſtipulatio apponitur
4 rei † diuiduæ, aliud verò cum apponitur rei diuiſæ; ſi enim apponatur ſtipulatio rei diuiduæ, & ipſa ſtipulatio diuidua erit, non penes eſſentiam, nec penes multiplicationē, ſed penes operationes; ſi verò apponatur rei † diuiſæ, & ipſa ſtipulatio erit diuiſa, non penes eſſentiam, nec penes ſolas operationes, ſed erit diuiſa per multiplicationem plurium ſtipulationum, tot enim ſunt ſtipulationes, quot res in ſtipulationē deductæ *l. ſcire debemus, in princ. ff. hoc tit. de verb. oblig.* Quare ſti-
6 pulatio erit in † triplici differētia, alia nanq. erit indiuidua, quæ indiuidua eſt, & ratione
7 † ſubſtātiæ, & ratione operationum, & ratione multiplicationis; alia diuidua, quæ indiuidua eſt ratione ſubſtantiæ, &
8 multiplicationis, ſed † diuidua ratione operationum; alia tan-
9 dem diuiſa, quæ † multiplicata eſt, & quò ad ſubſtātiam, & quò ad operationes.

10 Vtilitas certè † maxima in actu practico, quoniam ſi ſtipulatio indiuidua eſt, totū ab vno præſtandum eſt, nec enim diuidi poteſt, nec in perſona principalis debitoris, nec in perſona illius hæredum, ſed indiuidua tranſit, & ad hæredes, & in hæredes, actiuè, & paſſiuè, *l. ea quæ in partes ff. de reg. Iur. l. 2. §. ex his ff. tit. noſtro, de uerb. oblig.* quo loco *Pariſ. qui dum idem ſentit, & in par. 2. nū. 35. uerſ. Lex enim, & in 3. par. nu. 12. uerſ. Aliud ergo, & num. 151. uerſ. Hic ſe ſe obtrudit.* Inquit ipſe, licet ſubobſcurè ad-

modum; verbiſq., & formulis
nõ certè planis, quòd pluribus
modis plures tenentur ſinguli
ad rem totam; Primò ex natura
rei, quia ſit indiuidua, indiui-
11 duitatis enim natura † cum ſit
qualitas realis tranſit tota, &
ad hæredes, & in hæredes, & fa
ctum vnius omnes tãgit ideoq.
12 vnius factum, & † omnibus no
cet & omnibus prodeſt. Secun
dò ex natura obligationis; ſi.n.
plures obligentur vel tanquam
verè correi, vel tanquam quaſi
13 † correi (ſi verò ſunt qui inſo-
lidum obligantur) à ſingulis ſo
14 lidum † peti poteſt, modò ſe-
mel tãtùm exigatur, id verò nõ
ex qualitate reali, ſed ex quali-
tate perſonali Ita tamen vt vix
15 differat qualitas † perſonalis
verè correorum à qualitate rea
li indiuiduitatis, & vtroque ca-
ſu factũ vnius omnibus aut no-
cet, aut omnibus prodeſt, *l. fin.*
16 *C. de duob. reiſ.* qualitas aut †
perſonalis plurium qui inſoli-
dum ſint obligati maximè di-
ſtat in hoc ab obligatione re-
ſpectu rei indiuiduæ, & ab obli
gatione pluriũ verè correorũ,
quòd hìc vt iam diximus factũ
alterius omnibus & nocet, &
prodeſt; ibi verò factũ alterius,
alteri nõ nocet, neq. .n. ſunt ve
rè correi, ſed quaſi correi *l. ſi ex
toto* §. *ſi ita ſcriptũ ff. de leg.* 1.
Vbi verò ſtipulatio diuidua
17 eſt, eo caſu in perſona† princi-
palis debitoris illa indiuidua
eſt nec enim poteſt debitor par-
tem ſoluere nolente creditore,
licet res debita diuidua eſſet,
l. Tutor §. *Lucius Titius ff. de uſur.
gloſſ. in l. quidam exiſtimauerunt, in
verb. ad accipiendum ff. ſi cer. pet.*
niſi hoc contigerit ex priuile-
gio cauſſæ, puta quia ſimus in
18 materia † libertatis *l. cum hæ-
res* §. *Item ſi decem ff. de ſtatu lib.*
vel etiam uerſemur in materia
tributorum perſoluẽdorũ quæ
19 in † tres diuidi poteſt annuas
præſtationes non plures tamen
l. placuit C. de collat. feud. patrim.
20 *l b.* 11. In perſona tamen † hæ-
redũ ſtipulatio diuidua in pri-
mo promiſſore, eſt actu diuiſa
inter ipſos hæredes *l. In execu-
tione, per totam ff. hoc tit. de uerb.
oblig. noſtro* §. *Cato*; quare ſi Ti-
21 tius ad † mille tenebatur, dum
is non potuit particulatim di-
uiſas in portiones ſoluere, po-
tuerunt tamen hæredes, & cõ-
tigit liberatio, in ea parte etiã
inuito creditore *l. ſi. ff. quib. mod.
pign. vel hypoth. ſolut. gloſſ. in l.
quidam exiſtimauerunt, in verb. ad
accipiendum, in fin. ff. ſi cert. pet.*
Verum hìc omnino animad-
uertendum eſt, locum illud ſibi
vindicare, quando mille conſi-
22 derantur tanquam† quantitas,
puta quia mille debebantur ex
cauſſa mutui; ſecus certè quan-
do mille conſiderantur vt factũ
inquit Iaſon, dico ego loco fa-
cti vel pro facto, & quidem in-
diuiduo; putà, quia teſtator le-

ga-

ganerit ab hæredibus mille, ex
23 quibus † ſacellum conſtruerēt
hæredes, erigerent ſtatuam, o-
pus facerent, quilibet enim te-
netur inſolidum *Iaſ. in l. ſtipula-
tiones non diuiduntur, in prin. num.
17. ff. de uerb. oblig.* qui tamen re
24 fert Caſtrenſem † dicentem,
quòd imo in practica ſeruare-
tur contrarium, & quilibet te-
neretur tantùm pro parte hære
25 ditaria ſed certè aduerſus † Ca
ſtrenſem *eſt textus in l. fideicōmiſ-
ſa §. ſi in opere ff. de leg. 3.* Niſi
26 velis, & veriſſima † diſtinctio-
ne Iaſonem cum Caſtrenſe con
ciliare, quòd aut teſtator lega-
uit ab hæredibus mille vt ſacel
lum cōſtrueretur, & ſic vel im-
perſonaliter, vel paſſiuè ex par-
te hæredum, & eo caſu ſuſtinea
tur Caſtrenſis opinio, vt quili-
bet teneatur tantum pro por-
tione hæreditaria; aut verò le-
gata ſunt mille per teſtatorem
ab hæredibus vt ſacellum con-
ſtruerent ipſi, quo caſu optimè
ſenſit Iaſon, vt quilibet hæredū
teneatur inſolidum; quam di-
ſtinctionem non elicio ego aut
emungo, ſed apertiſſimè ema-
27 nat ipſa † *ex d. l. fideicommiſſa §.
fin. cum aliis concordātibus, de qui-
bus Accurſius ibidem, ff. de leg. 3.*
Cæterum, vt dicebamus, obli-
gationes diuiduæ in perſona
principalis pmiſſoris, ſunt actu
28 † diuiſæ inter illius hæredes,
ideoq. hæredum alter ſuā præ-
ſtādo virilē portionē ſatisfacit.
Quod ſine controuerſia con-
cedimus, niſi contrarium fuerit
appoſitum in contractu pactū
vt ſcilicet hæredes promiſſoris,
29 non liberarentur † præſtando
partem, ſed quilibet totum, &
integrū præſtare teneretur vni-
ca tamen ſufficiente præſtatio-
ne; ſic *Pariſ. in 1. 2. num. 30. Verſ.
Tertiò quæro, & in 2. 2. nu. 249.
uerſ. Quintò quando,* qui eam ad-
ducit dicti rationem, quia ſcili-
cet nulla lex prohibet hoc pa-
30 ctū, quo caſu † contractus ſuas
leges ab hominum voluntate
recipiunt *l. Contractus ff. de reg.
Iur.*

Sed certè nō eſt res adeo ex-
pedita vt opinatur ille; licet
ego tandem ſentiam idem.

Bartolus igitur *in l. Continuus
§ fin. ff. hoc tit. de uerb. oblig.* im-
probat hoc pactum, nulliusq.
31 putat eſſe † momenti, & adhuc
vult hęredes teneri tantum pro
hęreditarijs portionibus, ea po-
tiſſimum ratione, quia extraneū
32 † obligare nō poſſumus *§ ſi quis
alium Inſt. de verb. oblig.* at verò
33 hæres vltra portionem † hære-
ditariam eſt extraneus *l. Cum à
matre C. de rei vind. gloſſ. magn. in
l. 2. § fin. ff. de prætor. ſtipul. Bartol.
ipſe in l. 2 § Item ſi in facto, num. 3.
ff. hoc tit. de uerb. oblig.* Et equidē
pro hac opinione ſunt duo iu-
ra in maximum alterius ſenten-
tiæ præiudicium. Scilicet *textus
in l. Continuus § fin. ff hoc tit.* indu
cendo ab oppoſito ad propo-
ſitum

ſitum ibi; Præterea ſciendum eſt, quòd dari ſtipulemur, non poſſe nos vni ex hæredibus adquiri, ſed neceſſe omnibus adquiri. Et in propoſito *tex. in l. cū qui ita* §. 1. *ff. de verb. oblig.* ibi: Et quamuis conueniſſe videatur, ne ab alio hærede, quam à Titio peteretur, tamen inutile pactum conuentum cohæredibus eius erit.

34 Cæterùm pro alia † opinione eſt *textus in l. Auus ff. de pact.* ibi: Nec quicquam obſtat vni tantùm ex hæredibus prouidere ſi hæres factus ſit: cæteris autē non conſuli. Et *textus in l. ab omnibus, in princ. ff. de leg.* 1. Ab omnibus hęredibus, inquit textus, legatum erat, deinde dictum, ne vnus ex hæredibus ei daret. quęritur vtrum reliqui hęredes tota centum dare deberent: an deducta vnius illius hæreditaria portione. Reſpondi verius eſſe reliquos hæredes tota centum debere.

In his tot iurium inuicē pugnantium anguſtijs *Bartolus in l.*
35 *cū qui* §. 1. *ff. hoc tit.* pro † conciliatione dicit, quòd, aut ſum' in pacto liberatorio, aut in pa-
36 cto obligatorio; priore caſu † vni tantum ex hæredibus pro-
37 deſſe poteſt, poſteriore nocet † omnibus pro portionibus hæreditarijs. O miſeras leges, immo verò miſerrimos homines; aut enim nos cōtorquent iura, aut nos leges ipſas collaceramus.

38 Si † ergo ego plures habeam hæredes, finge A. & B. & conueniam cum creditore, vt A. nō poſſit conueniri pro debito, ſolus B. tenebitur inſolidum; ſi verò cum eodem conueniam, vt ſolus B. conueniatur, nulla erit conuentio ſed B. pro ſola portione hæreditaria poterit conueniri.

Mihi, vt & hoc ingenuè fatear, placet magis *gloſſa in l. Continuus* §. *fin. in verbo Adquiri ff.*
39 *hoc tit. de verb. oblig.* vt † vtroq. caſu conuentio ſit quidem nulla mero iure, ſed vel hæredes ſint tuti ope exceptionis, vel
40 creditor ope † replicationis, quia certè, vt dicit gloſſa, nulla eſt vera ratio diuerſitatis inter vtrumq. caſum.

Neq. officit ratio illa *Bartoli in d. l. Continuus* §. *fin. num. 9.* quòd hæres vltra vires hæreditarias
41 † non repreſentet defunctum, ſed ſit extraneus. Reſpondeo enim ego cohæredū non teneri inſolidum ratione repreſenta-
42 tionis, ſed ratione † conſenſus in pactum per quaſi contractū adeundo hæreditatem, quo caſu quilibet extraneus in re propria à teſtatore grauari poteſt, vbi enim adierit hæres tenetur omnino ratione placiti ex quaſi contractu; ita omnes in *l. filius familias* §. *diui ff. de leg.* 1.

Idem prorſus erit ſi quantitas debeatur ſub pignore vel
43 hypotheca, quia † licet perſonalis

nalis diuidatur inter hęredes,
44 hypotheca tamen † indiuidua
ſeu indiuiſa pſeuerat, quia eſt
45 tota in † toto, & tota in quali-
bet parte, ita aduerſus *Franci-
ſcum Aretin. in l. 2. §. ex his, in fin.
ff. de uerb. oblig. ſenſit Pariſ. in* 1.2.
*nu.*91. *& in* 3. *par. nu.* 25. quare nō
46 poterit hæres ſoluendo † viri-
lem, pignus, nec etiam pro vi-
rili luere, ſed adhuc totum per-
ſeuerat obligatum pignus pro
reſiduo *l. hæredes §. idem obſeruan
dum ff. fam. erciſcund. l.* In *execu-
tione ad fin. ff. hoc tit. de uerb. oblig.
l.* 1. C. *de luit. pign. l. quamdiu C. de
diſtract. pignor. et l. Actio C. ſi unus
ex pluribus hæredib.* quo loco ſi
opponas de *textu in l.* 1. §. *in om-
47 nibus C. comm. de legat.* vbi † hy-
pothecaria adeo à perſonali
pendet, vt nec vires nec quotā
perſonalis excedat. ſtatim *gloſ-
ſa ibidem in uerb.* In *omnibus*, di-
48 cit eſſe † ſpeciale in caſu illius
legis, & in caſu *l. f. n.* C. *de debito-
ribus ciuit. lib.* 11. quæ aūt ſit ratio
ſpecialitatis nullibi verbum.
Ego dico illud eſſe, quia agitur
49 ibi de hypotheca † tacita, quæ
intra omnis æquitatis limites
continetur, quippe quæ legalis
eſt; rigoroſius enim, & efficaci'
50 † ſibi prouidet homo ex te cō-
uentione, quàm lex prouideat
ex benignitate *l. fin. C. de pact.
conuent. & in materia hypothecæ
tex. in l. aſſiduis, ubi gloſſa, & com-
munis ſchola C. qui potior. in pi-
gnor. habeant.* Hanc rationem
differentiæ non ſolùm ex reci-
tatis deduco, ſed amplius *ex d.
l.* 1. C. *commun. de legat.* ibi: Cum
nouellæ conſtitutiones in mul-
tis caſibus tacitas hypothecas
introduxerint, non ab re eſt &
nos in præſenti caſu hypothe-
cariam donare actionem, quæ
etiam nullo verbo præcedente
poſſit ab ipſa lege induci, &c.
ſequitur textus; In omnibus au
tem huiuſmodi caſibus, in tan-
tum, & hypothecaria vnūquęq;.
conueniri volumus, in quãtum
perſonalis actio aduerſus eum
competit. Hæc textus.

Ex his vides naufragari axio
ma *Pariſ. in* 1.2. *num.* 91. in illis
verbis: quia omnis hypotheca
ſiue legis, ſiue hominis eſt tota
in toto, & tota in qualibet par-
te &c. benè .n. determinat de
51 † hypotheca hominis, malè cer
tè de hypotheca legis, ſaltem
per modum regulæ.

SVMMARIVM.

1 *Iter fieri factum eſt, non autem ſer-
uitus ſecundum ſe.*
2 *Iter dari ſeruitus eſt.*
3 *Viam conſtitui ſeruitus eſt.*
4 *Seruitutem conſtitui, itineris aliquan
do ſeruitus eſt.*
5 *Iter conſtitui ſeruitus eſt.*
6 *Iter fieri tria continet.*
7 *Iter ſeruitus eſt, & num.* 10.
8 *Ire mihi, agere licere eſt factum affir-
matiuum ex parte ſtipulantis.
Seu ex aliis eſt ſeruitutis vſus, n.* 11.
9 *Per te non fieri quominus mihi ire age-
re liceat eſt factum negatiuum ex
par-*

Digitized by Google

parte promittentis.

Siue patientia, num.12.

13 *Ire, ſeu actualis itio eſt vſus itineris.*

14 *Mihi ire licere quid ſit.*

15 *Iter eſt ius eundi ſine proxima ratione facti.*

16 *Ire mihi agere licere eſt ius eundi cum proxima ratione facti.*

17 *Iter, & Per te non fieri &c. differunt realiter.*

18 *Ire mihi agere licere, & Per te non fieri, differunt anomalo modo.*

Habentq. diuerſam rationem formalem, num.20.

19 *Text. in l. 2. §. Item ſi in facto ff. de verb. oblig. declaratur.*

21 *Paria ſunt vtilitate inſpecta ſtipulari Iter, Mihi ire agere licere, & Per te non fieri.*

Inducitur per ſingula, num.22.

23 *Iter facere ſignificat aliquando ſternere, conſtruere, adaquare, complanare.*

Quo caſu eſt factum affirmatiuũ ex parte promittentis, num.24.

25 *Iter facere in noſtro textu eſt ſternere ex alijs.*

Quos iuſtè reprehendit Alciat. n.26.

Conciliantur opiniones, num.27.

28 *Iter fieri, formaliter importat factum affirmatiuum ſtipulantis.*

Realiter importat etiam factum negatiuum promittentis, num.29.

30 *Seruitutum natura quæ.*

31 *Iter fieri qui ſtipulatur, omnia ſtipulatur, quæ ad eam ſeruitutem conſtituendam, vel conſeruandam pertinent.*

Sed & quæ de eius vſu ſunt, aut quaſi poſſeſſione, num.32.

33 *Iter fieri nõ intuetur hominis ſolatiũ.*

Sed alterius prædij vtilitatem, nu.34

Niſi deducatur per modum cuiuſdam pacti, num 36.

Quia erit quædam quaſi ſeruitus perſonalis, num.37.

35 *Iter fieri clerico conceſſum ad ſucceſſores protenditur.*

38 *Iter fieri, & Per te non fieri, non differunt comprehenſiuè.*

Præcisè tamen differunt, num.39.

40 *Iter fieri refertur ad ſtipulatorem.*

41 *Stipulatio Per te non fieri refertur ad promiſſorem.*

42 *Imperſonalitas vtraque eſt in ſtipulatione Iter fieri*

43 *Perſonalitas vtraque eſt in ſtipulatione Per te non fieri.*

44 *Iter fieri importat ſeruitutem ex alijs.*

Vel potius executionem ſeruitutis, num.45.

46 *Imperſonalitas ex perſona ſtipulantis non vitiat ſtipulationem Iter fieri.*

Ratio affertur directa. num.47.

Ratio item ad euitandum abſurdum, num.48.

Alia ratio adducitur, num.49.

50 *Senſus duplex vbi adeſt, amplectendus eſt ſenſus à iure approbatus.*

51 *Text. in l. veteribus ff. de pact. procedit, quia verba habent duplicem ſenſum à iure approbatum.*

52 *Imperſonalitas ex parte promittentis non vitiat ſtipulationem Iter fieri.*

Ratio affertur, num. 53.

54 *Imperſonalitas in verbo obligatiuo ex perſona promittentis vitiat ſtipulationem ex Bartolo.*

Contrarium ſentit Author, num.55.

56 *Textus in Auth. Si quando C. de cõſt. pecun. expeditur aduerſus Bartolũ.*

57 *Imperſonalitas non vitiat ſtipulationem Iter fieri, licet importaret factum, & ſeruitutis executionem.*

Ratio affertur, num.60.

Sed melius, num.65.

58 *Imperſonalitas in verbo executiuo nõ vitiat ſtipulationem ex communi.*

Sed iura repugnant, num. 59.

61 *Executiuum verbum refertur ad anterio-*

rio-

riorem obligationem.

62 *Libellus imperſonaliter cõceptus, etiã in ordine ad verba executiua, non eſt vitioſus.*

Ratio, num. 63.

Nec quidem ſolo fauore iudicij aduerſus Roman. num. 64.

66 *Anterioritas duplex, temporis, & naturæ.*

67 *Iter fieri indiuiduum eſt.*

Ratio affertur, & reijcitur, num. 68.

Affertur alia & approbatur, num. 69

70 *Seruitus per tempora diuidi poteſt.*

Sed potius eſt diuiſio commoditatis, num. 71.

Vel modificatio, num 72.

Vel multiplicatio, num. 73.

74 *Iter fieri quare ſit indiuiduum.*

75 *Iter ſi concedatur ad vehendam vindemiam, in partem peccari poteſt.*

Ratio affertur, num. 76.

77 *Commoditas ſeruitutis diuidua eſt.*

78 *Dierum & horarũ interualla ad modum pertinent.*

79 *Seruitutum vſus temporibus ſecerni poteſt.*

80 *Commoditatis in partẽ peccari poteſt.*

Ideoq. pœna partem tãtum committi, num. 81.

82 *Iter fieri factum ſemper indiuiduũ eſt.*

83 *Text. in l. In executione, in fin. prin. ff. de verb. oblig. declaratur.*

84 *Pœna in noſtro textu, nihil habet commune cum intereſſe.*

ARGVMENTVM.

¶ Iter fieri, an factum ſit, an ſeruitus; An affirmatiuum ex perſona potius ſtipulatoris, quàm promiſſoris; An diuiduum, an indiuiduum; Quid ſi ad vehendã vindemiam. Imperſonalitas an ſtipulationẽ vitiet, ſiue verbo addatur obligatorio, ſiue executiuo adijciatur.

Indiuiduum ſit, veluti Iter fieri.

SECTIO V.

Hoc loco dum plerique ſatisfactum iri exiſtimant difficultati ſi de ſola inueſtigent veritate diuiduitatis, vel indiuiduitatis huius ſtipulationis *Iter fieri*, eã, & quidem vnicam examinant quæſtionem, An *Iter fieri* diuiduum ſit, vel indiuiduum.

Ego verò ſubijcio has inſpectiones, quarum eſt.

Prima an *Iter fieri* ſit ſeruitus, vel factum.

Secunda an *Iter fieri* ſit factũ affirmatiuum promittentis, an verò potius ſtipulantis.

Tertia an ſtipulatio *Iter fieri* ſit eadem cum illa ſtipulatione, *Per te non fieri quo minus mihi ire agere liceat.*

Quarta an *Iter fieri* diuiduũ ſit, vel Indiuiduum. Quod reſpicit primam inſpectionem, An *Iter fieri* ſit ſeruitus, vel factum.

Sum ego cum eorum ſententia, qui velint hanc ſtipulationem,

nem,

1 nem, *Iter fieri* factum † eſſe non
autem ſeruitutem, quod per
plura iura uoluit *Alciat. hic à*
nu. 10. quæ ego iura non examino
vlterius cum noſter §. Cato,
expreſſis verbis id proponat,
ibi: Ab omnibus, ſi id factum
de quo cautum eſt, indiuiduū
ſit, velut *Iter fieri*. Cùm enim iura
de Itineris ſeruitute loquuntur,
nō vtuntur illo dicendi ge-
2 nere *Iter fieri* ſed † Iter dari *l. ſi*
vnus ex ſocijs ff. de ſeruit. ruſt. præ-
3 *dior.* viam † conſtitui, *l. via con-*
4 *ſtitut ff. eod.* conſtitui † ſeruitutem
l. Labeo ait ff. de ſeruit. ruſt.
5 *prædior.* conſtitui † iter, *l. uia iter*
ff. de ſeruit. quo loco maximam
tantæ difficultati adderem iniuriam,
niſi commonerem, quòd
in qualibet ſeruitute affirmati-
6 ua, qualis eſt ab hoc † facto affirmatiuo
præſuppoſita, ſcilicet
Iter fieri, tria ſunt &c. *Iter fieri*,
tria ſunt. Primo ſeruitus, Secūdo
factum affirmatiuum ex parte
ſtipulantis, Tertio factum negatiuum
ex parte promittentis
7 ſcilicet Iter, & hæc † ſeruitus
eſt. Mihi ire, agere licere, & hoc
8 † eſt factū affirmatiuum ex parte
ſtipulantis tandem, Per te nō
9 fieri † quominus mihi ire agere
liceat quod eſt factū negatiuū
ex parte promittentis, aut patientia.
Etenim qui ſtipulatur
ſeruitutem, tria ſtipulatur, Iter
puta; Vt ſibi ire agere liceat; vt
per reum non fiat quominus ſibi
ire, agere liceat *l. quotiens, nec*
hominum §. ſeruitutum non ea natura,
ff. de ſeruit. l. quotiens via ff. eo.
l. ſtipulatio iſta habere licere ſpondes,
in prin. ff. de verb. oblig.

Alio nomine hæc tria in iure
ex nonnullorum ſententia appellantur,
ſeruitus, ſeruitutis
10 vſus, patientia. *Iter* eſt † ſeruitus
l. ſtipulationes non diuiduntur
in prin. ff. de verb. oblig. l. 1. ff. de ſeruit.
ruſt. præd. Mihi ire, agere lice
11 re eſt † ſeruitutis, vſus *l. via, itineris*
ff. de ſeruit. Per te non fieri
12 &c. eſt † patientia *l. quotiens nec*
hominū §. ſeruitutū ff. eod. Sed cer
13 tè aliud † eſt ipſum ire ſeu
actualis itio, qui verè eſt vſus
14 itineris, aliud eſt Mihi † ire licere
quod eſt facultas deducēdi
Iter, ſeu ius eundi, in actum
& exercitiū. Niſi dixeris, quòd
Mihi ire agere licere eſt vſus
Itineris deſtinatiuè in actu proximo.

Si quis verò à me ſcire velit
quid interſit inter hæc tria Iter,
Mihi ire, agere licere; Per te nō
fieri quominus mihi ire, agere
liceat. Ego is ſum, qui ſentiā:
Iter, & Mihi ire agere licere,
differre ratione tantùm, ſcilicet
15 vt Iter ſit ius † eundi ſine proxima
ratione facti, & ſine ad
oculum deſtinato Itionis actu;
At verò Mihi ire agere licere,
16 ſit idem ius † eundi cum proxima,
& ad oculum deſtinata iā
ratione facti, & Itionis actu.
Iter, & Per te non fieri, quin mi-
17 hi ire agere liceat: differunt †
rea-

Digitized by Google

realiter; quia non ſolùm intel-
lectu; ſed & re ipſa datur ſerui-
tus Itineris ſine patientia do-
mini fundi ſeruientis de facto.
At verò Mihi ire agere licere,
18 & Per te non fieri: differunt †
anomalo modo; quatenus enim
Mihi ire agere licere ſolam in-
fert iuris facultatem ſine vlte-
riori vſus Itineris deſtinatione
ad actum proximum, & ipſum
differt realiter à ſtipulatione il
la: Per te non fieri. quatenus ve-
rò dicit deſtinationem vſus Iti-
neris in actu proximo, & deſti-
nato in exercitio, differt tãtùm
formaliter, cùm non poſſim ego
realiter Iter facere, ſi tu reali-
ter facias quin mihi Ire liceat
19 quare & † *tex. in l.2.§ Item ſi in
facto ff. de verb. oblig.* ſi rectè in-
tuearis, quod ex parte promit-
tentis illiusq. hæredum dicit:
Per te non fieri, neque per hæ-
redem tuũ, quominus mihi ire,
agere liceat; Illud idem ex per-
ſona ſtipulatoris eiuſq. hæredũ
repetit: ſibi hærediq. ſuo agere
licere. Alia tamen eſt ratio for-
20 malis † vt Mihi ire liceat; alia
ratio formalis Per te non fieri
quin mihi ire liceat.

Hæc verò vt videas quiſnam
purus I.C. impurus verò Philo-
ſophus hæc poſſit capere, non-
dum verò alios docere.

Cæterum in foro, & in actu
21 practico, ijdem prorſus † con-
ſequuntur effectus ſiue quis ſti-
puletur Iter quæ eſt ſeruitus;
ſiue Mihi ire licere; ſiue tandẽ
Per te non fieri quin mihi ire
22 liceat. Dũ enim ſtipulor † Iter,
in neceſſarium conſequens, &
vſum Itineris ſtipulor *l. via iti-
neris ff. de ſeruit.* & præterea pro-
mittentis patientiam *l. quotiens
nec hominum §. ſeruitutium ff. eod.*
Dum ſtipulor Mihi ire licere;
ſtipulor in neceſſarium antece-
dens Iter, in neceſſarium con-
ſequens Per te non fieri quin
mihi ire liceat *l. ſtipulatio iſta
38. ff. de uerb. oblig.* vbi ait Vlpia-
nus: ſtipulatio iſta habere lice-
re ſpondes; hoc continet vt li-
ceat habere, nec per quenquam
omnino fieri quominus nobis
liceat habere. Dum tandem ſti-
pulor Per te nõ fieri quin min⁹
mihi ire agere liceat, & Iter ſti-
pulor vt in *noſtro* §. *Cato*, & præ-
terea ſtipulor mihi ire agere li-
cere *l.2 §. Item ſi in facto, & l.3. in
prin. ff. tit. n. de uerb. oblig.* quare
& qui ſtipulatur iter fieri ſtipu-
latur ſeruitutem itineris non
formaliter ſed realiter, & in ef-
fectu, vt ita intellecta cõmunis
opinio deducta *à l. fin. ff. comm.
prædior.* malè meo quidem iu-
dicio repræhenditur ab *Alciat.
in hoc* §. *Cato, nu.* 17.

Quod attinet ad ſecundam
inſpectionem, An iter fieri ſit
factum affirmatiuum promit-
tentis, an verò potius ſtipulan-
tis.

Si iter facere in caſu *noſtri* §.
23 *Cato*, idem eſſet quòd † ſterne-

prædialis eam denominauim', ideoque *textus in l. Vt pomum, in prin. ff. de ſeruit.* ita habet: vt pomum decerpere liceat, & vt ſpatiari & vt cenare in alieno poſſimus, ſeruitus imponi nō pōt. Vbi Bart. affirmat ſeruitutem imponi non poſſe prædio, quæ
34 non reſpiciat vtilitatem † alterius prędij, & eam ob rem dū longa controuerſia eſt de qua *doctores in l. Ciuibus ff. de reb. dub.* an facultas conceſſa clerico ſit perſonalis, & cum moriente clerico extinguatur an verò ſit potius realis, & ad eccleſiam protendatur, ideoq. ad ſucceſſores producatur, illud certū eſſe affirmat *Bart. ibid. num.* 4. quod ſi
35 concedatur clerico Iter † fieri, priuilegium illud non intuitu perſonæ ſed prędij eccleſiaſtici conceſſum fore, ideo ad ſucceſſores protrahi.

Quę tu intellige vera ſi ſtipulemur Iter fieri per modum ſeruitutis, ſecus ſi per modum cu-
36 iuſdam pacti† quia Iter fieri, & per te non fieri reſpiciet perſonam cum perſona extinguetur, & erit quædam quaſi ſeruitus
37 † perſonalis *l. ſi quis binas ff. de vſufruct. gloſſ. in l. vt pomum, in uerbo non poteſt ff. de ſeruit.*

Quod verò pertinet ad tertiam inſpectionem, An ſtipulatio Iter fieri ſit eadem cum illa ſtipulatione, Per te non fieri quomin' mihi ire, agere liceat.

Atque *Pariſ. hoc loco par. 3. nu.* 515. *in fin.* ſtatuit eas ambas for-
38 mulas non † differre, ſed Iter fieri, & per te non fieri quominus mihi ire agere liceat, eſſe vnam, & eandem numero ſtipulationem; quod dum ibi pręſupponitur intelligendum comprehenſiuè, libentiſſimè acquieſco, & iam nos ſuperius hac eadem in ſectione declarauimus hoc, & ſupponit noſter Cato hic.

39 Cæterum differunt † nimis, cum iter fieri, ſit ſtipulatio conſiſtens in faciendo; at verò Per te non fieri, conſiſtit in non faciendo *l. Vbi autem §. qui id quod ff. hoc tit.* quæ ſtipulationes tantum abeſt vt vnum ſint numero vt potius duas ſtipulationū diſtinctas conſtituant ſpecies, *gloſſ. & dd. omnes in l. 2. in prin. ff. hoc tit. de uerb. oblig.* quæ tamen præter naturalium morem coeunt in iure ciuili, connexiuè tamen vel comprehenſiuè; quia ſtipulatio in faciendo conſiſtēs dat facultatem ſtipulanti quæ verò in non faciendo interdicit impedimentum promiſſori, in ordine ad idem, quare & in
40 ſtipulatione Iter † fieri, verba referuntur ad ſtipulatorem, in
41 ſtipulatione verò Per te † non fieri, verba referuntur ad promiſſorem.

Hinc vtiliter habes non differre effectualiter ſtipulationē imperſonalem, Iter fieri; à ſtipulatione perſonali, Per te nō fieri quin

Digitized by Google

quin min' mihi ire, agere liceat ſiue ſtipulationis imperſonalitas ſit ex perſona ſtipulantis, ſiue ex perſona promittẽtis, quæ
42 † imperſonalitas vtraq. eſt in ſtipulatione illa, Iter fieri dum
43 vtraq. † perſonalitas eſt in ſtipulatione illa Per te non fieri, quin min' mihi ire agere liceat. Quod ita probo ad excitãdas, & ſopiendas omnes difficultates.

Vel enim vis verba illa Iter fieri importare obligationem,
44 putat† ſeruitutem quod pleriq. hic autumarunt; vel mauis im-
45 portare factum, & † executionem ſeruitutis, quæ communis videtur, & tunc.

Dico primo: ſi ſtipulatio illa, Iter fieri importat obligationẽ,
46 quandiu † imperſonalitas eſt ex perſona ſtipulantis, ea nullo pacto vitiat ſtipulationem, *Bart. in l. ſtipulatio iſta §. ſi quis ita num. 1. ff. de verb. oblig. Idem Bart. in l. fin. § Labeo, num. 1. & 2. ff. ſi cert. pet. & eſt text. vbi gloſſ. in verb. Tranſire, in d. l. ſtipulatio iſta §. ſi quis ita ff. de verb. oblig.* Cuius deciſionis duplex poteſt ratio aſſignari, directa altera, altera ad euitandum abſurdum. Directa
47 † certè, quoniam quilibet ſibi præſumitur ſtipulari *l. ſi ita ſtipulatus la 6. §. Chryſogonus ff. de*
48 *verb. oblig.* Ad euitandum † abſurdum, quia ſcilicet nemo poteſt alteri ſtipulari *l. ſtipulatio iſta §. alteri ſtipulari ff. de verb. oblig. l. vt inter C. de Inutilib. ſtipul. & §. alteri Inſt. eod. de Inutil. ſtipul. ſibi ideo ſtipulari cenſetur l. quoties la 2. ff. de reb. dub.* Et equi-
49 dẽ optima † alia ratione, quoties enim conuentionis verba duplicem habent ſenſum, quorũ alter ſit à iure approbatus, alter verò reprobatus, ſemper illum amplectimur ſenſum, &
50 intellectũ, qui ſit à iure † approbatus, reprobum verò, & nos reprobamus, ita certè in materia ſtipulationis quã pertractamus *text. in l. cum qui Kalendis ff. de verb. oblig. text. in l. quoties la 2. ff. eod. gloſſ. 3. in l. veteribus ff. de pact.* dum igitur quiſpiam imperſonaliter ſtipulatur, illius ſtipulationis duplex eſt ſenſus, quòd ſibi, quòd alijs; alijs nõ poteſt, quia hic eſt ſenſus à iure reprobatus; igitur ſibi qui eſt noſter intellectus approbatus à iure, ex quibus vides euitatam difficultatem *text. in l. veteribus ff. de pact.* quo loco ſcribit I.C. verba dubia interpretari aduerſus proferentem; illud enim ideo eſt eo in reſponſo, quia verba
51 dubia habent † duplicem ſenſum approbatũ vtrumq. à lege, noſter verò caſus verſatur in duplici ſenſu, altero à iure approbato, altero verò reprobato.

Dico ſecundò: ſi ſtipulatio illa, Iter fieri importat obligationem, quandiu etiam imper-
52 ſonalitas eſt ex parte † promittentis, ea adhuc nullo pacto vitiat

tiat

tiat ſtipulationē ; hic verò ſum
cum *Decio in l. fin.* §. *Labeo, num.*
18. *ff. ſi cert. pet.* adducit ipſe
fundamentum, & quidem non
contemnendum *ex l.* 1. §. *ſi quis*
ſimpliciter ff. tit. n. de uerb. oblig. &
§. *præterea Inſt. de Inutilib. ſtipul.*
cui addo ego non modò neceſſariam
authoritatem noſtri §. Cato, ſed ēt
53 † ratiooem ex regula *textus in*
l. ueteribus ff. de pact. quia ſcili-
cet dubia verba, vel ambigua
aduerſus eum interpretantur,
qui legem potuit apertius di-
cere.

Scio ego, quòd *Bart. in l. ſtipu-*
lat' o iſta §. *ſi quis ita, num.* 2. *ff. de*
uerb. oblig. & in l. fin. § Labeo *n.* 1.
& 2. *ff ſi cert. pet.* voluit, vt imper
54 ſonalitas in verbo † obligati-
uo ex perſona promittentis vi-
tiaret ſtipulationem, cuius opi
nionem teſtatus fuit communē
Decius in d. §. *Labeo, nu.* 16.

55 Sed ſcio etiam, quòd tota †
vis, Omniſq. authoritas Barto-
li poſita eſt *in tex. Auth. ſi quandò*
C. *de conſt. pecun.* Illi verò Authē
ticæ dū conatur multis modis
ſatis facere Decius, nihil agit.

56 Ego autem † dico textum illū
perperam ad hoc dictum addu
ci, quando textus ille loquitur
de impſonalitate in verbo exe-
cutiuo, non certè in verbo obli
gatiuo. Sin autem, inquit tex-
tus, dixerit: ſatis fiet: verbo im-
perſonaliter prolato, non tene-
bitur. qua de re agendum erit
in proximo dicto.

Dico tertiò: ſi ſtipulatio illa,
Iter fieri, importat factū, & ſer-
57 uitutis † executionem, adhuc
imperſonalitas illa ſtipulatio-
nem non vitiat. Non quidē ex
vi regulæ, falſum eſt enim quod
opinatus fuit *Bartolus in d.* §. *ſi*
quis ita, et in d §. *Labeo*, vt ſcilicet
58 imperſonalitas in verbo † exe-
cutiuo non vitiet ſtipulationē,
hæc enim opinio licet commu-
59 nis pugnat † cum *textu in auth.*
ſi quando C. *de conſtit. pec.* quem
malè gloſſat pro communi *Dec.*
in d. §. *Labeo, nu.* 15. vt ſcilicet lo
cum habeat in cōſtituto, in quo
non aderat ſtipulatio. Neque
enim imperator ibi vim facit in
conſtituto, ſed quia verbum il-
lud imperſonaliter prolatū eſt;
en verba textus; ſin autem di-
xerit ſatis fiet, verbo imperſo-
naliter prolato, non tenebitur.
Dico tamen ſtipulationem illā,
Iter fieri, nō eſſe vitioſam, licet
ſignificet factum, & ſeruitutis
60 executionem, ea † ratione quia
vbi adeſt obligatio anterior,
61 verbum executiuum † ab ea pē
det, ad eam refertur, atq. ideo
vtilis eſt ſtipulatio, vt ita deter
minaſſe *Rotam Genuenſem eadem*
Rota teſtatur deciſ. 175. *Iuſtis, n.* 11.
quo & illud pertinet quòd li-
belli imperſonaliter concepti,
62 etiam in ordine ad † verba exe
cutiua non ſunt vitioſi, Sed ſu-
ſtinentur *Bart. in l. Competit* § *in*
ſumma, nu. 1. *ff. quod ui aut clam.*
Idē in l. edita. n. 4. *C. de edend.* quo-
niam

niam

Digitized by Google

niam imperſonalitas in verbis
63 executiuis libelli † præſuppo-
nit obligationem actiuam ex
parte actoris,& paſſiuam ex par
te rei *l. circa ff. de probat. l. qui*
accuſare C. *de edend. iuncto textu*
in l.licet §.*ea ff. de procurat.* non
64 quidem ſolo fauore † iudicij,
quod opinatus fuit *Roman.conſ.*
186. I*n caſu,in prin.* cùm ergo ſti-
pulatio Iter fieri comprehēdat
omnem ſtipulationem ſuper ea
ſeruitute prædiali, vel conſti-
tuenda,vel conſtituta conſeruā
da. vel de eius vſu, aut quaſi
poſſeſſione quod firmauimus
propè finem ſecundæ inſpe-
ctionis, conſequens eſt vt qui
ſtipulatur Iter fieri, in antece-
65 dens ſtipuletur & † ſeruitutē,
ideoque valida eſt ſtipulatio ꝑ
verba imperſonalia etiā in ver-
bis executiuis, quia adeſt obli-
gatio ſeruitutis anterior ſi non
66 anterioritate † tēporis, at cer-
tè anterioritate naturæ.

Quod tandem pertinet ad
quartam inſpectionem An Iter
fieri ſit diuiduū vel indiuiduū.

Nihil prorſus ſupereſt diffi-
67 cultatis Iter fieri † indiuiduum
eſſe noſtro §. Cato; quo tamen
loco ſi de ratione ſit agendum
68 non ſatis † placere poſſunt ij,
qui dicunt Iter fieri ideo Indi-
uiduum eſſe,quia omnes ſerui-
tutes indiuiduæ ſunt vſufructu
excepto, quare, & Iter ſeu Iti-
neris ſeruitus indiuidua eſt *l.*
ſeruitutes non diuidun ur,in princi-
pio ff.hoc tit.de verb.oblig. nec .n.
ideo Iter fieri indiuiduum eſt
quia Itineris ſeruitus ſit indi-
uidua, ſed ideo Itineris ſerui-
tus indiuidua eſt, quia Iter fie-
ri, ſeu Iter facere, ſeu Ire indi-
uiduum eſt, ita ſanè *textus in l.*
uiæ, itineris, ff. de ſeruit. Viæ, in-
quit textus,itineris,actus,aquę
ductus pars in obligationem
deduci non poteſt, quia vſus
eorum indiuiſus eſt. Neque .n.
69 quis † poteſt pro parte ire &
pro parte nō ire ſimul & ſemel,
aliàs quod omnino impoſſibile
eſt,idē ſimul iret,& quieſceret.

Poteſt tamen hæc ſeruitus ꝑ
70 † tempora diuidi, vt hodie Ire
liceat, craſtina die non liceat,
l.uia ff.de ſeruit.l.2.& l.5. in prin.
ff. de aqua quotid.& æſt. quam ta-
men ne opineris eſſe ſeruitutis,
71 aut vſus diuiſionem, ſed † vel
diuiſionem commoditatis, vel
72 ſeruitutis † modificationem *l.*
4. §.*modum ff. de ſeruit.* qua de
re fuſius agēdum erit proxima
ſectione. Vbi verò videas non
eſſe modificationem ſed potius
diuiſionem, dicas tu eo caſu
neutrum eſſe,nec ſcilicet modi
ficationem nec diuiſionem.ſed
73 ſeruitutum † multiplicationē,
plures ſcilicet diuerſarum cauſ
ſarum ſeruitutes *l.ſi prius noſtur*
na,in prin.ff.de aq.pluu.arcend.

Hinc ideo vides non poſſe
peccari in partem, ſed potius
74 in totum,ideoque in † ſtipula-
tione illa Iter fieri, ſeu Per te

non

non fieri,quin mihi ire agere liceat, aut nihil peccari, aut totum; ideoq; vel nullam committi pęnam, vel integram; vt *tex. eſt in noſtro §. Cato.*

Quo loco Pariſ. apud me correctus dum noua molitur, non diſplicet in hypotheſi propoſitaq. facti ſpecie, diſplicet verò in theſi;& in vniuerſali theorica,quam ibidem apponit. Ait enim hìc in 3.*par. num.* 175. Fac me ſtipulatũ per te nõ fieri quominus eam, & agam ad vehendum vindemiam meam,vel meſſes duorum iugerum ſub pœna centum; Tu Iter conceſſiſti ad dimidiam vindemiæ partẽ, ad meſſes iugeris vnius, ad re-
75 liquum prohibuiſti, in † partẽ peccaſti, igitur quinquaginta tantùm nomine pœnæ commiſiſti. Hoc verò probat, primò, quia ſtipulatoris intereſt tantũ pro dimidia, ſecundò quia *in l. In executione, in fine princip ij ff. hoc tit. de verb. oblig.* ideo ſolida, & integra ab impediente iã ſtipulatam Itineris ſeruitutem committitur pœna,quia non in partem, ſed in totum prohibet, qui Iter Impedit. Infert ideo, quòd qui prohibet Iter impediendo in partem non in totũ, partem tantùm pœnæ committit,quicquid,inquit ipſe,omnes ad uſq. putauerint.

Laudo ego facti ſpeciẽ,reijcio tamẽ illationem; facti enim ſpecies continet pœnam non ſimpliciter in ordine ad ſeruitutem Itineris,ſed in ordine ad commoditatem ſeruitutis primò, & principaliter, ſcilicet
76 Iter ad † vehendam vindemiã, meſſesvè duorum iugerum.Cõ-
77 moditatem † verò ſeruitutis qs neſcit eſſe diuiduam? *l. via ff. de ſeruit. l.* 2. *l.* 5. *in princip. ff. de aqua quotid. & aſt.* Sed nihil commune ratione diuiduitatis, vel indiuiduitatis inter ſeruitutẽ, & cõmoditatem ſeruitutis, ait enim I. C. *in l. ſeruitutes ipſo quidem §. Interualla ff. de ſeruit.* quod
78 † Interualla dierum,& horarũ, non ad temporis cauſſam, ſed ad modum pertinent iure conſtitutæ ſeruitutis, & *text. in l. uia*
79 *ff. eod.* Vſus ſeruitutum † temporibus ſecerni poteſt,fortè,vt quis poſt horam tertiam, vſque in horam decimam eo iure vtatur, vel alternis diebus vtatur.
80 Ideoq. in partem † commoditatis peccari poteſt, eaque ra-
81 tione pars † tantum pœnæ cõmitti. Verùm Iter fieri, ſeu Per te non fieri vt ſimpliciter ad
82 ſeruitutem pertinet ſemper † factum indiuiduum eſt *noſtro §. Cato, & eademmet l. In executione in fin. princip ij ff. de verb. obl.* nec enim ibi dum textus dicit: Non tamen in partem prohibeor: a-
83 git † conditionaliter, ita vt in ſeruitute Itineris aliquãdo peccari poſſit in partem,aliquando peccetur in totum; ſed agitur ibi præcisè,quod in illud factũ,

Iter fieri, ſeu Per te nõ fieri quo minus, eã agam: non poteſt peccari pro parte, ſed inſolidum.

Quod verò dicit Pariſ. de intereſſe ſtipulatoris, hùc nõ pertinet cùm de ſola agatur pœna
84 quæ nihil noſtro † caſu commune habet cum intereſſe *l. ſtipulatio iſta* § *alteri ff. de verb. oblig.* § *non ſolùm*, *Inſt. eod.* § *alteri Inſt. de Inutil. ſtipul.*

SVMMARIVM.

1 *Seruitutes reales, ſeu prædiales, quatuor, ſupponunt.*

2 *Seruitutes reales, ſeu prædiales ſupponunt ſemper fundum dominantem, & fundum ſeruientem.*

3 *Seruitutem prædialem ſtipulans ſine commodo fundi dominantis, nihil agit, ſaltem in vim propriæ ſeruitutis.*

Quare conuentio vt mihi liceat ſpatiari, vel in alieno cœnare, eſt perſonalis anomala, num. 4.

Vel potius quoddam ius ex conuentione, & pacto, num. 5.

6 *Prædium dominans in acqua ducenda, dicitur fundus imus.*

Et ſeruiens, fundus ſupremus, nu. 7.

8 *Prædium dominans in aqua arcenda, eſt fundus ſupremus.*

Et ſeruiens, fundus imus, num. 9.

10 *Prædium dominans eſt aliquando vlterius prædium.*

Et ſeruiens, citerius, num. 11.

12 *Seruitus prædialis reſpectu fundi dominantis ſemper eſt induidua pro indiuiſo*

Diuidua verò pro diuiſo, num. 13.

14 *Seruitus per partes neq; imponi, neq; acquiri poteſt.*

15 *Seruitutis diuiſio ad partem fundi pro indiuiſo ideo fieri non poteſt, quia verè diuiditur ſeruitus.*

Pro diuiſo poteſt, quia ſeruitus non diuiditur, ſed modificatur, nu. 16.

Alia redditur ratio, num. 17.

18 *Irrigatio fieri non poteſt pro parte pro indiuiſo.*

At certè pro diuiſo, num. 19.

20 *Textus in l. Vnus ex ſocijs, in princip. ff. de ſeruit. ruſt. præd. declaratur.*

21 *Textus in l. ſi quis ades §. ſi partem prædij ff. de ſeruit. ruſt. præd. declaratur.*

22 *Textus in l. Vt pomum §. ſi prædium ff. de ſeruit. declaratur.*

23 *Textus in l. Vnus ex ſocijs, in princip. ff. de ſeruit. ruſt. prædiorum, non eſt intelligendus de communione facta pro diuiſo.*

Ratio redditur multiplex, num. 24.

25 *Paries communis ad diuidendum, in dubio præſumitur communis pro diuiſo.*

Ratio affertur, num. 26.

27 *Communis res ad vtendum, fruendum, gaudendum, in dubio eſt communis pro indiuiſo.*

28 *Commune aliquid eſſe, aliquid verò communicatum longè differunt.*

29 *Seruitus quando extinguatur.*

30 *Seruitus extincta, nominatim rurſus imponenda eſt, alioquin liberum venit.*

31 *Mea res mihi quando ſeruire non poſſit.*

Declaratur, num. 32.

Declaratur adhuc, num. 33.

Ratio aſſignatur, num. 34.

35 *Seruitus prædialis, ratione fundi ſeruientis quomodo diuidi poſſit, vel modificari.*

36 *Aqua non diuiduntur penes ſeruitutē.*

Modificantur tamen, num. 37.

38 *Via eſt lata octo pedes in porrectum* quid

quid ſi ex pacto fiat anguſtior? n. 39.

40 Inſtrumentum indiuiduum facit ſeruitutem indiuiduam.

41 Inſtrumentum diuiduum facit diuiduam ſeruitutem.
Vel potius cõmodũ ſeruitutis, nu. 42.

43 Commoditatis reſpectu omnes ſeruitutes diuidi poſſunt.
Vel potius modificari, num. 44.

45 Indiuiſibile immutabile id ipſum eſt.

46 Seruitutes non ſolum indiuiduæ ſunt, ſed etiam indiuiſibiles, & quomodo.

47 Limites ſeruitutis egredi non licet, etiam auctis prædijs.

48 Seruitutes vrbanorum prædiorum indiuiduæ ſunt omnes.

49 Vſusfructus diuiduus eſt.

50 Seruitus illa ne luminibus officiatur, diuidua eſt ex alijs.
Infertur, num. 51.
Ratio adducitur num. 52.

53 Seruitus illa Ne luminibus officiatur, indiuidua eſt ex Authore.
Infertur num. 54.
Ratio affertur, num. 55.

56 Pœna nullam ſuppenit æquitatem.

57 Pœna in illa ſtipulatione Ne luminibus officiatur, interdum diuidua eſt.

58 Seruitutes tot ſunt aliquando, quot lumina.

59 Lumina interdum penes ſolam commoditatem conſiderantur.

60 Seruitus oneris ferendi diuidua eſt ex nonnullis.

61 Text. in l. & ſi fortè §. ſi ædes plurium ff. ſi ſeruit. vind. expenditur.

62 Græci quidam exiſtimarunt ſeruitutem oneris ferendi eſſe diuiduam.

63 Seruitus oneris ferendi non eſt diuidua.

64 Indiuiduitas prædialium eſt ex prædio dominante.

65 Seruitutes reales conſtituuntur ſecũdum indigentiam prædij dominantis.

66 Indigentia non patitur diuiſionem ſine damno ſubiecti.

67 Text. in l. eum debere ff. de ſeruit. vrb. prædior. declaratur.

68 Oneris ferendi ſeruitus diuidua eſt ex adiecta legis formula.
Indiuidua tamen ſecundũ ſe, nu. 69.
Ratio affertur, num. 70.

71 Legis adiectio in ſeruitute oneris ferendi, non pertinet ad eſſentiam ſeruitutis.
Sed ad pactum legale, nu. 72.
Quod efficitur quaſi pactum conuentionale, num. 73.

74 Voluntas agentis præſumitur in dubio conformis diſpoſitioni iuris.

75 Text. in l. & ſi fortè §. etiam ff. ſi ſeru. vind. declaratur.

76 Refectio in ſeruitutibus ad quem pertineat.

77 Refectio non eſt ex eſſentia ſeruitutis, ſed ex adiectione legis.

78 Seruitus oneris ferendi diuidua eſt ex quibuſdam.
Quare vero, num. 79.
Vtrunq; reijcitur, nu. 80.

81 Refectio ſecundum ſe indiuidua eſt.
Eſt tamen aliquando diuidua, nu. 82.
Sed cur ſimpliciter ſit indiuidua, num. 83.

84 Opus fieri indiuiduum eſt.
Ratio, num 85.

86 Refectio ſi verbis præciſis aliquem reſpicit, is non poteſt pecuniam dare pro refectione.
Secus ſi non adſint verba præciſa, num. 87.

88 Refectio in ſeruitute oneris ferendi poteſt conſiſtere in reſtitutione columnæ.
Quo caſu ſumptus inter indiuidua computatur, num. 89.

90 Seruitutes ruſticorum prædiorum indiuiduæ ſunt.

91 Aquæductus ſeruitus diuidua eſt ex alijs.

Digitized by Google

Sed potius commoditas aquæductus ex Authore, nu. 93.
Quod locum habet in qualibet ſeruitute, nu. 94.
92 Text. in l. ſi partem fundi ff. de ſeru. ruſt. præd. declaratur.
95 Seruitutes innominatæ ruſticorum prædiorum recenſentur.
Ea verò diuiduæ ſunt ex nonnullis, num. 96.
Et quidem contractu, obligatione, & & ſolutione, nu. 97.
Reijcitur hæc opinio, num. 98.
99 Seruitutes ruſticanæ innominatæ indiuiduæ ſunt.
100 Regula non eſt ex, quæ à fallentijs vincitur.
101 Seruitutes ruſticorum prædiorum innominatæ quinq; ſunt.
Sed & alia reperiuntur ijs ſimiles. num. 102.
102 Creta fodiendæ ſeruitus ruſtica eſt innominata.
103 Lapidis eximendi ſeruitus ruſtica eſt innominata.
Sed & Aquæ hauſtus, num. 95.
Pecoris ad aquam appulſus. ibid.
Ius paſcendi, ibid.
Calcis coquendæ, ibid.
Arenæ fodiendæ, ibid.
104 Seruitutes ruſticorum prædiorum innominatæ cur indiuiduæ ſint.
105 Diuiſio cum damno ſubiecti facit rem eſſe indiuiduam.
106 Ius fodiendæ arenæ ad ſex modios an ſit diuiduum, vel indiuiduum.
107 Ius auferendi quotannis ſex manipulos frugum, an diuiduum ſit, an indiuiduum.
Quid ſi ad vſum referas, num. 108.
Quid ſi ad vſumfructum, num. 109.
110 Vſusfructus non reſpicit indigentiam perſonæ.
111 Seruitutes ruſticæ prædiales ſunt ad ſimilitudinem vſus.
112 Ius auferendi quotannis ſex manipulos frugum, an diuiduum ſit, an indiuiduum ſi referatur ad ius perſonale.
Non erit tamen ſeruitus, num. 113.
Sed ius quoddam perſonale proueniens ex conuentione, nu. 114.
Ideo non vindicabitur, ſed condicetur, num. 115.
116 Seruitus ruſtica poteſt à principio limitari citra prædij dominãtis indigentiam.
Et appellatur modificatio, nu. 118.
Ratio affertur, nu. 124.
117 Stipulatio corrumpitur, ſi in eum caſum ducatur, à quo incipere non poteſt.
119 Seruitus ruſtica ſi ex poſt limitetur, dicitur violatio, & ſeruitutis extinctio.
Saltem ſi nolente domino fundi dominantis, num. 125.
120 Seruitutis vſus modificari poteſt in ipſa conſtitutione.
121 Seruitus fundi pro indiuiſo ruit tota, etiam ſi offenſio contingat in parte.
Ratio affertur, num. 122.
123 Seruitus ſi à principio conſtituatur citra indigentiam fundi, quid agendum.
126 Ius lapides eximendi habet iudicium communi diuidundo quomodo verò, num. 128.
127 Text. in l. communi diuidundo 7. §. cum de vſufructu ff. communi diuidundo, declaratur.
129 Seruitutes quomodo deducantur in iudicium communi diuidundo.
130 Text. in l. veluti ff. de ſeru. ruſt. præd. declaratur.
131 Vſufructuarius, quod ſupereſt vendere poteſt.
132 Seruitutes innominatæ prædiorum, ſunt eius gratia, quod in fundo eſt.
Ideoq;

Digitized by Google

Ideoq; indiuidua ſunt, *num.* 133.
134 *Lactantius Firmianus quis ex D. Hieronymo.*

ARGVMENTVM.

¶ Seruitutes, & vrbanorũ, & ruſticorum prædiorum, indiuiduas eſſe, tam reſpectu ſeruientis prædij, quã ratione dominantis. Sed, an quòad inſtrumentum, & commoditatem? Quid de ſeruitute illa Ne luminibus officiatur & de ſeruitute oneris ferẽdi? Quid tandem de ſeruitutibus ruſticanis innominatis?

VELVTI Iter fieri, *&c.*

SECTIO VI.

AGendum hic eſt de ſeruitutibus realibus, earumq́. diuiduitate, vel indiuiduitate, quã ad tria ego reuoco.

Primum reſpicit communia prędiorum.

Secundum ſpecialia prædiorum vrbanorum.

Tertium ſpecialia prædiorũ ruſticorum.

Ad Primum.

EGo vnà cum *Bartolo in l. ſtipulationes non diuiduntur*, *in princ. num.* 2. *ff. hoc tit. de verb. oblig.* in ſeruitutibus realibus, ſeu prædialibus, in communi
1 obſeruo † quatuor

Fundum dominantem,

Fundum ſeruientem

Inſtrumentum, quo ſeruiturẽ in exercitium deducimus.

Hìc verò, priuſquàm propoſita ſigillatim examinem, commoneo in ſeruitutibus realib', ſeu prædialibus, duplicem ſem-
2 per † & omni caſu fundũ requiri, dominantẽ ſcilicet, & ſeruiẽtem; quòd ſi ſtipuler ſeruitutẽ
3 prædialem † ſine cõmodo prædij, ſeu fundi dominantis, ſed ſolo meo commodo, putà vt mi-
4 hi liceat † ſpatiari, vt poſſim in alieno cenare: tunc non eſt ſeruitus prædialis, ſed, vel perſonalis anomala iuxta quorundã placitum, vel potius nulla ſeruitus, nec prædialis, nec perſonalis, nec regularis, nec anoma-
5 la, ſed ius † quoddam ex conuentione, & pacto *l. Vt pomum decerpere, in princip. cum gloſſ. in verb. Non poteſt ff. de ſeruit. & l. ſi quis binas cum gloſſ. in verbo Valet exceptio ff. de vſufr. & l. pecoris paſcendi*, *cum gloſſ. fin. ff. de ſeruit. ruſt. præd.* Bina ergo requiruntur in realibus ſeruitutibus, quorum prædium dominãs in

6 in aqua † ducenda dicitur fun-
dus imus, prædium ſeruiens fun
7 dus † ſupremus; in aqua verò
8 arcenda prædium † dominans
eſt fundus ſupremus, ſeruiens
9 † imus; in pleriſq. alijs, domi-
10 nans eſt vlterius† prædium, ſer
11 uiens eſt citerius † *l. tria præ-
dia ff. de ſeruit. ruſt. pradior.* Atq.
vt rem præcipuam attingamus.

Reſpectu fundi dominantis,
12 ſeruitus† ſemper eſt indiuidua
pro indiuiſo, diuidua tamen
13 pro † diuiſo, quod laudauit ēt
*Iaſon in d. l. ſtipulationes non diui-
duntur, in princ. nu.*10. & 14. *Sed
& eſt textus in l. pro parte, vbi
gloſſ.* 1.2.& 3. *ff. de ſeruit. & in l.
ad certam ff. eod. textus planiſſimus
in l. ſi quis duas* §. *ſi quis partem ff.
commun. pradior.* Si quis partem
ædium tradet, inquit textus,
vel partem fundi, nō poteſt ſer-
14 uitutem imponere, quia per †
partes ſeruitus imponi non po
teſt, ſed nec acquiri. Hæc tex-
tus. Vbi amplius rationem vi-
deas, quia ſcilicet, quando fit
diuiſio ſeruitutis ad partē fun-
15 di pro indiuiſo, verè † diuidi-
tur ſeruitus, quod fieri non pōt;
quod ſi ad partem fundi pro di
uiſo, tunc pars fundi fundus eſt
& ſeruitus non diuiditur, ſed
16 † modificatur, quod omninò li
cet *l. 4.* § *modum ff. de ſeruit.*

Eſt & alia ratio ſuo non in-
digna authore, qui fuit *Iaſ. loco
cit. num.* 15. quia ſcilicet impoſ-
ſibilium nulla ſtipulatio eſt, ina
nis eſt remiſſio. At quando ſti-
pulor, vt mihi liceat ire p agrū
tuum ad partem fundi mei pro
17 indiuiſo, id non † poſſum in
actum deducere, quia eam etiā
ad aliam partem fundi mei pro
indiuiſo, cùm in qualibet parti-
cula, etiam minima fundi pro
indiuiſo, ſit alia eiuſdem fundi
particula pro indiuiſo. Secus,
quando pars fundi eſt certa pro
diuiſo, quia tunc potero ire ad
vnam partē fundi mei pro diui
ſo, in qua non erit alia fundi
eiuſdem pars.

Eadem prorſus conueniunt
in irrigatione, cum aquæ non
18 poſſint † irrigare partem fun-
di mei pro indiuiſo, quin irri-
gent aliam eiuſdem fundi par-
19 tem pro indiuiſo; ſed pro † di-
uiſo poſſunt aquę fundi partem
irrigare, alia intacta fūdi parte.
20 Opponitur ſignanter de †
textu in l. Vnus ex ſocijs, in princ. ff.
21 *de ſeruit. ruſt. pradior. l. ſi quis †
ades* §. *ſi partem pradij ff. eod. &
in l. Vt pomum* §. *ſi pradium ff. de*
22 † *ſeruit.* Eram ego dominus
fundi ſuperioris ſeruientis, Ti-
tius verò erat dominus fundi
inferioris dominantis, fundos
communicauimus; videbatur
dicendum ex dictis, quòd ſer-
uitus nō diuideretur, quia eiuſ-
modi communio eſt diuiſio fun
di in partem pro diuiſo; attamē
dicitur ibi, quòd ſi hi duo fun-
di fuerint mutuò communicati
inter me & Titium, Titius reti-
net

net ſeruitutem fundi dominantis pro parte.

Faceſſant verò, qui dicũt textum in *d.l. Vnus ex ſocijs, in princ. ff. de ſeruit. ruſt. prædior.* intelligẽdum fore de communione prędiorum facta pro † diuiſo. Etenim plura repugnãt; Repugnãt primò poſtrema eiuſdem con-
23
24 textus † verba, ibi: Neq. adquiri libertas, neq. remitti ſeruitus per partem poterit. Tamen verò ſi ibi eſſent communes fundi pro diuiſo, rectè fieret remiſſio ſeruitutis pro parte, & diceretur modificatio *l. ſi quis duas § ſi quis partem ff. comm. prædior. iuncto textu in l. 4. §. modũ ff. de ſeruit.* Repugnat ſecundò illud, quòd in dubio, an aliquid ſit commune pro diuiſo, an verò pro indiuiſo, licet ſi res ſit communis ad diuidendum, in dubio præſumatur communis
25 pro diuiſo, vt de † pariete cõmuni ad diuidẽdum, vt ſcilicet in dubio ſit communis pro diuiſo ſcripſit *Praſ. Menoch. de præſumpt. lib. 6. præſumpt. 73. num. 26.* Ne ſcilicet ex animo diuidendi noua fiat communio indiuiſa in
26 † pariete communi diuidente, *Dec. conſ. 388. verba laudi;* Attamen quando res eſt communis ad vtendum, fruendum, & gau-
27 dendum, in † dubio eſt communis pro indiuiſo, *vt eſt textus cũ gloſſ. fin. in l. nam & ſi fur § fin. ff, ſi cert. pet.* Repugnat poſtremò. quia non dicit textus ea prędia eſſe communia, ſed fuiſſe communicata, quo caſu ineptiſſimũ eſt dicere, quòd ſint communia pro diuiſo; aliud enim eſt eſſe
28 † communia prædia, aliud eſſe communicata.

Ea ſit reſponſio pro tantę difficultatis ſolutione, quæ placuit *Accurſio in eadem l. Vnus ex ſocijs, in princ. in verb. Placet ff. de ſeruit. ruſt. prædior. quam Bartolus ſecutus fuit duobus in locis. gloſſa tamen nũquam, præter morem ſuum, allegata; ſcilicet in l. ſtipulationes non diuiduntur, in princ. num. 4. ff. hoc tit. de verb. oblig. & in l. pro parte in fin ff. de ſeruit.* quòd in ſpecie *d. l. Vnus ex ſocijs*, non diuiditur ſeruitus, ſed tota retinetur, nõ pro parte fundi dominãtis pro indiuiſo, ſed pro toto fundo, occaſione tamen partis pro indiuiſo. Quare, *dum textus in d. l. Vnus ex ſocijs, dicit*, quòd facta prædiorum communicatione ſeruitutes retinentur pro parte, dicendũ eſt non retineri ſeruitutes ꝑ parte ſeruitutis, nec pro parte fundi, ſed totam retineri ſeruitutem in toto fundo à priore domino, pro parte tamẽ fundi hoc eſt occaſione partis fundi, quæ remanet apud dominum. Ideoq; vt optimè dicit *Gloſſ. in d. l. vnus ex ſocijs, in ver. placet, in prima opinione*, totales ſeruitutes retinebuntur in ſolidum in toto fundo occaſione partis fundi; idq. tam reſpectu fundi ſeruientis, quã reſpe-

ctu

ctu fundi dominantis.

Quòd, ſi quiſpiam dicat, igitur, pars mea pro indiuiſo in fundo ſeruiente mihi ſeruiet, vel pro parte fundi dominãtis, iuxta ſpeciem *d. l. Vnus ex ſocijs;* vel pro toto fundo dominante iuxta caſum *l. Vt pomum §. ſi prædium ff. de ſeruit.* & tamen res ſua nemini ſeruire poteſt *l. Vti frui ff. ſi vſufr. pet. l. In re communi ff. de ſeruit. vrb. præd.* & quando idem efficitur dominus vtriuſque prę dij, & dominantis, & ſeruiẽtis,
29 extinguitur † ſeruitus, *l. Tria prædia, in fin. ff. de ſeruit. ruſt. prædior. l. ſi quis ædes, in princ. ff. eod.* vbi amplius ſi alterum vendatur, denuò non reuiuiſcit ſublata, & extincta ſeruitus per confuſionem, ſed rurſus nominatim imponẽda eſt ſeruitus, alio-
30 quin liberum † venit. Reſpondet, & optimè, *Bartolus locis cit.* quòd res mea mihi ſeruire non
31 poteſt, ſi ſit mea in † ſolidum, ſecus verò ſi ſit mea pro parte ꝓ indiuiſo, quoniã occaſione alterius partis pro indiuiſo, cum qua & mea pars pro indiuiſo communis eſt, totum mihi præ-
32 dium † ſeruit, etiam reſpectu meæ portionis, licet non occaſione meæ portionis, ſed occa-
33 ſione portionis† alienę pro indiuiſo. Aſſigno ego rationem,
34 quam † deſumo ex ſpecie *textus in d. l. Tria prædia §. et quemadmodum ff. de ſeruit. ruſt. prædior.* Quia ſcilicet, quemadmodum à principio ſeruitus acquiri nõ poteſt occaſione partis fundi ꝓ indiuiſo, ſed acquiritur ſi quis ſit dominus totius fundi, *l. Vt pomum §. ſi prædium ff. de ſeruit.* ita, & poſtea non amittitur occaſione partis fundi pro indiuiſo, ſed amittitur tunc demũ, ſi totus fundus alienetur, totiusq́. fundi amittatur dominiũ. Adde tex. in *l. ſi quis ædes §. ſi partem prædij ff. de ſeruit. ruſt. prædior. et in l. ſi communi fundo ff. eod.*

35 Reſpectu fundi † ſeruientis eadem prorſus dicenda ſunt, vt ſcilicet ſeruitus diuidi poſſit, ſeu potius modificari, pro parte ſeruientis pro diuiſo, ſecus pro parte fundi ſeruientis pro indiuiſo locis ſuperiùs citatis. Nec enim poteſt pars fundi pro indiuiſo ſeruire, quin & alia fundi pars ſeruiat. Habeas .n. tu fundum ſeruientem, ego dominantem, conueniamus vt poſſim traducere aquas pro certa tantùm parte aquæductus pro indiuiſo, non valet conuentio, quia non poſſum traducere pro certa parte canalis pro indiuiſo, quin & per alias canalis par-
36 tes traducam; Poterunt† certè deduci aquæ per certam partẽ canalis pro diuiſo, vt ſcilicet canale in binas, pluresuè fiſtulas diuidatur, quo tamen caſu
37 non diuidetur ſeruitus, ſed † modificabitur *l. 4. §. modum ff. de ſeruit.* Vel etiam non diuidetur ſeruitus ſed commoditas ſeruitutis,

Digitized by Google

tutis, de qua re inferius. Rurſus, habeas tu fundum ſeruientem, ego dominantem, conueniamus vt via quæ ex *l. 12. tabu*
38 *larum* eſt lata † octo pedes in porrectum *l. Viæ latitudo ff. de ſeruit. ruſt. prædior. & in ipſismet 12. tabulis tit. apud me 10. De ſeruitutibus, & finibus regendis*; Con-
39 ueniamus inquam vt via † anguſtior octo pedibus conſtituatur, non erit ſeruitutis, ſeu viæ diuiſio, ſed vel eam habebit latitudinem vt vehiculum ire poſſit, & erit ſeruitutis viæ modificatio; alioquin vna erit ſeruitus verbaliter conuenta, viæ ſcilicet, alia verò erit ſeruitus, realiter, & effectualiter conſtituta, actus ſcilicet vel itineris *l. ſeruitutes ipſo quidem §. modum adijci ff. de ſeruit. l. ſi tam anguſti ff. eod. l. Via conſtitui, in princip. ff. de ſeruit. ruſt. prædior.*

Reſpectu inſtrumenti, quo ſeruitus exercetur, rem ita abſoluit Bartolus, & res clara eſt, quia vel inſtrumentum indiuiduum eſt qualis homo, quale iumentũ, & hac ratione ipſa quo-
40 que ſeruitus, dicitur † indiuidua; aut inſtrumentum eſt diuiduum, vt aquæ ductus materialis tamen pro fiſtula, vel incili ducendarum aquarum, & hac
41 ratione ſeruitus poteſt dici † diuidua. Quamquam vt optimè ſequitur Bartolus, hoc caſu potius diuiduntur aquæ, ſeu illarũ
42 commodum, quam diuidatur † ſeruitus, & ius vt etiam *eſt text. in l. ſi partem fundi ff. de ſeruit. ruſt. prædior.*

Reſpectu tandem commoditatis ſeruitutum, omnes ſerui-
43 tutes † diuidi poſſunt per tempora, quæ tamen adhuc non di-
44 cuntur diuidi ſed † modificari *l. 4 § interualla ff. de ſeruit.* ſeu earũ vſus hoc eſt commoditas ſecerni *l. via ff. eod. de ſeruit.* ſeruitus verò aquarum non ſolùm ꝑ tempora diuidi poteſt, ſed etiã per menſuras *l. 2. & l. 5. ff. de aq. quotid. & aſtiua, latè Alba conſil. 601. Preſuppoſito, per totum, ego obſeruat. 203. nu. 2. & 3. addo adhuc textum in l. ſi partem fundi ff. de ſeruit. ruſt. prædior. l. 2. §. aquæductus ff. eo. de ſeruit. ruſt. præd. et in l. arbor §. aquarum iter ff. comm. diuidund.* Sed & ſcias, quòd quia
45 omne † indiuiſibile, illud & immutabile eſt, quod quia ſeruitutes non ſolùm indiuiduæ ſunt,
46 ſed † etiam indiuiſibiles in iure a natura; ideo non licere domino prædij dominantis limi-
47 tes ſeruitutis † egredi licet alia acquirat prædia quæ priora augeant *l. non modus C. de ſeruit. l. ſi is cui via, in princ. ff. quemad. ſer. amitt.*

Ad Secundum.

48 SEruitutes vrbanorũ, ꝑdiorũ † indiuiduæ ſunt, & quidẽ oẽs, *text. eſt in l. Et per iuſiurandũ §. ſi id quod ff. de acceptilat.* Si id

ne luminibus officiatur, inquit textus, hoc maximè adepti videmur, ne ius ſit vicino inuitis nobis altius ædificare, atque ita minuere lumina noſtrorum ædificiornm. Hæc textus, Vides ideo offenſionem huius ſeruitutis non conſiderari diuiduè, vt plena ſit offenſa, demum ſi omnibus luminibus officiatur, ſed
54 etiam plena eſt offenſa, ſi † minuãtur lumina noſtrorum ædifi-
55 ciorum. Ratio enim formalis † offenſionis in hac ſeruitute, dico reſpectu totius ſeruitutis, verificatur ēt ſi lumina non prorſus tollantur, ſed minuantur. Prohibeor ergo in totum etiam reſpectu partis commoditatis, quia adhuc non prohibeor reſpectu partis ſeruitutis, quia indiuidua eſt, ſed equidem reſpectu toti⁹. Rigor aũt ille ſi debet lenteſcere, non eſt in ordine
56 ad pœnam, † quæ nullam ſupponit æquitatem, ſed in ordine ad intereſſe. Sed iam nos verſamur in ſtipulatione pœnali.

Volo tamen, & ego vnum aſſerere quod dum nullus tãgit, ego idē veriſſimum puto, quòd ſi conuentum ſit, Ne tot, puta
57 † decem luminibus officiatur, tunc pœna diuidetur pro rata offenſionis; vel quòd tot ſint ſtipulationes, & ſeruitutes quot
58 † lumina *l. ſi quis duas* §. *ſi quis partem ff. commun. prædior. l. ſcire debemus ff. de verb. oblig.* vel quòd ſeruitus ſit præciſè, & ſimpliciter in ordine ad † commoditatem, quæ in qualibet ſeruitute diuidua eſt, vt ſuperius dixim⁹.
59

Seruitutem præterea illã oneris ferendi, quam conſtituunt
60 moderniores quidam † diuiduã eſſe, malè certè eam expendũt.
61 Hoc autem deſumunt *ex* † *textu in l. & ſi fortè* §. *ſi ędes plurium ff. ſi ſeruit. vindicet.* ibi: Si ædes plurium dominorũ ſint, an inſolidum agatur, Papinianus ait ſingulos dominos inſolidum agere, ſicuti de cęteris ſeruitũtibus excepto vſufructu. Sed non idē reſpondendum inquit, ſi communes ædes eſſent, quæ onera vicini ſuſtinerent. Hæc textus. Quo loco ſcias plura; quorum primum illud eſt, quòd hæc opi
62 nio fuit olim † græcorum nonnullorum, qui hoc eodem in loco probari putarunt, Seruitutē oneris ferendi eſſe diuiduam, quod monet, licet rem ipſam vlterius non examinet *Contius.* Scias amplius, quòd cæcutierũt omnes, poſteaquam etiam ſi refectio in fundo ſeruiente eſſet diuidua, attamen adhuc hęc ſer
63 uitus † oneris ferendi non eſſet diuidua, cùm ratio formalis indiuiduitatis prædialium non ſit ex prædio ſeruiente, ſed ex
64 prædio † dominante, ſeruitutes enim reales conſtituuntur ſecũ
65 dum indigentiam prædij † dominantis *l. Ergo* §. *fin ff. de ſeruit. ruſt. prædior.* Indigentia verò, ſi
66 indigentia eſt, non admittit †

K 2 diui-

quia requiritur refectio ex parte domini fundi ſeruientis, quæ
79 refectio cum cõſiſtat in † quantitate, ea certè diuidua eſt *l. 2. §. 1 ff. de uerb. oblig.* hæc enim inueſtigatio mihi peccare vide-
80 tur, & quidem † tripliciter, primò quod refectio, quia non fit ſine quãtitate ideo ſit diuidua,
81 indiuidua enim eſt † refectio niſi eam ad rem diuiduam referas, ita vt iam non res efficiatur diuidua ob refectionem, ſed re-
82 fectio ipſa eſt † diuidua vel indiuidua ob rem quæ reficitur, *l. ſtipulationes non diuiduntur, in princ. hoc tit. ff. de uerb. oblig. l. ſi iter legatum ſit ff. de ſeruit. l. Aediles Curules ff. de uia publ. l. Veteres ff. de itin. actuq. priuato.* Niſi
83 † malis ſimpliciter dicere refectionem noſtram eſſe indiuiduã
84 quia opus fieri † indiuiduum eſt, cùm operis effectus in par-
85 tes ſcindi non † poſſit *l. In executione §. ſecunda ad opus ff. de uerb. oblig.* Secundo quòd vbi refectio reſpicit verbis præciſis aliquem, vt noſtro caſu, ibi *in l. & ſi forte § etiam ff. ſi ſeruit. uind.* ibi inquam: Sed eualuit Seruij ſententia, vt poſſit quis defendere ius ſibi eſſe cogere aduerſarium reficere parietem &c. eo
86 caſu non auditur † pecuniam dare volens ad refectionem *l. fideicommiſſa §. ſi quis opus facere iuſſus ff. de legat. 3.* licet ſecus eſ-
87 ſet ſi refectio verbis † præciſis non referretur ad eum *l. ſi quis ſui ff. de pollicit.* Tertiò quia refectio in ſeruitute oneris feren-
88 di poteſt conſiſtere in † reſtitutione columnæ *l. cum debere columnam ff. de ſeruit. vrb prædior.* quo caſu quantitas, & ſumptus
89 inter † Indiuidua computatur *l. fideicommiſſa §. ſi in opere ff. de leg. 3.*

Ad Tertium.

Seruitutes ruſticorũ prædio-
90 rũ, & ipſæ † indiuiduæ ſunt *l. ſtipulationes non diuiduntur in princ. ff. hoc tit. de verb. oblig. l. Pro parte ff. de ſeruit. l. & per iuſiurandum §. ſi id quod ff. de acceptilat.*

Eximebant hìc nonnulli ruſti-
91 cam ſeruitutem † Aquæductus, quam diuiduam aſſerebant, vt refert *gloſſa in l. ſi partem fundi in verbo diuiſio ff. de ſeruit. ruſt. præd.* Et quidem per illum textum.
92 Sed certè non vult ille † textus, vt ſeruitus aquęductus diuidua
93 ſit, ſed benè quòd aquæ, & † aquæductus commoditas diuidi poteſt, quod concedimus *l. 2. & l. 5. ff de aq. quotid. et aſt. l. 2. §. aquęductus ff. de ſeruit. ruſt. pręd. l. arbor §. aquarum ff. comm. diuid. Alba conſ. 103. num. 2. et 3.* quod
94 idem locum habet in † qualibet ſeruitute, *l. uia ff. de ſeruit. l. 4. §. Interualla ff. eod. de ſeruit.*

Eſt modò mihi dura ſuſcipiẽda cum Pariſ. pugna, difficile ſu-
95 mẽdum negotium quò ad † inno-

no-

nominatas ruſticorum prædiorum ſeruitutes. Vult enim ipſe *in 3. par.num.*291. Aquæ hauſtũ, Pecoris ad aquã appulſum, Ius paſcendi, Calcis coquẽdæ, Arenæ fodiendæ, & his ſimiles ſer-
96 uitutes eſſe omni reſpectu † diuiduas, & naturaliter ſcilicet, & originaliter, & effectualiter, & contractu, & obligatione, &
97 †ſolutione: Fremant omnes licet, quia non intellexerunt, nec per ſomnium quidem cogitauerunt, inquit ille.

Sed certè peccauit nõ ſolùm
98 interpretes, ſed etiam in† ipſa iura. Nanq; paſſim habetur, ꝙ non ſemel monuimus, & dicemus etiã cum de vſufructu agemus, quòd omnes ſeruitutes vſufructu excepto ſunt indiuiduæ. *Et text.eſt in l. Et per iuſiurandum ff.de acceptilat.* vbi ait Vlpianus: Si id quod in ſtipulationem deductum eſt diuiſionem nõ recipiat, acceptilatio in partem nullius erit momenti: vtputa ſi ſeruitus fuit prędij ruſtici, vel vrbani. Hæc textus. vel ergo omnes prorſus ruſticæ ſeruitutes indiuiduæ ſunt, & erunt certè indiuiduę, & ſeruitutes, quas diuiduas ponit Pariſ. vel non omnes, & det textum aliquam
99 † ruſticanam ſeruitutẽ ab aliarum indiuiduitate eximentem. Et præterea etiam ſi Vlpianus noluiſſet omnes ſeruitutes omnino prædiorum ruſticorum eſſe indiuiduas, voluiſſet ſaltem id verum eſſe per modum regulæ, quæ certè in pluribus verificari debet, quàm ſint fallentiæ,
100 nec enim regula † eſt, quæ à fallentijs vincitur. Hìc verò ſi
101 dicas † quinque illas recitatas ruſticorum prædiorum ſeruitutes, de quibus *in §. In ruſticorum inſt.de ſeruit.ruſt.prędior. & in l. 1. in fin.ff.eod.* diuiduas eſſe, ſed &
102 ijs† ſimiles ſeruitutes ſcilicet
103 Cretæ fodiendæ, & † lapidis eximendi, de quibus *in l. ergo, & in l.ueluti ff. eod. de ſeruit. ruſt. prædior.* Nonne vides plures eſſe fallẽtias, quàm regulæ caſus? Erunt enim ruſticorum prędiorum ſeruitutes quatuor indiuiduæ, Iter, actus, via, & aquæductus. Septẽ verò diuiduę, quas iam poſuimus. quod nemo ſanæ mentis non dixerit maximè abſurdum. Formalitas autẽ hu-
104 ius indiuiduitatis in † eo eſt, quia hæ ſeruitutes imponuntur ſecundum indigentiã fundi dominantis *l.ergo ſecundum & l.veluti ff. de ſeruit.ruſt.prædior.* Indigentia autem, quatenus indigentia eſt, non admittit diuiſionem ſine damno ſubiecti, quod
105 facit rem eſſe † indiuiduam *l. non amplius § fin. ff. de leg.* 1.

Neque hìc pertinent ea, quę ipſe adducit ꝓ ſua illa opinio-
106 ne, ſcilicet, quòd ius † arenæ fodiendæ puta ſex modiorũ nõ eſt minus diuiduũ, quàm ſit ius
107 auferendi quotannis ſex† manipulos frugum; etenim ſi hìc

Pa-

Pariſ.intelligit de commoditate iuris, fateor, ſed idē contingit in omnibus ſeruitutibus, ēt quas ipſemet concedit indiuiduas, earū enim cōmoditas ſemper diuidua eſt ſecundum ſe. Si verò intelligit de ipſo iure quatenus ſeruitus eſt, tunc dico, ꝙ ēt ius auferendi quotannis ſex manipulos frugum, ſi ad vſum
108 referas eſt† indiuiduum & ſeruitus indiuidua *l. vſus pars ff. de uſu & habit.* Si verò referas ad vſumfructum erit quidem ſerui
109 tus† diuidua; ſed termini nō ſunt pares, quia vſusfructus nō
110 †reſpicit indigentiam perſonæ, ſed ſeruitutes ruſticæ prædiales ad ſimilitudinē vſus re-
111 ſpiciunt† indigentiam prædij dominātis. Si verò ius illud ad nullam referas ſeruitutem, ſed
112 potius ad aliud quoddā ius† perſonale, tunc libenter cōceſſero etiam ius arenæ fodiendæ
113 diuiduum eſſe; Sed nō erit† ſeruitus, qa ſeruitutes eiuſmodi vindicantur *toto tit. ſi ſer. uindicet. & l. ergo ſecundum ff. de ſeruit. ruſt. prædior.* & ius illud, qđ non eſt in ordine ad prædium, cū nō ſit ſeruitus, ſed ius quod-
114 dam †perſonale, proueniens ex conuentione *l. ut pomum, in prin. ubi gloſſ. in uer. non poteſt ff. de ſeru. & l. ſi quis binas cum gloſſa in uer. ualet exceptio ff. de uſufr.* cer
115 tè non vindicabitur, ſed † cōdicetur ex contractu ſi patientia non præſtetur *l. pecoris paſcendi, ubi gloſſ. fin. ff. de ſeruit. ruſt. prędior.*

Sed neque facit negocium illud apud eundem nu. 299. quod
116 poſſit à principio † limitari ſeruitus ad quantitatem minorem, quàm prædio domināti ſit neceſſaria, & valebit nihilominus conſtitutio ſeruitutis, ergo ſuppleo ego & ſimul probo, ſeruitus diuidua eſt, & qui offendit in parte non peccat in totū, aliàs. n. non poſſet à principio ſeruitus limitari *l. pro parte dominij ff. de ſerui. ut.* ibi: Corrumpit ſtipulationē, in eum caſum
117 † ducēdo, à quo ſtipulatio incipere non poſſit.

Fallitur namque, quia aliud eſt ſeruitutē indiuiduā à prin-
118 cipio poſſe † limitari, quæ appellatur, modificatio, aliud ex
119 poſt poſſe in parte † violari, quæ eſt extinctio; vſus autem ſeruitutis modificari poteſt in
120 ipſa † conſtitutione, extingui tamen non poteſt *l. 4. §. modum adijci, vti Bartol. ff. de ſeruit.* Ruina enim ſeruitutis indiuiduæ, quia reſpicit indigētiam totius fundi pro indiuiſo non ſolùm
121 emanat ſi offendatur† prædiū dominans in toto, ſed etiam ſi
122 in parte, quia in rebus pro † indiuiſo nunq̃ offenditur pars, quin offendatur totum *l. 3. ff. de ſeruit. vrb. prædior.* Dum verò à principio limitari poteſt, ſi eà ſubſit fundi dominantis exigētia, quam ex iure ſupponimus, ipſe

Ita vt tandem videas homini huic hac in re nec illud cōtigiſſe quidem, quod † Lactantio Firmiano, qui *teſte diuo Hieronymo in tranſlatione Euſebij de temporibus ſub Conſtantio Imperatore*: Vtinam tam noſtra affirmare potuiſſet, quam facilè aliena deſtruxit. Porrò hìc impius, ac temerarius, neque hoc loco ſua affirmauit, nec aliena deſtruxit.

134

An autem expenſæ factæ in diſcutiendis iuribus realis ſeruitutis in foro apud Iuſdicentem per alterum ex cōſortibus, quòd quia realis ſeruitus indiuidua eſt, & expenſarum ratio indiuidua ſit, an potius inter conſortes diuidua pro rata, nō eſt huius inſpectionis, aut præſentis loci, vide tu doctiſſimum Coſtam de Rat. *Rat. quaſt.* 122. Non præteribo, per totam, atq. potiſſimum, num. 9.

SVMMARIVM.

1 *SEruitutes perſonales, ſeu perſonarum tres ſunt.*
2 *Vſus eſt ſeruitus indiuidua.*
3 *Vſus eſt ſeruitus perſonalis.*
4 *Vſus pars legari non poteſt.*
5 *Vti pro parte non poſſumus.*
6 *Vſus eſt ad indigentiam perſonæ.*
7 *Indigentia in vim ſeruitutis diuidua non eſt.*
Ratio affertur, num. 8.
9 *Seruitutes prædiales conſtituta intelliguntur penes indigētiam prædiorū.*
10 *Vſus propriè ad perſonas pertinet.*
Proportionaliter verò etiam ad prædia, num. 11.
Semper tamen indiuiduus, num. 12.
13 *Vſus eſt pars vſusfructus.*
Non tamen quatenus vſus eſt ſeruitus, num. 14.
Sed quatenus eſt commoditas, num. 15.
16 *Indiuiduitas partis non infert indiuiſitatem totius.*
17 *Alimenta ex Iaſone indiuidua ſunt.*
Vix enim differunt ab vſu, num. 18.
19 *Alimentorum materia ſtricto iure diuidua eſt.*
Ex æquitate tamen ferè indiuidua, num. 20.
Ratio affertur, num. 21.
22 *Vſus requirit ſolam patientiam domini fundi ſeruientis.*
23 *Alimenta præter patientiam requirunt, ea debentis præſtationem.*
24 *Oneris ferendi ſeruitus, an ſolam requirat patientiam, an amplius præſtationem aliquam.*
25 *Vſusfructus ſolam requirit patientiam à domino fundi ſeruientis.*
26 *Indiuiduitatis ratio ex indigentia dominantis deſumitur, non ex præſtatione ſeruientis.*
27 *Alimenta indiuidua ſunt.*
Licet præſtatio commoditatis diuidua ſit, num. 28.
Res ipſa proximo exemplo illuſtratur num. 29.
30 *Vſus debetur à re perſonæ.*
31 *Alimēta debentur à perſona perſonæ.*
32 *Ius eximendi certam quantitatem cretæ, vel lapidum quando diuidua.*
Quando item indiuidua, num 33.
34 *Vſus, qui non minuitur concurſu peruenit ad omnes inſolidum.*
35 *Text. in l. ſi vt certo §. ſi duobus vehiculum ff. commod. declaratur.*
36 *Vſus quòd ſit ſeruitus indiuidua quænam ſit vtilitas.*
37 *Habitatio eſt ſeruitus indiuidua.*
38 *Habitatio magis vſufructui æquipara-*

ratur, quam vſui, & quomodo.
39 Text. in l. Cum antiquitas C. de vſufruct. declaratur.
40 Habitationis vſusfructus legari poteſt, & quomodo.
41 Seruitus ſeruitutis eſſe non poteſt.
42 Text. in l. Caterum ff. de vſu, & habit. declaratur.
43 Habitatio locari poteſt.
Declaratur in quo ſenſu, num. 44.
45 Vſusfructus locari poteſt, & quomodo.
46 Domo diuiſa, quomodo dicatur diuiſa habitatio.
47 Habitatione pluribus legata, omnes agunt ſinguli ad ſolidam habitationem.
Per concurſum tamen ſibi faciunt partes in commoditate. num. 48.
Eſt verò ibi coniunctio mixta, nu. 49.
50 Coniunctio mixta operatur ius accreſcendi.
51 Vſusfructus fundi pluribus relictus, poteſt ab initio à quolibet inſolidum peti.
Licet per concurſum diuidatur deinde, num. 52.
53 Habitatio pluribus relicta an accreſcat.
Id verò an ex indiuiduitate, an potius ex imperfectione acquiſitionis. numero 54.
55 Vſusfructus, nunquam plenè, & perfectè acquiritur.
Infertur quò ad ius accreſcendi, num. 56.
57 Vſusfructus eſt ſeruitus diuidua.
Opponitur, num. 58.
Soluitur, num. 86.
59 Vſusfructus ex Bartolo eſt indiuiduus ſecundum naturam, diuiduus tamen ex iuris diſpoſitione.
Reijcitur Bartolus. num. 60.
61 Lex non poteſt circa ea, quæ impoſſibilia ſunt natura.
62 Incorporalia, quæ indiuidua ſunt, imò indiuiſibilia ſecundum propriam naturam efficiuntur diuidua ratione adiuncti ex Bartolo.
Reijcitur Bartolus, num. 63.
64 Fundus, &
Domus potiùs multiplicabilis eſt, quàm diuiſibilis.
65 Vſusfructus, quare ſit ſeruitus diuidua.
66 Vſusfructus non poteſt eſſe ſine vſu.
67 Formam certam habens indiuiduum eſt.
68 Nummi diuidui ſunt
69 Inſtantiam afferre non eſt ſoluere difficultatem.
70 Vſusfructus nec ſine vſu eſſe poteſt, nec ſine fructu.
71 Vſus eſt totus in toto, & totus in qualibet parte vſusfructus.
72 Vſus non eſt in vſufructu tanquam ſeruitus, ſed tanquam commoditas.
73 Iter, & Actus, ſunt ſeruitutes diuerſa.
Nec actus continet eſſentialiter ipſum iter, num. 74.
Ratione tamen commoditatis actus continet iter, num. 75.
76 Seruitutes quare indiuidua, alia ratio.
77 Vſusfructus quare diuiduus, alia ratio.
78 Aquaductus eſt ſeruitus indiuidua.
Et inter ſeruitutes continuas ponitur, num. 79.
80 Aquæhauſtus eſt ſeruitus diſcontinua.
81 Aquaductus non requirit hominis factum, humanamque continuam operam.
82 Vſusfructus requirit hominis factum, humanamque continuam operam.
Idem in vſu, num. 83.
Idem in Iuriſdictione, num. 84.
85 Seruitutes continuæ an ſint quæ animo poſſideri ſolent.
87 Seruitutes reales conſtituuntur iuxta indigentiam fundi dominantis.

88 Ser-

Digitized by Google

88 *Seruitutes perſonales conſtituuntur iuxta indigentiam perſona.*

89 *Habitatio ſpatioſior reſpicit indigentiam moralem perſona.*

90 *Vſusfructus caſtro debitus eſt ſeruitus prædialis debita à re rei ex alijs. Quos reijcit Author, num. 91.*

92 *Vſus aliquando eſt ſeruitus quaſi prædialis.*

93 *Cautio fructuaria diuidua eſt. Et quidem in omni capite, num. 94.*

95 *Stipulatio cautionis fructuaria habet tria capita.*

96 *Dolum malum abeſſe, & abfuturum eſſe, an diuiduum ſit, an indiuiduum.*

97 *Cautio fructuaria præſtita diuidua eſt. Præſtanda verò eſt indiuidua, numero 98.*

ARGVMENTV M.

¶ Vſus, & Habitatio, licet ſpacioſior, & amplior, cur indiuidua, vſusfructus verò etiam tenuis, diuiduus tamen; ſed & Cautio fructuaria diuidua eſt, & quidem in omni capite.

Quia quod in partes &c.

SECTIO VII.

HIc verò ſucceſſiuè poſt reales ſeruitutes agendũ eſt omnino de ſeruitutibus perſonalibus; vbi dum plerique de habitationis indiuiduitate dubitant, alij
verò de vſusfructus, Diuiduitate, ij omnes ſtomachum faciũt. Sciunt omnes, ſeruitutes perſo-
1 nales, ſeu perſonarum † tres eſ-
ſe vſum, Habitationem, & vſum fructum *l. 1. ff. de ſeruit. l. ſi habitatio, in princ ff. de vſu, & habit. Inſt. de vſu, & habit. per tot.*

Sit ergo prima concluſio de caſu minus in dubium reuoca-
2 to; quòd Vſus † eſt ſeruitus in-
diuidua; quòd dum pleriſque iuribus probari poteſt id mihi maximè perſuadent leges, quæ volunt omnes ſeruitutes eſſe in diuiduas, vſufructu excepto, quę ſi omnes ſeruitutes complectantur, profectò, & vſus ſeruitus eſt, ideoque indiuidua; ſin verò perſonales tantùm, & vſus
3 ſeruitus eſt † perſonalis *l. 1. ff. de*
ſeruitut. Sed nimis clarus, & planus *textus eſt in l. Vſus pars ff. de vſu, & habitat.* Vſus pars, inquit
4 ibi Paulus, legari † non põt; nã
frui quidem pro parte poſſu-
5 mus, vti † pro parte non poſſu-
mus; *et eſt text. in l. ſi vt certo §. ſi duobus uehiculũ ff. cõmodat. ubi gl. in uer. uehiculi gl. in l. 1 § ſi uſusfructus in uer. Neq. uſus ff. ad l. falcid.*

Rationem hìc vides in textu,
6 quia vſus eſt ad indigentiam †
perſonæ, vt etiam eſt in toto tit. de vſu, & habit. in Inſt. indigen-
7 tia verò in vim † ſeruitutis di-
uidua non eſt, cũ quotidie paullatim indigendo eo quod exi-
8 git, quis profectò † pereat quod
& latè proſequitur *Iaſon in l. ſti-*

Digitized by Google

pulationes non diuiduntur in princ. num.30. ff. de uerb.oblig. Hùc facit, & hoc idem eo pertinet, ꝙ de ſeruitutibus ruſticorum prædiorum diximus; eæ enim conſtitutæ intelligũtur pœnes prædiorum indigentiam *l. Ergo ff. de ſeruit. ruſt. prædior.* ibi: Seruitutem non vltra cõſtitui poſſe, quàm quatenus ad eum ipſum fundum opus ſit. Itaut,& eas iã cum vſu conferre poſſis,ſi dicas vſum referri modò ad perſonã, modò ad prædium; ad perſonã eſſe ex iam tradita iuris, & ac-
10 cepta denominatione † vſum ; ad prædium verò proportiona-
11 li quodam † modo ; Ita tamen vt vtroque caſu nec egeat perſona, nec prædium; Ideoque vtroque caſu ſeruitus vſus ſiue
12 perſonalis, ſiue realis,ſit†indiuidua.

Neque obſtabit, ſi dicas cum
13 quibuſdam,Vſum eſſe † partem vſusfructus *l. per ſeruum* §. 1. *ff. de uſu,& habit.* vſumfructum diuiduũ eſſe, igitur & vſum *l. quæ de tota ff. de rei vind.* Etenim negamus primò vſum eſſe partem
14 vſusfructus,quatenus vſus eſt † ſeruitus, & ſic quid indiuiduũ; nec enim vſus eſt in vſufructu tanquam ſeruitus, ſed tanquam
15 commoditas, quæ diuidua eſt, *Rub. Alex. in l. Gallus* §. *quidam rectè num.*134. *ff. de lib. & poſth.* Dicimus amplius non inferri neceſſariò ab indiuiduitate par-
16 tis ad† indiuiduitatem totius, declarando vt inferius dum de vſufructu agemus; quemadmodum videmus animam rationalem eſſe hominis partẽ, ipſãq. incorporeã, indiuiſibilem, hominem verò,& corporeum, & diuiſibilem,licet indiuiduum.

Fortiùs certè obſtat, ac durius aduerſatur alimentorũ ma-
17 teria,quam ſi † indiuiduã dicemus & eam,quia vix differat ab
18 † vſu,quod voluit *Iaſ. in l. ſtipulationes non diuiduntur, in princ. num.30. ff. de uerb. oblig.* Statim in tria incidimus contraria iura,primò eſt in contrarium *text. in l. ſolent iudices in princ. ff. de alim. & cib. legat. 2. text. in l. pecunia ſortem ff. eod. de alim. cib. leg. 3. textus in l. Cùm hi* §. *uult igitur oratio,uerſ. Aut ſi à pluribus ei alimenta ff. de tranſact.* vbi docent, & Vlpianus, & Papinianus, & iterum Vlpianus, alimentorum
19 materiam ſtricto iure† diuiduã eſſe;licet ex ęquitate ſoleant Iuſdicentes ad alimentarij inſtantiã, vel eam prorſus indiuiduã
20 reddere, vel † minus diuiduã. Si verò alimenta diuidua aſſeramus Cum *Parſ. in 2. part. num.* 238. *pag.* 161. Statim aduerſatur ratio cur vſus indiuiduus ſit, quia ſcilicet reſpicit indigentiã perſonæ,quæ indiuidua eſt,quò
21 profectò tendunt omnino†alimenta ipſa.

Conſiderabam aliquando an concederem alimenta eſſe diuidua, non autem vſum, quia in

22 vſu † ſola patientia domini fundi ſeruientis requiratur, in ali-
23 mentis verò amplius † præſtatio damnatorum ad alimenta, quod voluerunt nonnulli in illa
24 ſeruitute oneris ferendi, de † qua in *l. Et ſi fortè § ſi ædes pluriũ ff. ſi ſeruit. uind.* Sed non placuit conſideratio, tum quia etiam in
25 † vſufructu dominus fundi ſeruientis ad ſolam tenetur patiẽtiam, attamen vſusfructus ſeruitus diuidua eſt, vt dicemus inferius, *& eſt textus in d. l. & ſi fortè, § etiam ff. ſi ſeruit. uind. in l. 1. § ſi uſusfructus ff. ad l. falcid. in l. ſi uſusfructu, in princ. ff. eod. in l. Vſusfructus, et ab initio ff. de uſufruct. in l. Et per iuſiurandum § 1. ff. de acceptilat.* Tum quia ratio formalis indiuiduitatis deſumitur ex in-
26 digentia † dominantis non ex præſtatione ſeruientis *l. Ergo § fin. ff. de ſeruit. ruſt. prædior.* Indigentia enim, ſi indigentia eſt, non admittit diuiſionem ſine damno ſubiecti, quod facit rem indiuiduam *l. non amplius § fin. ff. de leg. 1.*

Hodie tamen ſtabilio alimen-
27 ta & ipſa † indiuidua, licet præſtatio commoditatis alimento-
28 rum ſit † diuidua, quod contingit in omnibus indiuiduis *l. ſi partem fundi ff. de ſeruit. ruſt. præd. l. 2. § aquæductus ff. eod l. 4 § interualla ff. de ſeruit. l. uia ff. eod. l. 2. et l. 5. ff. de aq. quotid. et æſt. l. arbor § aquarum iter ff. comm. diuid.* non ſecus ac ſi alimẽta, indigentiãq; tuam repetas à pluribus agellis
29 qui ſinguli naturaliter † integram indigentiam, ſolidaq; alimenta præſtare non poſſunt; ita nec ſolidam indigentiam, aut integra alimenta à ſingulis petas hæredibus, qui ſinguli ad ſolidum ciuiliter ex hominis diſpoſitione non tenentur. Neque ideo ibi vſus, & indigentia diuidua eſt, ſed neque hic diuidua ideo ſunt alimenta.

Quod ſi velis cum *Iaſone in d. l. ſtipulationes non diuiduntur, in princ. num. 30. ff de uerb. oblig poſt Bartolum ibidem*, alimenta differre longè, ꝙ ad hoc pertinet, ab
30 vſu; quia vſus debetur à re † perſonæ, & alimenta à perſona
31 perſonæ, rem tibi integram † non relinquo ſolùm, ſed amplius comprobo per dicta Pariſ. qui Iaſonem non refert, ſed nec improbus referret, vbi ſecum ſen-
32 tiat, *par. 3. num. 109.* quòd ius † eximendi certam, vel incertam quantitatem Cretæ, vel lapidũ, modò nihil operatur in fundo,
33 & eſt quid diuiduum; modò † ſeruitutem operatur in fundo, & eſt quid indiuiduum.

Illud verò quod ſcripſit idẽ *in 3. par. n. 91.* ſcilicet, quòd vſus
34 qui non minuitur † concurſu peruenit ad omnes inſolidum, aliàs tantum pro partibus; ſi à me quæras an iure probetur, reſpondeo affirmatiuè, *eſt enim textus in l. ſi vt certo § ſi duobus vehiculum ff. commod.* ibi: Vſum autem

Digitized by Google

autem balnei quidem, vel porticus, vel campi, vniuſcuiuſque inſolidum eſſe, neque enim minus me vti, quòd & alius vteretur. Verum in vehiculo commodato, vel locato, pro parte quidem effectu me vſum habere, qa non omnia loca vehiculi teneã. Hęc textus. Vbi ſatis potes per-
35 ſpicere, quòd ille † textus non loquitur de vſu quatenus iuris eſt, & quatenus ſeruitus eſt, ille enim potius perit, vel vitiatur, quàm diuidatur; Sed intelligendus eſt de vſu, quatenus facti eſt, & quatenus cõmoditas eſt, *gloſſ. in l. Vſus pars, in verbo Pro parte ff. de vſu, & habit. alia gloſſ. in d. l. ſi vt certo* §. *ſi duobus vehiculum, in uerb. uehiculi ff. commod. Et iam, ut monui, collig tur ex textu* ibi: Pro parte quidem effectu me vſum habere.
36 Vtilitas verò † maxima eſt, q̃ ſentiens dum egero de Habitatione.

Secunda ſit concluſio, quòd
37 Habitatio, & ipſa † ſeruitus indiuidua eſt, *l. ſi habitatio legetur, in princ. ff de uſu, & habit. gloſſ. in l. 1.* §. *ſi uſusfructus in uerb. Neq. uſus ff. ad l. falcid. Alex. in l. ſtipulationes non diuiduntur, in princ. n. 22. ff. de uerb. oblig.*

Neque obſtat, quòd *textus in l. Cum antiquitas C. de uſufr.* eam
38 magis † vſufructui qui diuidu' eſt, quàm vſui, q eſt indiuiduus æquiparare videatur. Etenim
39 ibi Imperator non † agit de diuiduitate, aut de indiuiduitate Habitationis, ſed de vtilitate, quo loco eam magis aſſimilat Vſufructui, quàm vſui, reſpectu licitæ locationis, vt idemmet Iuſtinianus explicat in §. *ſed ſi cui Inſt. de uſu, & habit.*

Sed nec facit difficultatem, q in eademmet *l. Cum antiquitas dicitur* poſſe legari vſumfructũ Habitationis, vſusfructus autẽ
40 diuiduus eſt. Namque nõ † ideò ibi cenſetur legatus verus vſusfructus habitationis, ſed ipſa adhuc habitatio, cum ſeruitus
41 † ſeruitutis eſſe nõ poſſit *l. 1. ff. de uſufr. legat. gloſſ. in d. l. Cum antiquitas, in uerbo ſi habitationis uſumfructum C. de legat.* Sed nec ideo efficitur diuidua Habitatio, quia & ſeruitutum commoditas diuidua eſt, quod ſæpius diximus, ipſæ nihilominus ſeruitutes indiuiduæ ſunt.
42 Sed nec † obſtat *textus in l. cæterum ff. de uſu, et habit.* vbi, ſi tam ſpatioſæ domus habitatio ſit relicta homini mediocri, vt portiuncula contentus ſit, poterit
43 reliquam habitationem † locare, nec erit ei inuidendum. Ete-
44 nim non locatur † habitatio, aut portio habitationis, ſed cõmoditas, vel portio commoditatis ipſius habitationis, quæ diuidua eſt; Sic namque omnia iura intelligenda ſunt dum di-
45 cunt † vſumfructum, & Habitationem locari poſſe, neq. enim ius illud perſonale in ſe locari po-

poteſt, ſed tantum commoditas iuris, *Port. in* §. 1. *nu.* 5. *Inſt. de uſufr.* Caroc. *de locato, par.* 1. *in tit. de uſufr. nu.* 8. Idem prorſus dum di-
46 cimus domum † poſſe diuidi *l. ſi quis duas* §. *ſi quis partem ff. cōm. præd.* Etenim non ideo diuiditur habitatio, ſed commoditas, vel habitatio, modificatur.

Vtilitas ea eſt interim ex Moderniorum ſententia; quòd ſi pluribus legetur habitatio ali-
47 cuius domus † ij omnes agent ſinguli ad ſolidam, & integram habitationem, quamuis per cō-
48 curſum deinde ſibi faciant † partes in commoditate habitationis, *Bald. in l. manifeſtè nu.* 2. C. *ſi unus ex pluribus hæredibus, Idem Bald. in l. ſi plures* C. *de condit. inſert.*

Sed ego dico hāc vtilitatem aliunde quoque procedere, q̃ ex indiuiduitate habitationis,
49 ſcilicet ex † coniunctione mixta, quæ operatur ius accreſcendi, vel non decreſcendi, vt de
50 † communi *Ripa in l. re coniuncti, num.* 54. *ff. de leg.* 3. *ſed & eſt textus in l. triplici ff. de verb. ſignif. de communi, de opinione omnino tenenda, à qua non ſit recedendum in hac formula aduerſus Alex. & alios teſtatur Graſſ. in* §. *ius accreſcendi, quæſt.* 6. *nu.* 1. quare idem in hac formula contingeret in vſufructu, qui tamen diuiduus eſt, vt ſcilicet vſusfructus fundi pluribus relictus poſſit à quolibet ab
51 initio in † ſolidum peti, licet p
52 concurſum deinde in partes † diuidatur, *Graſſus loco cit. & q.* 9. *num.* 2.

Quòd ſi iterum inſtes, ſaltem in eo vtilitatem poſitam, quòd etiam poſt acquiſitam vtrinq; habitationis ſeruitutem, quæ duobus legata ſit, vel vndiq́. ſi trib⁹ aut pluribus, altero adhuc decedente ſuperſtitem alterū
53 † ſolidam retinere habitationem; dico adhuc illud non eſſe ex indiuiduitaris præroga-
54 tiua, ſed ex † imperfectione acquiſitionis; quòd & idem omnino eſt in vſufructu, qui ſeruitus eſt diuidua, in quo quotidie noua eſt acquiſitionis for-
55 ma, quia vſusfructus † nunquā plenè, & perfectè acquiritur, ideoq́. ēt poſt omnium acceptationem, ſi alter ex vſufructuarijs decedat, vel aliàs eius por-
56 tio † deficiat, ſtatim deficiens portio alij accreſcit, vt de communi *Ant. Gomez. uariar. reſolut. Tom.* 1. *cap.* 10. *nu.* 41. *Vaſq. de ſucceſſ. progreſſ* §. 21. *nu.* 51. *Graſſ. qui & Crot. et Bologn. et alios allegat in* §. *Ius accreſcendi, quæſt.* 9. *nu.* 1.

Tertia cōcluſio: Vſusfructus
57 ſeruitus † diuidua eſt *l.* 1. §. *ſi uſusfructus ff. ad l. Falcid. l. ſi uſusfructus, in princ. ff. eod. l. uſusfructus et ab initio ff. de uſufruct. l. et ſi fortè* §. *etiam ff. ſi ſeruit. uindicet. l. et per iuſiurandū* §. 1. *ff. de acceptilat.*

Dura certè ſi lex, quam hucuſque non vidi contritam, ea eſt
58 † verò: Vſusfructus eſt ius, q̃

eru-

erubeſcerem ego probare; Iura
ſunt indiuiſibilia , ſuo loco *in*
Inſtit. de rebus corpor. et incorpor.
cur ergo vſusfructus diuiduus
eſt?

Bart. in l. ſtipulationes non diui-
duntur, in princ. num. 26. ff. de uerb.
oblig. dicit, quòd vſusfructus
59 eſt indiuiduus ſecundum † na-
turam, diuiduus tamen ex iuris
diſpoſitione.

Hoc pace tanti viri, quantus
eſt apud totum terrarum orbẽ
60 Bartolus, falſum † eſt, quod.n.
indiuiſibile natura eſt, quomo-
do fieri poteſt diuiſibile ex le-
ge, multa lex poteſt, fatemur,
nihil tamen ſupra naturam *l. fin.*
C. *de hæred. act. l. 2* § . 1. *ff. de uſufr.*
ear. rer. quæ uſu conſum. l. ea quæ in
nominibus C. *fam. hercíſc. l. hęredes*
§. *an ea ff. eod. Et ipſemet Bartol. in*
materia ſeruitutum, in l. pro parte,
ad mediam ff. de ſeruit. dicit, quòd
ſeruitus, quę indiuidua eſt, nul-
lo modo diuidi poteſt, & in ge
nere dixit idem *Bartol. conſ. 75.*
uiſo, num. 2. par. 1. poſt textum in l.
qui ad certum, in fin. ff. locat. in l. ſi
pater, in fin. ff. de adopt. quòd lex
61 circa ea non poteſt, quæ † natu-
ra impoſſibilia ſunt.

Bartolus in eadem l ſtipulationes
non diuiduntur, in princ. num. 18. ff.
62 *de uerb. oblig.* dicit iura, & alia †
incorporalia eſſe indiuidua,
imò indiuiſibilia ſecundũ pro-
priam naturam, effici tamen
diuidua ratione adiuncti.
63 Hoc & ipſum verum † non
eſt, tum per ea, quæ mox dixi-
mus; tum quòd etiam vſus &
habitatio hac ratione diuidua
eſſent ratione adiuncti. Niſi di
xeris fundum, & domum po-
64 tius † multiplicabilem, quàm
diuiſibilem *l. ſi quis duas* §. *ſi quis*
partem. ff. commun. prædior. l. locus
ff. de verb. ſignif.

Ego dico vſumfructum ma-
ximè ad factum pertinere, nec
ius eſſe ſolã reſpiciens, aut prę-
dij, aut hominis indigentiam,
quales ſunt aliæ ſeruitutes, ſed
ſolum factum vtendi fructibus,
65 quot quot † ij ſint.

Difficultas autẽ illa, quæ ma-
ximè torquet interpretes, nulla
eſt; ſcilicet vſus eſt indiuiduus
l. Vſus pars ff de uſu, et habit. gloſſ.
in l. Si ut certo §. *ſi duobus uehicu-*
lum, in uerb. uehiculi ff. commodat.
gloſſ. in l. 1. §. *ſi uſusfructus, in uerb.*
66 *Neque uſus ff. ad l. Falcid.* Sed †
vſusfructus non poteſt eſſe ſine
vſu *l. Per ſeruum* §. 1. *ff. de uſu, et*
habit. igitur, & vſusfructus indi-
uiduus eſt.

Nulla eſt, inquam, difficultas;
non quòd placeat illorum re-
ſponſio, qui dicunt vſumfructũ,
& vſum eſſe, quemadmodũ cru-
mena eſt, & nummi, & verò cru-
mena indiuidua eſt, quia habet
67 † certam formam *l. ſtiplatio-*
nes non diuiduntur in princ. ff. hoc
68 *tit. de uerb. oblig.* nummi autem †
diuidui ſunt *l. 2* §. 1. *ff. eod.* pec-
cat enim in duobus hæc reſpon
ſio, primò quòd nõ eſt reſpõſio

ſed

69 ſed inſtantia,& inſtantiam† af-
ferre non eſt ſoluere difficulta-
té , vt poſt philoſophos docuit
Decius in rubr.num.4.ff.de reg.iur.
Secundò quia crumena, & num
mi ſunt res prorſus ſeparatæ ,
cùm & nummi ſine crumena &
crumena ſine nummis eſſe poſ-
ſit, at vſusfructus ſine vſu eſſe
70 non poteſt imo nec † fructus
l.Per ſeruum §. 1 *ff.de uſu,& hab.t.*

Dico ego , quòd vſus eſt to-
71 tus in † toto, & totus in quali-
bet parte vſusfructus , ſeu fru-
ctus; licet ideo vſus ipſe perſe-
ueret adhuc indiuiduus,non ta
men cõſtituit vſumfructum in-
diuiduum , quemadmodum, &
anima rationalis quæ ſemper
perſeuerat indiuiſibilis non ic-
circo hominẽ facit indiuiſibilẽ.

Placet & reſponſio *Rubei A-*
lex. in l.Gallus § *quidam rectè, nu.*
134. *ff.de lib. & poſth.* ſcilicet ꝙ
vſus non eſt in vſufructu tanquã
ſeruitus , & quid indiuiduum ,
72 ſed tanquam † commoditas,&
quid diuiduum. Ad quod, dum
nihil Rubeus allegat , allego e-
go *textum in l.4. in princ.ff. ſi ſer-*
uit. vind. vbi quis poteſt habere
iter ſine actu , & actum ſine iti-
nere,& tamen *textus in l. 1. ff de*
ſeruit.ruſt.præd.& in l.fin ff.de ſer
uit. urb. præd. dicit , quòd benè
datur iter ſine actu,ſed actus in
cludit iter *Gloſſa 3. in d. l. 4. in*
princ.ff.ſi ſeruit.uind. dicit, quòd
73 verè Iter & † Actus ſunt ſerui-
tutes diuerſæ,& actus non con-
74 tinet eſſentialiter † iter ; & ita
procedit *text.in d.l.4. in princ.ff.*
75 *ſi ſer. vind.* ratione tamen † com
moditatis actus continet iter ,
& ita intelliguntur contraria; &
eſt gloſſ. 1. in l. 2. ff. quemadm. ſer-
uit. amitt.

Quare autem vſusfructus di-
uiduus ſit, cæteræ ſeruitutes in-
diuiduæ .

Moderniores quidã eam di-
xerunt eſſe rationem, quia aliæ
76 † ſeruitutes continent factum
perſonale,perſona autem diui-
di non poteſt , at verò vſusfru-
77 ctus continet † fructus , & ſic
quantitatem,quantitas verò di-
uiſibilis eſt *l. communi diuidundo*
2.huius initij §.*cum de uſufructu ff.*
comm.diuid.l.2.§.1.*ff.de uerb.obl.*

Hæc ratio non placet, quia
78 aquæductus eſt ſeruitus † indi-
uidua *l. ſtipulationes non diuidun-*
tur,in princ ff.de uerb. oblig. atta-
men non requirit factum homi-
79 nis perſonale,quare † inter ſer
uitutes continuas ponitur;non
80 ſic aquæ † hauſtus *l.ſeruitutes* 4.
*ff.de ſeruit.*Quinimo ſi fidem ad-
hibemus *Ferrario Montano Inſt.de*
81 *ſeruit.* In † aquæ ductu non re-
quiritur factum hominis, huma
82 naq. continua opera , ſed in †
vſufructu requiritur , quemad-
83 modum & in † vſu requiritur
hominis factum, humanaq. con
84 tinua opera; ſed & in † Iuriſdi-
ctione . Recenſentur tamen &
hæc poſteriora inter continuas
85 ſeruitutes, quia animo † poſſi-

Digitized by Google

deri ſolent. Hæc ille.

86 Vera ratio † differentiæ ea eſt, de qua *Bart. hic num.* 29. quòd ſeruitutes reales conſtituuntur
87 iuxta indigentiam † prædij do minantis *l. ergo ſecundum, in fin. & l. veluti ff. de ſeruit. ruſt. præd.* perſonales verò ſecundum indi
88 gentiam † perſonæ §. 1. *Inſt. de uſu, & habit.* quæ indigentia, ſi indigentia eſt, non admittit diuiſionem ſine damno ſubiecti, ideoque facit rem indiuiduam *l. non amplius §. fin. ff. de leg.* 1. quæ non contingit in vſufructu.

Dices, hac attētа ratione Habitatio aliquando ſeruitus eſſet diuidua, nec enim perpetuò reſpicit perſonæ indigentiã, quare, ſi tam ſpatioſæ domus vſus, ſeu habitatio relinquatur homini mediocri vt portiuncula contentus ſit, ſi penſionem percipiat, dum ipſe quoque inhabitet, non erit ei inuidendum inquit *Vlpianus in l. Cæterum ff. de uſu, & habit.*

Sed ſoluta erit difficultas, ſi dicamus caſus particulares diuerſim aliquãdo contingentes non officere regulę, ſed eoſdem ſub eadem regula quamuis diuerſa etiam inuitos comprehēdi *Cagnol. in l. omnis definitio ff. de*
89 *reg. iur.* Vel etiam † dicamus Habitationem omnino ſpatioſiorē reſpicere indigentiam moralē hominis ſaltē ex deſtinatione, *textus eſt in l. Diuus Hadrianus §. Licet ff. de uſu, & habit.* ibi: Licet tam anguſtus eſt legatarius cui domus vſus legatus eſt, vt non poſſit occupare totius domus vſum: tamen eis quæ vacabunt proprietarius non vtetur: quia licebit vſuario alijs, & alijs temporibus tota domo vti: Cum interdum domini quoque ędium, prout temporis conditio exigit, quibuſdam vtantur, quibuſdam non vtantur.

Quod autem dicitur *in 3. par. num.* 298. vſumfructum caſtro
90 debitum eſſe ſeruitutem † prædialem, debitam à re rei, id mihi non arridet cùm municipib⁹
91 † cenſeatur relictus *l. An vſusfructus ff. de uſufr. l. ſi uſusfructus 2. huius initij ff. de uſufr. legat.*

Vſus potius poteſt eſſe ali-
92 quando ſeruitus quaſi † prædialis, quid .n. ſi pecorũ vſus legatus mihi ſit: neque agnis, neque lana vtar ego vſuarius. Planè ad ſtercorandum agrum meum pecoribus vti poſſum §. *Item is ad quem Inſt. de vſu, & habit. l. Plenum autem §. ſed ſi pecoris ff. de vſu, & habitat.*

Sciendum autem eſt non ſolum vſumfructum diuiduum eſſe, ſed etiam cautionem ſeu ſti-
93 pulationem fructuariam † & ipſam diuiduam eſſe *l. 4. §. ſi is qui duplam ff. de verb. obligat.* & qui-
94 dem in omni † capite diſtinguendo tamen, vt inferius. Ha-
95 bet enim ſtipulatio † cautionis fructuariæ tria capita; primum eſt: Vſufructuarium vſurũ fruiturum

turum boni viri arbitratu;ſecũdum: Cum vſusfructus ad eum ptinere deſinet, reſtituturum q̃ inde extabit, *textus in l. 1. ff. vſufr. quemad. cau. in princ.*; tertiũ; Dolum malum abeſſe, & abfuturum eſſe *l. huic ſtipulationi ff. vſufr. quemad. cau.* Priores duæ ſtipulationes ſatis diuiduæ probantur *ex d: §. ſi is qui duplam.* Poſtrema ſtipulatio enixè, & p ſe hæredes comprehendit promiſſoris *l. ſtipulatio iſta habere licere §. ſi quis dolum malum ff. de uerb. oblig.* Ideo in hæredibus
96 hæc ſtipulatio: dolum † malum abeſſe, & abfuturum eſſe; ſi cõmiſſa ſit ſtipulatio ex dolo promiſſoris, ea diuidua eſt inter hæredes proportionibus hæreditarijs *l. eadem dicemus, in princip. ff. de uerb. obl.* ſi verò ſit commiſſa ex dolo hæredum, cum æſtimatio referatur ad dolum, hæres qui peccauit, non pro parte hæreditaria conuenitur, ſed inſolidum, *l. In depoſiti ff. de poſ.*

Pariſ. uerò diſtinguit par. 1. num. 42. inter effectum iam exactæ cautionis, & eiuſdem cautionis
97 ex actionem; vt † præſtita cautio ſit diuidua omnino, præſtan
98 da † verò ſit indiuidua, quia cuiuslibet ex proprietarijs vel proprietarij hæredibus intereſt totam rem ſaluam fore.

SVMMARIVM.

1 *Amplius non agi, Si adijciatur rei diuiduæ, & ipſum diuiduum eſt ex Bartolo.*
Si indiuiduæ, indiuiduum, num. 2.
Et eſt diſtinctio communis, nu. 3.
Quam tamen reijcit Author, n. 4.
5 *Catonis propoſitum in ſtipulatione Amplius non agi.*
6 *Amplius non agi, indiſtinctè diuiduum eſt.*
7 *Amplius non agi ſecundùm ſe, diuiduum eſt ex Bologneto.*
Factis autem adiectum, illorum ſequitur naturam, num. 8.
9 *Amplius nõ agi, ſecundùm ſe, & in abſtracto, nihil eſt ex Authore.*
10 *Amplius non agi refertur ad ſeruitutes modò formatas, modò formandas ex Bartolo.*
Sed potius ad facta ex Alciato, num. 11.
12 *Stipulationes pœnales facti negatiui in ordine ad ſeruitutes, & ipſæ indiuiduæ ſunt.*
13 *Iter non fieri perperam à multis congeritur in noſtro textu.*
14 *Stipulatio pœnalis facti indiuidui, ſiue negatiuè, ſiue affirmatiuè ſit concepta, indiuidua eſt.*
Vtilitas, num. 15.
15 *Amplius non agi, ſi ad ſeruitutes referatur, non differt ab ea ſtipulatione Ire, agere non licere;*
17 *Stipulatio de ſeruitute formata, vel formanda, indiuidua eſt.*
18 *Iter non fieri, Ire agere non licere, ſunt ſtipulationes modò de ſeruitute formata, modò de formanda.*

Magis tamen propriè de formanda, num. 19.

20 *Amplius non agi, ſi ad ſeruitutes referatur, eſt ſtipulatio de ſeruitute formata.*

21 *Stipulationes de ſeruitute formata indiuiduæ ſunt.*

22 *Moleſtia quò ad ius nullam facit pœnam.*

23 *Moleſtia quò ad factum facit pœnam modo indiuiduo.*

24 *Amplius non agi, non pertinet ad ſeruitutes.*
Sed nec ad factum, num. 25.
Pertinet verò ad lites, actiones, & exactiones, num. 26.

27 *Amplius non agi, & Amplius non peti, an ſint idem.*

28 *Amplius non peti, non pertinet ad ſeruitutes.*
Sed ad lites, actiones, & exactiones, num. 29.

30 *Amplius non agi, in dubio ſolum reſpicit effectum.*
Ex coniecturis tamen etiam ad litem refertur, num. 31.
Et quidem in dubio, ſi ſuper controuerſo interponatur, num. 32.

33 *Amplius non agi pertinet interdũ ad Tranſactionem.*

34 *Tranſactio eſt verè & propriè contractus, vltro, citroque obligatorius.*

35 *Συναλλαγμα eſt baſis ſtabiliendi contractus propriè accepti.*

36 *Tranſactio non eſt purus diſtractus.*
Sed nouus contractus noua continens pacta, num. 37.

38 *Diſtractus non continet noua placati.*

39 *Tranſactio eſt contractus innominatus.*
Re tamen integra non admittit pœnitentiam, num. 40.

41 *Trãſactio ex parte actoris quid ſit.*
Quid item ex parte rei, num. 42.

43 *Tranſactio in quamlibet ſpeciem contractus innominati cadere poteſt.*

44 *Συναλλαγμα quid ſit.*
Potiſſimum, num. 52.

45 *Cõtractus Synallagmatici alij ſunt Αιπλευρα.*
Alij Μονοπλευρα, num. 46.

47 *Συμβόλαιον duplex.*

48 *Συναλλαγματα ſemper ſunt Αιπλευρα ex Authore.*

49 *Conuentio quid.*

50 *Συμβόλαιον Μονοπλευρα quid.*

51 *Συμβόλαιον Αιπλευρα quid*

53 *Amplius non agi qui violat peccat pro ſua tantùm portione reſpectu pœnæ.*
Sed & ratione expenſarum, n. 54.

55 *Amplius non agi qui violat tenetur modo diuiduo.*
Peccat enim ſolus pro portione ſua, num. 56.
Sed ratione pœnæ pro quota, n. 57.
Ratione expenſarũ pro virili, n. 58
Infertur, nu. 59.

60 *Amplius non agi qui violat, ratione pœnæ conuenitur pro quota, etiam ex Rota Romana.*
Ratione expenſarum pro virili, ex eadem num. 61.

62 *Amplius non agi violato, nullus eſt regreſſus aduerſus cohæredes.*
Ratione tamẽ expenſarum ſaluus eſt regreſſus, num. 63.

64 *Expenſæ dicuntur pœna.*
Impropriè tamen, num.65.
66 *Pœna ſemper pœna eſt, & vndiq.*
67 *Expenſæ ſunt pœna ex perſona ſoluentis.*
Impenſæ tamen ex perſona petentis, num.68.
69 *Amplius non agi, & Amplius nõ peti, an differunt ſubſtãtialiter.*
70 *Text.in l.Amplius non peti ff.rem ratam haberi, declaratur.*
71 *Amplius non agi, & amplius non peti differunt penes quatuor.*
72 *Pactum de non petendo prohibet petitionem, & iudicialem, & extraiudicialem.*
73 *Pactum de non agendo impedit ſolam petitionem iudicialem.*
74 *Pactum de non petendo prohibet receptionem ſolutionis, etiam extraiudicialis.*
Reijcitur hæc opinio, num.80.
75 *Pactum de non agendo non prohibet receptionem ſolutionis extraiudicialis.*
Prohibet tamen iudicialem, n.81.
76 *Pactum de non petendo tollit ipſo iure naturalem obligationem.*
77 *Pactum de non agendo non tollit ipſo iure naturalem obligationẽ.*
78 *Pactum de non petendo non impedit litis conteſtationem.*
79 *Pactum de non agendo impedit litis conteſtationem.*
80 *Pactum de non petendo ſub pœna prohibet receptionem ſolutionis, etiam extraiudicialis.*
82 *Pactum nullum prohibet receptionem ſpontaneæ ſolutionis.*
Nec etiam iuratũ, & quare, n.83
84 *Renuncians hæreditati paternæ, etiam cum iuramento, ſi hæres à patre inſtituatur, hæreditatẽ ipſam conſequi poteſt.*
Ratio adducitur, num.85.
86 *Donatio,*
Renunciatio, &
Pactum de non petendo, vix differunt.
Egent ideo hæc tria inſinuatione, ſi legitimam ſummam excedant, num.87.
88 *Pactum de non petendo, aut de nõ agendo, non tollit ipſo iure priorem obligationem, ſed tantùm ope exceptionis, num.89.*
90 *Tex.in l.Creditori §. nam exceptio C.de pact.declaratur.*
91 *Text.in l.Stichum §. naturalis ff. de ſolut.declaratur.*
92 *Text.in l.Si vnus §. pactus ne peteret ff.de pact.expenditur.*
93 *Pactum de non petendo continet etiam pactum de non agendo.*
94 *Amplius non agi, &*
Amplius non peti an idem ſint cum illa ſtipulatione Rem ratã haberi.
95 *Rem ratam haberi, eſt genus, & quomodo.*
96 *Amplius non agi cohibetur ad litis renunciationem.*
97 *Amplius non agi, & Amplius nõ peti, quam vim habeant.*
98 *Rati promiſſio, ſi ad ipſummet promittentem referatur, ſucceſſiua eſt, & perpetua.*
Habetque duo capita, num. 99.
Si ad alium, vnum tantùm caput, nu.100.

Equi

101 *Equi pars an peti poſſit.*

102 *Hominem certum debens quomodo liberetur ſoluendo partem.*
*Ratio expenditur, num.*103.

104 *Indiuidui certi pars qua ratione peti poſſit.*

105 *Amplius non agi an ſit diuiduum in ordine ad Equum in genere, & Hominem incertum.*
*Videtur enim indiuiduum, n.*106.
*Sed ſoluitur, num.*107.

108 *Tex.in l.In executione §.pro parte ff.de verb.oblig. declaratur.*

109 *Text.in l.5. §.ſi ſortem promiſeris ff.de verb.oblig.declaratur.*

110 *Amplius non excipi, eſt factum diuiduum.*
*Ratio affertur, num.*112.

111 *Excipiens dicitur agere.*

113 *Promiſſio de non offendendo eſt indiuidua.*
*Infertur, num.*114.
*Ratio affertur, num.*115.

116 *Promiſſio de non offendendo ſi eſt voluntaria, & conuentionalis indiuidua eſt.*
*Secus ſi neceſſaria, & prætoria, num.*117.

118 *Text.in l.pœnales §.Iulianus ff. ad l.Falcidiam, declaratur.*

119 *Promiſſio conuentionalis de defendendo indiuidua eſt.*
*Diuidua, ſi ſit prætoria, num.*120.
*Niſi repugnet ſubiecta materia, num.*121.

122 *Promiſſio non prætoria de defendendo, quando ſit diuidua.*
*Adducitur certa facti ſpecies ad hoc, num.*123.

124 *Text.in l.ſi communes ædes ff.de negot.geſt. declaratur.*

125 *Damni infecti cautio prætoria eſt.*
*Et quidem cautionalis, num.*126.

127 *Prætoria ſtipulatio iam formata in perſona vnius, indiuidua eſt.*

128 *Hæredes obligationis conditionẽ non immutant.*

129 *Prætoria ſtipulatio qua ratione ſit indiuidua in caſu l.In ſtipulatione ff. de damn. inf.*

130 *Prætoria obligatio vbi tota ad vnum pertinet, indiuidua eſt.*
*Vel potius incongruæ diuiſionis, num.*131.

132 *Stipulatio de defendendo, quare inſolidum committatur.*

133 *Intereſſe aliquando indiuiduum eſt.*
*Etiam de iure prætorio ob ceſſantem æquitatem, num.*134.

135 *Pœna cur diuidua quò ad hæredes.*

136 *Hęredes non immutant conditionem prioris obligationis de rigore ciuili.*
*Secus aliquando de æquitate prætoria, num.*137.
*Quæ tandem non eſt immutatio, ſed moderatio, num.*138.

139 *Promiſſio de non offendendo eſt indiuidua, ſi pœna ſit repetibilis.*
*Secus ſi irrepetibilis vt in exemplo, num.*140.

141 *Offenſus impunè nõ poteſt deinde à cohærede repetere intereſſe.*

142 *Pace ab vnô fracta, quando dicantur omnes ex eadem parte pacẽ fregiſſe.*

143 *Stipulatio pœnalis prętoria quãdo iterum inſolidũ committatur.*

Quam-

Quamquam ratione amiſſionis totius commodi id vix contingere poteſt; num. 144.

Etiam, ſi pœna ipſa indiuidua ſit, num. 145.

Etiam, ſi pœna conſiſteret in ſpecie certa, num. 146.

147 *Promiſſio de non offendendo an committatur, ſi offendatur frater, vel vxor ſtipulatoris.*

Quamquam verior vt certis caſibus neutra in re pœna committatur, num. 148.

149 *Actio ad pœnam pro alia perſona offenſa ad hoc vt competat, duo copulatiuè requiruntur.*

150 *Fratre offenſo non competit fratri actio iniuriarum nomine proprio.*

Fallit, num. 151.

152 *Vxor, non ex iniuria, ſed ex libidine, in dubio proſtitui putatur. Quod de iure vix admittit Author, num. 154.*

153 *Furtum in dubio non ex iniuria factum cenſetur, ſed ex auaritia.*

155 *Stipulatio euictionis accedit ad promiſſionem de defendendo.*

156 *Stipulationes fructuariæ, damni infecti, & ex operis noui nunciatione, pertinent ad cautionem de non offendendo.*

157 *Euictionis ſtipulatio ex parte ſtipulatorum, & hæredum ſtipulatoris, diuidua eſt.*

Ex parte promiſſoris eſt indiuidua, num. 158.

Sed & ex parte hæredum promiſſoris num. 159.

Ratio affertur, num. 160.

161 *Venditionis natura indiuiſa eſt. Exemplum datur, num. 162.*

163 *Subrogatio facit de diuiduo, imò diuiſo, indiuiduum.*

164 *Euictio binas habet obligationes ſeparatas.*

Quarum altera diuidua modò, modò eſt indiuidua, num. 165.

Altera ſemper diuidua eſt, n. 166

167 *Text. in l. Si rem quæ §. 1. ff. de euict. declaratur.*

168 *Stipulatio fructuaria quid ſit, remiſſiuè.*

169 *Dãni infecti ſtipulatio, vtrinque diuidua eſt.*

Sed & ipſa miſſio diuidua eſt, num. 170.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Ratio affertur, num. 171.

172 *Cautio damni infecti prætoria eſt.*

173 *Prætoriæ ſtipulationes omnes diuiduæ ſunt ex æquitate.*

Niſi manifeſtiſſimè ſubiecta repugnet materia, num. 174.

175 *Nunciatio noui operis, ſeu illius ſtipulatio, quando agitur ad intereſſe, diuidua eſt.*

Si verò ad operis deſtructionem, ea indiuidua eſt, num. 176.

Ratio, num. 177.

178 *Opus fieri indiuiduum eſt.*

179 *Opus deſtruere æquè eſt, atque opus ædificare.*

180 *Promiſſio datur à lege mixta, & de non offendendo, & de defendendo.*

Qualis eſt dolus ratione depoſiti, num. 181.

Vel culpa ratione commodati, nu. 182.

Datur tamẽ temperamẽtũ, n. 183

Dolus

Digitized by Google

184 *Dolus eſt diuiduus ex nonnullis.*
Qui fatentur alibi dolum eſſe indiuiduum, num.185.
186 *Curæ, vel*
Cuſtodiæ obligatio de ſe indiuidua eſt.
Etiam in re aliàs diuidua, nu.187.
188 *Dolus commiſſus ſemper præſtat actionem de dolo indiuiduam aduerſus doloſum.*
189 *Dolus commiſſus non ſemper præſtat actionem de dolo.*
Quid enim ſi plures doloſi ſint facilis conuentionis, nu.190.
Certè potius ex contractu tenebũtur, quàm ex dolo, nu.191.
Saltem, quando æſtimatio non refertur ad dolum, ſed ad intereſſe, num.192.
193 *Actio de dolo eſt merè ſubſidiaria*
Infertur, num.194.
195 *Actio de dolo vbi ſubſidiariè competit, inſolidum competit.*
Tunc enim æſtimatio refertur ad dolum, nu.196.
197 *Depoſiti, vel*
Commodati obligatio tria cõtinet, Reſtitutionem, Cuſtodiam, & facultatem reſtituendi.
Reſtitutio vi ipſa diuidua eſt, nu. 198.
Quid de cuſtodia, num.199.
Quid de facultate reſtituendi, numero 200.
201 *Amplius non agi legale in ordine ad delicta indiuiduum eſt.*
Declaratur, num.202.
203 *Pœna ex Amplius non agi legali, in ordine ad delicta, & indiuidua eſt, & multiplicata.*

ARGVMENTVM.

§ Amplius nõ agi, Amplius non peti, Rem ratam haberi, quatenus conueniat, quatenus item diſtét. Amplius non agi, an ad ſeruitutes referatur, an ad facta, an potius ad actiones. Nũ idem diuiduum ſit, etiam quo caſu agitur de facto in diuiduo. Quid de ſtipulationes illa Amplius nõ excipi. Quid tandem de Promiſſione de non offendendo, & de Promiſſione de defendendo.

At ſi de eo cautum ſit, quod diuiſionem recipiat, ueluti Amplius non agi.

SECTIO VIII.

AN amplius non agi diuiduum ſit an verò indiuiduum, *Bartol. hic num. 28. in 5. quaſt. quem gregatim omnes ſecuti ſunt, Ripa num.88. Socin.iun. num.143. & alij*, firmant Amplius nõ agi modò diuiduũ eſſe modò indiuiduum pro natura rei, & ſubiecti, cui adijci-
1 tur; vt ſi res † diuidua ſit, & Amplius non agi diuiduum ſit, ſi verò

vẽrò indiuiduum ſubiectum,& 2 † indiuiduum quoque ſit ipſum Amplius non agi; quod voluit, & *Pariſ. nemine allegato in 2. par. num.259. pag.171. quibus adde ex profeſſo differentem Angelum conſ. 326.* Ex *themate, num. 4.*

3 Quæ diſtinctio dũ† omnibus probatur, mihi omnino diſpli- 4 cet; Nimis enim † peccaſſet Cato qui rem dubiam, hoc eſt ſtipulationem pœnalem an ea diuidua ſit, vel indiuidua, certam vellet edere indubiam reddere per aliud æquè anceps, & varium, ſcilicet per Amplius non agi, quod adhuc ſuſpicioſum eſſet an diuiduũ, an indiuiduũ.

5 Proponit ergo Cato † quæſtionem, an pœna ſit diuidua, vel indiuidua, & terminat quæſtionem, quod ſi pœna facto indiuiduo apponatur vt Iter fieri, & ipſa indiuidua erit; ſi verò facto diuiduo, vt Amplius nõ agi, & ipſa diuidua erit. Igitur in- 6 diſtinctè Amplius non agi † diuiduum eſt. Cæterum ita concludenda erat quæſtio à Catone, Pœna eſt alia indiuidua, ſi apponatur facto indiuiduo, vt Iter fieri; Alia verò diuidua modò modo indiuidua, qualis eſt illa quæ adijcitur ſtipulationi Amplius nõ agi; Alia ſimpliciter diuidua qualis illa quæ apponitur ſtipulationi Titium hæredemque eius ratum habiturum.

Turpiùs his omnibus lapſus eſt *Bolognet. hic num.189.* dicens 7 Amplius non agi eſſe† diuiduũ ſecũdum ſe; ſed vbi factis adijcitur, tunc quia fit acceſſorium, 8 illorum ſequitur † naturam, & pro factorũ diuiduitate vel indiuiduitate, & Amplius nõ agi diuiduum modò, modò indiuiduum eſt. Dicat quęſo mihi ad aurem Bolognetus quid ſit Am- 9 plius non agi ſecundum † ſe, & in abſtracto; qn examinet prius *not. in l. ſerui electione in princ. ff. de leg. 1. & in l. 1. C. de ſumm. triuit. atque ibi Bart. num. 4. hic eundem num. 3.*

Ego hac in re propono quinque examinanda, quorum

Primum eſt, an Amplius non agi referatur noſtro caſu ad ſeruitutem, an ad factũ, an potius ad litem, actionẽ, & exactionẽ.

Secundum an Amplius non agi idem ſit cum Amplius non peti, & vtrumque cum ſtipulatione Rem ratam haberi.

Tertium an Amplius non agi ſit diuiduum iis etiam caſibus, quibus de facto agitur indiuiduo, & qua ratione.

Quartum quid de ſtipulatione Amplius non excipi.

Quintum quid de Promiſſione de non offendendo, quid itẽ de Promiſſione de defendẽdo.

Ad primum

Bart. hic num.28. quem omnes ſecuti ſunt. Mos enim eſt vetus, ferèq. à natura inditus, vt quemadmodum grues, ita & noſtri

iuris interpretes; Grus namq.
vbi gruat, & cæteræ congruunt
grues. *Bartolus dico, cum quo po-
tiſſimum ruit Crot. hic num. 76.* hāc
noſtrā ſtipulationem Amplius
10 non agi † refert ad ſeruitutes
formandas modò, modò ad for
matas, expendit verò *text. in l.
Itinere ff. de ſeru. ruſt. præd. & l.
pro parte ff. de ſeruit.* cum tamen
11 hęc potius ad † facta pertineāt,
quàm ad ſeruitutes, quod ſen-
ſit etiam *Alciat. hic n. 19. & n. 22.*
Quanquam neutrum tandem
verum eſt, cum ſtipulationes pę
nales facti negatiui in ordine
12 ad ſeruitutes, & † ipſę ſint in-
diuiduæ qualis eſt illa Iter non
13 fieri, quæ † perperam à multis
congeritur in contextu noſtro,
nec enim ea legitur, aut in Pan-
dectis Florentinis, aut in vul-
gata editione, qualis & illa in-
diuidua eſt ſtipulatio Ire agere
non licere. Ideo ſiue negatiuè
14 ſiue † affirmatiuè concepta ſit,
pœnalis indiuidui facti ſtipula-
tio Iter fieri, Iter non fieri; Ire,
agere, licere; Ire, agere non li-
15 cere, vno hæredum contra †
quam cautum ſit faciente, ab
omnibus ſtipulatio committi-
tur, *vt eleganter Taurellus hic pag.
mihi 18. in uerbo, uel non fieri.*
Porrò ſi ad ſeruitutes negati-
uas, ſeu ad ſtipulationes facti
negatiui redigas ſtipulationem
illam, de qua agimus: Amplius
16 non agi: Cùm ſeriò non † dif-
ferat ab ea ſtipulatione Ire, age
re non licere, dicendū eſſet eā
ſtipulationem Amplius non agi
eſſe indiuiduam, atque altero
hęredum aduerſus faciente pœ
nam ab omnibus cōmitti, quod
eſt contra verba textus noſtri,
vbi dicitur, quòd ſi de eo cau-
tum ſit, quod diuiſionem reci-
piat, veluti, Amplius non agi:
tum eum hæredem, qui aduer-
ſus ea fecit, pro portione ſua
ſolùm pœnam comittere.
Et quod diſtinguit Bartolus,
& alij communiter, de ſeruitu-
te formata, vel formanda, nihil
eſt, quia vtroque caſu eſt ſtipu-
17 latio † indiuidua, cùm Iter nō
fieri; Ire, agere non licere, ſint
18 ſtipulationes, modò de † for-
mata ſeruitute, modò de eadem
formanda, licet magis propriè
19 de † formanda. Amplius non
agi, ſi huc pertinet, eſt ſtipula-
20 tio de ſeruitute iam † formata.
Quę tamē omnes ſtipulationes,
ex dictis, indiuiduæ ſunt; præ-
21 cipuum de ſtipulatione † for-
mata, eam enim eſſe indiuiduā
fatetur etiam Bartolus. Et equi-
dem quod ptinet ad ſeruitutē
formandam, ſi plures promiſe-
rint non fieri, non agi, ſi aliter
faciat contra, vel nulla commit-
titur pœna, vel tota, & omnes
afficiuntur; ſi enim moleſtiam,
22 quò ad † ius ſpectem, nulla cō
mittitur pœna quia de iure nō
intereſt ſtipulatoris *l. Pro parte
ff. de ſeruit.* ſi moleſtiam quò ad
23 † factum, iam non in partem
offen-

offenſus eſt ſtipulator, licet ab
vno ex promiſſoribus, ideoque
vnius facto omnes tenētur, ſed
cęteri familiæ erciſcundæ iudi-
cio ſarcient damnum *l. In execu-
tione, in fine principij ff. de uerb.
oblig. l. mulier §. 2. ff. de condit. Inſt.
l. per fundum ff. de ſeruit. ruſt. prad.
Imol. & Caſtrenſ. in l. 2. §. Ex his ff.
de verb. oblig. ita ut malè ſentiat
etiam Alciat. ipſe hic, num.* 198.
cum ſeq.
Ex quibus ideo amplius vi-
deas, & planè, quòd ſtipulatio
illa, de qua in textu noſtro, Am
plius non agi, non pertinet ad
24 † ſeruitutes, aut formatas, aut
25 formandas, ſed nec ad † factum.
Pertinet verò ad lites, actiones,
& exactiones puta Amplius nō
26 agi † condictione certi, vel alia
actione, *vt gloſſ. docet in noſtro §.
Cato, in verbo* Non agi, & plures
mox adducemus ex ijs, qui hæc
duo Amplius non agi, de quo
in textu noſtro, & Amplius non
peti, de quo *tex. in l. Amplius non*
27 *peti ff. rem ratam haberi,* pro † eo-
dem hactenus accipiunt, *ut gloſſ.
in l. ſi poſteaquam, in uerbo Egi ff.
de peculio, vbi Bald. & Caſtrenſ.
num. 2. Idem Caſtrenſ. in l. amplius
nō peti, nu. 3. ff. rem ratam haberi.*
At verò amplius non peti, quis
28 dixerit † ad ſeruitutes pertine
re? Sed imò ad lites, actiones, &
29 † exactiones. Ita tamen, vt ſcias
ſtipulationē hanc Amplius non
agi, de qua in 2. hoc Catonis re-
ſponſo, in dubio ſolum reſpice-
30 re † effectum, & exactionem; ex
coniecturis tamen nō ſuper ef-
fectu, & exactione tantùm, ſed
31 amplius ſuper † lite appoſitam
cenſeri. Præſumitur autem ap-
poſita ſuper lite etiam, & non
ſuper effectu, & exactione tan-
tùm, quando non interponitur
32 ſuper liquido, ſed ſuper † con-
trouerſo, vel ſuper conſeruatio
ne tranſactionis, *Pariſ. in 3. par.
num. 469. pag. 473.* Quamquam
aſſertionis huius veritas à pro-
ximo pendet capite.
Vides interea: Amplius non
33 agi pertinere interdum ad †
tranſactionem *de quo & Angel.
conſ. 326. Ex themate, num. 4.* quo
loco facilè labaris non authore
Bartolo, me non interprete. Dū
enim quærunt doctores, an tran
ſactio ſit contractus, diſſentiunt
pauci, cæteri cōueniunt omnes,
tranſactionem eſſe contractum,
34 ac verè & † propriè contractū,
vltrò nanq. citròq. obligatoriū
35 συνάλλαγμα, ſcilicet, quæ eſt in †
ſtabiliendo contractu ꝓpriè ac-
cepto Citramontanorum baſis,
nec contemptum vnquam apud
Vltramuntanos fundamentum,
*ex l. Iuriſgentium in fin. princ. ff. de
pact. ex l. labeo la 2. 19. in ordine
§. contractum ff. de uerb. ſignif. Cu-
iac. lib. 2. in tit. de pact. ad d. l. Iuriſ-
gentium pag. mihi* 110. *Duaren. in
tit. de depoſ. cap. 1. pag.* 1005. *Hoc
certè voluit Bartol. in l. ſiue apud
acta, num. 21. C. de tranſact. in l. ſi
cauſſa cognita, num. 4. & 5. C. eod.*

N 2 de

Digitized by Google

36 *de tranſact.* neque enim ſolùm †
finis, ac litium terminus eſt trã-
ſactio, diſtractus ideo quidam ;
ſed nouus potius contractus no
37 ua † continens pacta ac placita
l. Contractus C. de fide inſtrument.
l. ſi diuerſa C. de tranſact. Bart. in l.
ſiue apud acta, num. 16. ibid. Bald.
num. 13. C. eod. de tranſact. Baldus
iterum in Rubr. in fin. C. de rerum
permut. quæ tum omnia, tum ſin-
38 gula † abhorrent à diſtractu, *l.*
ab emptione §. illud ff. de pact. Con
39 tractusque certè † innominatus
tranſactio eſt, non ideo tamen
40 etiam re integra † pœnitentiã
admittens præter rerũ ordinẽ,
Bartol. in d. l. ſiue apud acta, nu. 21.
Idem Bart. in l. Iuriſgentium , in
princ. num. 1. ff. de pact. Alex. in l.
dedi, in princ. num. 3. ff. de condict.
ob cauſ. ibid. Bart. nu. 2. Bart. iterum
in l. ſi pecuniam, in princ. num. 11.
ff. eod. de condict. ob cauſſ. Alex. cõſ.
40. Circa, num. 1. 2. & 3. vol. 5.
text. imo in l. quamuis C. de tran-
ſaction. Tandem eſt contractus
41 innominatus ; Ab † actore: Re-
mitto , & ſic facio in ſenſu ne-
gatiuo *l. 2. in princ. cum gloſſ. ff.*
de verb. oblig. hoc eſt, Amplius
non ago, vt reus det, vel faciat.
42 A † reo: Do, vel Facio, vt actor
faciat, ſeu Amplius non agat.
Quamquam trãſactio in quam-
43 libet ſpeciem contractus † in-
nominati cadere poteſt . Hic
tamen non eſt locus. *Vide Bart.*
in l. ſiue apud acta num. 22. & num.
23. C. de tranſact.

Et quoniam *συναλλαγμα* in mã
44 nus incidit, ſcias quòd † *συναλ-*
λαγμα eſt ſimultaneũ munus, ſi-
multaneæq. partes ac obligatio
nes, cùm & cõtrahere ſit mutuo
ac viciſſim trahere, qua de re *Al*
ciat. in l. labeo à num. 7. ff. de uerb.
ſignif. quo fit vt vix ſuſtineas do
ctiſſimum *Cuiacium, de uerb. oblig.*
in princ. tomo 2. pag. 291. qui vo-
luit vt ex contractibus, quæ vo-
45 cant *συναλλαγματα* alia † ſint *Δι-*
πλευρα , ex quibus mutua obli-
gatio naſcitur , qualis eſt em-
ptio, venditio, locatio, condu-
46 ctio: alia † *Μονοπλευρα* , ex quo
genere eſt ſtipulatio . Vides
nanq. hìc Cuiacium non ſolùm
Alciato aduerſantem, quod mi-
nimum eſt, verum, & quod ma-
ximum Vlpiano apertè repu-
gnantem in ipſamet *l. labeo ff. de*
uerb. ſignif. Rectius meo quidem
iudicio ſenſiſſet, ſi ſcripſiſſet, vt
47 † *συμβόλαιον* duplex ſit, aliud quod
Μονοπλευρα, qualis eſt ſtipulatio;
aliud quod *Διπλευρα*, qualia ſunt
συναλλαγματα, puta emptio, ven-
48 ditio &c. vt ſit ſenſus , quòd †
συναλλαγματα ſemper sũt *Διπλευ-*
ρα , & ſic contractus propriè ,
ſemper vtrinque obligãtes. cõ-
49 uentio † verò, quo nomine cen-
ſetur *συμβόλαιον* , interdum vnũ
tantum obligat , & eſt *συμβόλαιον*
50 † *Μονοπλευρα* , itaque contractus
improprius interdum eſt *συμ-*
51 *βόλαιον* † *Διπλεύρα*, atque ideo cõ-
tractus proprius vtrinque obli-
52 gans, & dicitur † *συναλλαγμα*.

Scias

Digitized by Google

Scias verò vt ad Amplius nō
agi nil amplius agentes redea-
mus, & ſtrictiùs, quòd qui facit
aduerſus ſtipulationem illam,
Amplius non agi, atque ideo
agit, lites excitat, nō ſolùm pec
cat ſolus alijs immunibus, & q
53 dem pro † ſua tantùm portione
reſpectu pœnæ appoſitæ, ſed ēt
54 reſpectu † expenſarum, quo ca-
ſu ſit locus condemnationi in
expenſis. Etenim & ipſe ſolus,
qui amplius agit, tenetur, & q-
55 dem modo † diuiduo pro ſua
tantùm portione, at longè di-
uerſo modo; Namque ratione
56 pœnæ, peccat † ſolus pro por-
57 tione ſua ſola, & quidem pro †
quota noſtro textu vbi Iaſ. &
omnes communiter. At verò ra-
58 tione expenſarum † peccat qui
amplius agit ſolus pro portio-
ne ſua ſola, nō tamen pro quo-
59 ta, ſed pro † virili. Quare ſi
plures peccant aduerſus eā ſti-
pulationem Amplius non agi,
60 ratione † pœnæ quilibet conue
niri tantùm poteſt pro quota,
61 ſed ratione † expenſarum qui-
libet conuenietur pro virili,
Rota Roman. apud Caputaq. par. 1. deciſ. 343. expenſarum, Chartar. deciſ. Genuenſ. 28. Baptiſta Milanenſ. deciſ. 14. In cauſſa, num. 86. lib. 1. D. Coſta de Ration. Rat. qu. 138. Quæſtionis, in principio, & eſt text. in l. reos §. cum tabulis ff. de duob. reis, not. in l. 1. C. ſi plures vna ſentent. Zaſius apud me correctus in l. Paulus reſpondit eos, in 5. Fallentia, ff. de re iud. Afflict. deciſ. 215. Sexdecim, num. 3. verſ. & omnes in virilem.

Amplius illud obſeruandum,
quòd vbi cōmittitur ſtipulatio
illa Amplius non agi, ratione
62 pœnæ nullus eſt regreſſus † ad-
uerſus cohæredes, vel conſo-
cios peccantes, quia eſt materia
prorſus diuidua; at verò ratio-
63 ne † expenſarum plures in ex-
penſis condemnati pro virili,
habent adhuc inter ſe ſaluum
ius repetitionis pro quota, ſeu
reductionis ad quotā, pro quo-
ta peccati, & ſuccumbentiæ, *Io. Papp. in ſuis deciſionibus, ſub tit. de expenſarum condemnatione, arreſto* 1.

Hinc vides, quòd licet eiuſ-
64 modi † expenſæ dicantur pœ-
65 na *Inſt. de pœn. tem. litig.* † im-
propriè tamen pœna ſunt, pęna
66 enim ſemper pęna eſt, & † vn-
dique, Tā ex perſona petentis,
quàm ex perſona ſoluentis; im-
penſæ verò dum ſunt pœna ex
67 perſona † ſoluentis, is tamen
qui petit non tanquam pœnam
68 petit, ſed tanquam † intereſſe,
Aſin. in ſua praxi §. 32. *cap.* 27.

Ad ſecundum.

An Amplius non agi idem ſit cum Amplius nō peti, & vtrūq. cum ſtipulatione Rem ratam haberi.

69 Et equidem vix eſt, vt † ſub-
ſtantialiter differant Amplius
non agi, & Amplius non peti,
quod ſentiunt omnes in *noſtro*
tex-

Digitized by Google

*textu §. Cato, in l. Amplius non pe-
ti ff. rem ratam haberi, in l. ſi po-
ſteaquam ff. de pecul. in §. prate-
rea el 1. Inſt. de exception. Bartol.
in l. nam & poſtea in princ. ff. de
Iureiur. qui vult, vt text. in l.
Amplius non peti ff. rem rat. hab.*
70 ſibi quoque aſſumat † locum in
pacto Amplius non agi ſub pœ-
na. *Addo textum in l. ſi vnus §. pa
ctus ne peteret ff. de pact.* vbi pro
eodem ponuntur hæc pactum
de non petendo, pactum de nõ
agendo, rurſum pactum de pe-
tendo, pactum vt poſſit agere.
Exiſtimauit tamen *Innoc. in cap.
1. de lit. conteſt. in 6. quem ſecutus
fuit Bart. Angel. Caſtrenſ. & hos
omnes Iaſon in l. ſi vnus §. pactus
ne peteret num. 36. ff. de pact.* ex cir
71 cumſtantijs differre penes † qua
tuor. Primum, quia pactum de
non petendo prohibet petitio-
72 nem, & iudicialem, & † extra-
iudicialem, pactum verò de non
73 agendo impedit † ſolam iudi-
cialem. Secundum, quod pactũ
de non petendo ſub pœna, pro-
hibet receptionẽ ſolutionis ẽt
74 † extraiudicialis, ſecus vbi ver
ſemur in pacto de non agendo,
quia nõ ideo prohibetur recep-
75 tio ſolutionis † extraiudicia-
lis. Tertium, quòd pactum de
76 non petendo tollit ipſo iure †
naturalem obligationem, cùm
ad hoc tendat, quod non eſt in
77 pacto de † non agendo, dicũtq́;
hanc eſſe magnam limitationẽ.
Quartum, quòd exceptio pacti
78 de non potendo non impedit †
litis conteſtationem, impedit
79 verò exceptio pacti † de non
agendo.

Verum primũ, vt mox lique-
bit, nutat; tria alia quemadmo-
dum non benè firmata, ita va-
na, & caduca. Quod enim aiunt
in ſecundo, ſcilicet pactum de
80 non petendo ſub pœna † pro-
hibere receptionem ſolutionis
etiam extraiudicialis, pactũ de
81 non agendo impedire ſolam †
iudicialem receptionem, nõ au-
tem extraiudicialem, falſum eſt;
licet enim prohibeatur conuen
tio vel iudicialis vel extraiudi-
cialis, receptio tamen ſolutio-
82 nis † non prohibetur quippe
remiſſo pacto *l. 2. C. de his quæ vi
met. ve ca.* quinimo idem eſt, ẽt
83 ſi eiuſmodi pacta eſſent † iura-
ta, cenſentur enim remiſſa per
ſpontaneam ſolutionem, vnà cũ
iuramenti vinculo; quemadmo-
dum, qui renunciauit, vel fecit
pactum de non petenda hære-
ditate paterna, vel de ad eã non
84 agendo, etiam † ſi pactum ſit
iuratum, ſi teſtator vocet, & of-
ferat, iam renunciatio, & pactũ
85 † etiam iuratum remiſſa cenſen
tur, *Surdus deciſ. 14. Comitiſſa Bar
bara, per totam, qui num. 4. verſ.
Aliud tamen, dicit ita viſum fuiſſe
Senatui*. Nec te moueat quòd
ibi agatur de renunciatione nos
verò ſimus in pacto de nõ peten
86 do; vix .n. eſt vt differant hæc †
tria Donatio, Renunciatio,
Pa-

Digitized by Google

Pactum de non petendo, *Rub. Alex. conſ. 12. Viſis nu. 11. Couarr. lib. 2. variar. reſolut. cap. 4. num. 8. Alex. in l. Neſennius § fin. in fin. ff. ad l. Falcid. Ripa in l. ſi unquã nu. 39. C. de reuoc. donat. Clar. in §. donatio, quæſt. 16. num. 3.* qui inde inferunt, & commune ſtabiliũt
87 pronunciatum hæc † tria egere inſinuatione ſi ſumma excedat.

Adde, quòd nec conuentio prohibita eſt aut iudicialis, aut extraiudicialis, quia non ideo per pacta huiuſmodi eſt ſublata
88 prior obligatio ipſo † iure per pactum ſcilicet de non petẽdo, aut de non agendo, ſed tantum
89 ope † exceptionis, vel replicationis, *l. ſi vnus §. pactus ne peteret ff. de pact.* qua de re mox eſt agendum. Vides ideo primum nutare, & fluctuare, quod iam commonui; ſecundum verò vanum.

Sed & tertium non modicam habet difficultatem; pactum .n. de non petendo, vel de non agẽdo non tollit ipſo iure priorem obligationem, ſed ope exceptionis, vel replicationis *d. l. ſi vnus §. pactus ne peteret ff. de pact.* quod voluit etiam *Iaſon ibid. nu.*
90 *2. Addo † textum vbi Iaſ. num. 8. in l. Creditori §. Nam exceptio perpetua pacti conuenti C. de pact.* ibi enim pro eadem obligatione, ſi quis partem pecuniæ exſoluat, de parte verò non petenda cõueniat, partim ciuili iure liberatur per ſolutionem, partim honorario per pactum de non petendo; per ſolutionem ipſo iure, per pactum de non petendo ope exceptionis perpetuę pacti conuenti. Nec negocium mihi
91 † facit *text. in l. ſtichum §. naturalis ff. de ſolut.* vbi Naturalis obligatio quemadmodum numeratione, ita iuſto pacto ipſo iure tollitur. Miſſas .n. facio omnes reſponſiones *Accurſij in d §. pactus ne peteret in verb. ipſo iure*, quæ nec mihi placent, nec literæ; dicoque in caſu §. *naturalis*, iuſtum pactum illud non eſſe pactum de non petendo, ſed eſſe pactum reſpiciens obligationẽ, quo caſu pactum conuentum cum obligationem auferat, etiã actionem tollit, ideo prior obligatio tollitur ipſo iure; at verò
92 † in caſu §. *pactus ne peteret*, fuit pactum de non petendo, quod cum non reſpiciat ſubſtantiam obligarionis, ſed tãtum effectũ, executionem, & exercitium, nõ tollit priorem obligationem ipſo iure, ſed tantum ope exceptionis, vel replicationis; nec .n. ad hoc tendit, vt priorem tollat obligationem, quod malè fuit opinatus *Iaſon poſt Innoc. Bart. Angel. & Caſtrenſ.*

Quartum demum, vel falſum continet, vel ego hallucinor; ſi enim pactum de non petendo impedit petitionem tam iudicialem, quàm extraiudicialem, & pactum de non agendo ſolã
93 iudicialem ideoque † pactum de

de non petendo etiam pactum de non agendo continet, iam dum qui fecit pactum de non petendo, petit, & quidem iudicialiter peccat in pactum de nõ petendo, quatenus eſt pactum de non agendo, ob electam viã iudicialem; quo loco non video cur ex eadem iuris diſpoſitione vel vtroque vel neutro caſu impediatur litis conteſtatio. Sed & ad hoc eſt *textus in l. Creditori C. de pact. vbi etiam Iaſon num. 6. Quicquid voluerit Bart. in l. nam, & poſtea in princ. ff. de Iureiur. & in d. l. ſi vnus §. pactus ne peteret ff. de pact.*

94 An autem Amplius † nõ agi, & Amplius non peti, idem ſint cum illa ſtipulatione Rem ratã haberi ſatis dicere poſſumus differre tanquam genus, & ſpecies: ſtipulatio enim Rem ratã
95 haberi eſt † genus, quia in omnibus actibus poteſt promitti ratihabitio, ſtipulatio verò Am
96 plius non agi &c. coarctatur † & cohibetur ad litis renunciationem, quod iam diximus *in 1. cap. huius ſectionis, & eſt textus in l. Procurator quinquaginta, in l. quo enim tutiore §. fin. in l. Procurator cum peteret, et paſſim per totum titulum ff. rem rat. hab.* Vel dicamus formaliter non eſſe idẽ; an verò comprehenſiuè videbimus ſuo loco, tu interim vide *textum in noſtro §. Cato, ad finem*, ibi: Titium hæredemque eius ratum habiturum, nam hac ſtipulatione, & ſolus tenebitur q non habuerit ratum, & ſolus aget à quo fuerit petitum. *Addo text. in l. ſi indebitum §. ſi procurator ff. rem ratam haberi, text. in l. procurat. cũ peteret ff. eod. ibid. Bar. num. 1. Cyn. in l. 1. C. de procurat. Butigell. in noſtro §. Cato, num. 53. & ſignanter Pariſ. in 3. part. nu. 479. qui ſcribit textum in noſtro §. Cato* dum agit de Ratihabitione, habere omnino eundem caſum cũ *l. ſi indebitum §. ſi procurator ff. rẽ rat. hab.* Illud tamen ſi verũ eſt, perpetua dignũ eſt obſeruatio-
97 ne, quòd Amplius non † agi, & Amplius non peti habent tractũ ſucceſſiuum, & vim perpetuam, vt cõmittatur ſtipulatio toties, quoties contra ventum erit; at
98 verò Promiſſio † rati; ſi ad ipſummet promittentem referatur, & ipſa ſucceſſiua eſt, & per-
99 petua, habet enim duo † capita, vt ſcilicet ratum habeatur, & ratificatio perpetuò pſeueret, nec quippiam aduerſus eã fiat; ſi verò promittat quis alium ra-
100 tum habiturum, vnum † tantum continet caput eiuſmodi promiſſio, ſcilicet, vt alius ille ſolenniter ratificet, nec vlterius tenebitur in dubio promiſſor, *Hieronym. Butigell. in noſtro §. Cato, num. 53. & 54.*

Ad tertium.

An Amplius non agi ſit diuiduum, ijs etiam caſibus, quibus de facto agitur indiuiduo, & qua ratione.

Bart.

Bart. hic num:18. *Ripa nu*.88.
Socin.iun.num.143. atque omnes
tandem dum vno affirmant ore
ſtipulationem Amplius non agi
ad rem diuiduam puta quanti-
tatem, & ipſam diuiduam eſſe,
eodem ſpiritu contendunt ſti-
pulationem Amplius non agi,
ad rem indiuiduam, & ipſam
indiuiduam eſſe. Hoc verò ex-
periuntur, Primò in rebus incor
poreis quales ſunt ſeruitutes, ſit
quæſo interim illa Amplius nō
iri ad fundum; Secundò in re-
bus corporeis; fuerit nanq; lis
de dando certo equo, de dando
certo ſeruo, ſit conuentum per
ſtipulationem Amplius nō agi,
Bartolus cum communi ſchola
volunt, quòd ſtipulatio Ampli⁹
non agi ſit indiuidua hoc caſu,
ſcilicet quia peti nō poteſt pars
101 † equi, aut ſerui, quin petatur
totus; dum ergo non poteſt pec
cari in partem quin cōnuentus
offendatur in totum ecce ſtipu-
lationem indiuiduam, & ſolidā
pœnam cōmiſſam per partis pe-
titionem, *l. In executione* §. *pro
parte ff. de verb. oblig.*

Sed certè quod pertinet ad
ſeruitutes, malè hìc ponitur, qa
iam vidimus in principio huius
ſectionis, hanc ſtipulationem
Amplius nō agi de qua *in noſtro*
§. *Cato*, non referri ad ſeruitu-
tes, aut earum factum, vel affir-
matiuum, vel negatiuum, ſed ad
actiones, & exactiones. Quod
reſpicit indiuidua corporea, pu-
ta certum equum, certum ſeruū,
iam certum eſt ſtipulationem
& affirmatiuam, & negatiuam,
diuiduam eſſe, vt habetur *in l.
ſtipulatus ſum mihi, aut ſticho*, §.
1. *ff. de ſolut.* Qui decem debet,
inquit textus, partem ſoluendo
in parte obligationis liberatur,
& reliqua quinque ſola in obli-
gatione remanēt. Item, qui Sti-
chum debet: parte ſtichi data,
in reliquam partē tenetur. Hæc
textus. *Addo gloſſam in l.* 2. §. 1.
in verb. Detur, *verſ. Item nota ff.
de verb. oblig.* vbi nuncupatim le-
gitur: Item nota, quòd ſi homi-
102 nem certum debeam, liberor †
ſoluendo partem, & ſi decedā,
vnuſquiſque hæredum pro par-
te tenetur, & pro parte ſoluen-
do liberatur. Hęc Accurſius quē
ſequitur *Bartolus*, *Alex. & alij.*
103 Et ratio eſt quia cum de† cer-
to agitur indiuiduo ceſſat incō-
ueniens *textus in l. In executione*
§. *pro parte ff. de verb. oblig.* Nec
enim hoc caſu in diuerſis indi-
uiduis contingere pōt ſolutio.

Neque obſtat illud quod peti
104 non poſſit pars † ſtichi, aut
equi, quin totus petatur ſtichus,
aut equus, ideoque non contin-
gat peccari in partem quin cō-
uentus offendatur in totum. Re
ſpondeo enim dari partem ſti-
chi, vt vidimus, ſcilicet quotam
pro indiuiſo, qua in re ratione
cōmunionis fateor offendi con-
uentū in totum, ſed non offendi
tur niſi volēs, ſibi ideo imputet.

Digitized by Google

. Tota difficultas eſt , an Am-
plius non agi ſit diuiduum vbi
105 eſt in ordine ad equum in† ge-
nere,ad hominem incertum;Vi-
detur enim indiuiduum, ne cō-
106 tingat † abſurdum, de *quo te-
xtus in l. In executione* §. *pro par-
te ff.de verb.oblig.* Pro parte au-
tem peti inquit textus, ſolui au
tem niſi totum non poteſt,velu-
ti cum ſtipulatus ſum hominem
incertum, nam petitio eius ſcin-
ditur, ſolui verò niſi ſolidus nō
poteſt, alioquin in diuerſis ho-
minibus rectè partes ſoluentur,
quod non potuit defunctus fa-
cere.Hæc textus, *& Accurſius in
l.2.* §.1 *in verb. Detur ff. de verb.
oblig. ſic ait:* Si homo in genere
debeatur,tenetur quidem quiſ-
que hæredum pro parte tantū,
& tamen ſoluendo partem quā
tantummodo debet,non libera-
tur, quod mirabile eſt; Sed hoc
ideo, quia non ſoluunt, vt de-
bent.Hæc Accurſius.
107 Sed placet † ſolutio Bolo-
gneti *hìc num.192. vt textus in d.*
§. *pro parte* habeat locum tantū
108 in † obligationibus affirmati-
uis non autem in negatiuis, in
quibus reus conuentus reperi-
tur in poſſeſſione; & eſt notabi-
lis ſolutio, licet ſit malè adeo a
Bologneto declarata, vt videa-
tur eam non intellexiſſe. Eandē
ſolutionem habes apud *Alciat.
hìc num.*178. Difficultatem verò
textus in l.5.§.*ſi ſortem promiſeris,
verſ. Idemque eſt de pœna ex com-
promiſſo ff. de verb. oblig.* vide
ēt excitatam, & ablatam à do-
109 ctiſſimo † *Andr.Fachin. memo-
riæ recolendæ,lib.10. Controu. Iur.
cap.76.*

Ad quartum.

Sum ego cū Petro,quòd Am-
110 plius non † excipi ſit factum
diuiduum, non ea ſolùm ratio-
ne quòd Amplius nō agi ſit di-
uiduum,& ipſum excipere age-
111 re† ſit *l.1.ff.de except.*Sed quia
cùm exceptio ſit excluſio inten
112 tionis agentis,ſi qui agit † di-
uiduè facit, non video cur ex-
cipiens indiuiduè excipiat, vt
plus tollat quàm ponatur plus
deſtruat, quàm ædificetur. Et
quæ *Bart. congerit de officio iudicis
hìc num.26. per textum in l.Filius
familiàs* §.*veterani ff. de procurat.
& in l. quos prohibet ff. de poſtu-
land.* ea tolluntur omnia *à Ruino
poſt Aretin.hìc nu.*83. quos ideo
videas. Atque Amplius non ex-
cipi eſſe factum diuiduum ſuſti
net *Angel. conſ.326. Ex themate,
num.* 4.

Ad quintum.

Dicimus vtranque ſtipulatio
nem, tam de non offendendo;
quàm de defendendo, eſſe indi
uiduam, ſtipulationem enim de
113 non offendendo eſſe † indiui-
duam,ideo ſi ab vno offendatur
omnes tenentur licet non offen
114 dentes habeant regreſſum †
cōtra offendentem voluit *Bart.
hìc num.22.& num.32.*& ſequun-
115 tur oēs, & ratio † eſt, de qua
textus

textus in l. In executione, in fi. prin. ff. de verb. oblig. paucis immutatis, ibi: Verior eſt ſententia exiſtimantium vnius facto omnes teneri: quoniam licet ab vno offendor, non tamen in partem offendor; ſed cęteri familiæ erciſcundæ iudicio ſarcient damnum; quod tamen tempero ego cum *Romano hìc in fin. & Crot. n.* 144. quando pax, & promiſsio
116 de non offendendo eſt † voluntaria, & conuentionalis, ſecus ſi neceſſaria, & prætoria forte ex ſtatuto loci, quia tunc pro
117 miſſio de non † offendendo diuidua eſt, & qui venit contra, is ſolus in pęnā incidit ex prętoria æquitate, de hoc *eſt textus in l. pœnales* §. *Iulianus ff. ad l. Falcid.* qui tamen non agit de promiſsione de non offendendo,
118 ſed de promiſsione † de defendendo; eadem tamen eſt ratio etiam ſcripta in lege illa ibi: Omnes enim prætorias ſtipulationes eiuſdem interpretatio-
119 nis eſſe. Sed & ſtipulatio de † defendendo indiuidua eſt, ſi ſit
120 conuentionalis, diuidua † ſi ſit prætoria niſi manifeſtè ſubiecta
121 repugnet † materia, *Bolognet. hìc nu.* 220. *de communi Ripa nu.* 100. *Alciat. num.* 216. vt de conuentionali eſt *textus in l. Cum ex cauſa ff. de verb. oblig.* ibi: Inſolidum defendenda eſt &c. Sed cum vno defugiente omnes defugiſſe videātur, ideoq. omnes teneantur: vnicuiq. pro parte hæreditaria præſtatio incumbit cui adde *text. in l. In executione* §. *Inſolidum verò ff. de verb. oblig. Alciat. hìc num.* 63. *Bart. num.* 23. Addo amplius textum in *l. Iam tamen* §. *ſi tamen plures ff. Iudicatum ſolui l. ex clauſula ff. eod. gloſſ. in l. ſi ex duobus in princ. in verb. partem ſuam ff. eod. quæ ita intelligit, & text. illum, & in l. ex iudicatum, & in l. fin. ff. eod.* Et de prętoria eſt *tex. in l. Pœnales actiones* §. *Iulianus ff. ad l. Falcidiam*, ibi: Omnes enim prætorias ſtipulationes eiuſdem interpretationis eſſe. Nam conſtare non omnibus nec aduerſus omnes actionem contingere, ſed dumtaxat his qui viciſſent, & aduerſus victos: hisq. aduerſus quos res defenſa non eſſet, aduerſus eos qui rem non defendiſſent. Hæc textus.

Scias tamen ex varijs negociorum circumſtantijs fore aliquando, vt Promiſſio de defendendo nō prætoria diuidua ſit, ipſa verò prętoria ſit indiuidua.
122 Diuidua erit cautio † nō prætoria de defendendo, quoties nulla præceſsit obligatio, qualis eſt ſpecies *text. in l. ſi communes ædes ff. de neg. geſt. Pariſ. par.* 2. *num.* 429. *Cum pluribus ſequentibus pag.* 232. qui ideo infert, ꝙ
123 † ſi fundus hæreditarius à tertio vindicetur, poteſt vnus hæredū defendere pro parte ſua, nec vllo modo tenetur defendere pro parte aliorum, quia nulla

O 2 de

de hoc ſubeſt obligatio. Sed ſi denunciet authori defuncti, vel hæredum venditoris, ille non poteſt defendere pro parte ſua tantùm, ſed tenetur totius & ſolidi defenſionẽ ſuſcipere, quoniam hìc pręcedit obligatio defendendi, quæ indiuidua eſt reſpectu debitoris, cui propterea non ſufficit pro parte defendere *l. ſi rem la 2. §. 1. ff. de euict.* Quo tamen loco ſcias, & propoſitionem, & illationem Pariſ., veram;
124 fundamentũ tamen malè † peti à *textu in d. l. ſi cõmunes ædes ff. de neg. geſt.* vbi agitur de cautione damni infecti, quæ imò certè
125 † prætoria eſt *l. prætor ait 7. in princ. ff. de damn. inf.* Prætor ait, inquit textus, damni infecti ſuo nomine promitti, alieno ſatis dari iubebo. *Sed & textus eſt in l. 2. in princ. ff. de prætor. ſtipul.* &
126 quidem † cautionalis inſtar actionis habens *l. 1. §. cautionales ff. de prætor. ſtipul.*

Prætoria verò ſtipulatio indiuidua erit vbi obligatio præto-
127 ria iam erat † formata in perſona vnius, *l. In ſtipulatione ff. de damn. inf.* quia ex perſona hæredum non debet deterior fieri conditio ſtipulatoris, nec ex pſona hæredum obligationis cõ-
128 ditio † immutari debet *l. 1. §. ex his ff. de verb. oblig. Pariſ. par. 2. num. 432. pag. 233.*

Sed certè alia eſt ratio in *d. l. In ſtipulatione ff. de damn. inf.* ibi enim indiuidua ideo eſt obliga-
129 tio illa prætoria, quia vnus † tantum erat dominus domus, nos agimus quando ſunt plures hæredes *gloſſ. in l. ſi communes, in verbo Potius ff. de neg. geſt. ibid. Bart. in princ.* vbi autẽ tota obligatio ad vnum pertinet, licet ea
130 prætoria ſit, adhuc tamẽ † indiuidua eſt, vel potius incongruæ præſtationis, ſi diuidatur,
131 ſiue incongruæ † diuiſionis, nec ideo patitur diuiſionem *noſtro §. Cato, in vltimis verbis* vbi dominus pro parte ratum non poteſt habere *text. in l. 2. §. incertam, in fin. ff. de prætor. ſtipul.* vbi
132 ſtipulatio † rati, aut damni infecti in perſona promiſſoris nõ ſcinditur; *gloſſ. 1. in l. ex clauſula ff. Iudicatum ſolui*, vbi ſtipulatio de defendendo datur inſolidum contra reum principalẽ, eundemq. primum promiſſorẽ,
133 quia † is non poteſt pro parte defendere. Vel ſi hìc intellectus ad *dictam l. In ſtipulatione ff. de damn. infect.* videatur diuinatiuus, vt mihi certè videtur ob impersonalia verba ex parte promiſſoris, ſũt .n. ea verba textus: In ſtipulatione damni infecti, q̃ ædium nomine interponitur, niſi inſolidum fuerit cautum, mittetur in poſſeſsionem. Dic ibi non eſſe indiuiduam, quia non ideo mittitur in poſſeſsionem totius, ſed partis, *gloſſa in d. l. ſi communes, in verbo Potius ff. de neg. geſt. ibid. Bart. in princ.* Quod ſi adhuc deterior videa-

tur

tur reſolutio ad illum textum.
Dico ego in caſu *l. In ſtipulatione ff. de damn. infect.* obligationẽ eſſe indiuiduam ex eo, quòd ibi
133 agebatur ad † intereſſe, quod ratione rei indiuiduæ, & ipſum indiuiduum eſt, quia non poteſt intereſſe pro parte, nos de pęna, ideo intereſſe rei indiuiduæ ſeu facti indiuidui etiam de iu-
134 re † prætorio indiuiduum eſt, quia ceſſat æquitas diuiſionis, cùm agatur de damno vitando ex parte ſtipulatoris; pęna verò quo ad hæredes diuidua eſt, q̃a viget ęquitas diuiſionis, cũ cer-
135 tet ſtipulator de captando † lucro quare nec propriè dicitur fieri deterior conditio ſtipulatoris. quæ autem ſit ratio differentiæ, cur in primo promiſſore indiuidua ſit ſeu incongruæ diuiſionis obligatio pœnalis prætoria, quæ tamen inter hæredes ſcinditur, videbimus in ſectione, *Nam hac ſtipulatione &c.*

Quòd verò dicitur ex perſona hæredum, obligationis conditionem immutari non debere *l. 2 §. ex his ff. de verb. oblig.* ſcias
136 illud verum de rigore † iuris ciuilis, ſecus attenta æquitate prætoria *Bolognin. hic num.* 179.
137 quem † meo iudicio malè inſequitur *Parſ. in 2. part. num.* 445. *pag.* 238. quod amplius mihi videtur apertè voluiſſe *textus in l. 2. §. Incertam ff. de prætor. ſtipul.* ibi: ſtipulatio Iudicatum ſolui, & rem ratam haberi, & damni infecti, & his ſimiles: in quibus reſpondetur ſcindi eas in perſonas hæredum: quamuis poſſit dici ex perſona hæredum promiſſoris non poſſe deſcendentẽ à defuncto ſtipulationem, diuerſam conditionem cuiuſque facere. Hæc textus. Quamuis poſſit dici, allegando inquit Azo, & quidem attento rigore iuris ciuilis, dico ego, *per textum in d. l. 2. § ex his ff. de verb. oblig.* quæ tamen non eſt tandem rigoroſa obligationis immutatio, ſed eſt
138 † æqua cõditionis moderatio.

Sciendum amplius, quòd dũ dicimus ex communi, promiſſionem de non offendendo eſſe indiuiduam, & vno peccante omnes pro portionibus hæreditarijs ad pęnam teneri, illud ve-
139 rum eſt ſi pęna ſit † repetibilis per cohæredes ab offendente, ſecus eſt reſpectu pœnæ non repetibilis, qualis eſt illa vt of-
140 fendens poſſit † impunè offendi, nec enim cohæredes impunè offendentur, qui non poſſent deinde ab hærede offendente,
141 intereſſe † repetere *l. non tantũ ff. de appell. Angel. & Socin. Iun. quos refert, & ſequitur Ripa hic num.* 100. Nec tibi difficultatem vel minimam faciat id de quo Ripa loco cit. *Io. Andr. in addit. ad ſpecul. in tit. de Treug. & pac. & Corn. conſ.* 51. *In hac, num.* 5 *lib.* 1. Quod vno frangente pa-
142 cem ex vna parte, cenſeatur † fracta quò ad omnes, quia id ve

rum

rum eſt cæteris delinquẽtibus, & ſtipulationes etiam ipſis, vel in committendo, vel in omittendo; cæterum illud verũ eſt quò ad pœnas repetibiles, non quò ad irrepetibiles, vt diximus.

Sed & ſtipulatio pęnalis prætoria erit indiuidua, & inſolidũ committetur, vbi niſi inſolidum committatur, auferretur ſtipu-
143 latori † commodum totius ſtipulationis, *Ripa hic num.* 100. Et hoc eſt quod ſuperius dicebamus, ſtipulationes prætorias diuiduas eſſe, niſi manifeſtè ſubiecta repugnet materia.

Vix eſt tamen, vt vllo caſu auferatur ſtipulatori commodum
144 † totius ſtipulationis, niſi inſolidum pęna committatur, cum effectu intelligo; etenim etiam
145 ſi pœna ipſa † indiuidua ſit, quæ in ſtipulationem deducta eſt, non tamen hoc caſu committitur tota cum effectu, ſed acceditur ad æſtimationem, cuius ope reſcinditur pęna etiam indiuidua, vel ipſo iure, vel ope exceptionis, *l. purè* §. 1 *ff. de dol. except. l. lege falcidia interueniente ff. ad l. Falc. d. l. Cũ filius in prin. ff. de leg.* 2. etiam ſi pęna conſi-
146 ſteret in † certa ſpecie, & in corpore certo *Par ſ. alios allegãs par.* 3 *num.* 286. *pag.* 410. *nu.* 523. *&* 524. *pag.* 491.

Quæ verò hic examinant doctores, an qui promiſit nõ offendere Titium, ſub pęna centum ſi illius offendat fratrem, illiuſ-
147 uè vxorem, pęnam † commiſerit, videas quæſo quomodo huc pertineant, vide eos *quibus adde dd. l. ſi ita ſtipulatus* §. *Chryſogonus ff. de verb. oblig. Bart. in l. verum, num.* 4. *ff. de furt. Bald. in c.* 1. §. *ſimiliter ſi dominum, num.* 4. *quib. mo. feud. amitt. And. Barbat. in l. Cùm acutiſſimi, num.* 100. *C. de fideicom. Aug. ad Angel. de Maleſ. in verbo, Che hai adulterato, poſt num.* 60. qui nonnullis diſſentientibus communem faten-
148 tur pro negatiua, vt pęna † neutro caſu committatur; declarando vt infra.

Hic ideo vnum nunquã obliuiſcaris, quod ego colligo ex Claro qui & ipſe ſuperius dicta communia teſtatur lib. 5. §. fin. quæſt. 47. quòd ad hoc vt Titio competat actio ad pęnam pro
149 † alia perſona offenſa, quo caſu non ipſe Titius offenſus eſt, ſed alius quiſpiam, requiruntur duo copulatiuè; primum eſt ꝙ perſona offenſa ſit talis, vt propter eius offenſam competat Titio actio iniuriarum nomine ꝓprio; alterum quòd offenſa fiat per modum iniuriæ, nõ ex cauſſa libidinis. Et hoc eſt, quod cõmune ſtatuunt citati patres, q̃ dum frater Titij offenditur, licet id ſit animo iniuriandi, non tamen committitur pęna, nec Titius agit, quia non ideo offen
150 ſo fratre † competit actio iniuriarũ Titio nomine proprio, niſi manifeſtè id in Titij iniuriã

151

Digitized by Google

151 † factum conſtaret. Dum verò proſtituitur vxor, id in dubio non animo iniuriandi, ſed ex
152 cauſſa libidinis præſumitur actum; quemadmodum nec per furtum quis in puncto dicitur offendi, quia fit cauſſa auaritiæ,
153 non † ex iniuria *Corn. conſ. 51. In hac, num. 3. vol. 1.*

Quanquam quod dicitur de vxore, etiã ſola libidinis cauſſa
154 violata, vix admitto, cùm *textus in l. ſi ſtuprum ff. de Iniur.* in debilioribus terminis dicat; Si ſtuprum ſerua paſſa ſit: iniuriarum actio domino dabitur. Hæc textus. Quem tamẽ ex ſubiecta promisſionis de non offendendo materia, ſatis aliquãdo poſſumus euitare.

Stipulationes etiam eæ quatuor, de quibus *in l. 4. §. fin. ff. de verb. oblig.* ad promiſſionem pertinent de defendẽdo, & de non offendendo. Stipulatio.n.
155 † euictionis accedit ad promiſſionem de defendendo. Sti-
156 pulationes verò † fructuariæ, damni infecti, & ex operis noui nunciatione, pertinẽt ad cautionem de non offendendo.

Prima igitur ſtipulatio eſt euictionis, & hæc ex parte ſtipulatorũ ſeu hæredum ſtipulatoris
157 diuidua † eſt; Vnusquiſque enim ob euictionem ſuæ partis pro portione ſua habet actio-
158 nẽ. Ipſi verò promiſſori † pro parte defenſio contingere non poteſt. *d. l. 4. §. Si is qui duplam ff. de verb. oblig.* Addo ego, & multos promiſſores, & vni' pro-
159 miſſoris † multos hęredes ſingulos in ſolidum teneri ad defendendũ emptorẽ, ſi res euincatur, *l. ſi cum vno ff. ſi ex nox. ca. ag. l. ſi rem la 2. §. 1. ff. de euict. l. ex clauſula ff. Iudicatum ſolui.* Ratio
160 eſt, quia promiſſio † fundi, vel alterius rei tradẽdæ indiuidua eſt *l. ſtipulationes non diuiduntur, in princ. ff. de verb. oblig.* & præte-
161 rea venditionis † natura indiuiſa eſt *l. Cùm ex cauſſa ff. de verb.*
162 *obl.* quis.n. emeret partẽ † ſine toto? *l. qui vtilia l. quiſquis C. de omni agr. deſert. libr. 11. l. ſi quis aliam ff. de ſolut. l. quod ſi vno ff. de in diẽ addict. Tiraquel. de Retract. lignag. §. 23. gloſſ. 1. num. 24. verſ. Quid enim.* Hac tamen de re videas omnino inferius in ſect. *Fundum tradi* igitur & promiſ-
163 ſio euictionis ex natura † ſubrogationis, qua attenta non ſolùm res diuiduæ, ſed etiã actu diuiſæ indiuiduæ ſunt *l. ſi quis aliam ff. de ſolut. l. Tutor ff. de fideiuſſ. Iaſ. in l. ſtipulationes non diuiduntur, in princ. nu. 21. ff. de verb. obl. Tiraquel. d. §. 23. gloſſ. 1. num. 25.* Ita tamẽ vt ſcias in euictio-
164 ne † binas eſſe obligationes ſeparatas diſtinctas, æquè principales, quarũ altera alteri non ſubrogatur propriè, ſed venit in alterius defectũ ſeruans propriam naturam quemadmodũ faciunt obligationes diſparatę.
165 Altera eſt ſemper † indiuidua

ex

Digitized by Google

ex parte promiſſoris, & illius hæredum,licet diuidua ex parte hæredum emptoris,vel actoris, ſcilicet factum ne euinca-
166 tur. Altera ſemper † diuidua, quæ eſt præſtatio quãtitatis, *Pariſ. in princ. num.* 41. *in* 1. *par. num.* 41. *in* 2. *parte, nu.* 460. *vbi nu.* 458. *de communi & vera ſententia teſtatur aduerſus Ruin. nu.* 78. *&* 79. *Butigellam, nu.* 155 *& Zaſ. num.* 43. dicens horum ſententiã eſſe nouum phantaſiam; Idem *in* 3. *par. num.* 79. *& eſt apud me textus in l. In executione* §. *inſolidum ff. de verb. oblig.* Neque obijciat
167 † quiſpiã *textũ in l. ſi rem quæ, quæ eſt* 61. §. 1. *ff. de euict. ibi:* Vna de euictione obligatio eſt &c. Nanque *Pariſ. par.* 2. *nu.* 460. dicit eam Celſi diſpoſitionem ad primam tantum obligationem, ſeu ad primũ tantũ caput pertinere.

Secũda ſtipulatio eſt fructuaria, quam ſatis examinauimus
168 in ſectione de † ſeruitutibus perſonalibus, ad fin. Vide ibi.

Tertia eſt damni infecti,quæ
169 vtrinque † diuidua eſt,quia in id quod intereſt competit, *d.* § *ſi is qui duplam, & l. plures ff. de damn. inf. l. prætoriæ* §. *incertam ff. de prætor. ſtipul. Pariſ. par.* 1. *num.* 42. qui imo addit ipſam ẽt
170 miſsionem † diuiduam eſſe *l.* 5. §. 1. *ff. de damn. inf. l. ſi quis putans* §. *ſi damni ff. comm. diuid. l. ſi communes ff. de neg. geſt. l. ſupra iter* §. *officium ff. de aq. plu. arc. l. non alienum, l. qui ſeruum, in fin.*
171 *ff. de interrog. act.* Rationem tiã vides, quia hæc ſtipulatio eſt in id quod intereſt. Aliam habeas
172 rationem, quia cautio † damni infecti prætoria eſt *l. prætor ait* 7. *in princ. ff. de damn. inf. l. pri.* §. *cautionales, & l.* 2. *in princ. ff. de prætor. ſtipul.* Prætorię aũt ſtipulationes, Cautiones, promiſsio-
173 nes † ſiue de defendendo ſiue de non offendendo eiuſdem interpretationis ſunt hoc eſt diuiduæ ex equitate niſi manife-
174 ſtiſsimè ſubiecta † repugnet materia, *l. pœnales* §. *Iulianus ff. ad l. Falcid. Roman. in noſtro* §. *Cato, in fin. Crot. nu.* 144. *Alciat. nu.* 216. *Bolognet. num.* 220. *de communi Ripa num.* 100.

Quarta ſtipulatio eſt ex noui operis nunciatione, quæ, quan-
175 do agitur ad intereſſe † diuidua eſt,& ex parte ſtipulatoris, promiſſoris, ſeu illius hæredũ; vbi agitur verò ad operis deſtructionem ſeu reſtitutionẽ, &
176 † indiuidua eſt ex parte promiſſoris, vel eius hæredum, & indiuidua præterea ex parte ſtipulatoris, & eius hæredum, vel plurium dominorum, quorum quilibet agere poteſt ad deſtructionem operis noui, ſeu reſtitutionem in priorem ſtatum inſolidum *l. ſtipulatio ante pen.* §. *fin. ff. de op. no. nunc. l.* 4. *ſi is qui duplam ff. de verb. oblig. vbi gloſſ. in verb. Et damni infecti, textus etiã in l. prætoriæ quæ eſt lex* 2. *in princ.*

in-

Digitized by Google

incertam ff.de pretor.ſtipul.Pariſ.
par.1.num. 43. Ratio fortè non
177 † vulgaris ea eſſe poterit, quia
178 opus fieri indiuiduum † eſt *l.*
ſtipulationes non diuiduntur; in
princ.ff.de verb.oblig. l. In execu-
tione,in prin.verſ.Secunda ad opus
ff.eod.de verb.oblig. at verò æquè
179 eſt † opus,ædificiū deſtruere,
vt eſt opus ædificare *l.* 1.§.*opus*
nouum ff.de op.no.nunc.

Eſt & alia promiſsio legalis
180 ex parte rei,quam ego † liben
tiſsimè,nec fortè temerè mixtā
appello,quæ eſt,& de non offen
dendo,& de defendendo, quæ-
181 lis eſt † dolus ratione depoſi-
182 ti, qualis culpa ratione † com-
modati, hæc enim promiſsio in
diuidua eſt *l. ſi vt certo* §. *nunc*
videndum ff.commod. *quem ita ex-*
pendit Pariſ. par. 3. à num. 192.
verſ. Quibus non obſtantibus.
Quo loco præter Pariſ. do ego
183 tibi rationem,do tibi † tempe
ramentum,dum propono verba
textus in l. In depoſiti ff. depoſiti:
In depoſiti actione ſi ex facto
defuncti agatur aduerſus vnum
ex pluribus hæredibus,pro par-
te hæreditaria agere debeo. Si
verò ex ſuo delicto, pro parte
non ago:meritò,quia æſtimatio
refertur ad dolum, quem in ſo-
lidum ipſe hæres admiſit. Hæc
Paulus eo in textu. Sed & *Vlpia*
nus in l.3. §.*hæres ff.commod.* Hæ-
res, inquit,eius,qui commoda-
tum accepit, pro ea parte, qua
hæres eſt conuenitur, niſi fortè
habeat facultatem totius rei re
ſtituendæ,nec faciat,tunc enim
condemnabitur inſolidū, quaſi
hoc boni iudicis arbitrio con-
ueniat.

Ex his verò expende à te *Pa-*
riſ. par.3.num. 198. Cum tribus
ſequentibus,qui vult dolum eſ-
184 ſe † diuiduum;Quanquam me
mor fuit ipſius *in ead.par.3.num.*
192.*poſteaquam nu.*198.dixit do
lum eſſe diuiduum, tandē *num.*
185 201.fatetur eſſe indiuiduum†
dolum,eſſe indiuiduam culpā,
pluresque ideo teneri inſolidū,
quoties præceſſit obligatio cu-
ræ,vel cuſtodiæ,quæ (proſequi-
186 tur ipſe) de ſe † indiuidua
187 eſt,etiā in re aliàs † diuidua.

Tu fortè nōn malè dixeris, ſi
dolum ſemper ſuam actionem
188 habere † indiuiduam dixeris
aduerſus doloſum *d.l.In depoſi-*
ti ff.depoſ. at verò non ſemper
vbi dolus eſt commiſſus agi po-
189 teſt † actione de dolo; quid
enim ſi plures hæredes dolo fe-
cerunt ſunt tamen ſoluendo,
190 ſunt facilis † conuētionis? cer
tè non erit locus tunc actioni
191 de dolo,ſed actioni ex † con-
tractu, ex quo per illam æquè
cautum eſt decepto *Pariſ. in 3.*
par.num.203.per textum in l. 1. in
fin. in l.ſi quis affirmauerit,in l.ar-
bitrio §. *ſi dominus*, & §. *de eo ff.*
de dolo; do ego textum maximè
clarum quem non obſeruat Pa-
riſ. ſcilicet *in l.ſi duo hæredes, in*
*princ.ff.depoſ.*quia hoc caſu æſti-

mation non eſt referenda ad do-
192 lum, ſed ad † intereſſe actoris,
ibi: Quina millia abſtulerint, &
vterque ſoluendo eſt, in partes
obſtricti erunt, nec enim ampli⁹
actoris intereſt. Hęc textus eſt
193 enim merè † ſubſidiaria actio
de dolo *Lanar. conſ. 44. num. 12.*
Imo ſubſidiaria ſubſidiariæ, *Cla
riſſimus Io. Baptiſta Coſta de remed.
ſubſid. Præludio 3. num. 3.* Quòd
194 † ſi alter nō ſit ſoluendo, tunc
locus eſt actioni de dolo, quæ
195 competit † inſolidum *Pariſ. d.
num. 203. in par. 3. per textum in
l. Ideoque in fin. ff. de dol. & tu ha-
bes textum, in d. l. ſi duo hæredes ff.
depoſ.* quia tunc æſtimatio refer
196 tur ad † dolum vel analyticè
dicas cum *Pariſ. par. 3. num. 216.
cum vndecim ſeqq.* in obligatione
197 depoſiti, vel commodati † tria
eſſe Reſtitutionem, Cuſtodiam,
Facultatem reſtituendi. Reſtitu
198 tio vi ipſa † diuidua eſt. Cuſto
dia per ſe inſolidum obligat, ta
men ex bono, & æquo intelligi-
199 tur † quatenus facultas adeſt.
Facultas verò reſtituendi indi-
200 uidua eſt, & † inſolidum obli-
gat.

Illud verò extra aleam vide-
tur eſſe, quòd in ſtipulatione il-
la legali: Non agi, vel Amplius
non agi: quæ quidem nō ex ho-
minis diſpoſitione emanat, ſed
ex legis prouiſione in ordine
201 ad † delicta; commiſſio pœnæ
indiuidua eſt nō ſolum, ſed mul
tiplicata in eo ſenſu, vt quili-
202 bet ex † delinquentibus poſ-
ſit inſolidum conueniri; nihilo-
minus verò alterius ex delin-
quentibus ſolutio alios qui de-
liquerunt non liberat, quia vt
dicebamus hoc caſu pœna non
ſolum indiuidua eſt vt omnes
203 tangat, ſed amplius † multi-
plicata vt omnes delinquentes
ſolidam præſtent pęnam, *l. Item
Mela §. ſed ſi plures ff. ad l. Aquil.
l. vulgaris §. ſi duo ff. de furt. l. ſi
plures, in princ. ff. arb. furt. Cæſar.*

SVMMARIVM.

1 *SAbaudæ gentis gloria.*
2 *Antonij Fabri Præſidis doctiſſimæ vigiliæ.*
3 *Antonij Fabri Præſidis eruditiſſimæ animaduerſiones ad noſtrum §. Cato.*
Quas amplecteretur Author, ſi recedendum putaret à recepta, & vulgata editione, num. 4.
Cur autem ſuſtineat vulgatam editionem aperit, num. 5.
6 *Appoſitio, figura eſt in iure noſtro.*
7 *Antiptoſis, figura in iure noſtro.*
8 *Antiptoſis nulla eſt ex Authore in l. filius familiâs §. diui ff. de leg. 1. aduerſus alios.*
9 *Antiptoſis quæ ſit ratio formalis.*
10 *Tmeſis, figura etiam in iure.*
11 *Metonymia, figura in iure noſtro.*
12 *Hyſteron proteron, figura in iure noſtro.*
13 *Antiphraſis, figura in iure.*
14 *Hendiadys, figura & ipſa in iure.*
15 *Text. in l. 1. in princ. ff. de pact. declaratur.*

14 *Stipulatio Iter fieri, an differat ab illa Per te non fieri, quominus mihi ire agere liceat.*

ARGVMENTVM.

¶ Recepta, vulgataq́; lectio §. Cato, ab Authore ex figura appoſitionis ſuſtinetur; Inde variæ, ac multiplices Rhetorum figuræ, in noſtris etiam Iuribus obſeruantur.

Differentiæ hanc eſſe rationem, quòd in priore caſu omnes commiſiſſe videntur, quod niſi inſolidum peccari non poterat, illam ſtipulationem Per te non fieri quominus mihi ire, agere liceat.

SECTIO IX.

1 AMpliſſima Gens Sabauda, dum ętetna, atque catenata temporum ſerie, non ſolùm glorioſos † genuit, ac ſtrenuiſſimos bellorum Duces, ſed etiam doctiſſimos dedit, ac celeberrimos Iuris profeſſores modò, modò diſertiſſimos iudiciorum oratores, atq́; integerrimos Magiſtratuum miniſtros; habet hac potiſſimum tempeſtate in legali republica mirum miraculum Clariſſimum Antonium Fabrum Sabaudum nuper Senatorem in ſupremo Sabaudienſi Senatu, & in Gebénenſis Ducatus Auditorio Præſidem, hodie verò eiuſdem ſupmi Sabaudienſis Senatus Præſidem Primarium, & Sereniſſimi Caroli Emanuelis Sabaudiæ Ducis Conſiliarium, tam mei amantiſſimũ, quàm ſim ego illius ſtu-
2 dioſiſſimus. Hic † multa definijt in foro, pleroſq. pragmaticorum obſeruauit errores, mira coniecit ad claram, veram, ſanamq́. Iuris Ciuilis notionem; quæ ad legalis reipublicæ commodum edidit. Hæc inter, *in lib.*
3 *3. Coniect. Iuris cap. 7.* non † concedit vulgatam editionem *noſtri* §. *Cato* quia latinè dici non poſſit *Peccari illam ſtipulationẽ*, quemadmodum nec *Committi in ſtipulationem*; verùm *ſtipulationẽ committi*, *Peccari in ſtipulationẽ*. Sed neque parentheſi claudenda, circũſcribendaue verba illa: *Quod niſi inſolidum peccari non poterit*; Nec verò etiam admittendam illam interpretationem, quod niſi inſolidum, pro quia niſi inſolidum. Legit autem vir clariſſimus ſic: Differentiæ hanc eſſe rationem, quòd in priore caſu omnes commiſiſſe videntur id quod niſi inſolidum peccari non potuit, vt in illa ſtipulatione Per te non fieri quominus mihi ire, agete liceat.

4 Ego certè, ſi à † recepta, vulgataq́. lectione recedendũ exiſtimarem, non aliam amplecterer emendationem, quàm do-

ctiſsimi Fabri, nec propiùs quē-
piam arbitrarer collimaturum,
aut fœliciùs coniecturum.
5 Suſtineo verò † communem
literam; reijcio & ego parent
heſin, nec gloſſe quod pro quia;
at verò antiquam ſtructuram,
quæ ad vſque noſtra communi
voto concors peruenit ſæcula
ita intelligo: *Differentiæ hanc
eſſe rationem, quòd in priore caſu
omnes commiſiſſe videntur quod .i.
id quòd niſi inſolidum peccari non
poterat*; & appoſitè .i. per figu-
6 ram, quem vocant † Appoſitio-
nem, ſubijciūtur verba illa quę
reguntur non à verbo Peccari,
ſed à verbo commiſiſſe: *Illam
ſtipulationem Per te non fieri, quo
minus mihi ire, agere liceat*, Ita vt
ſit hic ſenſus, vt omnes commi-
ſiſſe videantur id quod niſi in-
ſolidum peccari non poteſt, vt
contingit quoties quis commit
tit ſtipulationem illam Per te
nō fieri, quominus mihi ire, age
re liceat.
Nec enim deſunt in iure no-
ſtro Rhetoricæ facultatis figu-
ræ, ornatioreſque aut ſcribēdi,
aut dicendi modi. Eſt figura
7 † Antiptoſis *in l. filium quem ha
bentem, vbi gloſſ. 1. in fin. C. fam.
ercisc. in l. eam quam, vbi adhuc
gloſſ. 1. in fin. C. de fideicommiſs. in
l. filius familias* §. *Diui ff. de leg.
1. vbi gloſſa in verb. eoſ.* quanquā
8 in hoc § Diui, nullam † admit-
to ego Antiptoſim. Cùm non
conueniant in caſu Relatiuum
cum Antecedente, quæ eſt ratio
9 † formalis huius figurę, iuxta il-
lud Euangelij: ſermonem quem
audiſtis non eſt meus; & illud
Poetæ: Vrbem, quam ſtatuo, ve-
10 ſtra eſt, eſt figura † Tmeſis *in l.
Cum quis decedens* §. *quæſitum eſt
11 an iure ff. de leg. 3.* Eſt † Metony-
mia *in l. ne quis recepta, vbi gloſſ.
in verb. Cuſtodiam, in l. milites,
vbi gloſſ. in verb. Cuſtodias in l. non
eſt facile, vbi gloſſ. in verb. Cuſto-
diæ, & in verb. Cuſtodia ff. de Cu-
12 ſtod. & exhibit reor.* Eſt † Hy-
ſteron proteron, *in l. Riparum,
vbi gloſſa in verb. & ex mare ff. de
diuiſ. rer. & qual. in* §. *littorum,
vbi gloſſa in verb. ſicus retia, Inſt.
13 de rer. diuiſ.* Eſt † Antiphraſis *in
l. Id quòd* §. *quod venditur, vbi gl.
in verb. Luci ff. de pericul. & com-
14 mod. rei vend.* Eſt † Hendiadys
in l. 1. in princ. ff. de pact. quam-
quam ego ibi libentiùs intelli-
go dictionem illam Placitum,
15 in † quarto caſu, quàm in pri-
mo; potiſſimum ꝙ in meo Co-
dice deeſt copulatiua. Sunt &
aliæ pleræq., quas, & piget, &
pudet referre.

Dum verò Excellentiſſimus
Præſes dicit longè differre ſti-
16 pulationem † illam: *Iter fieri*;
ab illa: *Per te non fieri, quominus
mihi ire agere liceat*, ideoque à
concordi litera libentiùs rece-
dit; Vide quæ nos ſcripſimus in
ſectione *Iter fieri*, inſpectione 3.

SVM-

SVMMARIVM.

1 Text. in noſtro §. Cato, ex Lugdunenſi impreſſione habet & verba illa, Neq. per hæredem tuum.

Subaudiuntur tamen, etiam non appoſita, num. 2.

Ratio adducitur, num. 3.

4 Paria ſunt hæc duo, Per te nõ fieri, &, Per te non fieri, neq. per hæredem tuum.

5 Obligationes omnes, actiuæ, & paſſiuæ, tranſeunt in hæredes, licet de ijs facta non ſit mentio.

6 Perſonales dictiones nõ excludunt perſonam hæredis.

Niſi apponatur taxatiua, num. 7.

Quicquid Bartolus, & alij voluerint, num. 8.

Contra quem verior eſt noſtra opinio ex Alexandro num. 9.

10 Text. in l. non ſolùm §. tale legatum ff. de liberat. legat. declaratur.

11 Legatum; vbi perſonæ cohæret, ad hæredem non tranſit.

12 Taxatiuæ dictiones prohibent confuſionem obligationis cum hæreditate.

13 Dictiones taxatiuæ faciunt ceſſare ius repræſentationis.

14 Stipulatio cum taxatiua ex parte promiſſoris, non committitur ex perſona hæredis.

15 Promittens pro ſuo dato, & facto tantùm, tenetur adhuc ex perſona authoris.

16 Hæres, qui voluit teneri ſolùm de ſuo facto, tenetur adhuc de facto defuncti.

17 Taxatiua in perſona promiſſoris, & defuncti, impedit ius repræſentationis in perſona hæredis.

Ratio affertur, num. 18.

Taxatiua in perſona hæredis non impedit ius repræſentationis ex perſona defuncti, num. 19.

20 Per te non fieri &c. & Per te non fieri, neq. per hæredem tuũ &c. an differant.

Diſtinguunt aliqui, num. 21.

Ratio diſtinctionis ſubijcitur, numer. 22.

23 Indiuiduitatis ratio, & commiſsi inter cohæredes, in quo conſtituatur.

24 Per te nõ fieri quo minus mihi ire, agere liceat, indiuidua eſt ſtipulatio quò ad principalem promiſſorem.

Sed, & quò ad illius hæredes, num. 25.

Ratio, num. 26.

27 Per te non fieri, non expreſsis hæredibus includit nihilominus & hæredes.

Subauditiuè ex iuris interpretatione, num. 29.

28 Text. in noſtro §. Cato, in illis verbis: differentia hanc eſſe rationem &c. nullo pacto pertinet ad promiſſorem.

30 Per te non fieri, eſt indiuiduũ quò ad promiſſorem.

Sed & quò ad hæredes modo expreſſos, modò ſubauditos, nu. 31.

32 Per te non fieri, ex verbis ſtipulationis non pertinet ad non peccantem.

Aſ-

Afficit tamen etiam non peccantē ex natura indiuiduitatis, n. 33
Ratio cōmunis, & indiuidui peccati adducitur, num. 34.
35 *Stipulatio per te non fieri, ex poteſtate verborum non egreditur principalem promiſſorum, aut contrafacientem.*
Secus ex iuris interpretatione, num. 36.
37 *Eadem vni tertio ſecundum eandē rationem, ſunt eadem inter ſe.*
38 *Eadem vni tertio ſecundum diuerſam rationem, non ſunt eadem inter ſe.*
39 *Hæres non peccans, eſt ſæpius iuris interpretatione idem cū hærede peccante.*
40 *Per te non fieri &c. eſt ſtipulatio indiuidua.*
Ratio affertur, num. 41.
42 *Per te non fieri, &c. ſi fundus ſeruiens in diuiſione ad vnum tantum pertineat hæredem, is ſolus tenetur, ſi contraueniat ex nonnullis.*
Reÿciuntur ab Authore, nu. 43.
Diſtinguit tandē Author, nu. 46.
44 *Text. in l. In executione, in prin. ff. de verb. oblig. declaratur.*
45 *Indiuiduitas commiſsionis in illa ſtipulatione per te non fieri, vnde pendeat.*
47 *Fundus ſeruiens, vbi vni hæredū adiudicatus, quando in ſtipulatione. Per te non fieri ſolus ille peccans teneatur.*
Quando adhuc teneatur omnes, num. 48.
49 *Emphiteutica bona diuidi poſſunt inter plures hæredes, & quidē domino irrequiſito.*
Canonis tamen præſtatio quò ad liberationem, indiuidua adhuc eſt ſi dominus non conſenſerit diuiſioni, num. 50.
Diuidua verò ſi cōſenſerit, nu. 51.
52 *Heredes non peccantes ſi conueniri poſsint aliquo hærede peccante, ſarciunt damnum iudicio familiæ erciſcundæ.*
Etiam facta diuiſione contra regulam iuris, num. 53.
54 *Diuiſa hæreditate regulariter locū non habet iudicium familiæ erciſcundæ, ſed cōmuni diuidundo.*
Fallit pluribus caſibus, nu. 55.
Potiſsimùm vbi agitur pro perſonalibus præſtationibus faciēdis pro rebus diuiſis, num. 56.
Infertur ad Canonem emphiteuticum integrū ab altero tantùm hærede ſolutum, num. 59.
57 *Iter eſt ſeruitus realis, & prædialis.*
58 *Continet tamen præſtationem perſonalem in facto negatiuo.*

ARGVMENTVM.

Verba illa: Neq; per hæredē tuum: nō adeſſe in noſtro textu; attamen ſubaudiri, eiuſdemq; poteſtatis eſſe, atq; ſi forent expreſſa. Taxatiuā in perſona promiſſoris impedire ius repræſen-

ſentationis in perſona hæredum, non verſa vice. Euclidis theorema : Quæ ſunt eadem vni tertio ſunt eadem inter ſe : cum noſtri iuris axiomate conciliatũ. Per te non fieri quo minus mihi ire agere liceat, indiuiduum eſſe; Sed an perpetuò?

Omnes commiſiſſe videntur quod niſi inſolidum peccari non poterat, illã ſtipulationem Per te non fieri, quominus mihi ire agere liceat.

SECTIO X.

IN Lugdunenſi impreſſione anni M. DLXVI. ſic legitur, omnes commiſiſſe videntur ꝙ niſi inſolidum peccari non poterat, illam ſtipulationem Per
1 te non fieri,neque per† hæredē tuum, quominus mihi ire agere liceat.

Hic ideo diuido præſentem ſectionem in haſce inſpectiones, quarum

Prima eſt, illa verba, *Neque per hæredem tuum*, ſi non addantur clauſulæ illi *Per te non fieri*, an ſubaudiantur.

Secunda eſt, an re vera aliud ſit ſtabiliendũ ſi verba illa. *Neque per hæredem tuum* expreſsè addantur clauſulæ illi *Per te non fieri*, aliud verò ſi tacitè ſubaudiantur.

Tertia tandem, An ſtipulatio illa *Per te non fieri, quominus mihi ire agere liceat*, diuidua ſit vel indiuidua.

2 Ad primum. Dico † ſubaudiri, ita vt ſi quis promittat Per ſe non fieri, cenſeatur etiã promiſiſſe, Neque per hæredē ſuũ. Pro quo eſt *textus in noſtro* §. *Cato*, vbi nulla alia inueſtigatur
3 differentia† inter binas illas ſtipulationes Per te nõ fieri, quominus mihi ire agere liceat, & Titium hæredemq́. eius ratum habiturum, niſi penes diuiduitatem,& indiuiduitatem; igitur
4 † paria ſunt Per te non fieri, & Per te non fieri, neque per hæredem tuum. Ad idem eſt *textus in l. Emptorem noxali* §. *qui antẽ habere ff. de act. empt.* vbi poſtquã I. C. dixit: Multum intereſſe arbitror, vtrũ hoc polliceatur, Per ſe, venientesq́. à ſe perſonas non fieri quominus habere liceat, an verò per omnes; ſequitur: Nam ſi per ſe, non videtur id præſtare, ne alius euincat. Hæc textus. qui malè conciperetur, niſi ſub illis verbis, Per ſe, includerentur etiam venientes à ſe perſonæ, & ſic hæredes. Eſt etiam textus iuxta lectionem, quam Accurſius ibi in verbo, Sed ſe, appellat planam, *in l. ſtipulatio iſta habere licere, in princ. ff. de verb. oblig.* ibi: Sed ſi ſe obligat

gat

mune teſtatur *Franc. Cremenſ.*
ſing. 31. *ſæpe iſtud*, vt qui pro-
mittit pro ſuo dato, dicto,& fa
15 cto tantùm,teneatur† adhuc ex
perſona authoris.Nec etiam ſi-
mile eſt quod ſcripſit *Bald. in*
cap.1.in fin.qui huc.tene.gloſſ.in l.
ſeruus, *in princ.in verb. Intereſt,*
vbi Bald. ff. de condict. furt. quos
ſequitur Alex.in d.l.ſtipulatio iſta,
in princ.nu.7.in fin. ff.de uerb. obl.
quòd ſcilicet,ſi hæres conuenit
ſe velle teneri ſolùm de ſuo fa-
16 cto, tenetur † tamen adhuc de
facto defuncti.Non ſunt ſimilia,
dico ego nouiſſimè,quia dictio
17 taxatiua in perſona † promiſ-
ſoris, & defuncti,benè impedit
ius repræſentationis in perſona
hæredis, & perſonarum identi-
18 tatem, quia † prohibet confu-
ſionem obligationis cum hære-
ditate, & vniuerſali iure defun-
cti; At verò taxatiua in perſona
19 hæredis † non impedit ius re-
præſentationis ex perſona de-
functi. Habent ideo verba eiuſ-
modi ſuam iuris interpretatio-
nem.

Ad ſecundum.

An penes vtilitatē diuiduæ,
aut indiuiduæ obligationis in
20 ordine ad † hæredes promit-
tentis differant hæ duæ formu-
læ: *Per te non fieri, quominus mi-
hi ire agere liceat*, & illa *Per te nō
fieri,neque per hæredem tuum,quo-
minus mihi ire agere liceat.* Vides
enim in priore formula factum
hæredis nō exprimi, ſed tãtùm
ex iuris interpretatione ſubau-
diri; in poſteriore autem factū
hæredis exprimi; quo loco dū
videri poteſt *Alciat.hic num.16.*
Caſtr.in l.2.§.Item ſi in facto,num.
2.ff. tit. n. de verb. oblig. Iaſ.in l.
ſtipulatio iſta,num.9.ff.eo.

Scias quòd clariſſimus *Præſ.*
Antonius Faber libr. 3. coniectur.
Iur.cap.7. ad noſtrum §.*Cato*,non
modicam conſtituit differentiā
inter vtramq. formulā, ideoq.
21 † ſub diſtinguendum arbitratur
doctiſſimus vir ille, vt ſi ſtipula-
tio ita concepta ſit: Per te non
fieri neque per hæredem tuum,
quominus mihi ire agere liceat,
oēs promiſſoris hæredes vnius
facto teneantur; Vbi verò ex-
preſſa hæredis mentio non fiat,
ſed ita concipiatur ſtipulatio,
vt in noſtro §. Cato: Per te non
fieri, quominus mihi ire agere
liceat, magis eſſe putat vt neq.
alius promiſſoris hæres tenea-
tur, quàm is, per quem factū ſit
quominus ſtipulatori ire agere
22 liceat. Addit † rationem, ſu-
bijcit iura.Ratio eſt,quia ſi cum
ab vno ex promiſſoris hæredi-
bus prohibitus eſſes, aduerſus
alium à quo prohibitus non es,
experiaris ex ea ſtipulatione in
qua hæredis mentio facta non
ſit, obijci tibi poterit ex ijs ver
bis ſtipulationis, *Per te non fie-
ri*, alium conueniri non poſſe,
quàm per quem factum eſt: per
eum verò nihil factum eſſe,con-
tra quem experiris.Subijcit iu-

Digitized by Google

ägere liceat. In hac ergò formu
la non exprimũtur, ſed tantum
29 ex iuris interpretatione † ſu-
baudiuntur hæredes promiſſo-
ris,& adhuc quò ad illos ſtipu-
latio indiuidua eſt, & vnius fa-
cto omnes tenẽtur; ergo abſq.
aliquo ſcrupulo ſtabiliendũ eſt
ſtipulationem illam, Per te non
fieri &c. eſſe indiuiduam non
30 ſolùm quò ad principalem† pro-
miſſorem, & hæredes, ſi ſint ex-
preſſi in ſtipulatione, ſed etiam
ſi ſint iidem ex iuris interpreta-
31 tione † ſubauditi.

Nec me à iam deciſis auocat
ratiocinatio illa, quòd non ex-
preſsis hæredibus, vbi vnus tan
tùm peccat in ſtipulationem, ſi
cæteri nõ peccantes conuenian
32 tur, poterit obijci ex ijs verbis†
ſtipulationis, *Per te non fieri*, aliũ
conueniri non poſſe, quàm per
quem factum eſt. Reſpondeo.n.
id eſſe, de quo eſt præſens di-
ſputatio, & illam ſtipulationẽ,
Per te non fieri, etiam non peccã
33 tem afficere ex natura† indiui-
duitatis; neque enim hoc loco
tam quærimus an oẽs peccent,
34 quàm an vnius facto in † totũ,
vel in partẽ prohibeor *l. In exe-
cutione, in fin. principij ff. de verb.
oblig.* Sed & amplius, illa verba
concepta in perſona promiſſo-
ris, *Per te non fieri*, non pertinẽt
ad hęredem etiam contrafaciẽ-
35 tem ex † poteſtate verborum,
ſed ex iuris interpretatione ob
repreſentationem, quo caſu ſa-
tis dicere poſſumus ſaltem in
hac materia illa verba. *Per te*,
referri etiam ad non peccantẽ,
non ex poteſtate verborũ, ſed
36 ex† iuris interpretatione; q.n.
peccat alter, omnes peccare di-
cuntur, quia quæ ſunt eadẽ vni
37 tertio ſecundùm † eandem ra-
tionem, ſunt eadem inter ſe, *vt
eſt Theorema 9. apud Euclidem lib.
elementorum 5. in hæc verba.* Quæ
ad eandem, eandem habent ra-
tionem, æquales ſunt inter ſe:
Et ad quas eadem eandem ha-
bet rationem, eæ quoque ſunt
inter ſe æquales. Hactenꝰ Theo
rema. Dictum eſt autem ſecun-
dum eandem rationem, quia ſi
38 † non ſecundum eandem, quæ
ſunt eadem vni tertio non ſunt
eadem inter ſe *l. nam & ſocij ff.
pro ſocio.* Neque hæres non pec
cans iuris interpretatione di-
39 citur† alius ab hærede peccan-
te *l. ſtipulatio iſta habere licere ff.
de verb. oblig.*

Ad tertium.

An ſtipulatio illa, *Per te non
fieri quo minus mihi ire agere li-
ceat*, diuidua ſit, vel indiuidua.

40 Dico eſſe † indiuiduam, *no-
ſtro § Cato, l. 2. §. Item ſi in facto ff.
de verb. obligat. l. In executione in
princ. ff. eod. l. Idem iuris ff. eod. l.
hæredes eius §. in illa quoque ff. fa.
erciſc. l. Inter cohæredes §. quod ex
facto ff. eod.* Ratio eſt, de qua in
iuribus allegatis, quia licet ab
41 vno † tantùm prohibear, nõ tñ
in partẽ prohibeor, ſed in totũ.

Temperatur ex nonnullorum
ſententia *apud Ripam hic nu. 90.*
& alios in noſtro §. *Cato*, quoties
fundus, in quo ſeruitus conſti-
tuta eſt, poſt diuiſionem ad vnũ
42 † tantum ex hæredibus perti-
neret, atque ſtipulator ab eo tã
tùm prohiberetur qui poſſidet,
is enim ſtipulationem commit-
teret quidem ad totam pęnam,
is ſolus tamen, non etiam cohæ
redes poſſent conueniri.
43 Hoc temperamentum† nullo
pacto placet; viget enim adhuc
ratio *textus in l. In executione, in*
princ. ff. de verb. oblig. Quod licet
ab vno prohibeor, nõ tamen in
partem prohibeor. Nec enim
44 dicit † textus, Quòd licet ab
vno prohibeor, non tamen à ſo
lo prohibeor; Verum dicit tex-
tus, Quòd licet ab vno prohi-
beor, non tamen in partem p̄-
45 hibeor. Ita † vt videas indiui-
duitatem commiſſionis in illa
ſtipulatione, *Per te non fieri*, re-
ferri ad indiuiduum incommo-
dum, non autem ad diuiſos fra-
tres.

Ego tamen ſic libenter nouiſ
46 ſimè † diſtinguo; Aut diuiſio
inter plures hęredes, ex qua fun
dus ſeruiens vni hæredum adiu
dicatus eſt, facta eſt conſentien
te ſtipulatore, *Per te non fieri*,
quo minus mihi ire agere liceat; aut
ſine illius conſenſu. Priore caſu
47 conceditur illa † opinio, quòd
hæres cui fundus ſeruiẽs obti-
git, is ſolus teneatur, ſi eat con-
48 tra. Poſteriore caſu † teneantur
omnes.

Neque enim mihi ad rem hãc
deeſt proxima ſpecies. Sint plu
res alicuius defuncti hæredes,
an poſſint diuidere inter ſe bo-
na emphyteutica, poſſunt, & qui
49 dem † domino irrequiſito *Bart.*
in l. qui Romæ §. *duo fratres in tit.*
24. ff. de verb. oblig. de communi
Dec. conſ. 263. in fin. Alex. in d. §.
duo fratres, num. 60. Clar. in §. *em-*
phyteutis quæſt. 14. Corbul. in tit.
de cauſ. priuat. ob alienat. limitat.
An verò poſt diuiſionem ſi al-
ter tantum ex diuidentibus pec
cet in canonis præſtatione, an
etiam cęterorum portiones cõ-
mittantur, ſeu in commiſſum ca
50 dant; & † equidem ſi dominus
directi non conſenſerit diuiſio-
ni, commiſſum ſit adhuc inſoli-
dum nõ attenta diuiſione, *Bart.*
in d. §. *duo fratres, nu. 24. de com-*
muni Alex. ibid num. 60. Ripa nu.
86. Clar. in d. quæſt. 14. Quòd ſi
51 † conſenſerit dominus directi
in diuiſionem, hæres qui pec-
cat, is punitur ſolus, & illius ſo
la portio ad directum reuerti-
tur, ex vi ſcilicet conſenſus do-
mini directi in diuiſionem *l. cõ-*
muni diuidundo la 2. vbi gloſſ. in
verb. Confundatur ff. comm. diuid.
ſpecul. in tit. de Arbitro §. *ſequi-*
tur, verſ. ſed pone, Iaſ. in l. non ſo-
lum §. *morte, num. 48. ff. de op. no.*
nunciat. Iaſon iterum in l. qui in
aliena §. *Celſus, num. 25. & 26. ff.*
de acq. hæred. not. in l. labeo §. *Itē*

Tu-

Digitized by Google

Tubera ff. de ſuppellect. leg. clariſſimus Peregrinus de Iure fiſci lib. 6. tit. 6. nu. 53. Afflict. deciſ. 153. Ven ditur, ad fin. Caualcan. deciſ. 25. De anno, nu. 26. par. 2. Idem deciſ. 30. Poſtquam num. 118. ead. par. 2. Benintend. deciſ. 4. Dubitatum fuit, per totam.

Video verò iā ſæpius ad tollendam iniquitatem inter cohęredes obſeruatum cæteros non contrafacientes ſi cōueniātur,
52 familiæ erciſcundæ † iudicio damnum ſarcire *l. In executione, in fin. princ. ff. de verb. obl. l. 2. §. Item ſi in facto, in princ. ff. eod.* Sed quomodo familiæ erciſcun
53 dæ hoc caſu poſt† factam diuiſionem, Cùm hereditate diuiſa, non quidem familiæ erciſcundę
54 iudicium competat, ſed† communi diuidundo *l. ſi filia nupta §. familiæ erciſcundæ ff. fam. erciſ.* Reſpondeo *textum in d. §. familiæ erc ſcundæ, hæc habere uerba;* Familiæ erciſcundæ iudiciū amplius quam ſemel agi nō poteſt, niſi cauſa cognita. Hæc textus. Accurſius ibi in verbo co-
55 gnita varios recenſet † caſus, quibus adhuc familia diuiſa familiæ diuidundę remedium cōpetit; ſileant alij caſus; is qui ad nos ptinet ille eſt, quoties agi-
56 tur pro † perſonalibus præſtationibus faciēdis pro rebus diuiſis. Hæc gloſſa. Porrò licet
57 Iter ſit ſeruitus† realis, & prædialis *l. 1. ff. de ſeruit. l. 1. ff. de ſeruit. ruſt. prædior.* attamen Per te non fieri continet præſtationē
58 † perſonalē in facto negatiuo.

Hinc obiter infero, quòd ſi plures hæredes diuidant rem emphyteuticam, & alter ex illis integrum ſoluat Canonem,
59 poterit familiæ erciſcundæ† iudicio alias portiones à cohęredibus repetere.

SVMMARIVM.

1 *PRocurator habens legitimum mandatum, ſi promittat Titium ratum habiturū, non præſtabat cautionem de rato.*
Ratio affertur, num. 2.
3 *Procurator præſentis non cauet de rato.*
4 *Procurator legitimus cauet de rato in nunciatione noui operis.*
Sed & procurator fideicommiſſarij cogentis hæredem ad adeundū, & reſtituendum, num. 5.
Non tamen in caſu l. qui ita §. p. ff. ad Trebell. num. 12.
6 *Rati cautio per procuratorem facta, ſi pœna non ſit adiecta, id continet quod intereſt ſtipulatoris.*
Ideo diuidua eſt, num. 7.
Sed ſi pœna ſit adiecta, indiuidua eſt num. 8.
Ratio adducitur, num. 9.
10 *Procurator legitimus poteſt ex magis communi, nunciare nouū opus ſine cautione de rato.*
Modò mandatū ſit ſpeciale, nu. 11.
13 *Procurator qui non docet legitimè de mandato, non auditur ſine cautione rati.*

Quo

Quò caſu domino peccante pro parte, procurator non incidit in pœnam, niſi pro parte, num. 14.

Ratio affertur, num. 15.

Contrarium vult Author, nu. 16.

Rationem affert, num. 17.

Sed et aliam, num. 18.

19 *Text. in l. ſi procurator ff. rem ratam haberi, declaratur.*

20 *Procurator, vbi conſtat de non mandato, reijcitur etiam cauere volens de rato.*

Niſi ſit ex perſonis, quæ agere poſſunt ſine mandato, num. 21.

22 *Stipulatio Rati prætoria eſt.*

Sed & datur ſtipulatio de Rato, quæ prætoria non eſt, & differunt inter ſe, num. 23.

24 *Stipulatio Rati prætoria ſemper committitur.*

Licet etiam promiſſor curauerit dominum ratum habiturum, nu. 25.

26 *Stipulatio Rati non prætoria non committitur.*

Niſi, vt num. 27.

28 *Stipulatio Rati non prætoria non committitur, vbi premiſſor diligenter Curauit dominum rati habiturum.*

Infertur ad promittente futurũ matrimonium inter Titium, & Bertam, num. 30.

29 *Difficultas excuſat à pœna.*

31 *Promittens factum alienum cum prægnantiore verborum formula, tenetur etiam adhibita diligentia.*

Formulæ variæ prægnantium ad id verborum ſubijciũtur nu. 32.

Ratio affertur, num. 33.

Temperamentum obſeruatur, nu. 34.

35 *Ratum ſe habiturum promittens, excuſatur à pœna, ſi velit reſtitui ex aliquo iuris beneficio.*

36 *Promittens factum alienum, vbi adhibita diligentia tenetur adhuc, quare teneatur.*

Ratio potior eſt, quia habetur vt principalis num. 37.

ARGVMENTVM.

Promittens Titium ratum habiturum, an omni in caſu cautionem præſtare cogatur. An ad ſolam teneatur diligentiam; quid in Rati ſtipulatione prętoria, quid in non prætoria; quid amplioribus verbis appoſitis. An tãdem Titio peccante pro parte tantùm, promiſſor Rati in totam incidat pœnam.

Titium ratum habiturum.

SECTIO. XI.

Videamus, an quando quis promittit Titiũ ratum habiturum, Titius verò pro parte tantùm ratũ habeat an ſtipulatio committatur tota, an

ân pro parte dumtaxat non ra-
ti habita.

Hic ſicerdum eſt, quòd quo-
1 ties conſtat de † legitimo man-
dato procuratoris promitten-
tis Titium ratum habiturum,
tunc non præſtatur cautio de
rato, *text. in l. ſi procuratorẽ vbi
Gloſſa in verbo Ratumq. ff. de pro-
curat. l. 1. C. de ſatis dand. l. ſi is à
quo §. ſi procurator ff. vt in poſ-
ſeſſ. leg. l. ne ſatis.datio ff. rem ra-
tam haberi l. 1. C. de procurat. §.
ſin autem Inſt. de ſatiſdat. Gloſſ. 1.
circa prin. in cap. pri. de procurat.*
2 Hoc. n. caſu veluti † præſentis
procuratorem interuenire in-
telligendum eſt, nec ideo com-
3 pellitur procurator † ratam rẽ
dominum habiturũ ſatiſdare.

Sunt tamen duo caſus ſpe-
ciales in iure, quibus verus pro
curator cogitur cauere eam rẽ
dominum ratam habiturũ, ſci-
4 licet † procurator nuncians no-
uũ opus *l. de pupillo §. qui pro-
curatorio nomine ff. de op. no. nunc.
ibid. Gloſſ. in verb. verus.* & pro-
5 curator † fideicommiſſarij co-
gere volens hæredem ad adeũ-
dum, & reſtituendum *l. qui ita
inſtitutus §. etiã abſentis ff. ad Tre-
bell. Gloſſ. in l. ne ſatiſdatio, in ver.
Pareatur ff. rem rat. haber. Gloſſ.
in l. 1. in ver. præſentis C. de ſa-
tiſdando.* His certè caſibus, ſi nil
adiectũ ſit nomine pęnæ *textus
in l. In ſtipulatione ff. rem ratam
haberi*, dicit, quòd in ſtipulatio-
ne qua procurator cauet ratam
rem dominum habiturum, id
6 continetur, quod † interſit ſti-
pulatoris. Ideq; ſuccedit di-
ſpoſitio *textus in l. ſi procurator
ff. eod. rem rat. hab.* quòd ſi do-
minus, puta Titius pro parte ra
tum habuerit, pro parte nõ ha-
7 buerit, non † vltra quam in par-
tem committetur ſtipulatio.
Hoc idem ibi Gloſſa in ver. ſti-
pulatio. Si verò pœna appoſi-
8 ta ſit dico † conſtanter pœnam
committi in totum, quia domi-
nus pro parte ratum habere nõ
poteſt, *noſtro §, Cato, in fin.* & cẽ-
ſetur facta promiſſio de rato ꝑ
procuratorem præſtita cautio-
9 ne, pro ratione † ſubiectæ ma-
teriæ cum ſua ordinarij iuris in
terpretstione, dicitur enim ca-
uiſſe Titium ratum habiturum
eo modo quo debet ratum ha-
bere; ſed Titius dominus pro
parte ratum habere non poteſt.

Scio tamen magis communẽ
eſſe, vt nec procurator ad nun-
ciandum nouum opus teneatur
cauere de rato, modò conſtet
10 de † mandato, non verò ſolùm,
ſed amplius legitimo, hoc eſt
11 non generali, ſed ſpeciali ad †
hoc, *gloſſa in d. l. de pupillo §. qui
procuratorio, in verb. Verus ff. de
op. no. nunc.* Sed nec cauere tene
12 tur in † caſu *l. qui ita §. 1. ff. ad
Trebell.* qui habet legitimum, &
euidens ad hoc mandatum; en
verba textus: Etiam abſentis ꝓ-
curatori, ſi deſideraret, poſſe re
ſtitui hæreditatem ex hoc Sena

tus

tus cōſulto Iulianus ſcripſit : ſi
tamen caueat de rato habēdo,
Si non euidens abſentis volun-
tas eſſet . Hæc textus . Non ta-
men temere ſupponuntur , &
examinantur ea, quæ à clariſſi-
mis viris proponuntur , licet
minus numeroſis calculis.

Vbi verò vel de mandato nō
conſtat , vel legitimè non con-
13 ſtat, tunc † non auditur alieno
nomine agēs , niſi præſtita cau-
tone id ratum habiturum eum,
ad quem ea res pertinebit *l. non ſolum* §. *qui alieno ff. de procurat. l.* 1. *C. eod. de procurat.* latè *Gloſſ. in dicto* §. *qui alieno, in verb. debet Gloſſ. in l. de pupillo* §. *qui procuratorio , in ver. verus ff. de op. no. nunc. Gloſſ. in l.* 1. *in ver. præſentis. C. de ſatiſdand.* text. *in l. qui ita* §. *pri. ſecundum communem, & veriorem intellectum ff. ad Trebell. quo caſu Bart. & Iaſ. hic num.* 37. *& frequentior ſcola* opinantur Titio peccāte tantùm pro par-
14 te, procuratorem † non incide-
re in pœnā niſi pro parte , quia
mitius agatur cum promitten-
te factum alienum quàm pro-
15 prium, priore enim caſu † rati
habitio pendet ab alio , poſte-
riore à ſe ipſo, ideo mitius ibi,
16 durius hìc . Sed ego † dico in-
cidere in totam quia cenſetur
17 cauiſſe iuxta † naturam rati ha-
bitionis, quæ in principali in-
diuidua eſt, ſeu in congruæ di-
uiſionis , & indiuiduæ præſta-
tionis . Sibi amplius imputet
procurator qui de legitimo nō
docuit mandato; nil verò im-
18 putandum † reo , qui non do-
centem de legitimo mandato ,
cauentem tamen , reijcere non
potuit §. *huic Inſt. de act. l. plerumq; in fin. ff. de Iur. dot. l. exigendi, in prin. C. de Procurat. l. inter* §. *pen. ff. de damn. inf. Gloſſ. in l. non ſolum* §. *qui alieno, in verbo debet, verſ. Tu dic, ff. de procurat.*
Nec facit textus alijs allega-
tus *in l. ſi procuratur ff. rem rat.*
19 *hab.* quia iam † ex dictis patet,
textum illum non continere pœ-
næ adiectionem, ſed intereſſe.

Quòd ſi manifeſtè cōſtet de
20 non mandato, tunc etiam † ca-
uens Titium ratum habiturum,
reijcitur *l. ſi pupilli* §. *fin. ff. de neg. geſt.* niſi ſit ex perſonis, quæ
21 poſſunt agere † ſine mandato
l. ſed & hæ, in prin. ff. de procurat. Gloſſ. in l. non ſolùm §. *qui alieno, in verbo . Non debet ff. de procurat.*

Hucuſq; tamen actū eſt de
22 ſtipulatione † Rati *prætoria*, eſt
verò & ſtipulatio de Rato
23 quæ † prætoria non eſt, *Bart. hic num.* 24. *Ripa in l. quod te, num.* 47. *ff. ſi cert. pet.* Atq; differunt
quòd prætoria etiā nulla adie-
cta pœna ſemper committitur,
24 nulloue adiecto intereſſe †
ſaltem ad ipſum intereſſe , li-
cet etiam promiſſor curaue-
25 rit, dominum ratum † habi-
turum , dominus autem ratum
non habuerit, l. In ſtipulatione

de

Digitized by Google

de rato, *l. ſi procurator ratam, & l. In ſtipulatione qua procurator ff. Rem ratã haberi, Ripa in d. l. quod te, nu. 47. ff. ſi cert. pet.* Qui dicit hoc eſſe de mẽte *Bartol., & aliorum in d.* §. *Cato, in 9. oppoſition.*

26 Non prætoria † verò, ad intereſſe non committitur, minus verò ad pœnam, niſi qui Titium promittens ratum habiturum,
27 pœnam etiam vel † quanti res ea ſit, promittat, *l. ſtipulatio iſta habere licere* §. *at ſi quis velit ff. de verb. obl. l. ſicut reus ff. de fideiuſſ.*

Sed nec perpetuò hic promiſſor aut pœnam cõmittit, aut ad intereſſe tenetur; quid enim ſi
28 legitimam adhibuit † diligentiam, vt Titius ratum haberet, Titius verò ratũ habere noluit? Promittens Titium ratũ habiturum qui ratum non habuit, nec ad pœnã tenebitur, nec ad aliq
29 intereſſe, difficultas† enim excuſat à pœna *textus eſt in l. ſi vehenda* §. 1. *ff. ad l. Rhod. de iact. & in l. 2* §. 1. *ff. ſi quis caution. et ita noluit textus vbi omnes in cap. ex reſcripto, de Iureiur. Ripa in l. quod te num. 44. ff. ſi cert. pet. Iaſ. in l. ſi pacto, num. 16. C. de pact. Idem in l. ſtipulatio iſta, num. 10. ff. de verb. oblig. Dec. in l. Impoſſibilium. nu. 3. & 4. ff. de reg. Iur. Feder. de Sen. conſ. 122. Martinus promiſit, Bart. conſ. 236. Martinus promiſit ſe facturum* qui ideo dicunt Seium promittentem ſub pœna, Titiũ contracturum matrimoniorum cum Berta, etiam Titio Bertam ducere nolente, excuſari à pœ-
30 na † debita ad id diligentia adhibita *Aretin. conſ. 142. ex facto, de cõmuni Ripa loco cit. Abb. & Ant. de Butr. in cap. gemma, col. pen. de ſponſal.*

31 Niſi prægnantiore adiecta † verborum formula; ſi enim Seius promittat Titium ratum habiturum, & niſi ille ratificet, ad
32 † damna ſe obligat, aut ad pœnam promittit ſeruare indemnem, promittit intereſſe; ſi amplius pro eo promittat, quẽ die promiſſionis conſtet non fore veriſimiliter ratificaturum; ſi poſt promiſſionẽ colluſerit cũ eo, quem promiſit ratificaturũ; ſi promittat ſe cum effectu facturum, vt Titius ratificet; his enim caſibus promiſſor non excuſatur, etiam omni adhibita diligentia; conſtat enim eo ca-
33 ſu de expreſſa, & † præciſa cõtrahentium intentione, vt pęna omnino committatur non ſecuta ratificatione, *Ripa d. l. quod te, num. 44. cum pluribus ſeqq. ff. ſi cert. pet. per tex. in l. ſi non mortis* §. *fin. ff. de Inoff. teſtam. in l. 1.* §. *hæc verba ff. quod quiſq. iur. Cuman. conſ. 186. Viſo, & conſ. 189. Teſtator Aretin. & Iaſ. in l. ſi ita ſtipulatus* §. *poſſum ff. de verb. obl. Dec. in l. Impoſſibiliũ ff. de reg. Iur.*

Excuſabitur tamen adhuc, ſi Titius ratum non habeat ex ca-
34 pite † reſtitutionis, & enormiſſimæ læſionis, eadem ratione, qua nec ad pęnam teneretur ip

R ſemet

ſemet Titius ſi ſe ratum habiturum promiſiſſet ſub pęna, vellet
35 tamen † reſtitui ex enormiſſima læſione, aliove iuris beneficio, *l. minor 25. annis ff. rem rată hab. Roman. ſing. 551. quod communiter receptum teſtatur Grammat. deciſ. 101. Quo verò, num. 105. 106. & 107.*

Vbi verò etiã diligentia adhibita ſtipulatio committitur, ea aſſignatur ratio, quia iam ꝓmiſſor non tam factum alienum
36 promiſit, quàm † propriũ; ideo vrgemur, & magis, vt dicamus Titio non habente ratum in toto, ſed in parte, totam committi ſtipulationem, & promiſſorẽ ad ſolidam pęnam teneri, cum potius imò verius teneatur vt
37 † principalis, quàm vt promiſſor, *gloſſa in l. ſicut reus, in verbo inutiliter, in fin. ff. de fideiuſſ.*

SVMMARIVM.

1 *Pactum de reſoluendo, non eſt pactum reſoluens.*
2 *Promiſſio de donando, non eſt donatio.*
3 *Martialis carmina quædam à quibuſdam expenſis immunia vindicata.*
4 *Promiſſio de locando, nõ eſt locatio.*
5 *Promiſſio de conducendo, non eſt conductio.*
6 *Promiſſio de vendendo, non eſt venditio.*
7 *Promiſſio de ratificando, non eſt ratificatio.*
Ratio affertur, num. 8.
9 *Promiſſio de ratificando eſt ratificatio ex Authore.*
Ratio adducitur, num. 11.
10 *Text. in noſtro §. Cato, in illis verbis: Nam hac ſtipulatione, &c. declaratur.*
12 *Promiſſio habetur pro ipſo actu promiſſo, quoties promiſſio ipſa pendet à ſola promittentis voluntate.*
13 *Rati promiſſio duo continet.*
14 *Rati promiſſioni quò ad effectum iuris, quando dicatur ſatisfactũ.*
Quid quò ad effectum facti, n. 15.
Declaratur hic effectus facti, nu. 16.
17 *Ratum promittens pro alio, non liberatur, ſi alius ille promittat de rato.*
Debet verò formiter habere ratũ, num. 18.
19 *Author præter alios adducit ad hoc iura.*
Sed & rationem, num. 20.
21 *Verba explicans à ſola ſua voluntate pendentia, non ideo diſponit, ſi verba tractum temporis denotant.*
22 *Volo adire hæreditatem, non eſt eã adire.*
23 *Verba proferens à ſola ſua voluntate pendentia, diſponit, ſi ea profert per verba præſentis temporis.*
24 *Titium, hæredemq. eius ratum habiturum, formula illa quid importet.*
25 *Rati promiſſio, obligat omnimodò promittentem ad intereſſe.*
26 *Vendere qui promiſit, ſi non vult ven-*

vendere, ſaltem conuenitur ad intereſſe:

27 Promiſſio an præcisè obliget.

28 Vendere qui promiſit an præcisè cogi poſſit ad rei traditionem. Quid de rigore, quid æquitate attenta, num. 29.

ARGVMENTVM.

¶ An ſtipulatio, Titium, hæredemq; eius ratum habiturum, inducat ſtipulationem eo ipſo. Quid in alijs promiſsionibus, de reſoluendo, de donando, de locando, de conducendo, de vendendo. Quid tandẽ in promiſsione de Ratum habendo; Et quò ad effectum iuris, & quò ad effectum facti.

Titium, hæredemq. eius ratum habiturum.

SECTIO XII.

NOn eſt poſtremę, aut difficultatis, aut vtilitatis quæſtio illa. An ſtipulatio, Titium, hæredemque eius ratum habiturum, inducat ratihabitionem eo ipſo; an potius adhuc requiratur formalis ratificatio, nempe quia differre videtur Ratificatio à Promiſſione de ratificando. Quod ego innumeris, aut comprobarem, aut certè illuſtrarem, quæ tu videas longiſsima ſerie de illius more apud *Tiraquel. de retract. conuentional. ad fin. tit. à num.* 45. Et interea quod pactum ſeu pro-
1 miſsio de † reſoluendo, non eſt pactum reſoluens, neque ipſa reſolutio *Bald. in l. ab emptione ff.*
2 *de pact.* Quod promiſsio de † donando, ſeu promiſsio donandi non eſt donatio, *Salycet. in l. ſi quis argentum §. ſed & ſiquidem C. de donat. Idem in l. 2. ad fin. C. de condict. ob ca. Idem in l. Papinianus ff. de donat. int. vir. & vx. Io. Fab. in §. aliæ, col. 2. Inſt. de donat. quibus addas Alex. in l. Iuriſgentium, in princ. nu.* 10. & 11. *ff. de pact. Præſ. Teſſaur. facundiſſimi Ludouici, ordinarij in Taurinenſi Academia Iuris Ciuilis interpretis, paternum auum, deciſ.* 233. *Promiſſio, num.* 5. quo loco tam benè con-
3 gruunt Carmina † *Martialis Epigramm.* 15. *libri* 10. vt nihil prius videatur *Tiraquel. loco cit.*

Si donare vocas promittere, nec dare, Cai:
Vincam te donis, muneribusq. meis.

Tiraquel. proſequitur integrũ Epigramma, quod operę pretiũ non eſt. Scias verò quòd Tiraquel. poſtremum carmen, quod Pentametrum eſt ſeparatis dictionibus ita legit:

Quicquid habent omnes, accipe,

Digitized by Google

quo modo, das.
Tu lege vnica dictione.
Quicquid habent omnes, accipe, quomodo das.
Cæterum verò menſor falſum modum diceret, quando poſtremum ò in dictionibus ſeparatis quo modo, longum eſt, in vnica dictione, quomodo, eſt breue, quale, & quantum in hoc pentametro eſſe debet: Hinc vides. Virgilium, is dum in Daphnide producere vult vltimũ ò in dictione quomodocunque illam ſecat, & inuertit.
Nos tamen hæc quocumque modo tibi noſtra viciſſim
Dicemus.
At verò, dum Plautus in Penulo eandem corripit dictionem, nõ eam interſecat, ſed vnico, ſpiritu ait:
Quomodocunque, quamquam ſumus pauperculi,
Eſt domi quod edamus.
Sed quæſo ad nos; Promisſio
4 de locando † non eſt locatio, nec promisſio de conducendo
5 † conductio eſt, *gloſſa in l. bonæ fidei ff. de eo, quod certo loco. Iaſon in l. quoties, num. 34. C. de rei vind. in l. Manumiſſiones, nu. 9. ff. de Iuſt. & iur. plures alios adducit Præſ. Teſſaur. d. deciſ. 233. num. 5.* Pro-
6 misſio de † uendendo non eſt uenditio, *loco mox cit. Caſtrenſ. conſ. 93. In cauſa, lib. 2. Tiraquel. ad fin. tit. num. 50.*
Et tandem, pleriſque alijs cõſultisſimè omisſis, promisſio de
7 ratificando † non eſt ratificatio; *Tiraquel. d. num. 50. Caſtrenſ. conſ. 281. In cauſſa iſta, num. 9. verſ. Præterea al ud eſt ratificare, par. 1.* Cuius ſi velis rationem, eã plerique, ignotis tamen & Caſtrenſe, & Tiraquel. eſſe opinantur,
8 quia ſi † promisſio pęnalis de ratificando, iam ratificatio eſt, inutilis eſt adiectio pęnæ, quippe nihilo peccato; nulla commiſſa ſtipulatione, ſed pollicitis effectis. Et dum ipſi plura adducunt, ego ijs omnibus addo *notabilem textum in l. ſi ita quis ff. de euict.* Inquit textus: Si ita quis ſtipulanti ſpondeat, ſanum eſſe, furem non eſſe, vis pellionem non eſſe: inutilis ſtipulatio videtur: quia ſi quis eſt in hac cauſſa: impoſſibile eſt ꝙ promittitur. Si non eſt, fruſtra eſt. Hæc textus.
Contrariũ tñ verius vr̃ vt ſcilicet promisſio de ratificando
9 † inducat eo ipſo ratificationẽ, quod voluit *Ripa hic nu. 17. poſt Bald. in l. 1. C. de procurat. per tex. in l. ſi ſine §. cum autem ff. rem ratam haberi, & in l. ſi procuratorẽ abſentem ff. de procurat. ita etiam Ruin. & poſt eum Butigell. hic nu. 50.* & 51. do ego textum in *noſtro §. Cato,* vbi poſt formulam illam ſtipulationis: Titiũ, hæredẽq. eius ratum habiturum. Sequitur tex. Nam hac ſtipulatione, & ſolus tenebitur, qui non habuerit ratum. Hæc text. Et ne quis exiſtimaret committi ſtipulationẽ, niſi

niſi expreſſa verbali ratificatione amplius deinde comprobaret, ſequitur textus: Et ſolus aget, à quo fuerit petitum; Ita
10 vt videas † poſt formulam illã ſtipulatam, Titium hęredemq. eius ratum habiturum, totam obligationem rati impoſterum conſiſtere non in verbali comprobatione, ſed in actu facti, ſcilicet in non petendo. Neq. hæc
11 opinio ſua caret † ratione; quoties enim quis id promittit, q̃ à ſola promittentis pendeat voluntate, promisſio habetur pro
12 ipſo † actu promiſſo *l. cum fundus* §. *ſeruum ff. ſi cert. pet. ibid. Alex. num.* 4. *Cur. iun. nu.* 6. *Purpurat. num.* 14. quem ad hoc teſtem laudat ita fuiſſe aliquando iudicatũ *Praeſ. Teſſaur. deciſ.* 233. *nu.* 4. Nec ideo eſt inutilis adiectio pęnæ, quoniam in promiſ-
13 ſione † rati duo ſunt, effectus iuris, & actus facti; illi licet ſatis
14 factum ſit † per Promisſionem de rato, huic tamen nondum ſatisfactum eſt, tenetur enim ad-
15 huc † ratum habere promiſſor quo ad actum facti, ideſt non venire contra, non agere, non affi-
16 cere moleſtia † ſtipulatorẽ &c. hacq. ratione vtilis omnino eſt pœnæ adiectio, *Ripa hic num.* 17. *Ruinus, & quotquot hanc profitentur opinionem;* Et licet ipſi non adducant: adduco ego *textum in ſimili in d. l. ſi ita quis, verſ. Sed, & ego puto verius ff. de euict. Bart. in l.* 5. § *ſtipulatio, n.* 1. *ff. de uer. obl.*

Fateor equidem, dũ quis promittit ſtipulatione pęnali aliũ, puta Titium ratum habiturum, nõ iri ſatisfactum, nec ideo hũc
17 promiſſorem liberari, ſi † alius ille, Titius ſcilicet promittat de
18 rato; ſed debet † formiter habere ratum, *Bertrand. conſ.* 345. *viſo, num.* 1. *vol.* 1. *qui dubitatiuè loquitur per verbum puto. Addo Tiraquel. de retract. conuentional. ad fin. tit. num.* 50. qui tamen omnes nec iura adducunt, nec rationẽ veram. Præſtabo ego vtrũque;
19 ſit igitur ad † hoc *textus in l. quo enim tutiore, in princ. ff. rem ratam hab. ibi*: Rem ratam haberi hoc eſt, comprobare, agnoſcereq́.
20 Ratio † ea eſſe poteſt, quia dũ promitto me ratum habiturum, promisſio recipit interpretationem à iure; interpretatur autẽ ius promisſionẽ de rato, vt quò ad effectum iuris ea ſit quædam ratificatio. At verò vbi promitto Titium ratum habiturum, ratihabitio Titij non recipit amplius interpretationem à iure, ſed à facto hominis ſcilicet à mea promisſione; ideoq́. formiter, atque ſuperſtitioſè debet Titius habere ratum, nõ autem promittere de rato, quia non iã promiſi ego Titium promiſſurũ de rato, ſed promiſi Titium ratum habiturum.

Si quis tamẽ ſtare velit à cõtraria ſententia, opineturq́. Titium qui promiſit ſe ipſum, hæredemque eius ratum habiturum,

tum, non ideo cenſeri ratificaſſe, nec quò ad iuris effectũ, quia, dico ego, etiam ſi quis id expli cet quod à ſola ſui ipſius volun tate dependeat, explicet tamẽ
21 per verba † tractum temporis denotantia, non ideo dicitur actum ipſum diſpoſuiſſe; quare
22 qui dicit † volo adire hæreditatem, non ideo dicitur adijſſe, *gloſſ. in l. ſerui electione, in princ. in verbo. Poſſumus ff. de leg. 1. Iaſ. in l. 1. in 1. lect. num. 13. & 14. C. de ſumm. trinit. Iaſ. iterum vbi de com muni bis teſtatur in d. l. ſerui electione, in principio, num. 21. ff. de leg. 1. Bart. in l. Apud Aufidium, num. 2. ff. de option. legat. Bald. in l. 1. num. 11. C. de confeſſ. Grammat. conſ. 25. In cauſſa, num. 7.* licet ſatis dicatur diſpoſuiſſe, quoties in actu qui à ſola ſui ipſius pen deat voluntate illum explicat
23 verbis tempus† præſens denotantibus ideoq. qui dicit volo eſſe hæres ſtatim eſt hæres *Bald. in l. 1. num. 23. C. de ſumm. trinit. vbi etiam Iaſon in 1. lect. num. 16. Bald. iterum in l. 1. nu. 11. C. de con-*
24 *feſſ.* At hæc † formula, Titium, hæredemq. eius ratum habiturum, licet explicet actum ab integro promittentis arbitrio, nudaque voluntate dependẽtem, id tamen eſt per verba futuri tẽ poris, Ratum habiturum.

25 Sciat ille, quòd licet † per ꝑmiſſionem de Rato, actus nõ habeatur pro ratificato, promiſſio tamen eiuſmodi obligat ꝓmittentem ad intereſſe, ſi non ratificat; quemadmodum, & qui
26 promittit † vendere, ſi nõ vult vendere, conuenitur ad intereſſe, licet non ad rem, ac ſi eam vẽdidiſſet, *Caſtrenſ. conſ. 281. In cauſſa, num. 9. par. 1.* Quo tamen loco, vt nihil omittamus, quaten⁹ ex ſubiecta materia licet, An ex
27 promisſione quis † dicatur ꝑciſè obligatus ad id obſeruandum, ꝙ promiſit, vide *Afflict. de ciſ. 120. & 123.* Et in indiuiduo, an qui promiſit vendere poſſit
28 præciſè † cogi ad rei traditio-
29 nem, quid de rigore, quid † æquitate attenta, vide *Præſ. Teſſaur. d. deciſ. 223. & latè Barzium deciſ. Bonon. 111.* Vterque enim rem et plena, & plena examinat deciſione.

SVMMARIVM.

1 *Clauſula illa in noſtro §. Cato, Et Paulus reſpondit non idem eſſe, in Pandectis Florentinis deeſt.*

Quam lectionem ſi teneas, quæ cola, quæ commata, quæ puncta, vbi, & quomodo apponenda, n. 2

Nouæ interpunctionis ratio affertur, num. 3.

4 *Catonis vulgata litera.*

Alia littera ex Authore, num. 5.

6 *Clauſula illa in noſtro §. Cato, ſed videamus ne nõ idem hic ſit? interrogat ex Authore.*

De qua verò ſtipulatione interroges ex eodem, num. 7.

Senſus ideo verus ſubijcitur, nu. 8

9 Iter

9 *Iter fieri indiuiduum eſt.*
*Ratio affertur, num.*10.
11 *Amplius non agi, magis accedit ad illam ſtipulationem, Titium hæredemq. eius ratum habiturum.*
*Ratio affertur, num.*12.
13 *Dominus pro parte ratum habere non poteſt.*
*Etiã in illa ſtipulatione Amplius non agi.num.*14.
*Secus in hærede, num.*15.
16 *Amplius nõ agi eſt diuiduum, imò diuiſum quò ad hæredes promittentis.*
*Indiuiduum verò, ſeu indiuiſum quò ad ipſum promittentẽ, n.*18.
17 *Ratam rem haberi, eſt diuidua ſtipulatio, imò diuiſa quò ad hæredes promittentis.*
*Indiuidua verò, ſeu indiuiſa quò ad ipſum promittentem, nu.*18.

ARGVMENTVM.

¶ Verba illa noſtri §. Cato: Et Paulus reſpondit nõ idẽ eſſe: deeſſe in Pãdectis Florentinis; Eo verò caſu alia illa verba: Sed videamus ne non idem hìc ſit? legenda eſſe cum interrogatione, ex Authore. Amplius non agi, & Rem ratam haberi, vtramque ſtipulationẽ diuiduam eſſe, imò verò diuiſam quò ad hæredes, indiuiduam autem ſeu indiuiſam quò ad promiſſorem.

Et Paulus reſpondit non idem eſſe.

SECTIO XIII.

LIcet in vulgata editione, literaq. frequentiori adſit clauſula illa, *Et Paulus reſpondit non idẽ*
1 *eſſe*, in Pandectis tamen † Florentinis deſunt verba illa omni-
2 no. Hanc verò Florentinam † literam ſi teneas, ne quæſo conuenias in colis, in commatibus, in pũctis, in interrogationibus cum vulgata: aliàs.n. facillimè, nulloq; ferè cum negotio, quod
3 falſum † eſt, idipſum verum affirmaueris: ſcilicet ſtipulationẽ illam, Per te nõ fieri quo minus mihi ire agere liceat, eandẽ eſſe cum illa ſtipulatione Titium hæredemq; eius ratum habiturum. Tu igitur vide quæ ad hãc rem dixerimus in prima parte, ſed ea diligentiùs quæ inferiùs ſubijcio. Scias ideo, quòd
4 In vulgata † ſcribitur ſic. *Differentiæ hanc eſſe rationem, quòd in priore caſu omnes commiſiſſe videntur, quod niſi inſolidum peccari non poterat, illam ſtipulationem, Per te non fieri quominus mihi irei agere liceat? Sed videamus ne non idem hic ſit, ſed magis idem quod in illa ſtipulatione, Titiũ hæredemque eius ratum habiturum? Et Paulus reſpondit non idem eſſe. Nam hac ſti-*

ſtipulatione & ſolus tenebitur qui non habuerit ratum, & ſolus aget, à quo fuerit petitum: idq. & Marcello videtur : Quamuis ipſe dominus pro parte ratū habere nō pōt.

5 Tu verò abijce † comma illud ibi: *Ne non idem hic ſit*, & pro cōmate interroga: *Ne non idem hic ſit?* Dele rurſum interrogationē illam : *Titium hæredemq. eius ratum habiturum?* Et vice interrogationis ſtabilias pūcto pro reſponſione, quod in vulgata editione interrogas, ſic ; *Sed magis idem quod in illa ſtipulatione Titium, hæredemq. eius ratum habiturum. Nam hac ſtipulatione &c.*

Legas igitur hoc modo:

Cato libro quintodecimo ſcribit : Pœna certæ pecuniæ promiſſa, ſi quid aliter factum ſit: mortuo promiſſore, ſi ex pluribus hæredibus vnus contra quam cautum ſit, fecerit: aut ab omnibus hæredibus pęnā cōmitti pro portione hæreditariæ, aut ab vno pro portione ſua. Ab omnibus, ſi id factum, de quo cautū eſt indiuiduum ſit, veluti Iter fieri : quia quod in partes diuidi non poteſt, ab omnibus quodammodo factum videretur. At ſi de eo cautum ſit, quod diuiſionem recipiat, veluti Amplius non agi : tum eum hæredem, qui aduerſus ea fecit, pro portione ſua ſolùm pœnam committere. Differentiæ hanc eſſe rationem, quod in priore caſu omnes commiſiſſe videntur, quod niſi in ſolidnm peccari non poterat, illam ſtipulationem Per te non fieri quominus mihi ire agere liceat. Sed videamus ne non idem hic ſit? Sed magis idem quod in illa ſtipulatione, Titium hæredemq; eius ratum habiturum. Nam hac ſtipulatione & ſolus tenebitur qui non habuerit ratum: & ſolus aget à quo fuerit petitū; idq; & Marcello videtur; quamuis ipſe dominus pro parte ratum habere non poteſt.

6 Ita vt videas tādem verba †
illa *ſed videamus ne non idem hic ſit?* interrogare. Neque verò in-
7 terrogant de ſtipulatione† illa,
Per te non fieri quominus mihi ire agere liceat, Sed de illa ſtipulatione, *Amplius non agi.* Ita vt ſit
8 ille† ſenſus, Iter fieri indiuiduū
eſt, quia in partes diuidi non poteſt, ideo ab omnibus factum quodammodo videtur, dū vnus
9 †contra quàm cautum ſit, fecit.
Amplius non agi diuiſionem recipit, ideo qui aduerſus ea facit, pro portione ſua ſolùm pęnam committit. Ratio eſt differentiæ, quia in caſu illo, Iter fieri, qui compræhenſiuè idem eſt cum illo, Per te non fieri, quominus mihi ire agere liceat, om
10 nes† commiſiſſe videntur illam
ſtipulationem in quam non niſi inſolidum peccari poteſt. Sed videamus quæſo ne non fortè idem ſit, & in hac ſtipulatione, Amplius non agi, vt omnes cōmiſiſſe videantur dū vnus peccat? Sed certè non ita eſt, verū Amplius non agi, magis acce-
11 dit ad illam † ſtipulationem,
Ti-

Titium hæredemq́; eius ratum
12 habiturum; & ratio eſt † manifeſta, quia quemadmodum in illa ſtipulatione, Titium hæredemque eius ratum habiturum, ſolus tenetur qui non habuerit ratum, quamuis ipſe Titius dominus inſolidum teneatur, quia
13 pro parte ratum † habere non poteſt; ita etiam in illa ſtipulatione Amplius non agi, licet. n.
14 dominus dum peccat, ſemper † inſolidum peccet, & ad ſolidā pœnam teneatur, hęres tamen
15 qui aduerſus ea facit † ſolus tenetur, & pro portione ſua ſolùm pœnam committit.
16 Atque interim, quòd † ſtipulatio Amplius non agi, & ſtipulatio
17 Rem ratam † haberi, ſint ambæ diuiduæ, imò diuiſæ quò ad hęredes, ideoq́. non committantur niſi pro parte contrafacientis: indiuiduæ verò ſeu in-
18 diuiſæ quò ad † promittentem, ideoq́. aduerſus eum dentur in ſolidum, licet ſolùm pro parte is contra veniat, *tenent omnes hic, Iaſon in 6. not. Socin. Sen. in vlt. not. Alex. Imol. Butigell. num. 37. Crot. num. 25. Alciat. num. 16. & alij.*

SVMMARIVM.

1 *Cato noſter in illis verbis, Nā hac ſtipulatione &c. declaratur.*

2 *Stipulatio illa, Hæredesq. ratum habituros, reſpectu rei diuiduæ, diuidua eſt.*

3 *Stipulatio illa, Hæredesq. ratum habituros, ad rem diuiduam, ſi ſit pœnalis, an diuidua ſit, vel indiuidua.*

Quid ſi in ea verſetur res indiuidua, vel indiuiduum factum, n. 4

Quid verò tunc reſpectu principalis ſtipulationis, num. 5.

Quid ſi pœna indiuidua adijciatur, num. 6.

7 *Pœnalis ſtipulatio efficit prouiſionē indiuiduam, licet in ſtipulatione prætoria verſemur, ex Accurſio.*

Etiam ſi quod deducitur in ſtipulationem ſit diuiduum, num. 8.

9 *Diuidui, & Indiuidui diſtinctio, ad factum pertinet, non ad dationē ex Accurſio.*

10 *Text. in l. pœnales §. Iulianus ff. ad l. Falcid. declaratur.*

11 *Stipulationibus in prætorijs nil immutatum eſt, ubi pœna adijcitur.*

12 *Text. in l. 2. § incertam ff. de prætor. ſtipul. non continet pœnam, ſed ſolum intereſſe.*

Quo amplius in textu etiam non appoſitis verbis illis, Quanti ea res eſt, attamen adhuc ſubaudiuntur, num. 13.

14 *Pœna appoſita, an ſtipulatio committatur in ſolidum ſtricto iure.*

Quid per exceptionem doli mali, num. 15.

16 *Stipulatio noſtri §. Cato, in ijs verbis, Nam hac ſtipulatione etc. ſi contineat factum indiuiduum, tota committitur etiam in prætorijs ſtipulationibus.*

17 *Ratum haberi, ſtipulatio prætoria eſt.*

Digitized by Google

18 *Indiuidua vbi ſunt facta, impoſſibile eſt pœnam diuiduam eſſe ex Bologneto.*

19 *Ratam rem haberi, reſpectu principalis ſtipulationis, indiuiduum eſt, ſaltem ſolutione.*

20 *Ratum, de quo in §. Cato, Alciatus reſtringit ad negotium pecuniarium ex Bologneto.*

21 *Pœna indiuidua non videtur poſſe committi pro parte.*

Declarat tamen Author remiſſiuè, num. 22.

23 *Ratum haberi, etiam pœnale, etiã ad rem, vel factum indiuiduum, diuiduum eſt inter plures hæredes.*

Ideoque pœna pro parte tantum peccantis committitur, num. 24.

25 *Stipulationes, de quibus in l. pœnales §. Iulianus ff. ad l. Falcid. ſunt ſine pœnæ adiectione.*

Et ſunt incongruæ præſtationis ſecundùm ſe, num. 26.

Quia tamen prætoriæ ſunt diuidũtur inter hæredes, num. 27.

28 *Iudicatum ſolui ſecundùm ſe indiuiduum eſt.*

Diuiduum tamen, vel multiplicabile ex pacto &c. num. 29.

Item ſi diuiduum adiudicatum ſit, num. 30.

31 *Iudicatum ſolui ad prætorem relatum, diuiduum eſt.*

32 *Stipulatio de defendendo ſi ſit conuentionalis, indiuidua eſt etiam quò ad hæredes.*

Prætoria verò diuidua eſt, nu. 33.

Ratio affertur, num. 34.

35 *Prætoriæ omnes ſtipulationes eiuſdem interpretationis ſunt, quis nam ſit ſenſus horum verborum.*

36 *Stipulatio Rem ratam haberi prætoria eſt.*

Ideo noſtra ſtipulatio Rem ratam haberi, diuidua eſt, etiam ſi ſit de facto indiuiduo, num. 37.

Ratio potiſſima affertur, num. 38.

39 *Ratum haberi de quo in noſtro §. Cato, non eſt ſtipulatio prætoria ex Bartolo.*

40 *Ratam rem haberi, verba illa in l. 1. §. Cautionales ff. de prætor. ſtipul. ſunt ſuſpecta iuxta aliquos.*

Sed ex Authore ſuſpicio non eſt, an Rem ratam haberi ſit prætoria, num. 41.

Sed an ſit potius iudicialis, quam conuentionalis, num. 42.

Vtra autem ſit ſemper prætoriæ eſt, num. 43.

44 *Rati promiſſiones reperiuntur & non prætoriæ.*

Et hæ ſæpius merè conuentionales ſunt, num. 45.

46 *Rati ſtipulatio prætoria, ad iudicia ferè pertinet.*

47 *Rati ſtipulatio prætoria cautionalis eſt.*

48 *Cautionalis ſtipulatio quæ ſit.*

49 *Rati ſtipulatio, de qua in noſtro §. Cato, prætoria eſt, & quare.*

50 *Rem ratam haberi titulus ad prætorem pertinet.*

51 *Iudicatum ſolui titulus ad prætorem pertinet.*

52 *Rem pupilli, vel adoleſcentis, ſaluam fore, pertinet ad prætorem.*

Sed imo communis eſt, num. 53.

Sæpius tamen ad prætorem pertinet,

net, numer. 54.

Interdum etiam ad iudicem, & quando, num. 55.

56 Text. in l. pœnales §. Iulianus ff. ad l. Falcid. non loquitur de hæredibus, quatenus hæredes ſunt, ex nonnullis.

Qui reijciuntur, num. 57.

Deſcendit enim illa ſtipulatio ad hæredes ex cauſſa hæreditaria, num. 58.

59 Amplius non agi, etiam pœnale, eſt diuiduum.

60 Hæredes ratum habituros, ſtipulatio illa etiã pœnalis, diuidua eſt.

61 Cato noſter non agit de ſtipulationibus diuidui, & indiuidui, quatenus ſtipulationes ſunt, ſed quatenus pœnales.

62 Pœna indiuidua quomodo poſſit diuiduè committi.

63 Text. in l. pœnales §. Iulianus ff. ad l. Falcid. non agit de ſtipulatione pœnali.

Continet tamen illam, num. 64.

Et quidem in ſui ratione, num. 65.

Ratio affertur, num. 66.

Sed rationis ratio, num. 67.

68 Indiuidui, & diuidui diſtinctio ex gloſſa non pertinet ad dationem, ſed ad factum.

Reijcitur, num. 69.

70 Offenſus aduerſus ſtipulationem duplex habet remedium, vt agat ſcilicet vel ad intereſſe, vel ad pœnam.

Si ad intereſſe agat, illud integrũ conſequetur, num. 71.

Si ad pœnam, pœna diuidua eſt, & ſibi imputet qui pœnam elegit, num. 72.

73 Pœnam diuiduam eſſe, & facta indiuidua implicat contradictionẽ ex Bologneto.

Qui reprehenditur, & ratio reprehenſionis affertur, nu. 74.

75 Pœna eſt pro contemptu.

76 Prætor pro parte contemptus iniquum arbitratur totam committi pœnam.

77 Pœna etiam in ſtipulationibus, debet commenſurari delicto.

78 Prætorijs in ſtipulationibus adhuc defunctus qui peccauit in parte, integram commiſit pœnam.

79 Intereſſe indiuiduum eſt, & quõ.

80 Pœna cur diuidua eſſe poteſt vbi factum indiuiduum eſt.

81 Acceſſorium regulariter ſequitur naturam ſui principalis.

Non tamen ſi acceſſorium ipſum habet prouiſionem ſpecialem à lege, num. 82.

83 Rem ratam haberi indiuiduum eſt ſolutione, & præſtatione ex Alciato, ne ſequatur inconueniens text. in l. In executione §. pro parte ff. de verb. obl.

Reijcitur illud inconueniens. n. 84

85 Inconueniens de quo in l. In executione §. pro parte ff. de verb. obl. non habet locum in ſtipulationibus negatiuis.

86 Rati ſtipulatio habet implicitum pactum de non petendo, de non agendo &c.

87 Inuito ſtipulatori non competit beneficium tex. in l. In executione §. pro parte ff. de verb. oblig.

88 Text. in l. In executione §. pro parte ff. de verb. obligat. nouiſſimè mul-

multipliciter declaratur.

89 *Pœna indiuidua non poteſt commit ti pro parte ex pleriſque.*

Qui reijciuntur. num.90.

91 *Aeſtimatur Indiuiduum, quando obligatio indiuidua reſcinditur in parte, ſiue ipſo iure, ſiue ope exceptionis.*

Infertur ad commiſſionem pœnæ conſiſtentis in ſpecie certa, n.92.

93 *Stipulatio Rem ratam haberi, ſemper diuidua eſt inter plures cohæredes.*

Ideo non committitur niſi pro parte peccantis, num. 94.

Ratio expenditur, num.95.

96 *Prætor quorſum ſtipulationes ſuas introduxerit.*

97 *Diuiduitatis ratio in ſtipulatione Rem ratam haberi, poſita eſt in æquitate.*

98 *Diuiduitatis ratio in prætorijs ſtipulationibus eſt ex æquitate.*

99 *Contractus bonæ fidei habent pœnã diuiduam inter hæredes.*

Et hoc ratione æquitatis nu.100.

101 *Contractus bonæ fidei maximè conueniunt cum prætorijs ſtipulationibus.*

102 *Contractus ſunt omnes bonæ fidei de iure canonico.*

103 *Contractus cum Principe geſti, ſunt omnes bonæ fidei.*

104 *Contractus bonæ fidei in indiuiduis an ſint diuidui.*

Quid in contractibus ſtricti iuris, num.105.

106 *Pœna in prætorijs diuidua eſt.*

107 *Contractus bonæ fidei, & ſtricti iuris, ratione diuiduitatis, vel in diuiduitatis, non videntur differre.*

108 *Text. in l. In depoſiti ff. depoſ. declaratur.*

109 *Facti appellatione in materia depoſiti quid veniat.*

110 *Repræſentationis ius quid operetur in materia diuidui, & indiuidui.*

111 *Aeſtimatio vbi refertur ad dolũ, inſolidum obligat.*

112 *Text. in l. In depoſiti in fin. ff. depoſ. loquitur de æſtimatione.*

113 *Contractus bonæ fidei, & ſtricti iuris, differunt etiam de iure canonico.*

114 *Aequitas non abhorret pœnam conuentionalem.*

Ratio affertur, num.115.

116 *Mercatorum in curia ex æquitate pœna non petitur, niſi quatenus realiter intereſt, ex nonnullis.*

Qui reijciuntur, num.117.

118 *Mercatorum in curijs attendendã eſſe æquitatem, quomodo illud ſit intelligendum.*

ARGVMENTVM.

¶ Stipulatio illa: Hęredesq́; ratum habituros: an diuidua ſit, an indiuidua; Quid ſi de re, aut facto agatur indiuiduo; quid pœna adiecta, potiſſimùm indiuidua. Amplius, quid in Rato prætorio, quid in cõuentionali. Quid demum

in

in Contractibus bonæ fi-
dei, quid in Contractibus
ſtricti iuris.

*Nam hac ſtipulatione, & ſolus te-
nebitur, qui non habuerit
ratum.*

SECTIO XIIII.

VIdemus hoc loco in
ratione quam textus
affert, ipſam inuerti
ſtipulationẽ eiuſve
conceptionem; dicitur.n.in ſti-
pulatione, *Titium hæredẽq. eius
ratum habiturum*; In ratione ve-
1 rò exorditur † textus ab hære-
dibus; mox ad Titium deſcen-
dit. Dũ igitur habet, textus hu-
ius ſectionis verba illa: *Nã hac
ſtipulatione, & ſolus tenebitur, qui
non habuerit ratum*: Res eſt & ne
gotiũ de ſola partitione illa ſti-
pulationis: *Hæredemq. eius ratũ
habiturum*; non autem & de illa:
Titium ratum habiturum.

Eſt ideo principale propoſi-
tum, primariumq; inſtitutum in
hac ſectioue, An ſtipulatio illa:
Hæredesq. ratum habituros: diui-
dua ſit an indiuidua.

Et eſſe diuiduam ſecundũ ſe
2 reſpectu rei † diuiduæ res nullã
prorſus patitur difficultatem, vt
noſtro textu, in propoſitis verbis:
*Eſt etiam textus in l. 1. §. Incertam
quantitatem ff. de prætor. ſtipul. in
l. pœnales actiones §. Iulianus ff. ad
l. Falcid. Iaſ. hic in 6. notab. Soc. ſen.
not. vlt. Alciat. nu. 16. Butigel. nu.
57. Crot. num. 25.*

Difficultas eſt in quatuor, quo
rum

Primum eſt, quãdo ſtipulatio
3 non eſt † ſimplex ad rem diui-
duam, ſed pœnalis eſt.

Secundum, qñ in ſtipulatione
4 vel res † indiuidua verſatur vel
indiuiduum factum quid tunc
ratione pœnæ.

Tertium, qñ ſtipulatio *Rem
5 ratam haberi* eſt ad quid † indi-
uiduum, quid dicendum reſpe-
ctu principalis ſtipulationis.

Quartum, quid quando huic
ſtipulationi *Rem ratã haberi* adij
6 citur † pœna indiuidua.

Ad primum

Et equidẽ vbi ſtipulatio pœ-
nalis eſt, plures Accurſiũ ſecuti
voluere prouiſionem effici indi
7 uiduam, licet in ſtipulatione †
prætoria verſemur, etiã ſi quod
8 deducitur in ſtipulationem † di-
uiduũ ſit; fuit hæc opinio *gloſſ.
in l. pœnales §. Iulianus, in verbo
Interpretationis ff. ad l. Falcid. ibi*:
Quoniam vbi pœna adiecta eſt
in ſtipulatione, licet ſtipulatio
contineat diuiduum, puta pecu
niæ dationem: aduerſus omnes
committitur & in ſolidum pro-
pter vnum: Quia diſtinctio di-
9 uidui, & indiuidui, ad † factum,
non ad dationem pertinet. Hæc
gloſſa. Atque quòd *textus in d. §.
10 Iulianus*, nihil immutet in † ſti-
pulationibus prætorijs, quando
fuit adiecta pęna, ideoq; diui-
ſio-

Digitized by Google

ſionem illam commiſſæ ſtipula-
tionis inter plures hęredes non
pertinere ad prætorias ſtipula-
tiones, quibus ſit adiecta pęna,
voluit *Bolognin. hic nu. 176. cuius
opinionem fuiſſe ēt antiquorum, &
communem ēt tempore Bologn. te-
ſtatur Pariſ. par. 2. n. 443. pag. 237.*
Ideoq; cum ex ſententia eiuſdē
Pariſ. in 2. par. num. 268. pag. 174.
Quicquid omnes à ſcopo aber-
rauerint, licet cōtrauētio vnius
non noceat niſi in parte, tota ta
men cōmittitur pęna cōtra om-
nes. Hæc Pariſ. Si igitur in præ-
11 torijs ſtipulationibus † nil im-
mutatū eſt, vbi pœna adijcitur,
profectò ſtipulatio ēt prætoria,
quò ad pęnæ commiſſionem in-
diuidua erit.

Texus verò *in l. 2. §. incertam
ff. de prætor. ſtipul.* addo ego, nul-
12 lam equidē continet † pœnam,
ſed ſolū intereſſe; quod tū patet
ibi: At in cōtrariū ſumma ratio-
ne fit, vt vno ex hæredib. ſtipu-
latoris vincente, in partem eius
cōmittatur ſtipulatio, hoc. n. fa-
cere verba ſtipulationis quanti
ea res eſt. Hæc textus. Quæ diui
ſio, dico ego, locū habet ēt non
appoſitis ijs verbis ſtipulatio-
13 nis quanti ea † res eſt, ſubaudi-
14 tur nanque. Tū ēt, quia † appo-
ſita pęna ſtricto iure cōmittitur
ſtipulatio in ſolidū, licet ij quo-
15 rum non intereſt, doli mali † ex-
ceptione ſubmoueātur *l. 2. §. fin.
ff. de verb. obl.*

Ad ſecundum.

Vbi verò amplius in ſtipula-
tionem deducitur res, vel factū
16 † indiuiduū, tūc magis exclamat
Bologn. totā ſcilicet pœnā com
mitti etiam in prętorijs ſtipula-
17 tionibus, qualis noſtra † eſt, *Ra-
tum haberi*, ēt ſi vnus tantùm ex
hæredibus peccet in ſtipulatio-
nem, vt ſi non ab omnibus hære
dibus vno peccante debeatur,
tota ſaltem cōmittatur à contra
faciente, ſic. n. inquit Bolognet.
ſeruabitur æquitas, quā prę ocu
lis ſemper habet prętor; eſſet. n.
iniquitas, & quidem maxima, vt
qui offenditur in toto, in parte
tātùm reſtauretur. Præter quòd
aliud aſſerere implicat contra-
dictionem, poſtquam impoſſibi-
le eſt, inquit Bolognetus, quòd
ſi facta ſunt indiuidua, pœna
18 † ipſa diuidua ſit, *gloſſ. in l. pœ-
nales §. Iulianus, in verbo Interpre
tationis, ff. ad l. Falcid. Ripa hic nu.
78. in fi. & num. 79. Bolognet. num.
402.*

Ad tertium.

Quando ſtipulatio Rem ratā
haberi eſt ad indiuiduū aliqd,
quid dicendum reſpectu princi
palis ſtipulationis, an ea ſit di-
uidua, an indiuidua. Et Alciat*
voluit tunc hanc ſtipulationem
19 eſſe indiuiduam † ſaltem ſolu-
tione, ne eueniat inconueniēs
*tex. in l. In executione § pro par-
te ff. de verb. oblig.* quare teſte *Bo-
lognet. hic num.* 205. Alciatus re-
ſtringit ſtipulationem Rati, de
qua in *noſtro §. Cato*, ad negotiū

20

20 peccuniarium. Idem prorſus
voluit nemine allegato *Pariſ.2.*
part.num.259.pag. 171.

Ad quartum.

Ridiculum videtur de eo du
21 bitare, an pęna † indiuidua cō-
mitti poſſit pro parte, cum indi
uidui nullæ partes, nulla diui-
ſio *noſtro textu, & in l.ſtipulatio-*
nes non diuiduntur ff.de verb.oblig.
22 Tu tamęn ea omnino † vide, ꝗ
ſcripſimus ſuperius *ſectione 3.ad*
fin. & infra num.62.

Ad hæc omnia placet vt cum
Bartolo dicamus, ſtipulationē
Rem ratā haberi, ſiue ea ſit ſim-
plex, ſiue pęnalis, etiam in ordi
ne ad rem, vel factū indiuiduū,
23 inter plures† hæredes diuiduā
eſſe, imò verò actu diuiſam, pę-
24 namq. tantùm pro † portione
peccantis cōmitti, *Bart. hìc nu.*
23. de communi Iaſ.nu.37.& hanc
communiter teneri teſtatus fuit Ri
pa num.78.Bolognet. num.402.

De ſtipulatione enim ſimpli
ci iam *textus eſt in l. pœnales §.*
Iulianus ff. ad l.Falcid. vbi ſcias
25 ſtipulationes illas eſſe ſine†pę-
næ adiectione quidem, eſſe tñ
indiuiduas ſeu magis velis, in-
26 congruæ † præſtationis ſecun-
dum ſe ſi diuidantur; nihilomi-
27 nus quia † prætoriæ ſunt diui-
duntur inter hæredes. Ecce n.
28 † Iudicatum ſolui indiuiduum
eſt ſecundum ſe *l. Iam tamen §.*
ſi tamen plures ff.Iudicatum ſolui,
l. ex clauſula ff.eod. gloſſ. in l. ſi ex
duobus, in principio, in verb. partē
ſuam ff.eod. Bart. hìc num.21. Li-
29 cet † diuiduum, vel multipli-
cabile ex pacto, ex patientia
ſtipulatoris, & ex implorato re
medio Epiſtolæ *l.fin.C.de conſtit.*
gloſſ. in d.l.ſi ex duobus, in princ.in
verb.partem ſuam ff.Iudicatum ſol
ui, quæ ita intelligit textum in l.Ex
indicatum ſolui, & in l.fin. ff.eod.
30 Vel niſi † diuiduum adiudica-
tum ſit. *Pariſ. apud me correctus*
par. 2.num.445. pag.238. Vbi tñ
ſtipulatio Iudicatum ſolui ad
31 ipſum † prætorem refertur, nō
ſolùm ſtatim diuidua eſt quò
ad hæredes, ſed amplius actu
diuiſa, *textus in d.§. Iulianus, &*
in l.2.§. incertam ff. de prætor ſti-
pul. Bart. hìc num.21.22.23. Pa-
riſ. part. 2. num. 434. pag. 23.
ſtipulatio & ipſa de defenden-
32 do ſi non ſit prætoria, ſed † cō-
uentionalis, iam indiuidua eſt
etiam quò ad hæredes *l. cum ex*
cauſſa ff.de verb.obl. ibi: Inſolidū
defendenda eſt &c. Sed cū vno
defugiente omnes defugiſſe vi
deantur, ideoq; omnes tenean-
tur: vnicuiq. pro parte hæredi-
taria præſtatio incumbit. *Addo*
textum in l.In executione §.Inſoli-
dum verò ff.de verb. oblig. Alciat.
hìc num.63.& nu.216. Bart.n.21.
33 Vbi verò † prætoria eſt, iā quò
ad hæredes diuidua eſt, *d.§.Iu-*
34 *lianus & locis cit.* Cuius rei † ra-
tio ea eſt, quæ in eodem contex
tu ſcribitur, ſcilicet, Quia oēs
prætoriæ ſtipulationes eiuſdem
interpretationis ſunt. Hæc text.

35 Hoc eſt † non vt committantur
in ſolidum, ſed nec æqualiter,
aut pro virili, ſed pro modo, &
portione cuiuslibet peccantis.
At verò ſtipulatio, Rem ratã ha
36 beri ſtipulatio † prætoria eſt *l.
2. §. Incertam qualitatem ff. de præ
tor. ſtipulat. l. 1. §. Cautionales ff.
eod.* igitur ſi in materia diuiſio-
nis inter hæredes plures, oẽs ſti-
pulationes ẽt continẽtes factũ
indiuiduum, prætoriæ tñ, diui-
duæ ſunt ex æquitate, de qua
mox erit agendũ, profectò no-
37 ſtra † ſtipulatio Rem ratam ha-
beri, eo etiam caſu quo ſit de fa-
cto indiuiduo, diuidua tamen
38 erit adhuc. Potiſſimùm † verò
quia alias inanis eſſet clauſula
illa: omnes enim prætoriæ ſti-
pulationes eiuſdem ſunt inter-
pretationis.

Hic obiter nota malè in du-
bium reuocaſſe, aut ſaltem rem
indubiam nõ conſtituiſſe *Bart.
hic num. 24.* dum hæc ponit ver-
ba: Dicendũ eſt ergo, quòd pa-
ragraphus iſte nõ habet locum
39 in † ſtipulationibus prætorijs,
ſed in alijs; & ideo in ſtipula-
tione Rem ratã haberi dicitur
hìc, quòd indiſtinctè committa-
tur contra eum ſolum, qui con-
trafecit, & ei ſoli contra quem
fuerit factum, ſiue fuerit inter-
poſita ſuper diuiduo, ſiue ſuper
indiuiduo, SI ponimus eam eſ-
ſe prætoriam. Hæc Bartol.

Nihil adducit Bartolus vt ſal
tẽ dubitationem coloret. Mihi
verò viſus fuit, ni fallor, expen-
diſſe mente tenus antiquiores
quoſdam *in l. 1. §. Iudiciales, &
§. Cautionales ff. de prætor. ſtipul.*
ibi .n. dum ait Vlpianus: Cau-
tionales ſunt autem, quę inſtar
actionis habent: & vt ſit noua
actio, intercedunt: vt de legatis
ſtipulationes, & de tutela, & Ra
tam rem haberi, & Damni infe-
cti. Hæc textus. Antiquiores eo
loco, & Moderniores nonnulli
40 verba † illa, & Ratam rem ha-
beri, dicunt eſſe ſuſpecta. Fa-
teor, verum ſuſpicio eò non p̃-
41 tinet, an ſit ſtipulatio † præto-
ria, vel non prætoria; Sed an ſit
42 † Iudicialis potiùs, quàm cau-
tionalis. Vtra autem ſit, Semper
43 prætoria † eſt *d. l. 1. in princ. &
§. 1. ff. de prætor. ſtipul.* Et omnes
prætoriæ ſtipulationes in hac fa
cti ſpecie, quò ad diuiuiſio-
nem eiuſdem ſunt interpreta-
tionis *l. pęnales §. Iulianus ff. ad
l. Falcid.*

Non ſum tamen is ego, qui
neſciam reperiri promiſſiones
44 de rato etiam non † prætorias,
quod non ſolùm ſupponit *Bar-
tol. hìc num. 24. & alij pleriq.* Sed
etiam poſt plures alios *Ripa in
l. quod te, num. 47. ff. ſi cert. pet.*
Sunt equidem geminæ ſtipula-
tionum Rem ratam haberi claſ-
ſes, quarum altera nõ prætoria,
45 quæ ſæpius merè † conuentiona
lis eſt, altera verò prætoria, quæ
46 ad Iudicia † ferè pertinet; Cau-
47 tionalis nanque † eſt prætoria
ſtipu-

Digitized by Google

ſtipulatio Rem ratam haberi *l. 1.§.cautionales ff.de prætor.ſtipul.* Eſt autem cautionalis ſtipulatio,ſtipulatio prętoria,quæ pro
48 pter † ſententiam interponitur,licet non propter proceſsũ, aut inſtantiam,ſed propter aliã cauſſam æquitatis, vt notanter *Caſtrenſ.in l.1.§.1.in princ.ff.de prætor.ſtipul.*

Dico tamen ſtipulationẽ Ra-
49 ti,de qua in *noſtro §.Gato*, eſſe † prętoriam,tum ob formulã illã: Titium, hæredemq; eius ratum habiturum; tum potiſſimum ob illa finalia verba:Quamuis ipſe dominus pro parte ratum habere non poteſt,quæ certè ad prętoriam pertinent Rati ſtipulationem *l.2.§.Incertam ff.de prætor.ſtipul.* ibi: Et rem ratam dominum habiturum . Et paſsim in titul. Rem ratam haberi, quẽ
50 † certum eſt ad prætorem pertinere,quẽadmodũ, & ſuperio-
51 rem tit. Iudicatum † ſolui de quo in *d.§.incertam*, & proximũ tandem, immediatumq. titulũ,
52 Rem pupilli,vel † adoleſcentis ſaluam fore, qui titulus & ipſe pertinet ad prætorem *l.2.l.3. pluribusq. alijs in legibus ſequentibus ff.eod. rem pupill.ſaluam fore;* dico vt plurimum,ſcio nanq. ſtipulationem Rem ſaluam fore
53 pupilli † cõmunem eſſe,ideo,& ad Iudicis , & ad prætoris officium pertinere , ſæpius tamen
54 † ad prætorem,interdum ad Iu
55 dicem † ſi aliter res expediri non poſſit *l.5.in princ.ff.de uerb. oblig.* ibi: Communes ſunt ſtipulationes,veluti Rem ſaluam fore pupilli ; nam , & prætor iubet Rem ſaluam fore pupillo caueri:& interdum iudex, ſi aliter expediri hæc res nõ poteſt.

Sunt amplius, qui opinentur *textum in d.l.pęnales §.Iulianus ff.ad l.Falcid.* non loqui de hære
56 dibus,quatenus † hæredes ſunt, ſed quatenus negotium ab eis cępit, ita vt iam non repræſentent defunctum,ſed ex facto proprio conueniantur . Quibus
57 omnino † aduerſatur veritas *textus in d.§.Iulianus, ibi:* Siue à parte actoris, ſiue à rei plures hæredes extitiſſent, non omnibus,nec aduerſus omnes actionem contingere, &c. mecumq. conueniunt, vel ego cum ijs; ij ſunt, *Ripa hic num. 78. verſ. Iſta ſolutio non videtur tuta.Addo Pariſ. in 2.par.nu.436.pag. 234.ibi:* Sed longè fallitur : quia hìc intellectus non ſolùm eſt contra gloſſam in verbo extitiſſent,ſed etiam contra textum , ibi; Siue à parte actoris,ſiue à parte rei;
58 Vbi præſupponit † ſtipulationẽ inter principales interpoſitam in eorum hæredes deſcendere , & ſic ex cauſa hæreditaria.Hæc Pariſ. quem amplius videas eadem repetentem *ead.par.2.num. 441.pag.236.*

De pęnali ſtipulatione quod non ideo ratione pęnæ efficiatur indiuidua, eſt textus noſter

in binis ſtipulationib⁹, ſcilicet
59 † Amplius nõ agi,& in hac qua
60 de agimus,Hæredes † ratũ ha-
bituros;dum enim textus dicit,
quòd hac ſtipulatione ſolus te-
nebitur, qui non habuerit ratũ,
ipſemet Accurſius gloſſat tene-
bitur nomine pęnæ;Sed nec res
aliter intelligi poteſt, cùm in
noſtro §. *Cato* agatur de ſtipula-
tionibus diuidui, & indiuidui,
61 non † quatenus ſtipulationes
ſunt,ſed quatenus pęnales.

De ſtipulatione autem facti
62 indiuidui, aut de pęna † indi-
uidua ſtipulationi adiecta,quo-
modo adhuc non deſinat ratio-
ne indiuiduitatis eſſe diuidua
ratione commiſſionis; quomo-
dove nullum ſequatur abſurdũ,
nullumvè inconueniens *l.In exe
cutione §.pro parte ff. de verb. obl.*
videas plenè in ſectione *Am-
plius non agi*, & patebit ex con-
trariorum ſolutione.

Non obſtant contraria.

Primum enim non obſtat;fa-
teor equidem *textum in l. pęna-*
63 *les §.Iulianus ff.ad l.Falcid.* non†
agere de ſtipulatione pęnali;
procedit tamen illius textus di
ſpoſitio, ſiue ſimplex ſit ſtipu-
64 latio, ſiue † pęnalis, vt ex fre-
quentiori calculo, *Bart. Angel.
Alex. Imol. hic*, quos etiã refert
Pariſ.par.2.nu.437.pag.234. Cõ-
plectitur enim textus ille pęna
65 les ſtipulationes in ſui † ratio-
ne,quia ſcilicet ex *Pariſ. par. 2.
nu.452.pag.240.* generale eſt in
omnibus prætorijs ſtipulatio-
66 nibus videlicet vt pro † rata
cuiusq. intelligãtur interpoſi-
tæ, quia prætor non introduxit
67 eos,vt quis† lucretur,ſed vt tu
tus,& indemnis ſit iuxta mentẽ
ſeu prouidentiam à prætore in-
tentam,ſecundum quam hæ ſti-
pulationes intelliguntur, & re-
gulãtur,& hoc eſt ꝙ textus ait,
omnes ſtipulationes eſſe eiuſdẽ
interpretationis.Hæc propè Pa
riſ. Sed & hæc veritas probatur
in *noſtro* §. *Cato*. Quod verò di-
cit *Accurſius in d. §. Iulianus, in
verb. Interpretationis*, quòd di-
68 ſtinctio† Diuidui,& Indiuidui
non pertinet ad dationem, ſed
ad factum, *Pariſ. par. 2.nu.435.
pag.234.* dicit hoc nõ poſſe qua-
drare.Quod & ipſe verius opi-
69 nor,licet † ſæpius,vt ſemper in
§. *Cato*, *& in l. ſtipulationes non
diuiduntur ff. de verb.obl. & alibi*,
diſtinctio diuidui, & indiuidui
referatur ad factum.

Secundum nec ipſum obſtat,
nec.n. iure clamat Bolognetus,
licet vt ſibi videtur tam acutè,
vt tandem meo iudicio fauces
ipſas vulneret. Quod.n. dicit
Bolognetus de iniquitate,& q-
dem maxima, vt qui offenditur
in toto, in parte tantùm reſtau-
retur; Scire debuit Bolognet⁹,
70 quòd is,qui offenditur†duplex
habet remediũ, vt agat ſcilicet
vel ad intereſſe, vel ad pęnam;
ſi enim ad intereſſe, integrum
71 illud conſequetur † quanti ſci-
licet

Digitized by Google

licet intereſt; offenſus ideo in toto, in toto quoque reſtaurabitur *l. In ſtipulatione ff. de damn. inf. l. In depoſiti in fin. ff. depoſ.* Si verò ad pęnam, pęna diuidua
72 eſt, ſed ſibi † imputet qui pęnã elegit. Quod tandem dicit *Bolo*
73 *gnet. num.* 402. implicare † contradictionẽ quòd facta ſint indiuidua, & pęna diuidua; ſcire debuit, quòd licet factum ſit indiuiduum, contemptus tamen di-
74 uiduus † eſt ex parte pluriũ hæredum, qui non totũ ſinguli repræſentant defunctum, ſed omnes totum, ſinguli verò ſingulas repræſentant defuncti quotas pro portionibus hæredita-
75 rijs; ideo quia pęna eſt pro † cõtemptu, & dum vnus hæres tantùm contemnit, non totus contempſit defunctus, ſed quota defuncti pro portione hæreditaria, inuitis nec conſentientibus alijs quotis defuncti, alijs ſcilicet cohæredibus: prætor ꝑ
76 parte contemptus † iniquum arbitratur totam committi pęnam, cùm .n. principalis obligatio diuidua ſit non ſolum, ſed imo actu diuiſa inter hæredes, pęna commenſurari debet deli
77 cto † non illud excedere *l. reſcriptum, l. hæres qui tacitum ff. de his quibus vt indign. latè Iaſ. in l. ex facto* §. *Iulianus ff. de vulg. in puncto Pariſ. par.* 3. *nu.* 524. Et hęc non eſt, vt opinor, poſtrema ra-
78 tio, cur etiam in † prætorijs ſtipulationibus defunctus dũ pec cat in parte, integram committat pœnam, non ita hæredes. ꝗ ſi realem metiri velit offenſam ſtipulator; non autem contemptum, agat ad intereſſe, quod
79 † totùm conſequetur tamquam indiuiduum, vt iam diximus. Si verò ad has ſubtilitates non perueniat tua Minerua, dic factum indiuiduum eſſe poſſe, &
80 pęnam † diuiduam ex eo, quòd licet regulariter acceſſorium ſe
81 quatur † naturam ſui principalis, ideoque & ipſa pęna regulariter indiuidua ſit vt facto adijcitur indiuiduo, attamẽ nõ ſequitur acceſſorium naturam ſui principalis, quoties acceſſo
82 rium ipſum habet † prouiſionẽ ſpecialem à lege vt noſtro caſu, *l. centum Capuæ, & l. fin. ff. de eo quod certo loco, l. ſi cui fundum ff. de fund. inſtr. Dyn. in cap. acceſſorium, num.* 2. *de reg. Iur. in* 6.

Tertium Alciati nec ipſum obſtat, dum is voluit ſtipulationem Rem ratam haberi ad aliquid indiuiduum, & ipſam indiuiduam eſſe ſaltem ſolutione,
83 hoc eſt † præſtatione, ne contingat inconueniẽs, de quo *textus in l. In executione* §. *pro parte ff. de verb. oblig.* Etenim difficultatem optimè ſoluit *Bolognet.*
84 *hic num.* 205. quòd non † ideo deſinit eſſe diuidua, quoniã inconueniens dicti §. pro parte, non habet locum in ſtipulatio-
85 nibus † negatiuis, atque adeo in hac Rati, in qua eſt implicitũ

paſtum de non petendo, de nõ
86 agendo,de non† mouendo cõ-
trouerſiam,quorum ope poteſt
ſemper ſtipulator rem integrã
obtinere , pro quo adduco ego
*textum in l. Procurator cum pete-
ret ff. rem rat. hab.* Quod ſi nolit
excipere ſibi imputet,nec enim
87 offenditur niſi volens, neque †
inuito ſtipulatori competit be-
neficium *d. §. pro parte.* Ampli',
quòd diſpoſitio *d. §. pro parte*,
non habet locum quãdo agitur
88 de † auocando ab ipſo ſtipula-
tore , ſed tunc demum quando
agitur de ſatisfaciendo ipſi ſti-
pulatori per affirmatiuam ſtipu
lationem .

Et equidem ſi aliud dicam',
malè diceret textus ſimpliciter
Rẽ ratã haberi diuiduã eſſe quò
ad hæredes, incongruæ verò di
uiſionis quò ad promiſſorem,
ſed ita dicendum fuerat . Rem
ratam haberi ad aliquid indiui-
duum, ſemper ſtipulatio indiui
dua eſt; ad aliqd verò diuiduũ,
indiuidua eſt , ſeu incongruæ
diuiſionis , quò ad promiſſorẽ,
& diuidua ſiue actu diuiſa quò
ad promiſſoris hæredes.

Quartum tandem, quòd ſcili
89 cet ridiculum videatur † pęnã
indiuiduam committi tantùm
pro parte, cùm indiuidui nullæ
ſint partes, nullaq; diuiſio, *no-
ſtro §. Cato,& l. ſtipulationes non
diuiduntur, in princ. ff. de ver. obl.*
ridiculum certè non eſt;ridicu-
lum fortè illud ignorare iure
90 ſcilicet cautum ad† æſtimatio-
nem indiuidui veniendum, qñ
obligatio indiuidua reſcindit.
91 in parte ſiue ipſo iure,ſiue† o-
pe exceptionis *l. Cùm filius, in
princ. ff. de leg. 1. l. purè §. 1. ff. de
doli except. l. lege falcidia interue-
niente ff. ad l. Falcid.* ideo pęna
ſiue diuidua,ſiue indiuidua cõ-
mittitur effectualiter pro parte
92 tantùm contrauentionis † etiã
ſi pęna conſiſteret in certa ſpe-
cie, vel certo corpore , venitur
enim ad æſtimationem , *Petr. de
Bellapert. Roman. Aretin. Alex.
& alij*, quos non ſolùm refert ,
ſed amplius dicit eorum veram
opinionem eſſe *Pariſ. in 3. part.
num. 285. pag. 410. num. 523. pag.
491. & num. 524. addens dicto nu.
286.* quòd contrarium ſentien-
tes communiter quidẽ ſentiũt,
verum in communem labuntur
errorem.

Vera igitur aſſertio eſt,quam
ſtabiliuimus, vt ſtipulatio Rem
ratam haberi , ſiue ſimplex ſiue
pęnalis, ſiue ad diuiduum, ſiue
ad indiuiduũ,imo ipſam quoq;
adiectam pęnam indiuiduã , ea
93 omnia † vel diuidua , vel actu
diuiſa inter plures cohæredes,
94 nec committi niſi pro † parte
peccantis.

95 Ratio illa † iam eſt, de qua
*textus in l. pęnales §. Iulianus. ff. ad
l. falcid.* quam nuper hac eadẽ
in ſectione expẽdim' ex *Pariſ.
par. 2. nu. 452. pag. 240.* Quia ſci-
96 licet† prætor ſtipulationes ſuas

non introduxit, vt quis lucretur, ſed vt tutus ſit, & indemnis iuxta mentem,& prouidentiã à prætore intentam.

Vides ideo totam ferè ratio-
97 nẽ huius diuiduitatis in † prætoria hac ſtipulatione Rem Ratam haberi, quemadmodum & in alijs prætorijs ſtipulationi-
98 bus, poſitam in † æquitate.

Hinc ideo non contemnendi quidẽ nominis viri opinati ſũt,
99 vt in contractibus bonæ † fidei pœna ſemper diuidua ſit inter hæredes, & committatur tantũ ab hærede peccante, ſecuti maximi nominis ducem, & patronum *Bartolum hic nu.24.* ſcilicet
110 ob rationẽ† æquitatis, quæ tã ſoli locum vindicat in contra-
101 ctibus bonæ†fidei ac in prætorijs ſtipulationibus; & textum tandem in *l. In depoſiti ff. depoſiti.*

Quæ ſi ita ſe habeant, etiam in contractibus ſtricti iuris de iure Canonico pœna eodẽ pacto committetur, quo in contractibus bonæ fidei; ſi quidem
102 de iure † Canonico, omnes contractus cẽſentur bonæ fidei, quæ eo iure ſola attẽditur æquitas, ſola ſpectatur bona fides, *Bald. in cap. 1. in vlt. col. prope fin. de plus petit. Iaſ. in l. cum fundus, in princip. nu. 3. ff. ſi cert. pet.* Quinimo idem erit amplius in contractibus cũ Principe geſtis, qui
104 & ipſi ſunt omnes†bonæ fidei *Iaſon loco cit. num. 2. Bald. in cap. 1. §. ſi quis verò, nu. x. de pace conſtãtiæ, Boſsius in tit. Principe, num. 12. Crementis ſing. 36.*

Malè tamen tanti viri Bartolum expendunt; ſed & Bartolus ipſe labitur. Neq. enim Bartolus vult in contractibus bonæ fidei eodem pacto committi pœnam, ijsdemq. conditionibus, quibus in ſtipulationibus prætorijs; ſed quòd, vt etiam teſtatur *Bolognet. hic num. 276.* in cõ-
104 tractibus bonæ fidei, in † indiuiduis ſi quis ſolus cõtrauenìat is ſolus tenetur nõ alij cohæredes, verum qui contrauenit tenetur inſolidum, ſolus licet; in cõtractibus verò ſtricti iuris, in
105 † indiuiduis dum vnus cõtrauenit, omnes tenentur, non ille ſolus, non tamen inſolidum aut ille, aut alij, ſed pro hæreditaria quilibet portione, cum regreſſu non peccantiũ aduerſus peccantẽ *l. 2. §. ex his ff. de verb. oblig. l. In executione, in fine prin. ff. eod.* At in prætorijs, etiam in
106 indiuiduis, ſi de † commiſſa pœna agatur, is ſolus tenetur qui committit, nec tamen in ſolidum, ſed pro ſua portione, iã & diximus, & probauimus.

Bartolus tamen & ipſe labitur, nec enim quòd ad hanc, de qua agimus, diuiſionem, aut indiuiſionem, diuiduitatẽ, aut indiuiduitatem, conſtituenda eſt
107 † differentia inter contractus bonæ fidei, & ſtricti iuris *Bolognet. hic nu. 280. vbi etiam Caſtrenſis, & Aretin. & quidem per textũ*

in

Digitized by Google

in l. hæredes §. *an ea, &* §. *Idem iu-*
ris ff. fam. erciſc. iuncta l. In mino-
rum C. de in integr. reſt. minor. &
l. ſi hæres ff. de eo, quod certo loco,
per textum etiam in l. cum ex cauſ-
ſa, in l. in executione §. *inſolidum in*
l. 3. ff. de verb. obl. in l. 1. C. de luit.
pignor. quæ iura & adducit, &
clarè inducit *Bolognet. loco cit.*
ad id de quo agimus.

Nec text. in l. In depoſiti ff. de-
poſ. facit quicquam pro opinio-
108 ne Bartoli; ſiquidem textus †
ille dum ex primæua, origina-
ria, & propria depoſiti actione
agendum eſt, non inſolidũ da-
mnat, ſed pro portione hæredi-
taria; en verba textus: In depo-
ſiti actione, ſi ex facto defuncti
agatur aduerſus vnum ex pluri
bus hæredibus pro parte hære-
ditaria agere debeo. Hęc tex-
109 tus. Hic verò appellatione †
facti defuncti intelligas nõ mo-
dò dolũ defuncti, ſed amplius
nõ adhibitam cuſtodiam, & di-
ligentiam ex natura cõtractus,
hæc.n. oĩa ꝓueniũt ex cauſa hæ
reditaria. Dũ verò agimus ad-
uerſus hæredem ex proprio hę-
redis facto originato ab ipſo hę
rede non proueniente tamen ꝗ
cauſſa hæreditaria verè, & pro-
priè, tunc ſolus tenetur hæres
relinquẽs, & quidem in ſolidũ,
quia nulla habetur hoc caſu re-
110 latio ad ius † repreſentatio-
nis, ad principalem obligatio-
nem inter hæredes diuiſam, &
vno vt verbo dicam, nulla habe-
tur ratio portionis, aut cauſſæ
hæreditariæ. Ad quod ſunt ſa-
tis clara verba illa *textus in d. l.*
in depoſiti, in fin. ff. depoſ. Si verò
ex ſuo delicto inquit textus, ꝓ
parte non ago: meritò, quia æſti
111 matio † refertur ad dolũ, quẽ
inſolidum ipſe hæres admiſit.
Hęc textus. Dicere etiam poſſu
mus *text. in d. l. in depoſiti, in fin*
112 *ff. depoſ.* loqui de † æſtimatio-
ne atq. adeo de intereſſe, quod
vt vidimus ſuperius non habet
eaſdem regulas cum ſtipulatio-
ne pœnæ. Si alia velis, vide *hic*
Bolognet. nu. 278. qui non malè
loquitur hac in re.

Si tamen ſuſtineas adhuc opi
nionem Bartoli, ne tamen exiſti
mes idem iudicium prorſus de
contractibus bonæ fidei, & de
contractibus ſtricti iuris atten-
to iure canonico; adhuc enim
113 † longiùs differunt, quam Bal-
dus. & alij fuerint opinati; Vide
Iaſonem in l. Cum fundus, in princ.
nu. 3 ff. ſi cert. pet. Hoc potiſſimũ
caſu; neq. enim æquitas abhor-
114 ret † pœnam cõuentionalem,
imo amplectitur omnino, ſi fi-
des frangatur, cum nihil magis
congruat humanæ fidei, quàm
115 † pacta, & conuentiones, inter
ipſas partes factas ſeruari.
Ideoq. multis reijcit *Angelum*
conſ. 219. Arbitrator, & Fran. Are
tin. in noſtro §. *Cato, in 1. col. Iaſon*
in l. 2. §. *Item ſi in facto num. 16. &*
17. ff. de verb. oblig. Illi nanq. vo-
116 luerunt in mercatorum † cu-
ria

ria ex æquitate pęnam non ſolùm diuiduam eſſe, ſed amplius eam commiſſam non poſſe peti niſi quatenus realiter, & effectualiter interſit. Hos reijcit Iaſon locc cit. & ſolidis quidem
117 † rationibus, concludens, quod ſi caſus ſibi in facto contingeret, conſuleret contra Angelum, & Aretinum; pulcherrimèq. declarat vulgatum illud quomodo ſit intelligendum ſci
118 licèt quòd † in curijs mercatorum eſt attendenda æquitas. Vide eum.

SVMMARIVM.

1 *Stipulatio illa, Titium, hæredéq. eius ratū habiturum, ſi fuerit offenſa, quis agat ad pęnam.*

2 *Offenſus tantùm agit in ſtipulationibus, tam prætorijs, quàm non prætorijs.*
Quid nulla apposita pœna, nu.3.
Quid iterū pęna ſtipulationi adiecta, num.4.

5 *Offenſus vnus ex pluribus hæredibus ſtipulatoris, facit vt integra committatur pęna, ex Caſtrenſe.*
Ratio adducitur, nu.6.

7 *Intranſmiſſibilia ad hæredes, tranſmiſibilia tamen ex prouiſione hominis in perſona hæredum ſunt quid nouum.*

8 *Offenſus vnus ex pluribus hæredibus ſtipulatoris, non facit, vt integra committatur pęna ex Alexandro.*
Ratio affertur, nu.9.

10 *Offenſus vnus ex pluribus hęredibus ſtipulatoris in iure verè hæreditario, pro parte tantùm offenditur.*
Ideo licet de iure ſtricto tota committatur pęna, num. 11.
Per doli tamen exceptionem pro parte tantùm offenſi committitur ſtipulatio, num.12.
Etiā ſi pęna eſſet indiuidua, n.13.
Etiam ſi in certa ſpecie, num.15.
Saltem in prætoria ſtipulatione, num.14.

16 *Indiuiduum quandò deducatur in æſtimationem.*

17 *Text. in l.2 § fin. ff. de verb. oblig. declaratur.*

18 *Offenſus vnus ex pluribus hæredibus ſtipulatoris in iure non verè hæreditario, facit, vt tota committatur pęna.*
Ratio affertur, num. 26.
Ratio rationis, num.27.

19 *Text. in l. hæreditarium ff. de bon. auth. Iud. poſſidend. declaratur.*

20 *Stipulatio in tranſmiſſibilis ſi ad hęredes tranſmittatur, apud eoſdem eſt noua ſtipulatio, multiplicabilis potius, quàm diuiſibilis.*

21 *Vſus perſonalis eſt, & ſua natura intranſmiſſibilis.*
Si tamen tranſmittatur, ſinguli hæredes non integrum vſum cōſequuntur, ſed partem tantùm, num. 22.
Quod tamen contingit potius occaſione, quàm ratione, num.23.
Ideo pertinet potiùs ad factum, quàm ad ius, num.24.
Quare quò ad ius vnus ex hæredibus conſequitur vſum inſolidum,

dum, num. 25.

28 *Hæredes plures concurrunt, vbi habent cauſſam abſolutam à teſtatore.*

29 *Hæredes plures non concurrunt vbi habent à teſtatore cauſſam conditionatam.*

Ratio aſſertur, num. 30.

31 *Pęna an multiplicetur vbi vnus plures offendit.*

32 *Solutione vnius an cæteri liberentur.*

An ſit locus repetitioni, num. 33.

ARGVMENTVM.

¶ Ex pluribus ſtipulatoris hæredibus offenſus alter, an ſolus agat, & quidem ad totam pœnam, tum in cauſſa abſoluta, tum in cauſſa conditionata. Pœna, ſi vnus in plures peccet, an multiplicetur; plura item ea de re, quod aiunt, remiſſiuè.

Et ſolus aget, à quo fuerit petitum.

SECTIO XV.

IN ea ſtipulatione, Titium, hæredemq. eius ratum habiturum certum eſt eũ ſolum ex ſtipulato
1 ribus acturum ad pœnã à † quo fuerit petitum. Sed quia dicit textus per particulam demonſtratiuam, *Nam hac ſtipulatione ſolus aget, à quo fuerit petitum*, aliud videtur ſentire textus in alijs ſtipulationibus ſaltem nõ prætorijs, ideo huius ſectionis apparatum diuido in duo.

Primum erit, an in ſtipulationibus non prætorijs ſolus agat ex hęredibus ſtipulatoris à quo fuerit petitum, ſeu qui fuerit offenſus.

Secundum an offenſus ad totam agat pęnam in ſolidum aduerſus hæredem promiſſoris offendentem, an verò tantùm pro portione hæreditaria.

Ad primum.

Dico non ſolùm in ſtipulationibus prætorijs, ſed etiam in
2 non prætorijs † illum tantum agere qui offenſus eſt; hac tamẽ cum diſtinctione, quòd in ſtipu
3 lationibus eiuſmodi, aut † nulla apponitur pęna, aut apponitur; ſi nulla tunc ſiue ſit prætoria, ſiue nõ prætoria ſtipulatio, is ſolus agit qui offenſus eſt, alijs verò non offenſis nõ committitur ſtipulatio, dico ipſo iure, ita vt non offenſi, ſeu à quibus nõ fuerit petitum, prohibeantur à limine iudicij, & litis ingreſſus impediatur, vt de prætoria ſtipulatione eſt *textus in l. 2. §. incertam ff. de prætor. ſtipul. in l. pęnales §. Iulianus ff. ad l. Falcid.* de non prætoria eſt *textus in l. 2. §. item ſi in facto, verſ. Si verò pęna*
4 *nulla ff. de verb. oblig.* Si verò † pęna

na

Digitized by Google

na ſtipulationi adiecta eſt, tunc ſi prætoria ſit ſtipulatio, ſolus agit ipſo iure qui eſt offenſus, & à quo fuit petitum, cohæredes autem non offenſi reijciuntur ipſo iure, *noſtro* §. *Cato.* Quod ſi pęna adiecta ſit ſtipulationi non prætoriæ, tunc ipſo iure pęna inſolidum omnibus committitur, & ſtricto iure omnes cohęredes pęnam petere poſſunt; nō offenſi tamen doli exceptione ſubmouentur *l. Idem iuris, & l. 2. §. fin. ff. de verb. oblig. ibi:* Nam pęna ſubiecta efficit vt omnibus committatur; *& ibi:* Contra aūt ſi ſtipulator deceſſerit qui ſtipulatus erat ſibi hærediq. ſuo agere licere: & vnus ex hæredibus eius prohibeatur: intereſſe dicemus vtrū inſolidū cōmittatur ſtipulatio, an pro parte eius, q prohibitus eſt. Nam ſi pęna ſtipulationi adiecta ſit: inſolidū committetur; Sed qui non ſunt prohibiti, doli mali exceptione ſubmouebuntur. Hæc textus.

Ad ſecundum.

Variæ ſunt opiniones, de quibus *Ripa hic num. 99.* voluerunt ſiquidem *Angel. Anchar. & alij ibi relati, ſed et Albericus in l. hæredes §. in illa ff. fam. erciſc. & maximè ex profeſſo Caſtrenſ. in l. 2. §. item ſi in facto, num. 2. ff. de verb. oblig.* vt promittens non offendere Titiū, & eius hæredes ſub pœna mille, offendendo vnum

5 ex hæredibus ſtipulatoris intīn tegram incidat pœnam ſoli offenſo inſolidum perſoluēdam

6 Rationem † addunt, quòd eiuſmodi promiſſio tanquam non tranſitura ad hæredes ex ſui natura eſt perſonalis, ideoq. dum tranſit ex prouiſione hominis ad hæredes, in perſona hæredū

7 eſt † noua ſtipulatio, quilibet igitur hęres habet actionem inſolidum, vt contingit in ſtipulatione vſus.

Alexander in *d. §. item ſi in facto,* contendit committi tantum

8 pro † hæreditaria portione hæredum ſtipulatoris, quia adhuc

9 hæc † noua ſtipulatio in perſonis hæredum ſtipulatoris licet noua ſit, acquiſita tamen eſt ex facto defuncti, & illis tanquam hæredibus defuncti, atq. adeo ius eſt hæreditarium *l. hæreditarium ff. de bon. auth. iud. poſſid.* Sunt in eodem voto *Angel. in l. ſi ſeruus §. ſi plurium ff. ſi quis caution. Cuman. Imol. & alij in l. ſtipulatio iſta §. ſi quis ita ff. de ver. obl.*

Ego rem altius repetendo.

Dico primò; Vbi ſumus in iure verè hæreditario, quod ſuapte natura ex iuris diſpoſitione ad hæredes tranſeat, tunc quia hæredes ſtipulatoris non ex ꝓpria agunt perſona, ſed nec ſimpliciter quatenus ijs à defuncto proſpectum eſt, ſed quate-

10 nus † hæredes ſunt, qui offenditur, pro parte tantum offenditur, ideoque licet de rigore,

11 & de iure ſtricto † tota, & integra committatur pęna, per doli

11 tamen exceptionem cùm† non offenſi ſubmoueantur, pro parte tantùm eius qui ꝓhibitus eſt, ſeu à quo fuit petitum,& vno vt dicam verbo pro parte tantùm eius qui offenſus eſt,cōmittitur ſtipulatio *l.2.§.fin. ff.de verb.obl.*

13 Etiam ſi pœna eſſet † indiuidua;reſcinditur enim ſaltē prętoria in ſtipulatione,vel ipſo iu

14 re,vel ope † exceptionis, etiam ſi in certo cōſiſtat aut corpore,

15 aut in ſpecie † certa *Pariſ.in 3. part.num.286.pag.410.nu.513.et nu.514.pag.491.* venitq; in æſti-

16 mationem†indiuiduum,eoque præſidio diuiditur pœna licet indiuidua *Pariſ. loco cit. qui & Petr. Bellapert.allegat,et Roman. & Alex.& Aretin.& alios;& facit textus in l. purè §.1. ff.de dol. except. in l. lege Falcidia interueniente ff. ad l. Falcid. in l. Cum filius, in princ. ff.de leg. 2.*

Scias tamen vix eſſe vt *textus in l.2.§. fin.ff. de verb.oblig.* conueniat hāc communem, poſteaquam illa verba: In ſolidū, Pro parte non referuntur iugulo pſ-ſo ad portiones hæreditarias, Sed ad perſonas cohæredum referri poſſunt vt nō obſcurè ſen-

17 tit Accurſius;ita vt ille † etiam poſſit eſſe ſenſus; Vt tota committatur pœna,& quidem inſolidum ſingulis ſtricto iure, ſed qui non ſunt prohibiti, doli mali exceptione ſubmouebuntur ab eo ſcilicet promiſſoris hærede,qui offendit, qui prohibuit, qui petijt,ne ideo pœna multiplicetur;ab eo etiam ſtipulatoris hærede, qui offenſus eſt,qui ꝓhibitus,à quo petitū, ne ideo ſtipulatoris cohæredes cum offenſo concurrant in pęna commiſſa.

Dico ſecundo; Vbi ſumus in

18 iure non verè † hæreditario, ꝙ ſcilicet ſuapte natura ex iuris diſpoſitione ad hæredes nō trāſeat,ſed nec idem numero tranſire poſſit,tunc quia hæredes licet occaſione hæreditaria, non tamen hęreditario iure,ex propria agunt perſona,vnus ex hæredib' ſtipulatoris offenſus adhuc integram & ſolidam conſequetur ab offendente pœnā, nō autem pro portione hæreditaria. Ad quod tamen *vide Natta. conſ.79.num. 10. cum Bart. ibi allegat. Et Clar. in §. fin.q.84.nu.7.*

Nec obſtat textus,quo aduerſarius *Alex.nititur eſt vero tex. in l.Hęreditarium ff.de bon.auth.Iud.*

19 *poſſid.* nanq. ibi† ſtipulatio collata poſt mortem promiſſoris, ideo facit hęreditarium eſſe debitum, quia eſt de re ſuapte natura ad hęredes eadem numero tranſmiſſibili nos verò in ſtipulatione rei merè perſonalis,quę ſui natura non tranſit ad hæredes, ſed ſi caueatur à defuncto, vt ad hęredes tranſeat,noua incipit eſſe creatura apud hære-

20 des,multiplicabilis † ideo potius, quàm diuiſibilis.

Quòd ſi dixeris,quid de Vſu,

qui

qui & ipſe, & perſonalis eſt; &
21 † intranſmiſſibilis ſuapte natura ad hæredes *Inſt. de vſu,& habit. in princ.* attamen *hæres ſtipulatus* vnus ex hæredibus ſtipulatoris illius qui ſtipulatus fuerit vſum ꝑ ſe,& hæredibus ſuis, non integrum conſequitur vsũ,
22 ſed pro † parte tantùm *l. fundi vſu legato,& l. diuus Hadrianus ff. de vſu,& habitat.*

Dico illud contingere potius
23 † occaſione, quàm ratione *l. labeo ff. de riuis, gloſſ. in l. vſus pars in verbo Pro parte ff. de vſu, et habit.* ideoq. potiùs pertinet ad
24 factum† quàm ad ius *l. ſi vt certo §. ſi duobus vehiculum, vbi gloſ. in verb. vehiculi ff. commodat.* Habet ideo,& ille hæres ſtipulatoris vſum inſolidum quod perti-
25 net ad † ius,& ſi ſolus eſſet nec haberet cohæredes,& ſolus totum vſum conſequeretur etiam quò ad factum *Bart. hic num. 19.* Noſtro autem caſu, licet hæres offenſus habeat cohæredes, ip-
26 ſe tamen ſolus, & † inſolidum pœnam cõſequitur, quia ſolus, & totus fuit offenſus, ideoque
27 hoc caſu † ſolus hæres.

Plures .n. hæredes ideo aliàs concurrunt, quia habent cauſsã
28 † abſolutam à teſtatore; in ſtipulatione verò de qua agimus habent cohæredes cauſſam non abſolutam, ſed conditionatam,
29 ſi fuerint † prohibiti; qui ergo ſolus prohibetur, ſolus offenditur,& ipſe ſolus, & inſolidũ pœnam à peccãte conſequitur, qa
30 hoc caſu ipſe † ſolus hæres eſt nullos habens cohæredes.

31 Nunquid autem pœna † multiplicetur, ſi vnus plures offendat; nunquid vnicæ pœnæ ſit locus ſi plures vnum offendant; quid ſi per modum vnius; quid ſi per modum plurium; quid ſi eodem tempore; quid ſi temporibus diuerſis; an pro virili, an pro portione, an inſolidum; an ſemel, an pluries; an vnius ſolu-
32 tione † cæteri liberentur; an ſi vnius ſolutione cæteri liberen-
33 tur † ſit locus repetitioni ab eo qui alterius ſolutione fuit liberatus, non eſt huius loci; Vide *tex. in cap. fin. de Iniur. & dãn. dat. in l. Item Mela §. ſed ſi plures ff. ad l. Aquil. in l. vulgaris §. ſi duo ff. de furt. in l. ſi plures, in princ. ff. arb. furt. caſ. in l. ſi plures ſerui ff. de Iniur. gloſſ. in l. ex maleficijs §. pen. in verbo agendum ff. de act. & obl. Bart. in l. ſemper §. ſi in ſepulchro, per totum vbi etiam latè additur ff. quod vi aut clam, eundem Bart. in l. 1. §. ſi plures ff. de eo per quem factum erit, eundem Bart. in l. prætor ait, §. ſi ad plures ff. de ſepulch. violat. eundem Bart. adhuc in l. ſi in rixa, num. 7. ff. ad l. Cornel. de ſicar. Clar. lib. 5. §. fin. quæſt. 84. n. 7. Natt. conſ. 79. Viſa num. 10. vol. 1. quem ſolum allegat Clarus. Quibus adde Corn. conſ. 151. à nu. 5. vol. 1.*

SVMMARIVM.

1 *Marcellus I.C. an Paulo anteceſſerit, an potiùs ſucceſſerit.*
2 *Marcellus I.C. quo tẽpore vixerit.*
3 *Labeo I.C. Octauium Auguſtum vidit imperantem.*
4 *Paulus I.C. an fuerit ante Labeonem.*
5 *Labeones duo, & qui.*
6 *Antiſtius Labeo Paulum præceſſit.*
7 *Domitius Labeo Paulo ſucceſſit.*
8 *Domitius Labeo Hadriani temporibus floruit ex alijs.*
Quod non placet Authori, nu. 10.
9 *Hadriani imperium.*
11 *Vlpius Marcellus quo tempore Romam exornauerit.*
12 *Iulius Paulus I.C. Patauinus, quo tempore floruerit.*
13 *Iulianus I. C. Mediolanenſis Hadriani Adſeſſor.*
14 *Alfenus I. C. Cremonenſis Romani Imperij Conſul.*
15 *Iacobi Maynoldi Præſidis, & Regij Conſiliarij Amplitudo.*
16 *Alfenus I. C. ab omnibus Varus nuncupatur.*
Sed tamen ab alijs P. Alfenus Varus, num. 17.
Ab alijs P. Alfinius Varus, n. 18
Ab alijs verò P. Afinius Varus, num. 19.

ARGVMENTVM.

¶ Marcellus I. C. an Paulo anteceſſerit, an potius eidẽ ſucceſſerit: difficultas tota, ex bino Labeone, Antiſtio ſcilicet Labeone, & Domitio Labeone, remouetur.

Idque, & Marcello videtur.

SECTIO XVI.

Qvi in ſtabiliendo noſtro Catone adeo elaborauerũt, immo verò tam variè agentes, Catones confuderunt; quid quæſo agerent modò, ſi Paulum reſpondentem in noſtro textu, Marcellumq. amplius à Paulo laudatum obſeruaſſent?

Ea eſt non minimi ponderis difficultas. Paulus enim noſtri reſponſi prudens, & author, dũ ſuper illa ſtipulatione, *Titium, hæredemq. eius ratum habiturum,* nonnulla reſpondet, ait, *Idque, & Marcello videtur.*

1 At verò Marcellus Paulo † non anteceſſit, ſed ſucceſſit. Marcellus enim qui & Vlpius Marcel-
2 lus ab Antonino Pio ad† ſeuerũ vixit anno CLX. Paulus verò Labeonem allegat, eiuſque meminit *in l. quamuis ff. de in ius vo-*
3 *cando*; qui certè Labeo † Octauium Auguſtum vidit imperantem, quo tempore Redemptor Mundi D.N.I.C. natus eſt. Pau-
4 lus igitur † ante Labeonem, Labeo plus, quàm per integrũ ſæculum ante Marcellum. Aut ergo falsò, aut ſuſpectè nimis, Paulus

lus laudat Marcellum; Marcellus longè poſterior, veriùs, & Laudabiliùs, Paulū teſtaretur.

Negotium ferè nullum, ſi credimus *Io.O. apud me correcto*, qui
5 inter Nomina Iuriſprudētum † duos recenſet Labeones; Antiſtium ſcilicet Labeonem, qui lō-
6 go† interuallo Paulum præceſſit; hunc igitur Labeonem priorem laudat, citat, & quod aiunt, allegat Paulus multa poſt tempora ab eodem Labeone. Alter verò Labeo, eſt Domitius Labeo poſterior, qui Paulo de iure reſpondēti anno CCXXXII.
7 poſt temporum interualla† ſucceſſit, quod ſatis probat *textus in l. pen. ff. de exception.* dum Labeo Paulum refert, ibi: Paulus ait, ſi quis ſtatuam &c.

Quo loco caueat, quiſquis hunc auhorem legit conſtituentem Domitium Labeonem po-
8 ſteriorē Hadriani temporibus† floruiſſe; Eadem enim ferè ſupereſſet adhuc difficultas cum
9 † Hadrianus imperauerit ab anno CXIX. Ideoque Paulus ad-
10 huc† poſt Domitium Labeonē, idem Paulus poſt Antiſtium Labeonem intercedentibus ſæculis. Marcellus ſemper poſt Paulum.
11 Vlpius Marcellus † Romam, patriam ſuam exornauit anno
12 CLX. Iulius Paulus † Patauium anno CCXXXII. cùm iā
13 Saluius Iulianus ſeuerus † Mediolanēſis Hadriani in Iudicijs Adſeſſor, Mediolano gloriam, decus, & ornamentum addidiſſet anno CXXXIV. & Alfenus
14 Varus † Cremonenſis Imperij Romani Conſul, Cremonę anno III. quam tandem poſt alios
15 lōgè cumulauit Iacobus† Maynoldus Patricius Cremonenſis Ampliſſimi Senatus Mediolanēſis Præſes, & Regius Cōſiliarius, pius, iuſtus, prudēs, omni bonarum artium, & bonorum omniū genere cumulatiſsimus, vel teſte *Io. Franciſco Faraſiſſarenſi, de Rebus Sardois, lib. 1. ſub Idus Iulias anni M. D. LXXIX.*

Scias verò, ne exiſtimes nos puros Iuriſconſultos, Hiſtoriographos in Varo conſule, hoc eſt in cognomine, & etiam in tēpore conſentire omnes, differre tamen in Alfeno, hoc eſt in nomine. Etenim *Io. Ol. de Nominibus atque temporibus Prudentum,*
16 *tum, hunc nuncupat Alfenum* † *Varum. Sed & Henricus Glareanus in temporū ſupputatione apud*
17 *me poſt Decades T. Liuij*, hunc† ſcribit P. Alfenum Varum. At verò *Antonius Contius in Faſtis con-*
18 *ſularibus* P. Alfinium † Varum
19 appellat. *Panuinius* † *verò in Chronologia, P. Afinium P. filiū, Varum, nominatim compellat.*

Sed iam ad alia; Vix licet apud me ſtatuam, hæc vnquam aut pigenda, aut pudenda, aut pœnitenda.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Poena adiecta facto diuiduo quatenus committatur.*

2 *Rati ſtipulatio in principali promiſſore reſpectu intereſſe eſt diuidua.*

Sed reſpectu pœnę eſt indiuidua, num. 3.

In hæredibus tamen eſt diuidua, & quò ad intereſſe, & quò ad pœnam, num. 4.

5 *Iudicatum ſolui, ea ſtipulatio continet incertam quantitatem.*

6 *Stipulatio Rem ratam dominum habiturum continet quantitatē incertam.*

7 *Damni infecti ſtipulatio, & ipſa cōtinet incertam quantitatem.*

8 *Ratam rē haberi, ea ſtipulatio quomodo, & quatenus diuidua, vel indiuidua.*

9 *Text. in l. ſi procurator 18. ff. rem ratam haberi, declaratur.*

10 *Procurator ex Iaſone punitur in quota, non in tota, ſed dominus in tota.*

Reijcitur differentia ab Authore, num. 11.

Ratio adducitur, num. 12.

13 *Text. in l. ſi procurator 18. ff. rem ratam haberi, nullam continet pęnam.*

14 *Intereſſe diuiduū eſt, et quomodo.*

15 *Cato noſter, ſeu Paulus, in vltimis verbis declaratur aduerſus communem, ex nonnullis.*

Sed & num. 16.

Amplius, num 19.

Quæ omnes declarationes reijciuntur ab Authore, num. 20.

Senſusq. verus adducitur, nu. 21.

Ratio adducitur, num. 22.

17 *Oeſtrum quid apud Græcos.*

18 *Aſilus quid apud Latinos.*

ARGVMENTVM.

¶ Cato, Paulusve noſter, quid re vera ſibi velit in poſtremis textus noſtri verbis: Communis ſententia aduerſus quoſpiam latè ſuſtinetur.

Quamuis ipſe dominus pro parte ratū habere non poteſt.

SECTIO. XVII.

Senſus horum verborū huiuſue ſectionis, præſens, clarusq; eſt ſatis certè; ſcilicet: Pęna adiecta facto diuiduo, pro parte contrafacientis tantummodò committitur, ſed aduer-
1 ſus ipſum promiſſorem † inſolidum. Hoc voluit *Bart. hic in ſummario, hoc Iaſ. num.* 37. qui communiter id receptū teſtatur, vt
2 ſtipulatio Rati in † principali promiſſore reſpectu intereſſe ſit quidem diuidua, reſpectu ta-
3 men † pœnę ſit indiuidua; licet
4 in eius hæredib' ſit indiſtinctè † diuidua, & quòad pœnam, & quòad intereſſe. Pluribus communirem, niſi huius communis ſententiæ aduerſarius Pariſ. & ipſe teſtaretur hanc communē, hanc

hanc iuxta omnes hunc tandē
noſtri paragraphi in fine ſenſū
omnium ad ſua vſq. tempora.

Ad quem ſenſum eſt ēt *textus*
in l.2. in prin. ff. de prætor. ſtipul.
ibi: Incertam quantitatem con-
5 tinet † ſtipulatio Iudicatum ſol-
6 ui, & Rem ratam dominū ha-
biturum, & Dāni infecti, & his
7 † ſimiles: in quibus reſpondetur
ſcindi eas in perſonas hæredū.
Quamuis (allegando pro ratio-
ne dubitandi, vt Azo ibi) poſſit
dici ex perſona hæredum pro-
miſſoris nō poſſe deſcendentē
à defuncto ſtipulationē, diuer-
ſam conditionē cuiuſq. facere.
Hæc text. Ita ut quicunq. videat
tandem Rem ratam haberi, pœ-
nes dominū indiuiduam eſſe,
8 licet ea † ſtipulatio in perſonis
hæredum non ſit indiuidua, ſed
potius ſcindatur qui, & ipſe, ex
communi, de pœnę etiam com-
miſſione expenditur.

Neq. verò negocium huic rei
facit *text. in l. ſi procurator* 18. *ff.*
rem ratam haberi. Omitto modò
quæ, & recenſet, & reſpondet
Iaſ. hic num. 37. Si non commu-
niter approbatus, ac certè fre-
9 quenter † non reprobatus quē
& ſecutus fuit *Pariſ. Iaſone ſup-*
preſſo in 3. par. nu. 520. *pag.* 490.
vt aliud ſit in procuratore qui
ex peccato domini repreſētati
10 non debet puniri in † tota, ſed
in quota, mitius enim cum eo
agendum videtur, qui pro alie-
no punitur peccato; quanquam
11 ego nunquā eiuſmodi † diffe-
rentiam potui approbare inter
dominum, & procuratorū, cùm
pro ratione ſubiectæ materiæ
cū ſua iuris ordinarij interpre-
12 tatione dum † procurator ca-
uet Titium ratum habiturum,
caueat eo modo, quo debet ra-
tum haberi, ſed titius dominus
ratum pro parte habere nō po-
teſt. Ego ideo: quis non videt
13 ibi † nullam fuiſſe appoſitam
pœnam, ſed tātùm de eo, quòd,
& quatenus interſit agi? quod
14 ſemper † diuiduū eſt ea tenus
ſcilicet, quatenus intereſt, *text.*
in d. l. ſi procurator, vbi ētiam Gloſ-
ſa in ver ſtipulatio, ibi: vel hìc nō
fuit pœna promiſſa, ibi ſic; ſed
& eſt *in l. In ſtipulatione ff. rē rat.*
hab.

15 Pariſ. tamen † pluribus in lo-
cis oppoſitum nō modò ſentit,
ſed manifeſtè profitetur, glorio
ſq. prædicat. etenim *in 2. part.*
nu. 564. *pag.* 286. habet hæc ipſiſ-
ſima verba: Quantum ad §. Ca-
to, in fine, omnes aduſq. intel-
ligunt ſenſum eſſe, quòd pro-
miſſor facti diuidui ſub pœna,
quamuis partem debiti princi-
palis etiam maiorem cum effe-
ctu impleuerit, tamen incidit in
totam pœnam cum effectu, qui
eſt primus horum falſorum in-
tellectuū; nūquam enim textus
hoc cogitauit, ſed tantùm in il-
lis verbis videlicet, quamuis
ipſe dominus pro parte ratum
habere non poteſt obiter iudi-
care

Digitized by Google

ſare voluit in his diuiduis ſolutionem particularem non eſſe admittendam à principali debitore, quamuis ſtipulator teneatur eam admittere ab eius hęredibus pro eorum partibus. Hoc tantùm vult incidens illa clauſula vltima d § Cato,& nõ aliud. Hæc Pariſ.

16 Idem *ibid.nu.565.* idem† contenerit, ibi: Non eſt ergo verũ, quod omnes putant, dominum cadere in totam pœnam petendo mediam, vel etiam quamlibet partem, ac ſi totũ peteret; hoc textus non dicit, nec vnq̃ cogitauit,nec vllus alius textus in iure, vt valdè mirandum ſit quonam œſtro perciti doctores adeò tranſuersũ acti ſint, vt verba vltima dicti §. Cato, ibi dominus pro parte ratum habere non poteſt, diſtorſerint, ideſt, ſi contrafaciat in parte,cadit in totam pęnam.Hæc adhuc ile.

17 Obiter † ęſtrum vocant Græ-
18 ci,quẽ latini † Aſilum,muſcę genus armẽtis maximè infeſtũ, ꝙ greges,vel diffugiant,vel ad inſaniam propè adigantur;qualis homini eſt inſomnis, & inurbanus culex. Sed ad nos.

Rurſus *idem Par.ſ. par.3.num.*
19 *520. pag.* 490. habet hæc † verba: Omnes turpiter errarunt ſuper dicto verſiculo, Quamuis, ſubaudientes de ſuo capite ad textum,quin dominus cadat in totam pęnam, quæ ſubauditio falſa eſt, commentitia, & addititia. Hæc tãdem ille,qui iactat hanc nouam, & verã doctrinã, omnia ideo ſufficientet, & nouẽ explicata,luci ſuæ,vſibus hominum, & praxi iudiciali, tam in conſulendo,quàm in iudicãdo,reſtituta.

20 Hac tamen † licet ſuſpenſa hedera mihi vinũ eiuſmodi nõ venditabit ille. Quinimo communis opinio, quam ille refellit, veriſſima eſt; vt ſcilicet in finalibus verbis noſtri §. Cato,
21 ille ſit ſenſus † quòd promiſſor facti diuidui ſub pęna,quamuis partem principalis debiti perſoluat,in totam tamen,& ſolidã incidit pœnam,& quidem cum effectu. Tota enim Catonis in-
22 tentio, omneq. illius † propoſitum eſt circa commiſſionem pęnæ penes actũ, vel circa poſſibile præſtationis principalis, non autem verſatur ille circa ꝑſtationem principalem primariò,ita vt quod inquirit de præſtatione principali diuidua,vel indiuidua, diuiſa vel indiuiſa, ſeparabili vel vnita, id totũ nõ propter ſe, ſed propter aliud inueſtiget, hoc eſt propter pęnam committendã vel pro parte, vel inſolidum. & equidem, meo iudicio, qui aliter ſentiat, abſurdè nimis ſentiat,conetur-que aduerſus Catonem ipſum, Paulúve nõ modò aduerſus hucusq. ab omnibus receptũ ſenſum, & intellectum.

SVM-

SVMMARIVM.

1 INdiuidua, & Diuidua, de quibus in noſtro §. Cato, non conſiderantur propter ſe, ſed propter pęnæ commiſſionem.

2 In l. ſtipulationes non diuiduntur ff. de verb. oblig. non ponuntur ratione pęnæ, ſed propter ſe, n. 2.

3 Indiuidua facta, de quibus in l. ſtipulationes non diuiduntur ff. de verb. oblig. ſunt quatuor.

4 Fundum dari, Fundum tradi, Fundum reſtitui, tres ſunt termini apud Bartolum.

5 Fundum dari, & Fundum tradi, in caſu l. ſi ſtipulatus ſis ff. de vſur. ex implicitè differunt.

6 Fundum dari comprehendit ſtipulationem illam, Fundi vacuam poſſeſſionem tradi.

Quæ ambæ expreſſæ, et geminatæ, concipiunt, & continent etiam fructus, num. 9.

Quos neutra ſtipulatio per ſe contineret, num. 8.

7 Text. in l. ſi ſtipulatus ſis ff. de vſu. declaratur.

10 Rem reſtitui, & Rem reddi, synonima aliquando, imò ſæpius, formula.

11 Tradi ponitur aliquando pro Reſtitui.

12 Dare, & Tradere confunduntur aliquando.

13 Fundum, vel aliam ſpeciem dari, diuiduum eſt quò ad omnia.

Ideo inter hæredes diuiditur, & partis ſolutione liberatio contingit, num. 14.

Si tamen de committenda pęna agatur, Fundum dari indiuiduũ eſt, num. 15.

16 Fundum, vel aliam ſpeciem dari, cur ſit diuiduum, ex Bartolo.

Cur item ex Authore, num. 17.

18 Species in ſtipulationem Rem dari deducta, tota, & integra eſt præciſè ſtipulatori præſtanda.

Solutio enim ibi non eſt variabilis, num. 19.

Nec promiſſor liberatur ſoluendo intereſſe, num. 20.

21 Fundum dari cur indiuiduum ſit penes commiſſionem pęnæ.

22 Pęna non poteſt exigi tota, ſimulq. tota ſpecies deducta in ſtipulationem.

Sed fit computatio, num. 23.

24 Fundum dari eſt indiuiduum in pęnæ commiſſione, et vera redditur ratio.

25 Fundum dari ſecundùm ſe interdũ indiuiduum eſt.

Quod tamen eſt ex vi accidentiũ, & circumſtantiarum, nu. 26.

27 Fundum dari vbi indiuiduum eſt ſecundum ſe, idem eſt quod Fundũ tradi.

Nominaliter ſcilicet Fundum dari, realiter Fundum tradi, n. 28.

29 Fundum dari quando idem ſit quod Fundum tradi ex Bartolo.

Quando verò ex Iaſone, num. 30.

31 Fundum tradi indiuiduum eſt obligatione, & ſolutione.

Infertur, num. 32.

33 Text. in l. In executione §. Item ſi ita ff. de verb. oblig. declaratur.

Declaratur, & alio modo, nu. 34.

35 Fundum tradi cur indiuiduum ſit obli-

obligatione, & ſolutione.

36 Fundum tradi, ſeu aliam rem tradi, continet merum factum.

37 Fundi vacuam poſſeſſionem tradi, non continet merum factum, ſed cauſſam bonorum.

38 Factum merum, et factum nudum, idem important.

39 Fundi vacuam poſſeſſionem tradi, non eſt Fundum tradi, ſed Fundum dari.

40 Factum nemo præciſè cogitur præſtare ex natura obligationis intrinſeca.

41 Fundum tradi ſi eſſet diuiduum, poſſet ſequi ſolutio in diuerſis partibus totorum.

Eſt & alia ratio, num.42.

43 Fundus ijs volentibus, quorum intereſt, poteſt diuidi, & in plures fundos multiplicari ſecus re nõ integra, nec ijs volentibus, n.44.

45 Locus inuito creditori pro fundo nec ſolui, nec præſtari poteſt.

46 Text. in l.1.ff. de act. empt. declaratur.

47 Fũdum tradi præciſam habet obligationem ad factum.

48 Fundum tradi in venditione non continet merum factum.

Ratio affertur, num. 49.

50 Text. in l. Datio poſſeſſionis, in princ.ff. de act. empt. ſuſtinetur cum communi lectione aduerſus pleroſq.

51 Fundum dari, & Fundum tradi, in materia venditionis, idem ſunt.

52 Fundum tradi, de quo in l. ſtipulationes non diuiduntur ff. de uerb. oblig. refertur ad Fundum venditum, ex alijs.

Quod latè reijcitur, num.55.

53 Venditio habet naturam indiuiſã.

54 Euictionis promiſſio indiuidua eſt, & quomodo.

56 Fundum tradi in materia venditionis quia idem eſt quod Fundum dari, eſt diuiduum.

Ratio affertur, num.57.

58 Text. in l. ſi cum vno ff. ſi ex noxal. cauſſ. declaratur.

59 Euictio poſt litem conteſtatam habet materiam indiuiduam.

60 Euictio ante litem conteſtatã, quomodo contineat materiam diuiduam.

61 Defenſio aliud eſt, aliud res defenſa cum ſua cauſſa.

62 Defenſio eſt indiuiſibilis.

Proprietas tamen, & ſua cauſſa diuiſibilis erit, num.63.

64 Text. in l. Cum ex cauſſa ff. de verb. obl. declaratur.

65 Venditio in ſolidum defendenda eſt, cuius natura indiuiſa eſt; horum verborum quis ſit ſenſus.

Alius datur ſenſus, num.67.

66 Indiuiſio non refertur ad venditionem, ſed ad illius defenſionem.

68 Fundum tradi cur in uenditione ſit diuiduum.

Cur item illius defenſio indiuidua, num. 69.

70 Venditionem eſſe indiuiſam aliud eſt, aliud Fundum tradi eſſe indiuiduum, vel diuiduum.

71 Venditio cur indiuiſa ſit.

72 Fundum tradi ſecundum ſe diuiduum eſt ex alijs.

Qui tamẽ manifeſtè terminos cõfun-

Digitized by Google

fundunt, num.73.

74 Faciendum in caſu l. ſtipulationes non diuiduntur ff. de verb. obl. quid ſibi velit, ex nonnullis.

75 Fundum tradi in caſu l. ſtipulationes non diuiduntur ff. de ver. obl. quatenus à quibuſdam expendatur.

76 Fundum tradi in allegato caſu, eſt ex aliquibus pro ędificãda turri.
Infertur ideo quare ſit indiuiduũ, num.77.

78 Textus in l. ſtipulationes non diuiduntur ff. de verb. oblig. aliter declaratur, præter alios.

79 Exempla in caſu l. ſtipulationes nõ diuiduntur ff. de verb. obl. non declarant, ſed reſtringunt.
Præter regulas iuris, num.80.

81 Exempla textus in l. ſtipulationes non diuiduntur ff. de verb. oblig. reſtringunt factum.

82 Orationis vnicæ, vnico ſcilicet verbo comprehenſæ, facultas, et uis.

83 Turrim ædificari, partes non admittit.

84 Fundum reſtitui eſt indiuiduum, ex aliquorum ſententia, quemadmodum, & Fundum tradi.
Ratio adducitur, num.85.
Reijcitur quatenus, num.90.

86 Stipulatio Rem tradi, quomodo verificetur.

87 Rem reſtitui quid ſupponat.
Exemplificatur in depoſito, et cõmodato, num.88.

89 Reſtitutio, multò magis merum factum continet, quàm traditio.

91 Reſtituo, ex vi ſtipulationis quid importet.

92 Reſtituo, quaſi rem tuam tibi ſtatuo, & argumentatio eſt ab etymologia, et ab Alluſione, ex Authore.

93 Reſtitutio ex vi vocabuli, quoddã ius prætendit perſeuerans apud reſtitutarium.

94 Fundum reſtitui vix cõmune quicquam habet cum ſtipulatione Fundum tradi.
Sed potius cum ſtipulatione Fundum dari, num.95.

96 Rem reſtitui, eſt ſtipulatio diuidua.

97 Fundum tradi, & Fundum reſtitui, non ſunt eadem, aduerſum nonnullos.
Niſi totus fundus reſtitui poſſit, num.98.
Vel ſecuta ſit plurium fides, n.99
Vel etiam adſit æquipollentia legalis, n.100.
Vel legitima verborum ſignificatio, num.101.
Vel ſubiectum thema, num.102.

103 Rem reſtitui, medium tenet inter obligationem Rem dari, & Rem tradi.
Infertur primò quò ad obligationem, num.104.
Infertur ſecundò quò ad ſolutionem, num.105.

ARGVMENTVM.

¶ Fundum tradi, Fundũ dari, Fundum reſtitui, an diuidua ſint, an indiuidua. Propoſitio illa: Vẽditio habet naturam indiuiſam: cuius ſit ſenſus.

Fundum tradi.

SECTIO XVIII.

CAſtrenſis hic ex profeſſo alia examinat indiuidua, quæ omnino pertinent ad *l. ſtipulationes non diuiduntur ff. de verb. oblig.* quod certè ſi ex rigore ſit agendum, non ſatis benè facit cum recentioribus quibuſdam. Nec enim Paulus I. C. cum Catone in noſtro textu, indiuidua illa, diuiduave ponit propter ſe, ſed ꝑ-
1 pter † pœnæ commiſſionē; qua in re Pariſ. contrarium ſentientem ſatis reiecimus in ſuperiori ſectione, quamuis dominus &c. Vlpianus verò in *d. l. ſtipulationes non diuiduntur*, indiuidua po-
2 nit non ratione pœnæ, ſed † ꝑpter ſe.

Quicquid ſit; Quia certè nō contemnenda eſt affinitas inter hæc duo iura penes theſim, & hypotheſim, hypotheſim pręterea ipſam ad alias ſeruitutes, aliaue facta ampliatam, & protenſam: & ego poſt quæſtiones noſtri textus, examino facta, eorumq. ſtipulationes, de quibus in *d. l. ſtipulationes non diuiduntur ff. de verb. oblig.* Ea verò
3 facta, exue ſtipulationes ſunt † quatuor;

Fundum tradi,	1.
Foſſam fodi,	2.
Inſulam fabricari,	3.
Operas,	4.

Sit ergo præſentis ſectionis inueſtigatio, an Fundum tradi diuiduum ſit, an indiuiduum.

Bartol. *in l. ſtipulationes non diuiduntur, num. 9. ff. de verb. obl.*
4 conſtituit tres † terminos, quorum primus eſt, Fundū vel aliā ſpeciem dari; ſecundus, fundū tradi; tertius, Fundum, ſeu rem reſtitui. Sequuntur alij. Addo ego; de ſtipulatione Fundum dari, Fundum tradi, eſt *textus in l. ſi ſtipulatus ſis, vbi in gloſſ. alia adduntur iura ff. de vſur.* Vbi ſcias
5 tamen vix † implicitè differre ibi Fundum dari, & Fundū tradi; neq. .n. ſimpliciter, dicitur ibi Fundum tradi, ſed Fundi vacuam poſſeſſionem tradi; quo
6 caſu † ſtipulatio illa Fundum dari comprehendit ſtipulationem illam Fundi vacuā poſſeſſionē tradi *l. 3. incipit, Datio poſſeſſionis, §. ſi emptor vacuam ff. de act.*
7 *empt.* non tamen otioſa † eſt expreſſio, & ſeu geminatio illa q̄a
8 cùm neutra ſtipulatio per † ſe faceret fruct⁹ ſtipulatoris, ſiue Fundum dari, ſiue Fundi vacuā poſſeſſionē tradi, geminatæ ſti-
9 pulationes † concipiunt etiam fructus ad ſtipulatoris commodum, & promiſſoris pręiudiciū, *gloſſ. 1. ibid. & Bart. gloſſ. iterum in l. In conuentionalibus §. ſi quis vacuam, in verb. nudum ff. de uer. obl.* Aperitur nunc latiſsimus campus latiori diſputationi; Sed q̄ſo ad alia, nec. .n. hîc ſuus eſt locus. De ſtipulatione ſeu alia obli-

obligatione Rē reſtitui eſt *text.*
in l. Sed mihi videtur §. Hæres eius
ff. commodat. Cui adde textum in l.
10 *Potes agere ff. depoſ.* vbi † ſyno-
nima eſt formula, Rem reddi.
Amplius de illa ſtipulatione Fū
dum dari, eſt *text. in l. In execu-*
tione §. Item ſi ita ff. de verb. oblig.
& de ſimplici ſtipulatione Fun
dum ſeu rem tradi eſt *text. in l. ſi*
rem tradi ff. de verb. oblig. Sed &
11 interdum Tradi ponitur † pro
Reſtitui, vt eſt *text. in l. ſi ſtipu-*
latus ſim la 3. eſt in ordine 81. §. ſi
lanicem ff. de ſolut. iuncto textu in
l. fin. ff. depoſ. & in l. ſi duo hæredes
12 *ff. eod. depoſ.* Et alibi Dare, & †
Tradere confunduntur, & vnū
pro alio expenditur *l. In execu-*
tione §. Item ſi ita ff. de verb. oblig.
Sed nobis de vi harū formula-
rum agendum eſt modò verbis
propriè acceptis.

Primus igitur terminus eſt,
Fundum vel aliam ſpeciem da-
ri; quo caſu *Bart. in l. ſtipulatio-*
nes non diuiduntur, nu. 9. ff. de uerb.
oblig. dixit obligationē eſſe di-
13 uiduam, quò † ad omnia; quod
tum verè probat, tum optimam
rationem reddit. Probat, quia
14 & inter hæredes † diuiditur
eiuſmodi obligatio, & dū pars
ſoluitur liberatio contingit, *l. ſi*
ſtipulatus §. 1. ff. de ſolut. & l. 2. §.
ſi tamen hominem ff. de verb. oblig.

Hìc vides modò, quod paul-
lo ſuperius tangebā, quòd *text.*
in l. ſtipulationes non diuiduntur,
nō expendit diuidua, vel indi-
uidua penes commiſsionem pę-
næ, ſed ſecundùm ſe; Cæterum
ſi de committēda pœna agere-
tur, dicas intrepidè Fundū dari
15 eſſe † indiuiduum, vt eſt *textus*
in l. In executione §. Item ſi ita ff.
de verb. oblig. verba textus: Si ita
ſtipulatio facta ſit; Si fundus
Titianus datus non erit cētum
dari? niſi totus detur, pęna com
mittitur centum: nec prodeſt
partes fundi tradere ceſſante
vno. Hæc textus.

Affert rationē ſui dicti *Bart.*
loco cit. quia licet qs ſoluat ſpe-
16 ciei partem, alia† nihilominus
pars præcisè ſoluēda eſt, & ne-
que re perempta (ex tñ natura
intrinſeca obligationis) ſucce-
dit obligatio ad intereſſe *l. ſi ſer*
uum §. fin. ff. de verb. oblig. Addo
17 † ego: Ideoq. non accidit ab-
ſurdū, de quo in *text. l. In execu-*
tione §. pro parte ff. de verb. oblig.
qđ eſt, ſi in diuerſis ſpeciebus
partes ſoluentur. Neque. n. hoc
caſu contingere pōt hoc abſur-
dū, cùm integra, totaq. ſpecies
18 in † ſtipulationē Rem dari de-
ducta, ſit præcisè ſtipulatori p-
19 ſtanda, nec† ſolutio ſit variabi-
lis ex natura rei, nec n. promiſ-
20 ſor † liberaretur ſoluendo in-
tereſſe *l. ſtipulationum quædam §.*
hæc ſtipulatio, vbi Iaſ. num. 1. & 2.
ff. de verb. oblig. qui dicit textum
illum quotidie, ſeu tota die ad
hoc allegari. Qua ratione ſatis
clareſcit, cur penes commiſſio-
21 nē pęnæ dixerim ego † indiui-

duam

duā eſſe ſtipulationē fundū dari *d. l. In executione §. Item ſi ita ff. de verb. oblig.* quia ſcilicet cùm
22 regulariter nō poſſit pœna † exigi tota ſimul, ſimulq́; tota, & integra ſpecies deducta in ſtipu-
23 lationē ſub pœna, ſed fiat † cōputatio, *l. apud Celſum §. Labeo ff. de except. dol. l. reſcriptum § ſi pacto ff. de pact. gloſſ. in d. l. In executione §. pen. in verb. prodeſt ff. de verb. oblig. textus vbi Caſtrenſ. in prin. in l. prædia ff. de action. empt. gloſſ. in d. l. apud Celſum §. labeo in verb. exigere ff. de dol. except. gloſſ. in l. qui fidem, in verbo cogetur ff.*
24 *de tranſact.* eſſet ex vi regulæ † caſus, quo ſolutio fieret ex diuerſis partibus multiplicis totius, ſcilicet eſſet pars ſolutionis in ſpecie, pars verò in pęnali quātitate.

Scio ego, ꝙ Fūdū dari, inter-
25 dū † indiuiduū eſt; ſed illud, dico ego, eſt ex vi accidentium, &
26 † circūſtātiarū, eo caſu, quo qui promittit, vel ſtipulatur Fundū dari, non poteſt equidē promit-
27 tere Fūdū dari, ſed Fundū † tradi; quo caſu ex ſubiecta materia eiuſmodi ſtipulatio nominaliter eſt ſtipulatio Fūdū dari, rea-
28 liter aūt eſt † ſtipulatio Fundū
29 tradi. Qui aūt ſint ij caſus † vide *Bart. in l. ſtipulationes non diuiduntur ff. de verb. oblig. oppoſit.* 11. 12. 13. 14. *Iaſonem ibid. Iaſonē ite-*
30 *rum* † *alios afferentem caſus in l. ſtipulationum quædam §. hæc ſtipulatio, nu. 3. ff. de verb. oblig.*

Secūdus terminus eſt, Fundū tradi, quo loco *textus in d. l. ſtipulationes non diuiduntur, ibiq. Bart. nu. 9.* Sed & cōis ſchola, ſentiūt
31 eſſe † indiuiduū, & quidē obligatione, & ſolutione, quia nec
32 inter † hæredes, aut obligatio, aut petitio diſtribuitur, nec partis ſolutio ſuam affert liberationem.

Qd̄ ſi obijcias mihi *text. in l. In executione §. Item ſi ita ff. de verb. oblig.* vbi tradi poteſt pars fundi. Dixerim priùs, ibi agi de
33 † traditione q̄ eſt eadē cum datione, ibiq́. in formula ſtipulationis nō agi de traditione, ſed de datione; formula. n. ſtipulationis ibi ea eſt: Si fundus Titianus datus non erit, centū dari? Paulus deinde dū legem proſequitur, ſtipulationemq́. illā explicat, loco clauſulę: Fundus datus; vtitur clauſula: Partes fundi tradere; quia ſcilicet difficultas apud Paulum nō erat penes diſtinctionem formularum, Fundum dari, Fundum tradi, quod nos hìc ex profeſſo agimus. Sed tantum pęnes commiſſionē totius ſtipulationis pęnalis, vel
34 illius partis. Dixerim † poſteriùs tradi poſſe partem fundi etiam in ſtipulatione Fundum tradi, ſed non prodeſſe, vt ibi dicit textus ibi. Nec ꝓdeſt partes fundi tradere ceſſante vno; Non ſecus ac ſi hominis in ſtipulationem deducti brachium præſtes ſtipulatori, aut caput;

non

non ideo tamen ſatis fit ſtipula
tioni, ſed imo corrumpitur ſti-
pulatio, ideoq́. indiuidua eſt, *d.*
l. ſtipulationes non diuiduntur ff. de
verb. oblig.
Ratio autem huius ſecundi
termini, vt ſcilicet Fundum tra-
35 di ſit † Indiuiduum, & obliga-
tione, & ſolutione, ea eſt ex
Bart. in d. l. ſtipulationes non diui-
duntur, cuius opinio ibi additur
cōmuniter approbata, iterū ex
eodem Bart. ibid. nu. 39. quia Fun-
dum tradi, ſeu rem aliam tradi
36 continet † merum factum pro
quo eſt *textus in l. ſi rem tradi ff.*
de verb. oblig. do etiam textum l.
ſi fundum ff. eod. do amplius textū
in l. In conuentionalibus §. *fin. ff. de*
verb. oblig. à contrario ſenſu. Dici-
tur enim ibi: ſi quis vacuā poſ-
ſeſſionem tradi promiſerit: non
37 † nudum factum hæc ſtipulatio
continebit, ſed cauſam bonorū.
Hæc textus. Igitur à contrario
ſenſu, ſi quis ſimpliciter Fundū
tradi promiſerit, nudum factū
hæc ſtipulatio continebit. Et ra
tio differentię, vt omnia ſint pla
na quatenus hoc in labyrinto
fieri poteſt, ratio inquam diffe-
rentię ea eſt, quia qui ſtipulatur
vel ꝓmittit Fundum tradi, Fun
dum tradi promittit, vel ſtipula
tur, ideoq́. merum, & nudum fa
38 ctum promittit, quod idē † eſt,
merum in *l. ſi rem tradi ff. de uerb.*
oblig. nudum in *d. l. In conuentio-*
nalibus §. *ſi quis vacuam ff. de uer.*
oblig. At verò qui ſtipulatur vel
promittit vacuā poſſeſſionē tra
di, non ſtipulatur vel promittit
Fūdum tradi, ſed ſtipulatur vel
39 promittit Fundum † dari, ita
textus cum gloſſ. 1. in l. ſi ſtipulatus
ſis ff. de vſur. gloſſ. in d. l. In conuen
tionalibus, in §. *ſi quis vacuam, in*
verbo cauſſam bonorum ff. de verb.
oblig. & textus in l. Datio poſſeſ-
ſionis §. *ſi emptor vacuam ff. de act.*
empt. Cùm ergo ex natura obli-
gationis intrinſeca nemo poſ-
40 ſit † ꝑciſe cogi ad factū, ſed ſuc
cedat ex natura obligationis
obligatio ad intereſſe *d. l. ſtipu-*
lationes vbi Iaſ. num. 18. Bart. nu.
39. et l. ſi fundum pręſtari ff. de uer.
obl. certè ſi Fundum tradi eſſet
diuiduum, poſſet ſequi ſolutio
41 in † diuerſis partibus plurium
totorum, quod iam eſt exploſū
ex textu in l. In executione §. *pro*
42 *parte ff. de verb. obl.* Eſt & † alia
ratio, quā nō ineptè afferri poſ-
ſe opinor, quòd licet dn̄o fundi
volēte (ſi id ſua tm̄ interſit, nec
alicuius alterius votum deſide-
43 retur) fundus vnus poſſit in †
variatas menſuras diuidi, ac in
varios quoque, & multiplicatos
fundos conſtitui *l. fundi partem*
ff. de contrah. empt. Iaſ. in l. ſtipula-
tiones non diuiduntur, num. 17. ff.
44 *de verb. oblig.* attamen re † non
integra, nec volēte ſtipulatore,
pars fundi fundus non eſt, ſed
locus, *l. locus ff. de ver. ſignif.* Qūo
aūt aliud pro alio, locus ſcilicet
45 pro † fundo, inuito creditorī
ſolui, præſtarive poterit?
Neq.

46 Neq. obijcias † iterũ de textu in *l.1.ff de act.empt.* vbi obligatio Fundum tradi habet pciſam
47 obligationem ad † factũ, ideo diuiduum videtur ex ſuperius adductis Fundum tradi: Res .n. clara eſt, quã cõmuniter teneãt doctores teſte *Bart.in d.l.ſtipulationes non diuiduntur, nu.39. ibid. Iaſ.nu.* 18. ſcilicet ꝙ Fundũ tra-
48 di in † venditione non cõtinet merum factum, ſed amplius ẽt dandũ, quia ſi eſt dñs vel quaſi,
49 transfert † dominiũ, vel vſucapiendi conditionem *l. exempto, in princ.ff.de act.empt.l.In conuentionalibus, in fin. ff. de verb. oblig. eſt & notab.text. in l.Datio poſſeſſionis quæ à venditore fieri debeat, in princ. ff.de act. empt.* vbi dum
50 † quidam ex ingenio reponunt traditio poſſeſſionis, illud eſt aduerſus cõmunẽ lectionẽ nec licet vt ibi additũ. Ita vt videas ibi in materia venditionis, ſi totum percurras principium textus, in materia venditionis idẽ
51 † eſſe Fundum dari, ibi: Datio poſſeſſionis quę à venditore fieri debeat, & Fundum tradi, ibi: Tradita poſſeſſio non intelligatur. Sed & eſt *gloſſ. 3. in l. Certi condictio, in princ. ff. ſi cert.pet.*

Hęc verò dum vera puto, imo veriſſima conſtituo cum Bartolo, & cõmuni, ſatis hæreo non ſo-
52 lũ, ſed & nimis † vereor de eorũ ſententia, qui dixerũt in noſtræ ſectionis themate: Fundum tradi, de quo in *d.l.ſtipulationes non diuiduntur ff.de verb. oblig.* dixerunt inquam agi de Fundo vendito, qui ideo diuiduus eſt quia
53 & † venditio habet naturã indiuiſam. *l. Cum ex cauſſa ff.de verb. oblig.* & quia etiã promiſſio de
54 † euictione indiuidua eſt, *l. ſi cum vno ff. ſi ex noxal. cauſ. l. ſi rẽ la 2.§ 1.ff.de euict. l.ex clauſula ff. Iudicatum ſolui, l. ſi quis aliam ff. de ſolut. l.quod ſi vno ff. de in diem*
55 *addict.* Tum † quia lex ſtipulationes non eſt reſtringenda ad materiam venditionis, ſed ad quamlibet ſtipulationem iuxta illius *rubricam ff.de verb. obl.* Qñ .n. Iura voluerunt agere de Fũdum tradi in ordine ad venditionem, vel id expreſſerunt, vt *in l.4.ff.de uſur.* ibi: Verum ſi emptor à venditore &c. in *l. 1. in princ. & in l.3. in princ.& §. 1.ff. de act. empt.* vel ſaltem ſub congruis, aut proximis titulis ea de re egerunt. Tum quia in materia venditionis, Fundum tradi, idem eſt, quod Fũdum dari; iam diximus. Tum quia, imo,
56 Fundum tradi in † venditione cùm ſit idem quod Fundum dari, eſt diuiduũ, cùm, vt diximꝰ, poſſit quis præciſè cogi ad fa-
57 ctum ẽt re † perempta, ex intrinſeca tamen natura obligationis *l. ſi ſeruum §.fin.ff.de uerb. oblig.* Ideoq. non contingit abſurdum, de quo in *l. In executione §.pro parte ff.de uerb.oblig.* vt diuerſarum ſpecierum partes ſoluantur.

Non

Digitized by Google

Nō obſtat ratio petita ab euí
58 ctione. Text. † nanq; in l. ſi cum
vno ff. ſi ex noxali cauſ. loquitur
ex accidentis ſuperuenientia,
59 ſcilicet † poſt litē cōteſtatā, quo
caſu cuilibet inſolidū impēdet
defendēdi neceſſitas, gloſſ. ibid.
60 in ver. neceſſitas; Cæterum ante †
litem cōteſtatam, cedendo par-
tem ſuā liberatur l. ſi ſeruus cō-
munis ff. de noxal. act. gloſſ. fin. in d.
l. ſi cum vno ff. ſi ex noxal. cauſ. Am
plius, vt ibi additur ex authori-
61 tate Baldi aliud eſt † defenſio,
aliud eſt res defenſa cū ſua cauſ
62 ſa; defenſio eſt † indiuiſibilis,
proprietas tamen & ſua cauſſa
63 diuiſibilis † eſt.

Et text. in l. Cum ex cauſa ff. de
64 verb. oblig. malè † fortè hucuſq.
fuit intellectus, aliumq. recipit
ſenſum. Dicitur. n. ibi: Inſolidū
defendenda eſt venditio, cuius
65 † indiuiſa natura eſt. Hæc text:
Dicas tu hucuſq. receptā ſentē
tiā, & à nemine quē viderim cō
trouerſam, falſam eſſe. Nec. n. di
co ego, ſtructura ea eſt: In ſoli-
dū defendenda eſt venditio, cu
ius venditionis indiuiſa natura
eſt; Sed: Inſolidum defendenda
eſt vēditio, cuius defendendæ,
ſcilicet vēditionis, indiuiſa na-
tura eſt; ita vt indiuiſionē nō ad
66 † venditionē referas, ſed ad il-
lius defenſionē, qđ & viſa eſt vo
luiſſe gloſ. in d. l. cum ex cauſſa, in
ver. Natura eſt ff. de verb. obl. vbi
iunctis & text. & gloſſ. & Venu-
leio ſcilicet, & Accurſio, hæc ver-
ba habentur: In ſolidum defen-
denda eſt venditio, cuius indi-
67 uiſa natura eſt in † hoc, vt non
ſufficiat ab vno defendi. Ratio
68 aūt † differentiæ cur Fundum
tradi in vēditione diuiduū ſit;
illius verò defenſio ſit indiui-
dua, ea eſt, quia primo caſu cū
quis cogi poſſit præciſè ad illi⁹
traditionem iā nullum erit ab-
ſurdū, nec fiet ſolutio in diuer-
ſis rebus. Quòd ſi defenſio, na-
tura ideo euictionis, & ipſa di-
uidua ſit, iā emptor poſſet habe
69 re † partē rei ꝓ empto, & partē
pretij ꝓ euicto; & ſic ſolutio cō
tingeret in diuerſis reb⁹, quod
eſſe non poteſt. Adde, ꝙ aliud
70 eſt vēditionem eſſe † indiuiſā,
aliud Fundū tradi Indiuiduū;
vel diuiduum, poteſt enim eſſe
indiuiſa venditio, & Fundum
tradi in vēditione, quod idem
eſt cum Fundum dari, eſſe diui-
duum. Quorſum enim venditio
71 † indiuiſa eſt? Scilicet quia par
tem non emiſſem l. quod ſi vno ff.
de in diem addict. l. ſi quis aliam rē
ff. de ſolut. l. qui vtilia l. Qui ſi quis
C. de omn. agr. deſert. lib. 11. gloſſ.
in l. Cum ex cauſſa in verb. Natu-
ra eſt, verſ. vel ideo ff. de verb. obl.
Tiraquel. de retract. lignag. §. 23.
gloſſ. 1. nu. 24. verſ. Quid enim. At
verò, quòd Fundum tradi in vē-
ditione ſit diuiduum, non ideo
eſt indiuiſa venditio, quia cum
poſſim venditorem præciſè co-
gere ad reliquas partes tradē-
das, ecce diuiduum Fundū tra-

Digitized by Google

di in venditione, totum tamen
Fundum traditum, indiuiſáq;
ideo venditionem.

Pariſ. *verò par.2.nu.*204.*pag.*
151.*nu.*301.*pag.*186. *& nu.*305.
*cum ſeqq. pag.*187. in ea fuit opi
72 nione vt Fundum tradi † diui-
duum ſecundũ ſe eſſet, confun-
73 dens manifeſtè† terminos Fun
dum tradi, Fundum dari, & Fun
dum reſtitui. Hocq́. dicit eſſe
clariſſimum, & toti iuri conſo-
num. Proſequitur verò his ver-
bis nuncupatis Pariſ. Tantum
lex vna, imo vnicum verbulum
quãtum ad obligationem Rem
tradi obſtare videtur, in *l. ſtipu
lationes non diuiduntur, ibi, Fun-
dum tradi, ff. de verb. oblig.* Quod
adusq́. omnium, *Glo. & dd.* men
tes perturbauit, ſeu potius de-
mentauit, eo quòd nudo cor-
tici literæ vnius verbuli nimis
addicti non potuerunt oculos
attollere ad mentem legis, quæ
tñ ſatis clarè etiam per multa
eiuſdem legis verba ſe ſe pro-
74 dit. vt enim † Faciendum ibi
non debet intelligi de quocun-
que facto (cùm plura ſint diui-
dua) ſed ſolùm de eo cui ineſt
indiuiduitas, ita illud exẽplũ,
Fundũ tradi, nõ debet intelligi
75 de † quacunq́. obligatione Fũ-
di tradendi, imo hoc eſſet im-
poſſibile, & ineptiſſimum, ergo
debet intelligi de ea tantũ obli
gatione. Fundum tradi, cui ra-
tio indiuiduitatis accedit ita vt
eius diuiſio corrumpat ſtipula-
tionem ſeu ſtipulationis imple-
mentum. Hæc ille. Qui inferius
*nu.*312. intelligit noſtrum textũ
quoties ſtipalatio Fundum tra
76 di † eſſet pro ædificanda turri,
quæ cum nõ poſſit fieri pro par
te, nec fundamenta pro parte,
nec ideo fund' fodiẽd' ad fun
77 †damẽta turris tradi ꝓ parte.

Vides verò Trhaſonicum au
ſum; quis enim neſcit facta non
omnia indiuidua, Sed quædam
diuidua, & quædam indiuidua,
noſtro §. *Cato*. Dum verò *Vlpia-
nus in d. l. ſtipulationes non diui-*
78 *duntur*; dicit † facta eſſe indiui-
dua, nõ dicit ſimpliciter facta
eſſe ĩdiuidua, ſed ea facta, & ijs
ſimilia, q̃ ibi recẽſent; nec.n. ibi
exempla facti declarãt factum,
vt omne factum ſit indiuiduũ,
poſitaq́. ideo ſint exempla ad
declarationem tantùm, non
79 † autem ad reſtrictionem qua-
80 lia † regulariter ſolent, ſumi, &
poni exẽpla *l. regula* §. *pen. &
fin. ff. de Iur. & fact. ignor. l.*1. §.
quod vulgo ff. de vi, & vi armat.
Sed exempla *in l. ſtipulationes nõ
diuiduntur ff. de verb. oblig.* re-
81 ſtriugunt † factum, ſeu illud
aliquid faciendum, de quo in
textu; tum quia vnica eſt ora-
tio vnico verbo compræhenſa,
82 & conſtructa † iuxta *not. in l.
re coniuncti ff. de leg.*3. tum quòd
textus habet hæc verba: Idẽ pu-
to, & ſi quis faciendum aliquid
ſtipulatus ſit: vt puta Fundum
tradi, vel foſſam fodi, vel inſulã
fa-

ſabricari,vel quid his ſimile,ho
rum enim diuiſio corrumpit ſti
pulationem. Hæc textus. Quo
loco cum nõ exempla quædam
tantùm apponantur, ſed omnia
exempla, ibi, vel quid his ſimi-
le;manifeſtũm eſt poſita ibi exẽ
pla non pertinere, ad factũ vel
faciendum in genere, ſed fa-
ctum pertinere, ac reſtringi ad
exempla ibi appoſita, vel ijs ſi-
milia. Quàm verò ineptum ſit,
ſcilicet in *d. l. ſtipulationes non*
diuiduntur, agi de ſtipulatione
Fundũ tradi intuitu turris ædi-
83 ficandæ, quæ cum partes † nõ
admittat; nec fodi poteſt fundꝰ
pro fundamentorum parte,nec
ideo fundus pro parte tradi;
quilibet iudicet, nec enim ſum
ego moris mei immemor, vt ſci
licet ea, quæ de ſe apud omnes
pateat,aut offendam, aut defen
dam.

Tertius terminus eſt Fundũ
ſeu rem reſtitui; Atq. hìc miſſas
facio innumeras propè neſcio
an ſententias, an opiniones, an
ſuſpicationes an nænias. Tres
ſũt magis principes opiniones,
quarum

Prima eſt,vt Fundum reſtitui
84 ſit † indiuiduum, quemadmo-
dum,& Fundum tradi,quia ſci-
licet, Rem, ſeu Fundum reſtitui
85 magis † participat de facto me
ro, quàm ſtipulatio Rem tradi;
quia ſtipulatio Rem tradi veri-
86 ficatur ẽt in habente † domi-
nium,vel poſſeſſionem,& vtrũq.
transferente *l. ex empto, in princ.*
ff. de action. empt. l. In conuentio-
nalibus, in fin. ff. de verb. oblig.
quæ certè habent admixtam ſti
pulationem dandi, vt ſuperius
diximus. At verò Rem reſtitui
87 † ſupponit dominium, & poſ-
ſeſſionem, etiam ſæpius, penes
eum,cui facienda eſt reſtitutio,
88 vt in depoſito, vt,in † commo-
dato *l. Rei commodatæ ff. cõmod.*
89 ideo reſtitutio multò † magis
merum factum continet, quam
traditio; ſi ergo eam ob rem
Fundũ tradi indiuiduum eſt,qa
continet merum factum *l. ſi rem*
tradi ff. de verb. obl. & diximus,
igitur multo magis Fundum re-
ſtitui, ita *Caſtillionæus, Cuman.*
Fulgoſ. & alij apud Iaſon. in d. l. ſti
pulationes non diuiduntur, nu. 19.
ff. de verb. oblig.

90 Hęc opinio nullo modo † pla
cet,quia non accidẽs attendo,
ſed vim ſubſtãtiæ obligationis;
91 Reſtituo enim ex vi † ſtipula-
tionis idem eſt, quod Rem tuã
tibi ſtatuo, vel Rem tuam tibi
ſiſto; eſt argumentatio ab ety-
mologia,vel alluſione,aut veriꝰ
92 † ab vtroque ſimul. Hic verò
cùm requiratur ex vi vocabuli
ius quoddam perſeuerãs apud
93 † reſtitutarium,quis non videt
in ea ſtipulatione non merũ,aut
nudum factum contineri, ſed
ius præterea aliquod? Vix eſt
igitur,vt eadem ſit hæc ſtipula-
tio Fundum reſtitui, ſeu Rem
94 reſtitui † cum ſtipulatione Fun

dum, vel rem tradi ; ſed potius
95 cum illa, Fũdum, vel rem † dari.
Secunda eſt opinio, quæ mihi
maximè placet, & eſt *Pariſ. in 2.*
part. num. 301. pag. 186. & num.
305. pag. 187. & alibi. vt ſtipula-
96 tio Rem reſtitui ſit † diuidua,
non equidem ob illius rationẽ,
quòd eadem ſint hæc duo Fun-
dum tradi, & Fundum reſtitui;
97 nimis .n. † aberrat homo ille ;
Sed quia ad hoc eſt *textus in l.*
In conditione ff. de condict. furtiu.
textus qui idem probant, niſi to
98 tam poſſet rẽ † reſtituere (hocq.
dico ego ratione alicuius doli,
qui vt olim diximus, & etiã eſt
textus in l. ſi duo heredes ff. depoſit.
in l. In depoſiti actione ff. eod. indi
uiduus eſt) *d. l. In condictione ff.*
de cond. ct. furt. l. ſi plures ff. de vi,
& vi armat. l. 3. §. hæres ff. cõmod.
vel reſtitutarius, ſiue is cui fa-
cienda eſt reſtitutio, expreſsè
fuiſſet plurium inſolidum ſecu-
99 tus † fidem, quia tunc efficitur
cautela particulari indiuiduũ,
non ſolùm in ſtipulatione, ſed
& in emptione, vẽditione, loca
tione, conductione, depoſito,
commodato, teſtamento, *l. ean-*
dem rem, in princ. ff. de duobus reis.
100 Aut aliàs † æquipollentia le-
101 gali, vel legitima verborum †
ſignificatione pluriũ adhuc in-
ſolidum fuiſſet fidem ſecutus *d.*
l. eandem rem in fin. principij ff. de
duobus reis, vel ſaltem tacitè ex
102 † ſubiecto themate, *l. 1. §. ſi*
apud duos ff. depoſiti. Non deeſt
ratio, nec quidem contemnen-
da, quia ſcilicet, Fundum reſti-
tui, attenta vi ſubſtantiæ obli-
gationis vel eadem eſt, vel ma-
ximè accedit ad obligationem
Fundum dari.

Tertia opinio eſt Bartoli in
d. l. ſtipulationes num. 9. ff. de verb.
oblig. vbi additur eam eſſe com-
munẽ, ſcilicet vt obligatio ſeu
ſtipulatio. Rem reſtitui, mediũ
103 † teneat inter obligationem
Rem dari, & Rem tradi; ideoq.
104 quò ad obligationem ſit † di-
uidua, quemadmodum obliga-
tio dandi: quò ad ſolutionem
105 verò † indiuidua, quemadmo-
dum obligatio faciendi. Sed
prius hãc opinionem dijudices
cum *eodem Bartolo ibidem, nu. 10.*
qui de ea re maximè dubitans;
ait: Dices tu, iſta verba licet
habeant colorẽ, tamen non ha-
bent ſaporem. Poſtremò vides
cum Alexandro, & Caſtrenſ. ibidẽ
etiam add. to, quòd in puncto iu-
ris verior eſt opinio aduerſus
Bartolum.

SVMMARIVM.

1 *Foſſam fodi indiuiduum eſt obligatione, & præſtatione.*
2 *Foſſam fodi : legit Florentina lectio, Foſſam fodiri.*
Vtrumque concedit Author, n. 3.
Rectius tamen in tertia, num. 4.
5 *Foſſam fodi cur indiuiduum ſit.*
6 *Officij nomẽ indiuiduũ eſt, et quare.*
7 *Regula illa : Nihil actum eſt, dum aliquid ſupereſt agendum: omnia*
ferè

ferè complectitur facta.
8 Officium naturam habet indiuiduã.
9 Foſſa indiuidua eſt vſque ad flumẽ.
Ratio adducitur, num. 10.
11 Textus in l. In ſumma §. præterea ff. de aq. plu. arcend. declaratur.
12 Foſſa quomodo partes habeat.
13 Foſſam fodi eſt ſtipulatio diuidua contractu.
14 Text. in l. 2. ff. de aq. pluu. arcend. agit de Foſſa iam foſſa.
Ideoq. de ſtipulatione Foſſam purgari, num. 15.
16 Foſſam purgari, ſecundùm ſe non eſt quid diuiduum.
Maximè enim accedit ad Foſſam fodi, num. 17.
18 Foſſam communem purgari diuiduum eſt.
Sed quomodo, num. 19.
Ratio affertur, num. 20.
21 Foſſam fodi ad veras foſſas refertur.
Sed & ad puteos viuos, num. 22.
Qui propriè putei dicuntur, n. 23
Sed & ad mortuos, qui à Prætore Cloacæ appellantur, num. 24.
Ab Vlpiano Locus Cauus, per quem Colluuies fluit, nu. 25.
P.ſis, puteus niger, nu. 26.
27 Foſſæ, ſecundùm ſe, & in fodi, & in purgari, obligationem conſtituunt indiuiduam.

ARGVMENTVM.

¶ Foſſam fodi, & Foſſam purgari, an differant, potiſſimùm verò penes diuiduitatem, & indiuiduitatem. Foſſam fodi, & Foſſam purgari, quænam, tũ propriè, tum impropriè accepta vocis ſignificatione, comprehendant.

Foſſam fodi.

SECTIO. XIX.

FOſſam fodi indiuiduum eſſe, & obligatione, & præſtatione, ſeu ſolutione
1 † concedunt omnes. Quo loco dum Florentina
2 lectio eſt: Foſſam † fodiri; vtrũq. concedo ego, & Foſſam fodi in
3 tertia, & Foſſam † fodiri in quar
4 ta. Rectius tñ in † tertia, & cum *Cicerone in Philippicis, in Tuſcul. de Finib. de Orat. de Diuinat. & cũ Caio I. C. in l. fin. ff. fin. regund.*

Ratio ea eſt principalis dicti, quia Foſſam fodi, licet ſecũdum ſe videatur quid ſimplex & abſolutum: attamen eſt rela-
5 tiuũ † ad munus aliquod; eſt. n. nomen officij, quod indiuiduũ
6 † eſt; non ſolum ex regula illa: Nihil actum eſt, dum aliquid ſupereſt agendum; quæ omnia fe-
7 rè complectitur † facta *l. 2. ff. de prætor. ſtipul. l. Cum ſyllanianum in fin. C. de his quib. vt indign.* ſed quod magis eſt, ex natura officij; neq. n. officiũ præſtare po-
8 teſt ſuum, poſtquam fuerit † diuiſum ideoq. indiuiduum eſt ratione

tione

tione officij.Eſt.n. foſſa indiui-
9 dua vſque † ad flumen, vel vſq.
ad mare ratione officij ne præ-
dia ſcilicet, vel oppida aquis,
10 vel pluuijs, vel † naſcentibus,
aut inundentur,aut obruantur;
quod officium, quodve munus
præſtare non poſſet foſſa,niſi ad
mare protenderetur,niſi ad flu-
men extenderetur.*ego aliquid ob*
ſer.257.
11 Quo loco dũ † obſtat *textus*
in l. In ſumma § præterea ſi in con-
*finio ff. de aq. pluu.arc.*vbi foſſam
12 fodi partes† habet;caueas om-
nino ab ijs,qui dicunt illũ tex-
tum procedere à principio, ſe-
cus vbi foſſam fodi ſtipulatum
eſt,quia promisſis ſtandum eſt,
foſſaq. ideo integra facienda;q
non ſolùm fuit error modernio
rum,qui Iaſonem ſuppreſſerunt
in eo lapſu; ſed & ipſius *Iaſonis*
inter alios in l. ſtipulationes non di-
uiduntur, nu.17. ff. de verb. oblig.
Fateor,vide, quod Foſſam fodi
13 poteſt † in ſtipulationem pro
parte deduci à principio, quia
eſt diuidua contractu. Sed dico
quòd in *d.l. In ſumma,quæ eſt lex*
2. ff. de aq. pluu. arc. non agitur
de Foſſam fodi à principio,Sed
14 de Foſſa iam † foſſa purganda,
15 atque ideo de Foſſam † purga-
ri, & quidem foſſa communi;
quæ cum ratione dominij, poſ-
ſeſſionis,& vtilitatis, & commo
di,ſit communis,cõmunis & la-
bor,cõmune impẽdiũ,cõis ideo
purgatio. Non (ne quæſo deci-
16 piaris) quòd Foſſam † purgari
ſit quid diuiduum ſecũdùm ſe;
17 cũ maximè accedat ad Foſſam†
18 fodi, ſed, quòd Foſſam† cõem
purgari, dum inrer communi-
cantes in foſſa purgãda agitur,
19 & illud † diuiduum eſt; cum
nullum abſurdum aduerſus ge-
20 nerales regulas† indiuiduita-
tis,aut diuiduitatis, inde,aut
emergat,aut emergere poſſit;ni
ſi volente communione, volen-
tibuſq; conſocijs;quod ſibi tan
dem imputent.

Scias verò Foſſam fodi, nõ tã
21 ad † foſſas referri,quales ſupe-
22 rius recenſuimus,ſed etiam ad
puteos;ſiue ij viui ſint ad exhau
23 riendas aquas, quos † proprie
puteos dicimus; ſiuè mortui,
24 quas prætor † Cloacas,hoc eſt,
vt *Vlpianus in l.1.ff.de Cloacis,ait,*
25 Locum cauum per quem † col-
luuies quædam fluat, *Corn. conſ.*
282. In hac, nu.6.7.8. vol.4. Piſis
26 † puteos nigros appellant. Hæ
enim foſſæ qualeſcunq; ſint,ſe-
27 cundum ſe, & in † fodi, & in
purgari, obligationem conſti-
tuunt indiuiduam.

SVMMARIVM.

1 *INſula propriè ſumpta, eſt ter-*
ra vndiq; aquis circundata.
2 *Inſula non fit, ſed naſcitur.*
3 *Inſula dicta, quaſi in ſalo.*
Reijcitur eiuſmodi etymologia ab
Authore, num.4.
5 *Præpoſitio* In, *loco adiecta includit*
Appoſita verò qualitati exclu-
dit, nu.6.

7 *Sa-*

7 *Salum ex græca ſignificatione dicitur à mouendo, & fluctuando.*
8 *Inſula eſt quaſi naturaliter negatiua motus, & fluctuationis.*
9 *Corſica, &*
Sardinia, inſulæ ſunt ex Aretino, & quidem naturaliter.
10 *Sicilia, &*
Cyprus, inſulæ ſunt ex Baldo, & quidem naturaliter.
11 *Venetiarum Ciuitas eſt Inſula ex Ripa.*
Secus ex Baldo, num. 12.
13 *Venetiarum Ciuitas, ſiue inſula ſit, ſiue non ſit inſula, non recognoſcit ſuperiorem.*
Nec de iure, nec de facto, nec de facto, nec de iure, num. 15.
Ideo communis patria eſt hodie, ex Menochio, ibid.
14 *Ciuitates ſupra mare ædificatæ nō recognoſcunt ſuperiorem de iure gentium.*
16 *Inſula impropria, dicitur fabricari.*
Vel fieri, num. 17.
Non autem naſci, num. 18.
19 *Naſcens Troia quomodo accipiatur apud Virgilium.*
20 *Naſcentes muros quomodo vſurpet Virgilius.*
21 *Inſula impropria, eſt quælibet domus, ex gloſſa.*
Quam reijcit Budæus, nu. 22.
23 *Inſula eſt domus, quæ inquilinis locatur, ex Publio Victore.*
Quem reprehendit Alciatus, nu. 24.
25 *Inſula propria quid ſit ex alijs.*
26 *Domus nullis alijs connexa, inſula nominatur.*
27 *Inſulæ 335. olim Romæ incendio abſumptæ.*
29 *Inſula eſt ſpatioſior domus, ex Contio.*
Ratio affertur ab Authore, nu. 28.
30 *Inſula impropria quid ſit, ex Alciato.*
Quales ſunt Ianuæ, num. 31.
32 *Inſulam fieri, uel fabricari, indiuiduum eſt.*
Ratio adducitur, num. 37.
Sed & alia ratio, ibid.
Amplius alia ratio, num. 39.
33 *Inſula capit ſubſtantiam à forma, & ab vltimo lapide.*
34 *Inſulæ pars non eſt inſula.*
35 *Forma ex conſummatione contingit.*
36 *Perfectum ædificium eſt, quod in eo vſu eſſe poteſt, ad quem paratur.*
38 *Intereſſe ſuccedit ad factum pro non facto.*
40 *Text in l. Continuus §. item qui inſulam ff. de ver. ob. declaratur.*
41 *Paria ſunt aliquid dari, & inſulam fieri.*
42 *Dari aliquid, diuiduum eſt.*
43 *Intereſſe reſpectu moræ, & temporis recipit diuiſionem.*
Non autem reſpectu totius operis, num. 44.
45 *Intereſſe temporis ſuccedit interdū intereſſe ædificij.*
Quo caſu indiuiduum eſt, nu. 46.
47 *Volenti ſtipulatori ſolutio fieri poteſt in diuerſis rebus.*
48 *Creditore volente contingit liberatio ēt facta diuiſione ſolutionis.*

Ratio

*Ratio adducitur, num.*49.
50 *Dari, & fieri, paria ſunt quò ad*
purgationem moræ.

ARGVMENTVM.

¶ Inſulam propriè acceptã
naſci, impropriè verò fie-
ri, vel fabricari. Inſula im-
propriè ſumpta quid ſit tã-
dem ex eruditiſsimo Alcia
to. Inſulam fieri, vel fa-
bricari, an diuiduum ſit,
an indiuiduum. Dari ali-
quid, aliquid fieri, quate
nus conueniant.

Inſulam fabricari.

SECTIO XX.

INſula, ſi eam ꝓpriè
ſumamus, terra eſt
1 vndique† aquis cir
cundata, *gloſſ. in l.*
3.§ *effracturæ, in uer.*
Inſulis ff. de off. præf. vigil. gloſſ. in
§. *Inſula, in verb. Inſula Inſt. de rer.*
*diuiſ. Ripa in l. ſi inſulam, nu.*20. *ff.*
de ver. obl. quæ non fieri dicitur
2 ſed † naſci *d.* § *Inſula.* Inſula di-
3 cta quaſi in † ſalo, ſeu in mari *Al*
*ciat. in l. Vrbana, in princ. num.*5.
ff. de verb. ſignif. Quanquam ego
eiuſmodi etymologiam, ſeu de
4 riuationem non † amplector.
Quoties enim dictio In adijci-
5 tur loco † includit certè *not. in*
l. pleriq. ff. de in ius vocand. Sed
6 quando additur qualitati † ex-
cludit, *Bart. & alij in l. Gallus* §.
ille caſus ff. de lib. & poſth. Salum
autem cùm ex vi græcæ ſignifi-
7 cationis, σαλωειν, ſignificet † mo
uere fluctuare, dictã puto ego
Inſulam quaſi naturaliter nega-
8 tiuam motus, & † fluctuationis.
Hinc ideo naturaliter Corſica,
9 & † Sardinia Inſulæ ſunt ex *Are*
tino in §. *Inſula in princ. Inſt. de*
10 *rer. diuiſ.* Sicilia, & † Cyprus ex
*Baldo conſ.*410. *quidam, nu.*2. *vol.*
5. Ampliſſima autẽ Ciuitas Ve-
11 netiarum modò † affirmatur in
ſula *Ripa in l.*1 *num.* 8. *ff. de acq.*
12 *poſſ.* modò † negatur inſula *Bal-*
*dus d. conſ.*410. *per totum, vol.* 5.
*& conſ.*472. *vol.*2. *Ripa in l. ſi in-*
*ſulam, num.*22. *ff. de verb. oblig. nu.*
9. Quicquid ſit, an Auguſtiſſima
illa Venetiarum ciuitas ſit Inſu
la, vel non ſit Inſula, ſuperiorẽ
13 † non recognoſcit; ſi eſt Inſula
res patet ex Inſularũ iure, ſi in
ſula non eſt, adhuc generaliter
14 de iure gẽtiũ ciuitates ſupra †
mare ædificatę ſuperiorem non
recognoſcunt. Clariſsimi ideo
Veneti ſuperiorem non reco-
gnoſcunt *Bart. in l. hoſtes, nu.* 4.
ff. de capt. & poſt lim. reuerſ. Cæſar
Contard. in l. vn. C. ſi de moment.
*poſſeſſ. limitat.*22. *num.*15. *Ripa in*
*l.*1. *num.*8. *in* 4. *notab. ff. de acq. poſſ.*
*poſt Salycet. in l.*3. *C. de naut. fœn.*
Idem voluit Cæpol. de ſeruit. ruſt.
præd. in tit. de Mari num. 4. *Præ-*
ſes, & præceptor meus Menoch.
*conſ.*2. *num.*105. *& in* 2. *reſponſo*
cauſæ

Digitized by Google

*cauſſa Finarienſ.numero 63.*vbi id
ſtabilit non ſolum de iure, ſed
15 etiam de † facto, nec ſolùm de
facto,ſed ēt de iure; *idem ibid.nu.*
105. Quare,& communis patria
eſt hodie *Menoch. loco cit. nu.64.*
Fulgoſ.conſ.62. ſtante, Cuman.cōſ.
72. Viſis, in fin. Marant.in ſuo ſpe-
culo,in 6.part.in verb.Et quandoq;
appellatur,nu.234. Bertaz. de Clau
ſul. clauſula 21. gloſſ. 24. Emens,
num.2.

Non plura quęſo,nec enim in
l.ſtipulationes non diuiduntur ff.de
uerb. oblig. agitur de Inſula pro-
priè ſumpta,quę naſcitur,vt di-
ximus,ſed de Inſula impropria,
16 quæ vel dicitur † fabricari, *d.l.*
17 *ſtipulationes,uel* † *fieri l.ſi inſulam*
ff.eod. de uerb.oblig. l.2.§ ſi quis in
ſulam,ff. de eo, quod certo loco, &
18 *d. l.ſtipulationes § fin.* non aūt †
naſci; niſi cū *Poeta* 10. *Aeneidos*
19 impropriè † agas,elegantiſſimè
tamen Naſcentem Troiam, Na-
20 ſcentes † muros.

Inſula igitur impropriè ſum-
pta, de qua *in l. ſtipulationes non*
diuidunrur ff.de uerb.obl.in l. ſi in-
ſulam ff. eod. & alibi ſæpe, eſt quę-
21 libet † domus, *Gloſſ. in l.3 §.ef-*
fracturæ, in ver. in inſulis ff.de off.
præfect.uigil. quam ita intelligit,
22 atq; ideo † repræhendit *Bu-*
dæus in adnot. ad Pandect. in l.ſed
addes §. ſi inquilinus pag. mihi
667. ff. de locat. & conduct.

Alij, quòd appellatione Inſu
læ veniat ſola domus,ædesq; eę
23 tantum,quæ † inquilinis locan
tur,quod voluit *Publius Victor,*
24 quem & refert, & † reijcit *Al-*
ciat. in l. Vrbana,in princ. num.5.
ff. de verb. ſignif.

Alij verò,& eſt communis,vt
quia Inſula impropria, ſimili-
tudinariè inſula eſt, volunt vt
quemadmodum propria inſula,
25 loca ſunt in mari † vndiq; aquis
ambita,vndiq; aquis à cōtinēti
26 diſcreta: ita & domus nullis †
connexa ædificijs cohærentib⁹
inſula nominet; Vnde & Spar-
tianus ſcribit 335. inſulas olim
27 † Romæ incendio abſumptas,
Alciat. & Budæus locis cit. Bolo-
gnet. in l.ſi inſulam, num.30. ff.de
verb. obl. Quoniam autem eiuſ-
modi domus inſulatæ ſæpius,&
28 † regiæ, & palatia ſunt poten-
tiorum,inde à poſteriori,vt opi
nor,Contius, *ad d.l. ſi inſulam ff.*
de uerb.oblig. voluit,vt Inſula eſ-
29 ſet † ſpatioſior domus.

Mihi placet omnino, ꝙ nouiſ
ſimè eruditiſſimus Alciatus ex-
cogitauit in *l. Vrbana,nu.5.ff.de*
verb.ſignif. Vt appellatione in-
30 ſulæ † veniat domus ab alijs ſe
parata quidem, ſed tamen am-
plius canalibus circundata ad
fontes transferendos, aquasq;
tranſuehendas,vt faciliùs incē-
dia vrbium extinguerētur,qua-
les domos vidi ego in Ampliſ-
31 ſima Ciuitatæ † Ianuæ. Verba Al
ciati hæc ſunt: Feſtus propter
crebra incendia,cū multi aquę-
ductus in vrbem deferrentur, à
Nerone excogitatum tradit, vt

aqua priuatorum licētia inter-
cepta, quo largior, & pluribus
in locis haberetur, in publicum
flueret, ædificiaq; non commu-
nione parietum, ſed proprijs
quæq; muris ambirentur, cana-
libus vt opinor eis in parietib⁹
additis, vt reprimendis ignib⁹
aqua facilius decurreret; Hinc
inſulæ nomen deductum. Hæc
Alciatus.

His poſitis.

Certum eſt Inſulā fieri, vel fa
bricari, hoc eſt domum fieri vel
32 fabricari, factum† indiuiduum
eſſe, *d.l.ſtipulationes non diuidun-
tur ff.de verb.oblig.* Ratio proxi-
ma & rationi naturali amica ea
eſt, quia inſula capit ſubſtantiā
33 à † forma, & ſic ab vltimo lapi-
34 de, nec enim pars inſulæ† inſu-
la eſt *Bart. in l. qui vſumfructum
à num.3. ff.de verb.oblig. textus in
l.ſi is qui quadringenta §.quædam
ff. ad l. Falcid. ibi:* Neque enim
vllum balneum, aut ullum thea
trum, aut ſtadiū feciſſe intelligi
tur, qui ei propriam formam, q̄
35 ex † conſummatione cōtingit,
non dederit. *Textus iuncta gloſ.
fin. in l. Aedificia Romæ §. perfe-
ciſſe ff. de verb. ſignif. ibi:* Perfe-
ciſſe ædificium is videtur, qui
ita conſummauit, vt iam in vſu
36 eſſe poſſit, ſcilicet ad quem †
paratur, nam omne ædificiū po-
teſt eſſe ad aliquem vſum etiā
imperfectū, licet aliquid ei de-
ſit. Hæc ibi.

Hæc verò ratio eſt ex ſecūda
regula indiuidui, ex qua ſi pars
non afferat tantam vtilitatem
in parte, quantam totum in to-
37 to, illud dicitur † indiuiduum
*Ripa in noſtro §. Cato, num.3. vbi
omnes, Bart. etiā, & Imol. & oēs in
l.ſtipulationes non diuiduntur ff.de
verb.oblig. ille num.25. hic num.7.*

Sed & eſt ratio, de qua in ter
tia regula ſumpta à *textu in l.In
executione §. pro parte ff. de uerb.
oblig.* ne cōtingat ſolutio in va-
riatis diuerſorum totorum par
tibus. Succedit enim intereſſe
38 ad † factum pro non facto, quæ
res ſi eſſet diuidua, profectò ſti-
pulator ſtipulata cōſequeretur
39 in † parte turris ſeu alterius
ędificij, & in portione intereſſe.

40 Obijci autē poſſet † de *textu
in l. Continuus §. Item qui inſulam
ff. de verb. oblig.* Primo quia ibi
ſi inſula non inchoetur, ait Ve-
nuleius: Id tantum æſtimetur ꝙ
in illo interuallo effici potuit.
Secundo quia in fine illius §. 1.
parificantur aliquid dari, &
41 † Inſulam, ſeu quod vis aliud
42 opus fieri. Sed aliquid dari† di-
uiduum eſt, iam diximus latè in
ſectione, *Fundum tradi*, ergo &
Inſulā fabricari, ſeu quodlibet
opus fieri.

Sed ad primum reſpondeo,
quòd aliud eſt intereſſe parti-
culare reſpectu moræ, & tempo
43 ris, ꝙ recipit † diuiſionē aliud
totale reſpectu totius operis, ꝙ
44 non recipit † diuiſionem, cum
ſit in ordine ad rem indiuiduā,
inte-

Digitized by Google

intereſſe aũt de quo in *d.*§.*Item qui inſulam* reſpicit dilatũ à promiſſore tempus ad ædificandũ, non autem aut ædificium, aut partẽ ædificij prorſus omiſſam, ſaltem litè conteſtata.

45 Quod ſi velis factam eſſe † nouationem, & intereſſe particulare temporis ſucceſſiſſe intereſſe generali reſpectu ædificij, in quod inclinat *Caſtrenſ. in d. l. Continuus* §.*Item qui inſulam, nu.* 3. *ff. de verb. oblig.* dic idem adhuc, ſcilicet eſſe indiuiduum,
46 ideoq; vel † Inſulam totam legitimo tempore, vel totum intereſſe particulare, ſi id magis velit ſtipulator litem cõteſtando, perſoluẽdũ eſſe. Præterea quã quòd cùm hæc pẽdeant ab electione ſtipulatoris, non aduerſatur regula quæpiam, poteſt.n. volendi ſtipulatori res promiſ-
47 ſa in diuerſis † ſolui ſpeciebus, ſeu varijs earũ partibus: Ait n. *Bart. in d.l. ſtipulationes non diuiduntur, num.* 10. in vim theoriæ vniuerſalis, quòd creditore volente contingit liberatio etiã
48 facta † diuiſione ſolutionis in opere edificãdo tamquã aliud pro alio ſolutum ſit creditore volente, tamquam per diuiſio-
49 nem † voluntariam indiuiduæ ſtipulationis ſit facta nouatio, & breui manu receſſum à priori ſtipulatione, & aliã conceptã ſtipulationem duarum rerum, ſi non petitione, vel obligatione at certè euentu, & liberatione, vt etiam eſt *text. in ſimili cum gloſſ. in ver. partem in l. in ſtipulationib*⁹ § *fin. ff. de verb. oblig.*

Ad ſecundum reſpondeo cũ *Bart. in d. l. Continuus* §. *item qui inſulam ff. de verb. obl. nu.* 1. quòd non ſimpliciter parificantur in fine dicti §. itẽ qui inſulã, Aliquid dari, & Aliquid fieri, ſed
50 quò ad † purgationem moræ, ad quam æquiparantur, obligatio faciendi, & obligatio dãdi.

SVMMARIVM.

1 *Opus fieri refertur ad ſpecies.*
2 *Opus fieri habet propriam, & ſpecificam formam.*
3 *Operarum ſtipulatio ad genera refertur.*
4 *Opus fieri indiuiduum eſt.*
5 *Operis effectus in partes ſcindi non poteſt.*
6 *Opus fieri legatum & ipſum indiuiduum eſt.*
Ideoq; plures hæredes ſinguli in ſolidum tenentur, num. 7.
8 *Opus deſtrui indiuiduum eſt.*
9 *Reſtitutio operis pro parte fieri nõ poteſt.*
10 *Opus deſtruens opus facit.*
11 *Operarum ſtipulatio indiuidua eſt.*
Et quidem obligatione, et ſolutione, non autem contractu, ex communi, num. 12.
Quod probatur, num. 13.
14 *Fundum tradi,*
Foſſam fodi, &
Inſulam fabricari, indiuidua ſunt obligatione, & ſolutione, non autem contractu.

Declaratur, num. 15.

16 Operarum ſtipulatio ex alijs eſt indiuidua etiam contractu.

Quod ferè ineuitabiliter probatur, num. 17.

18 Text. in l. libertus ff. de op. libert. declaratur à nonnullis.

Reÿcitur declaratio, num. 20.

19 Operæ ſunt diurnum officium ex Paulo.

21 Vlpianus I. C. floruit aliquo tempore ante Paulum.

22 Operarũ editio eſt officij præſtatio.

23 Operæ dantur etiam nocturnæ.

24 Vxor viro operas debet diurnas, non autem nocturnas.

Illæſo ſemper coniugali debito, num. 25.

26 Comes Romanus cur tota nocte eſſet peruigil.

27 Operæ ſunt diurnum officium ex Paulo, quiſnam ſit illorum verborum ſenſus.

28 Operas ſimpliciter promittens non tenetur ad nocturnas, ſed ad diurnas.

29 Operæ promiſſæ debenter à ſummo mane.

Neq; enim aliter contingit liberatio, num. 30.

Sed hoc nõ pertinet ad indiuiduitatem penes contractum, nu. 31.

32 Opera promitti pro parte non poteſt, quis ſit horum verborum ſenſus.

33 Opera vna pluribus pro indiuiſo non poteſt cum effectu promitti.

34 Opera vna diuidua eſſe poteſt, conſenſu ſcilicet, & neceſſitate.

35 Opera præterita diuidua eſt.

Ratio affertur, num. 36.

37 Indiuidua obligatione, & ſolutione, efficiuntur diuidua conſenſu, & ex repugnantia præſtationis.

38 Operæ plures non ſunt diuiduæ, ſed diuiſæ.

Non penes partes, ſed penes numeralem multiplicationẽ, nu. 39

Plurium hominum inſtar, nu. 40.

ARGVMENTVM.

¶ Opus fieri quid differat ab Operarum ſtipulatione. Operarũ ſtipulatio an indiuidua ſit etiam contractu. Operæ præteritæ an indiuiduæ ſolutione, an potius diuiduæ. Operę dũ ſunt diurnum officium ex Paulo I. C. quiſnam ſit verus illorũ verborum ſenſus.

Operas.

SECTIO. XXI.

NEſcio quo genio, nullo certè ingenio, dum de operis agitur, accumulẽt nõnulli opus fieri, vocis certè ſimilitudine decepti vt opinor. At verò Opus fieri
1 ad † ſpecies refertur *l. In executione* §. *ſecunda ad opus ff. de uer. oblig.* habet enim propriam, in-
2 diuiduam, & ſpecificã † formã,

Opus

Opus fieri, *l.ſi is qui quadringen-*
ta §.*quædam legata verſ. Sed & ſi*
opus ff. ad l. Falcid. Operarum
3 autem ſtipulatio ad † genera re
fertur *l. In ſtipulationibus* §. *ope-*
rarum ſtipulatio ff.eod.de uerb.obli.

Sit genium, ſit ingenium.

Diuido rem hanc in duas in-
ſpectiones; prima erit inſpe-
ctio, an Opus fieri ſit diuiduũ,
vel indiuiduũ; ſecunda an Ope
rarum ſtipulatio diuidua ſit, an
indiuidua.

Prima igitur inſpectio eſt, an
Opus fieri diuiduum ſit an indi
4 uiduum. Et equidem † Indiui-
duum eſt *l. In executione* §. *ſe-*
cunda ad opus ff. de verb. obl. ibi:
Secunda ad opus, quòd teſta-
tor fieri iuſſerit, nam ſinguli hæ-
redes inſolidum tenentur, quia
5 operis † effectus in partes ſcin-
di non poteſt. *Textus in l. ſi is*
qui quadriugenta §. *quædam ff. ad*
l. Falcid. ibi: Sed & ſi opus mu-
nicipibus hæres facere iuſſus
6 eſt, indiuiduum † videtur lega-
tum; Neq; enim vllum balneũ,
aut vllum theatrum, aut ſtadiũ
feciſſe intelligitur, qui ei pro-
priam formam, quæ ex conſum-
matione contingit, nõ dederit.
Quorum omnium legatorũ no-
mine, & ſi plures hæredes ſint,
7 ſinguli † inſolidum tenentur.
Hæc itaq; legata, quę diuidui-
tatem non recipiunt, tota ad le-
gatarium pertinent. Hæc text.
eſt etiam *textus in l. Aedificia* §.
perfeciſſe ff. de verb. ſignif.

Verũ tamen, nec ſolum opus
fieri indiuiduum eſt, ſed etiam
8 amplius Opus † deſtrui, & ipsũ
indiuiduum eſt, nec enim reſti-
9 tutio operis pro † parte fieri po
teſt *l. ſtipulatio, antepen.* §. *quæſi-*
tum ff. de op. no. nunc. l.4. §. *ſi is qui*
duplam ff. de verb. oblig. vbi gloſſa
in verb. Et damni infecti, textus in
l.2. in princ. ff. de prætor. ſtipul. &
noſtra l.4. §. *fin. ff. de verb. obl. ibi:*
Reſtitui tamen opus ex operis
noui nunciatione pro parte nõ
poteſt. Nec mirum, poſteaquã
iam diximus, Opus fieri, indiui-
duum eſſe, igitur & Opus de-
ſtrui, cum adhuc opus faciat q
10 Opus † deſtruit *l.1.* §. *opus nouũ*
ff. de op. no. nunc.

Secunda inſpectio, An ſtipu-
latio operarum diuidua, vel in-
diuidua ſit. Et *textus in d.l. ſtipu-*
lationes non diuiduntur ff. de uerb.
11 *oblig.* vult eſſe † indiuiduam;
ibidem omnes ſed & Alexander in
l.2. §. *& harum, num.8. ff. de ver.*
oblig. textus adhuc in l. In ſtipula-
tionibus §. *operarum ff. de ver. obl.*
& in l. operas ſtipulatus ff. de ope.
libert. Res non habet difficul-
tatem.

Difficultas eſt, an Operarũ ſti-
pulatio ſit indiuidua obligatio
ne, & ſolutione tm̃, an verò ẽt
contractu. Et dũ cõmunis eſt, vt
Operarum ſtipulatio ſit indiui-
12 dua tantùm † obligatione, &
ſolutione, quod voluit *Bart. in*
l. ſtipulationes non diuiduntur, in
6. oppoſit. ff. de verb. obl. & omnes
ferè

ferè citramontani, ſed & voluit etiam, & dixit verum *Par. ſ. vltramontanus in 2. part. nu. 355. q. 3. pag. 206.* Sed & congruit pluribus † æquiparatis in ea lege;
13
14 ſi enim Fundum † tradi, Foſsã fodi, Inſulam fabricari, indiuidua ſunt obligatione quidem, & ſolutione non autem contractu, quia eorum pars poteſt à principio in † ſtipulationẽ deduci, vt omnes fatentur; Cur non & Operarum ſtipulatio? potiſſimum certè quia textus ſequtur, vel quid his ſimile. Hæc .n. ſunt verba textus: Fundum tradi, Foſſam fodi, Inſulam fabricari; vel operas, vel quid his ſimile; horum enim diuiſio corrũpit ſtipulationem. Hæc textus vel ergo omnia indiuidua contractu, vel neutrum.
15

Franc. tamen Aretin. in l. 2 §. & harum, in princ. ff. eod. de verb. obl. & Iaſ. in l. ſtipulationes non diuiduntur, num. 17. ff. de verb. oblig. voluerunt ſtipulationem Operarum indiuiduam eſſe non ſolùm obligatione, & ſolutione,
16 ſed etiam † contractu Et equidem eſt ad rem hanc textus ferè ineuitabilis in *l. libertus ff. de op. libert. ibi:* Neque promitti, neque ſolui, nec deberi, nec peti pro parte poterit opera. Hæc textus. Vides verò, dũ dicitur Neque deberi, referri equidem ad obligationẽ, vt ſcilicet, Operas præſtari, obligatione ſit indiuiduum, & hac in re ſumus concordes. Dum dicitur Neq; ſolui pro parte, neq; peti pro parte poterit opera; referuntur hæc ad ſolutionem, & præſtationem qua in re conuenimus Operarum ſtipulationẽ eſſe in-
17 diuidua. Tota verò † difficultas eſt in illis verbis: Neq; promitti pro parte poterit opera; ex quibus videtur ſtabiliri contraria, & Iaſonis, & Aretini ſententia, vt etiam contractu indiuidua ſit operarum ſtipulatio aduerſus communem.

Par. ſ. in 2. part. num. 356. pag. 206. Qui hac in re, & nobiſcũ, & cum Bartolo, ac cum communi eſt ſententia, dupliciter reſpondet, & proteſtatur eſſe facilem reſponſionem; Vtinam q̃ſo ſit facilis ſolutio.

Prima reſponſio Pariſ. ea eſt,
18 quòd † in *l. libertus ff. de oper. libert.* nõ agitur de qualibet opera, ſed de opera, quatenus in iure definita eſt, hoc eſt in *l. 1. ff. eod. de oper. libert.* vbi habentur
19 hæc verba: Operæ ſunt † diurnum officium.

Hæc reſpõſio vel nulla eſt, vel
20 maximè fluctuat, at certè † nulla potius. Tum quia *text. in l. 1. ff. de oper. libert. eſt Pauli lib. ſingulari de varijs lectionibus; & text. in l. libertus eſt Vlpiani lib. 38. ad Edictũ.* quomodo verò alter alterum aut ſomniatus eſt, aut ex alterius dictis aliud inferre voluit, potiſſimũ certè, quòd Vl-
21 pianus author illationis † floruit

ruit aliquo tempore ante Paulũ datorem definitionis operarũ, vt obſeruat damnatus,apud me tamẽ correctus Io. Ol.inter nomina,& tẽpora Iuriſprudentiũ. Tum quia *text. in l. 1. ff. de oper. libert.* non habet definitionem operarum. definitio enim operarum eſt in *l. Cũ patronus ff.eod. de oper. libert. ibi:* Cùm operarũ
22 editio nihil aliud ſit,quàm† officij præſtatio. Et equidẽ quis adeo, & iuris, & morũ ignarus
23 eſt,qui neſciat dari operas† nocturnas ? Debet vxor viro ope-
24 ras † diurnas, nocturnas non debet (coniugali debito ſem-
25 per † illæſo) *Gerard.ſing.pen.ad fin.num.5. Ant. de Prat.vet.inter conſ. Alex. Conſ.133. verè num.6. lib.4. Bald.in rubr.num.1.C.de op. libert.* Et Nocturnis operis inſeruire dicebatur Comes Ro-
26 manus tota nocte† peruigil. ne ſtatuæ dimouerentur locis ſuis,vel ſepulcrorum monumẽta furto auferrentur,aut priuatorũ fortunis inſidiaretur, aut mœnibus, *Caſſiod. lib. 7. Variar. cap. 15. Tholoſ. par.3.ſyntagm.iuris lib.47. cap.35. in tit.de Præfecto vrbi, num.12.*

Quod ſi inſtiteris, quid ſibi volunt verba *Pauli in l. 1. ff. de oper.libert.?* Operæ ſunt diurnũ
27 officium. Dico † verborum illorum eum eſſe ſenſum, vt qui opas ſimpliciter promiſit diurno tantum tempore teneatur
28 operari, non autem † nocturno, *Ant.de Butr.in cap.1.in 2.notab. de Treug. & pac. Dec.in cap. Conſuluit, de off.deleg.nu.36.Bart. et Bald.in rubr. C.de op.libert. Azo in ſum.de oper.libert.in princip. Alber. in l. More vbi Alex.nu.12. ff. de fer. Mantua in dialogiſm. claſſ. 4.cap.50.ſcio, num. 2. qui ita expendit textum in d. l.1.ff. de op.libert.* Vel dicas:fateor equidem. quòd ſi diurnæ operæ fuerint in ſtipulationem deductæ, eæ nõ à ſexta hora diei nec ab alia, ſed
29 à ſummo mane† totius diei debitæ, præſtandæ ſunt *l. In annos ſingulos, eſt lex 2. ff. de ann. legat.*
30 *neq; enim aliter† contingit liberatio l. operas ſtipulatus ff. de oper. libert.* Sed hoc non ad opera-
31 rum † indiuiduitatẽ penes cõtractum, ſed ad earundem indiuiſibilitatẽ penes obligationem, & ſolutionem pertinet.

Reſpondeo igitur ego, quòd *textus in d. l.libertus ff. de oper.libert.* dum vult vt neq; promitti
32 opera pro † parte poſſit, & ſic videtur velle operarum ſtipulationem eſſe indiuiduam etiã contractu; loquitur in terminis ſuis, quando ſcilicet opera vna pluribus eſſet communiter promiſſa pro indiuiſo, tunc enim nulla eſt promiſſio in hoc ſcilicet ſenſu, vt diuiſa peti cũ effectu, & cõſecutione poſſit, ſed omnes vel ſtipulatores, vel promiſſarij eandem Operam promiſſam, inſolidum petent non tamen cum effectu, quia ex re-

pu-

repugnantia cũ in effectu petitionis, & effectualis conſecutionis ſimul nõ potuerit pluribus pro indiuiſo vna opa promit-
33 ti; † intereſſe ideo præſtabitur, vt eſt *text. in l. ſtipulationib' §. operarũ ſtipulatio ff. de verb. obl. vbi Gloſſa, et in ver. Partem.* Quo loco videas amplius etiam ſolu-
34 tione operam vnam † diuiduã eſſe poſſe, ſcilicet vel ex ſtipulatorum conſenſu, vel ex neceſſitate intereſſe ad repugnantiã euitandam ibi: quòd ſi vnam operam ſeruus cõmunis ſtipulatus fuerit: neceſſe eſt vtrique dominorum partem operæ tantam, quantã in ſeruo habuerit, petere. ſolutio autem eius obligationis expeditiſſima eſt, ſi æſtimationẽ operæ malit libertus offerre: aut ſi conſentiãt patroni, vt his communiter operę edantur. Hæc text. vide etiam *Bartolum in d. l. ſtipulatilnes non diuidnntur, nu. 10. ff. de verb. oblig.*

Hinc ideo adhuc eſt, ꝙ opera
35 ꝑterita diuidua † eſt dico vna,
36 quia ſcilicet, cum † iam præterita ſit etiam ipſa dari non poteſt ideo Labeoni placuit, et deberi, & peti poſſe partem operæ *l. ſi quando duobus ff. de oper. libert. ibid. Gloſſ. etiam in verb. Partem operæ, & text. in l. ſi quis hac lege. §. iudicium ff. eod. de oper. libert.* vnde vides iam indiuidua obligatione, & ſolutione, effici
37 poſſe † diuidua, vel ſtipulatoris conſenſu, vel ex repugnãtia præſtationis.

Vbi verò plures ſunt operæ,
38 ex non diuiduæ ſunt, ſed † diuiſæ. non quidem penes partes plures, ſed penes illarum nume-
39 ralem † multiplicationem *text. in l. in ſtipulationibus §. operarum ff. de verb. oblig. ibi*: Operarum ſtipulatio ſimilis eſt his ſtipulationibus, in quibus genera compræhenduntur: & ideo diuiſio eius ſtipulationis non in partes operarum, ſed in numerum cedit. Hæc text. eſt & *text. in l. libertus §. Ideo Papinianus ff. de ope. liber. ibi*: Ideo Papinianus ſubijcit, ſi non vna ſed plures operæ ſint, & plures hæredes exiſtant patrono, qui operas ſtipulatus eſt: verum eſt obligationẽ operarum numero diuidi. Hæc textus. Sed hæc non eſt diuiſio, ſed numerica multiplicatio, vt diximus, & iura ſunt clara. Que-
40 madmodum plures † homines non dicuntur ideo diuidui, qa plures, ſed ſunt numero multiplices.

SVMMARIVM.

1 *Haered tatis aditio indiuidua eſt.*
2 *Rationum redditio indiuidua eſt.*
3 *Reliquorum reſtitutio diuidua eſt.*
4 *Hypotheca indiuidua eſt, & quomodo.*
5 *Pignus indiuiduũ eſt, & quomodo.*
6 *Expenſæ inter conſortes indiuiduæ ſunt, & quomodo.*
7 *Iuriſdictio ſiue territorio cohærens, ſiue*

ſiue non, indiuidua eſt.
Infertur, num. 8.
9 Iuriſdictionis, adminiſtratio diuidua eſt.
10 Ius patronatus indiuiduum eſt.
Declaratur notabiliter, num. 11.
Sed notabilius, num. 12.
13 Præſentatio in Iure patronatus, an diuidatur in ſtirpes, an in capita.
14 Ius piſcandi,
Venandi, &
Pedagium colligendi, indiuidua ſunt.
15 Indiuidua plura remiſſiuè.
16 Teſtamentum indiuiduum eſt.
17 Decretum indiuiduum eſt.
18 Donatio indiuidua eſt, & quando.
19 Sententia indiuidua eſt.
Siue ſit Iudicis, ſiue arbitri, nu. 20.
21 Reſcriptum indiuiduum eſt.
22 Monetarũ intrinſeca bonitas quomodo indiuidua ſit.
23 Reſtitutio in integrum, an, et quãdo ſit indiuidua.
24 Iuramentum, an, & quando indiuiduum ſit.
25 Præſcriptionis præiudicium, an, & quando indiuiduum ſit.
26 Fideicommiſſum, an, & quando ſit indiuiduum.
27 Promiſſio de reuendendo indiuidua eſt.
28 Indiuidua admittunt vnum ex pluribus creditoribus ad petendum totum.
Mediante tamen cautione, nu. 29.
30 Indiuidua admittunt præoccupationem.
31 Venditio indiuidua eſt, & quando.
32 Datio in ſolutum indiuidua eſt.
Niſi fauore libertatis, num. 33.
Vel in re tributaria, num. 34.
Vel in parte confeſſata, & parte negata, num. 35.
Vel in debitis ſeparatis, num. 36.
37 Retractus indiuiduus eſt.
38 Redemptio indiuidua eſt.
39 Sententia cur ſit indiuidua.
40 Sententia interdum eſt diuidua etiã in materia indiuidui.
In quo tamen ſenſu, num. 41.
42 Confirmatio indiuidua eſt, & quomodo.
43 Confeſſio ex parte recipientis indiuidua eſt.
Niſi capita ſint ſeparata, nu. 44.
45 Legatum, an, & quando ſit indiuiduum.
46 Caducitas in emphyteuſi indiuidua eſt, & quando.
47 Conditio, &
Modus, indiuidua ſunt.
Et an hoc ſit perpetuum, num. 49.
48 Forma, &
Solemnitates, indiuiduæ ſunt.
Et an hoc ſit perpetuum, num. 49.
50 Confeſſio qualificata indiuidua eſt, & quando.
51 Priuilegium mixtum indiuiduũ eſt.
52 Diſpoſitio, vltro, citroque obligatoria, indiuidua eſt.
53 Immunitas ratione communionis indiuidua eſt.
Niſi conſtaret de fraude, num. 54.
55 Diuiduus actus, ob formam datam, indiuiduus efficitur.
56 Euictio, an, & quãdo ſit indiuidua
57 Redhibitio, an, & quando ſit indiuidua.
58 Plures ſub ratione plurium, &

Digitized by Google

plures ſub ratione vnius, maximè differunt.
59 *Mandatum, an, & quando indiuiduum ſit.*
60 *Feuda diuidua modò, modò indiuidua.*
61 *Dilatio fatalis annalis in cauſſa appellationis indiuidua eſt.*
62 *Beneficia indiuidua ſunt.*
Niſi accedat Summi Pontificis Authoritas, num. 63.
64 *Exhumatio indiuidua eſt, et quãdo.*
65 *Præſcriptionis effectus in re communi cum perſona priuilegiatã, indiuiduus eſt.*

ARGVMENTVM.

¶ Aberrantia, vagantiaque Indiuidua pleraque, compoſita tandem, & ſedata, ſiſtuntur.

Errantia Indiuidua.

SECTIO XXII.

SVnt equidem lector candidiſſime alia indiuidua, dixeris innumera, ſi ſpectes particularia, nõ equidem plura, ſed plurima adhuc ſi ſingulas ſpecies attendas. Ea tamen errantia appello ego vagantia, ad nos nullo pacto ſpectantia; Quæ enim indiuidua nõ cumulant noſtri interpretes, quos vulgus repetentes appellat? Repetentes, vt hodie ex vſu
opinor, quòd ab alijs dicta repetant, atque ideo integra transferant, illæſa in ſuis codicibus plã
1 tent. Sed & Aditionem † hæreditatis indiuiduam ſcripſit *Clariſſimus Philippus Maſſinius in l. 3. C. de impub. & al. ſubſt. per textum in l. 1. & 2. ff. de acq. hæred.* Ra
2 tionum etiam † redditio indiuidua eſt, licet diuidua ſit præſta
3 tio, ſeu reſtitutio † Reliquorum *Pariſ. in 3. part. nu. 253. pag. 399.* ſi rectè perpendatur, at ſegnius oſcitantius legenti contrarium ſuadebit, *Addo Præſ. Menoch. lib. 2. de arbitr. Iud. caſu 209. Roland. à Vall. conſ. 49. vol. 1. Vincent. Annibald. ad conſ. Albæ 450. Cum aliquis, in verbo, & à capite, Bocr. deciſ. 59. Tres, aut quatuor.* Hypo
4 theca, indiuidua † eſt, & quomodo. *Pariſ. in 2. part. num. 91. num. 292. et 293. Afflict. deciſ. 213. ad fin. ſubtilis D. Odd. de reſtitut. in integr. quæſt. 46. art. 5. num. 20. Rota Genuenſ. deciſ. 165. Reddendam,*
5 *num.* 8. Pignus, & † ipſum indiuiduum eſt, & quomodo, in cõſtitutione, in luitione, in reſtitutione, *Pariſ. part. 2. num. 20. par. 3. num. 25. cum ſex ſeqq. addo textum in l. Titia cum propter dotem ff. de ſolut. Bald. in cap. Quoniam frequenter §. ſin autem num. 2. Vt lite non conteſtata, Tiraquel. de retract. lignag. §. 23. gloſſ. 1. nu. 27.*
6 Expenſæ † inter conſortes ſunt indiuiduæ, & quomodo, & quãdo, *Clariſſimus Coſta de Ratione Ratæ quæſt. 122.* Non præteribo,

Iu-

7 Iuriſdictio ſiue † territorio co-
hærens, ſiue ea quæ ſine territo-
rio ſit, indiuidua eſt, *Io. Andr. ad
ſpecul. in rubr. de feud. Roſenthall.
in ſynopſi cap. 6. Quib. mo. feud.*
8 *acq. num. 3.* cuius rei † effectus
vide apud noſtræ gloriam tem-
peſtatis inter Iuriſconſultos *Cla-
riſſimum Peregrinum conſ. 21. ſin-
gulis, num. 8. vol. 1.* Licet tamen
Iuriſdictio ſit indiuidua, Iuriſdi-
9 ctionis † adminiſtratio diuidua
eſt *Bart. & ad Bald. in l. Inter tu-
tores ante fin. ff. de adminiſtrat. tut.
Cæphal. conſ. 3. Ludouicus, nu. 67.
& 68. lib. 1. Tiraquel. de Iure Pri-*
10 *mogen. quæſt. 4. num. 50.* Ius † pa-
tronatus indiuiduũ eſt, *Io. Andr.
Aluarot. Afflict. Petr. de Rauen.
Graſſ. & alij quos refert, & ſequi-
tur Roſenthall. loco cit. nu. 4.* quod
11 declarat † notabiliter *Io. de Ana-
nia in cap. relatum, de Iure patro-
natus, num. 7.* volens, vt Ius pa-
tronatus ſit indiuiduum, & ſit
penes quemlibet inſolidũ quò
ad omnes effectus, præterquam
quò ad præſentationẽ, quia tũc
eſt penes omnes ſimul, & penes
nullum ſigillatim; ad quòd vide
12 † melius eo loquentem tam de
Iure patronatus, quàm de præ-
ſentatione quò ad diuiduitatẽ,
& indiuiduitatem, diuiſibilita-
tem, & indiuiſibilitatem *Clariſ-
ſimum, doctiſſimum, & integerrimũ
D. Petrum Caballum conſ. ciuil. 76.
In cauſſa, num. 10. iuncto conſ. 73.
In cauſſa, num. 6. vol. 1.* Amplius
quomodo diuidatur præſenta-
13 tio, an in ſtirpes, an in † capita,
pulchrè *Clariſſimus, & Ampliſſi-
mus Præſ. Morotius conſ. 33.* Con-
14 trouertitur, *num. 4.* Ius † piſcan-
di, venandi, pedagium colligen-
di indiuidua ſunt, *Bald. Alua-
rot. Laudenſ. Præpoſ. Afflict. Petrus
de Rauen. Iaſon Schrader. & alij,
de quibus idem Roſenthall. loco cit.*
15 *num. 5.* vbi alia videre † poteris
indiuidua. Teſtamentum indiui-
16 duum † eſt, *Clariſſimus Paulus
Bellon. Inſtit. de teſtam. §. ſed cum
paullatim, num. 47. Imol. in l. ſi is
qui, num. 3. ff. de teſtam. ordin. alij
ibidem, et in l. furioſum C. de teſtam.*
17 Decretum indiuiduum † eſt,
*Excellentiſſimus Alexander Rau-
denſ. deciſ. Piſana 30. Nouus, nu.*
18 *232.* Donatio indiuidua † eſt, &
quando, *Seraphin. de priuileg. Iu-
ram. priuileg. 107. num. 23.* Sentẽ-
19 tia indiuidua † eſt, *Burſat. conſ.
176. Quamquam, num. 4. lib. 2. de
qua etiam eſt textus in l. In hoc iu-*
20 *ditio ff. fam. erciſc.* ſiue ſententia †
Iudicis ſit, ſiue arbitri, *Brederod.
de appellat. part. 2. tit. 38. de ſen-
tentijs pag. 616.* Reſcriptum in-
21 diuiduum † eſt *l. 1. C. de diuerſis
reſcript.* Monetarum intrinſeca
22 bonitas † dum adulterini cri-
minis agitur indiuidua eſt, *vt in
fæcundiſſimo illo monetario cõuiuio
de Monetarum Augmento, Varia-
tione, & diminutione quod non ſo-
lũ Taurini inſtituit, ſed illi amplius
potiſſimum addit ſymbolum Am-
pliſſimus, meique amantiſſimus Se-
nator Gaſpar Antonius Theſau-*

23 *rue*. Reſtitutio † in integrũ an
quando indiuidua ſit. Iuramen-
24 tum † item an & quando ſit in-
25 diuiduum. Præſcriptionis † quo-
que præiuditium, & ipſum an &
quando ſit indiuiduũ *Dominus*
Odd. de reſtit. in integr. quæſt. 46.
art. 5. *& 6. cum pluribus anteceden*
tibus, *& ſeqq.* fideicommiſſum,
26 an, & quando ſit † indiuiduum,
D. Odd. loco cit. Surd. conſ. 415. *Vr-*
gere. num. 24. *vol.* 3. *Par. ſ. conſ.* 35.
Abſoluto, num. 17. *vol.* 2. Promiſ-
27 ſio de † reuendendo, & ipſa in-
diuidua eſt *Surdus loco cit. nu.* 23.
in fin. vbi amplius, quòd in fa-
28 ctis indiuiduis admittitur † vnus
ex pluribus creditoribus ad pe
29 tendum totum, mediante † ta-
men cautione *l.* 1. §. *ſi pecunia in*
ſacculo ff. depoſ. & quòd in indi-
30 uiduis eſt locus † præoccupa-
tioni *l. ſi pluribus ff. de legat.* 1. *l.*
2. §. *ſi duo ff. de donat.* Venditio,
31 & ipſa eſt † indiuidua, & quan-
do *Cephal. conſ.* 407. *Magnificus*,
32 *num.* 45. *lib.* 3. Datio in † ſolutũ
indiuidua eſt, *Iaſ. in l. ſtipulatio-*
nes non diuiduntur, num. 21. *ff. de*
verb. oblig. Tiraquel. de retract. li-
gnag. §. 23. *gloſſ.* 1. *num.* 26. *textus*
in l. Tutor condemnatus §. *Lucius*
Titius ff. de vſur. textus in l. cum
amplius, in princ. ff. de reg. Iur. in
l. ſi non ſortem §. *ſi centum, vbi etiã*
Bartol. nu. 6. *ff. de condict. indebit.*
Bald. in cap. Quoniam frequenter
§. *ſin autem num.* 2. *Vt lite non con-*
33 *teſt.* niſi vel fauore † libertatis *l.*
Cũ hæres §. *item ſi decem ff. de ſtat.*
34 *lib.* vel in re † tributaria *l. pla-*
cuit C. de collat. fund. patrim. lib.
11. *gloſſ. in l. quidam exiſtimaue-*
runt, in verbo accipiendum ff. ſi cer.
35 *pet.* vel in parte † confeſſata, &
parte negata *d. l. quidam exiſtima*
36 *uerunt*, vel † in debitis ſepara-
tis *l. fin. ff. quib. mod. pign. vel hy-*
poth. ſol. Retractus indiuiduus
37 † eſt *l. qui vtilia*, *& l. quiſquis C.*
de omni agr. deſert. lib. 11. *Tiraquel.*
de retract. lignag. §. 23. *gloſſ.* 1. *nu.*
24. *verſ. Quid enim.* Cui proxima
38 eſt † redemptio, quæ & ipſa in-
diuidua eſt, *Bart. in l. ſi quis aliã,*
in fin. ff. de ſolut. Bald. in l. 2. *C. de*
pact. int. empt. & vendit. Natta
conſ. 479. *Difficilis, num.* 24. Sen-
tentia iterum *l. In hoc iudicio, in*
39 *fin. ff. fam. erciſc.* Sed † quænam
ſit ratio, & quando procedat, vi
de *Alex. in l. ſæpe, num.* 69. *ff. de*
re Iud. Sunt enim, & caſus, & ꝙ
40 † maximum eſt in materia indi
uidui, in quibus ſententia diui-
dua eſt, in quo tamen ſenſu vide
41 † latè *Alex. conſ.* 186. *Viſis ſub-*
tiliſſimis, num. 11. *lib.* 2. Confirma-
42 tio, & ipſa † indiuidua eſt, ſed
quomodo, vide *Caputaq. deciſ. Ro*
mana 206. *Confirmatio, num.* 1. *&*
43 *per totam*, *par.* 1. Confeſſio ex †
parte recipientis indiuidua eſt,
44 niſi capita ſint † ſeparata, *Ma-*
gon. deciſ. Florentin. 3. *Dux, nu.* 32.
& 33. *Bart. in l. Aurelius* §. *Idem*
quæſijt, in fin. ff. de liberat. legat.
Rota Genuenſ. deciſ. 141. *Viſum*,
45 *num.* 2. Legatum, an & † quando
ſit indiuiduum, *Pariſ. conſ.* 58. *Ve*
ra,

Digitized by Google

ra,num.59.vol.3.cui addo textum in l.prædijs §*.balneus ff.de leg.3.in l.ſeiæ* §*.Tirannæ ff.de fundo inſtr. in l.prædijs* §*.Titio ff.de leg.3.in l.quod tamen* §*.quadrigæ ff.quib. mod.vſusfr.amitt.in l.peculium* §*. quadrigæ ff.de legat.2.* Caducitas
46 † in emphyteuſi indiuidua eſt, & quando, *Natta conſ.479. Difficilis, nu.21.verſ.Praetereanemo.*
47 Conditio, & † modus, indiuidua ſunt, *Decius hic num.40.Ruin. conſ.43. Viſo, num.8.verſ.Nam licet, vol.2.Tiraquel.* qui condi-
48 tioni addit formam,&† ſolemnitatem, & hæc omnia dicit indiuidua, *de retract. lignag.* §*.1. gloſ.21.nu.13.& de ll.connubial. gloſ.6.num.4.verſ.& eſt ratio.* Et
49 an hoc† perpetuum,& quando, *Socin.Sen.conſ.107.Viſa num.9. verſ.Confirmatur, & nu.12.verſ.*
50 *Sed quando.* Confeſſio † qualificata indiuidua eſt,& quando,latiſſimè *Triuiſan.deciſ.crim.46. Quotidie,per totam, lib.2.*Priuilegium mixtum, ſcilicet perſonæ conceſſum, & rebus ſimul
51 † indiuiduum eſt, *Crauet.conſ. 39. Ex verbis, num.5.verſ.Et licet.* Diſpoſitio,vltro, citroque
52 obligatoria† indiuidua eſt,*Cra*
53 *uet.loco cit.* Immunitas † ratione communionis indiuidua eſt, *Natta inter conſilia Laur.Syluan. conſ.20.Doctores, num.12. Felin. cap.1.num.6.de præſcript. Angel. in l.ſi de communi, ad fin. ff.quemad.ſeruit.amitt.Roman.conſ.195. In caſu,nu.5.Georg.Natt.in tract. ſuper ſtatutis Fœminas,&c. quaſt. 3.num.76.verſ.14.gloſſ.fin.in l.fin. C.de mun.& honor.lib.10.Tiraqu. de retract.lignag.*§*.26.gloſ.1.nu.*
54 34. Niſi conſtaret de † fraude *Ioſeph.Ludouic.concluſ.53. verſ. Hinc etiam 7 infertur.* Actus quilibet licet ratione ſuæ eſſentiæ diuiduus, propter formam ta-
55 men datam † indiuiduus effici tur, *Iaſ.in l.1.*§*.Sed et ſi mihi,nu.6. ff.de verbor.oblig.Quint.Mandoſ. conſ.98.Quæſitum,num.12.Sed & Romanus conſ.66.nu.2.pulcherrimè & latiſſimè Tiraq.de retract. lignag.*§*.1.gloſſ.21.num.12.cum ſeqq.* Euictio an, & quando indiuidua ſit; Redhibitio & ipſa,
57 an, & quando ſit † indiuidua *Hier.Gabriel.conſ.50.In cõſilio, volu.2.* vbi tamen mihi videtur confundere res plures ſub ratione plurium, & res plures ſub
58 ratione vnius,quæ † longiſſimè inter ſe differunt;Sed nõ eſt hic
59 locus. Mandatum,an† & quando indiuiduũ ſit, *Rota Genuenſ. deciſ.19.Nos auditores,nu.4.*Feu-
60 da diuidua † modò,modò ſunt indiuidua, quod licet ſuperius iam firmauerimus, hic tamen Tanquam magiſtraliter agentẽ, cum pluribus diſtinctionibus, ampliationibus, & limitationibus, *Addo Tiraquel.de Iure primigen.quæſt.4.num.19.verſ.Ex quibus,cum pluribus ſeqq.*Dilatio ſeu terminus annalis fatalis in cauſſa appellationis iuris di-
61 ſpoſitione † indiuiduus eſt, & quo-

quomodo, *Brederod. de appellat. par. 2. tit. 38. De ſententiis, pag.* 62 *616.* Beneficia † indiuidua ſunt, niſi accedat Summi Pontificis 63 † authoritas, *Flamin. Pariſ. de reſignat. benef. lib. 6. quæſt. 1. nu. 4. ca. maioribus, de præbend. Anan. in ca. audiuimus, de colluſ. detegend.* Ex-64 humatio † indiuidua eſt, quo caſu oſſa excommunicatorum in eccleſiaſtico cemiterio ſepulta ab oſſibus fideliũ ſecerni non poſſunt, neutra enim exhumari debent, *textus eſt in cap. ſacris, de ſepultur.* Præſcriptionis effectus 65 indiuiduus eſt in re † communi cum perſona priuilegiata, *Io. Andr. in cap. Viri, de Iure patron. in 6. Abb. in cap. de quarta, col. pen. de præſcript. Innoc. in cap. ad audientiam, eod. tit. Alex. conſ. 122. Viſo, num. 17. lib. 4. Franc. Aretin. conſ. 25. Viſo, num. 3.*

Ex his vero impoſitus eſto finis Catoni Taurinenſi de Diuiduis, & Indiuiduis, ad laudem & gloriam Sanctiſſimę Trinitatis, B. ſemper Virginis Mariæ, omniumque Sanctorum.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

INDEX LOCVPLETISSIMVS EORVM OMNIVM

Quæ in hoc Opere continentur,

Ordine Alphabetico perſpecta iam diligentia conſcriptus.

In quo Contextualia, Quæſtiones, Sectiones, Numeri, Paginæq; ipſę numeris indicantur.

A

Acceſſorium regulariter ſequitur naturam ſui principalis, ſect.14.num.81. pag. 147

Non tamen ſi acceſſorium ipſum habet prouiſionem ſpecialem à lege, num.82. ibid.

Actio ad pœnam pro alia perſona offenſa ad hoc vt competat, duo copulatiuè requiruntur, ſect.8. nu.149. pag. 110

Actio de dolo eſt mere ſubſidiaria, ſect.8. numero 193. pag. 114

Infertur, num.194. ibid.

Actio de dolo, quia ſubſidiariè competit, in ſolidum competit, ſect.8. nu. 195. 114

Tunc enim æſtimatio refertur ad dolum, num.196. ibidem.

Aduocati, olim reſponſa manu propria ſubſcribebant, & obſignabãt, ſect.1.num.14. 30

Ratio, num.15. ibidem

Aduocati, olim perperam conſulentes, falſi teſtes cenſebantur, ſect. 1.num.16. 30

a Ad-

Aduocati, hodie quoque in Gallijs, ſi temerè conſulant, puniũtur ſect.1. num.17. pag.30
Aduocatis indicta pœna, qui temerè ſuadent, conſulunt, ac patrocinantur, ſect.1.num.10. 29
Aequitas non abhorret pœnam conuentionalem, ſect.14.num.114. 150
Ratio affertur, nu.115. ibidem.
Aeſtimatio vbi refertur ad dolum, in ſolidum obligat ſect.14.n.111. 150
Aeſtimatur Indiuiduum, quando obligatio indiuidua reſcinditur in parte, ſiue ipſo iure, ſiue ope exceptionis, ſect.14.num.91. 148
Infertur ad commiſſionem pœnæ conſiſtentis in ſpecie certa, nu.92. ibid.
Affirmatiua nõ affirmat omnia, quæſt.2.nu.77. 24
Album, tale eſt in omnibus gradibus, quæſt.3.num.4. 25
Alfenus I.C. Cremonenſis Romani Imperij Conſul, ſect.16.nu.14. 157
Alfenus I.C. ab omnibus Varus nuncupatur, ſect.16.nu.16. 157
Sed tamen ab alijs T. Alfenus Varus, num.17. ibid.
Ab alijs T. Alfinius Varus, n.18. ibid.
Ab alijs verò T. Afinius Varus, num. 10. ibidem.
Alimenta ex Iaſone indiuidua ſunt, ſect.7.nu.17. 84
Vix enim differunt ab vſu, nu.18. ibid.
Alimentorum materia ſtricto iure diuidua eſt, ſect.7.nu.19. 84
Ex æquitate tamen ferè indiuidua, num.20. ibidem.
Ratio affertur, nu.21. ibid.
Alimenta præter patiẽtiam requirũt ea, debentis præſtationem, ſect.7. num.23. 85
Alimenta indiuidua ſunt, ſect.7.num. 27. 85
Licet præſtatio cõmoditatis diuidua ſit, num.28. ibid.
Res ipſa proximo exẽplo illuſtratur, num.29. ibidem.
Alimenta debentur à perſona perſonæ, ſect.7.num.31. 85
Amplius non agi, ſi adijciatur rei diuiduæ, & ipſum diuiduũ eſt ex Bartolo, ſect.8.num.1. 96
Si indiuiduæ, indiuiduum, num.2. ibidem. 97
Et eſt diſtinctio communis, nu.3. ibid.
Quam tamen reijcit Author, nu.4. ibidem.
Amplius nõ agi, indiſtinctè diuiduum eſt, ſect.8.num.6. 97
Amplius non agi ſecundùm ſe diuiduũ eſt ex Bologneto, ſect.8.nu.7. 97
Factis autem adiectum, illorum ſequitur naturam, num.8. ibidem.
Amplius non agi, ſecundùm ſe, & in abſtracto nihil eſt ex Authore, ſect. 8.num.9. 97
Amplius non agi refertur ad ſeruitutes modò formatas, modò formandas ex Bartolo, ſect.8.num. 10. 98
Sed potius ad facta ex Alciato, n.11. ibidem.
Amplius non agi, ſi ad ſeruitutes referatur, non differt ab ea ſtipulatione Ire, agere non licere, ſect.8. nu. 16. 98
Amplius non agi, ſi ad ſeruitutes referatur, eſt ſtipulatio de ſeruitute formata, ſect.8.num.20. 98
Amplius non agi, non pertinet ad ſeruitutes, ſect.8.nu.24. 99

Sed

Sed nec ad factum, num.25. ibid.
Pertinet verò ad lites, actiones, & exactiones, nu.26. ibid.
Amplius non agi, & Amplius non peti, an ſint idem, ibidem, num.27.
Amplius non agi, in dubio ſolum reſpicit effectum, ſect.8.nu.30. 99
Ex coniecturis tamen etiam ad litem refertur, num.31. ibid.
Et quidem in dubio, ſi ſuper controuerſo interponatur, num.32. ibid.
Amplius non agi pertinet interdum ad Tranſactionem, ſect.8.nu.33.99
Amplius non agi qui violat peccat pro ſua tantum portione reſpectu pœnæ, ſect.8.num.53. 101
Sed & ratione expenſarum, num.54. ibidem.
Amplius non agi qui violat tenetur modo diuiduo, ſect.8.nu.55. 101
Peccat enim ſolus pro portione ſua, num.56. ibid.
Sed ratione pęnæ pro quota, num.57. ibidem.
Ratione expenſarum pro virili, nu. 58. ibidem.
Infertur, num.59.
Amplius non agi qui violat, ratione pœnæ conuenitur pro quota, etiam ex Rota Romana, ſect.8. num.60. pag. 101
Ratione expenſarum pro virili, ex eadem, num.61. ibidem.
Amplius non agi violato, nullus eſt regreſſus aduerſus cohæredes, ſect. 8.num.62. 101
Ratione tamen expenſarum ſaluus eſt regreſſus, num.63. ibid.
Amplius non agi, & Amplius non peti, an differunt ſubſtantialiter, ſect.8.num.69. 101
Amplius non agi, & amplius non peti differunt penes quatuor, ſect.8. num.71. 102
Amplius non agi an idem ſit cum illa ſtipulatione Rem ratā haberi, ſect. 8.num.94. 104
Amplius non agi cohibetur ad litis renunciationem, ſect.8.nu.96. 104
Amplius non agi, & Amplius non peti, quam vim habeant, ibid.n. 97
Amplius non agi an ſit diuiduum in ordine ad Equum in genere, & Hominem incertum, ſect.8. num.105. pag. 106
Videtur enim indiuiduum, nu.106. ibidem.
Sed ſoluitur, num.107. ibidem.
Amplius non agi, etiam pęnale, eſt diuiduum, ſect.14.nu.59. 146
Amplius non agi, magis accedit ad illam ſtipulationem, Titium hæredemq. eius ratum habiturum, ſect. 13.num.11. 136
Ratio affertur, num.12. ibid. 137
Amplius non agi eſt diuiduum, imò diuiſum quò ad hæredes promittentis, ſect.13.num.16. 137
Indiuiduum verò, ſeu indiuiſum quò ad ipſum promittētem, nu.18. ibid.
Amplius non agi legale in ordine ad delicta indiuiduum eſt, ſect.8.num. 201. 114
Declaratur, num.202. ibidem.
Amplius non excipi eſt factum diuiduum, ſect.8.num.110. 106
Ratio affertur, num.112. ibidem.
Amplius non peti, non pertinet ad ſeruitutes, ſect.8.num.28. 99
Sed ad lites, actiones, & exactiones,

v. num.29. ibid.
Amplius non peti an idem ſit cum illa ſtipulatione Rem ratam haberi, ſect.8.num.94. 104
Anterioritas duplex, temporis, & naturæ, ſect.5.num.66. 64
Antiphraſis, figura etiam in iure, ſect. 9.num.13. 116
Antiptoſis, figura etiam in iure noſtro, ſect.9.num.7. 116
Antiptoſis nulla eſt ex Authore in l. filius familias §. diui ff. de leg.1. aduerſus alios, ibidem, num.8.
Antiptoſis quæ ſit ratio formalis, ſect. 9.num.9. 116
Antiſtius Labeo Paulū præceſſit, ſect. 16.num.6. 157
Antonij Contij lectio ad §. Cato, n.13. in contextualibus. 6
Alia ex Authore, num.14. ibid. 7
Alia ex Accurſio, num.15. ibid.
Alia ex alijs, num.16. ibidem 8.
Antonij Fabri Præſidis doctiſſimi vigiliæ, ſect.9.num.2. 115
Antonij Fabri Præſidis eruditiſſimi animaduerſiones ad noſtrum §. Cato, ibid.num.3.
Quas amplecteretur Author, ſi recedendum putaret à recepta, & vulgata editione, ibid.num.4.
Cur autem Author ſuſtineat vulgatam editionem, aperit, num.5. ibidem. 116
Appoſitio, figura etiam in iure noſtro, ſect.9.num.6. 116
Aquæductus ſeruitus diuidua eſt ex alijs, ſect.6.num.91. 77
Sed potius commoditas aquæductus ex Authore, num.93. ibidem.
Quod locum habet in qualibet ſeruitute, num.94. ibid.
Aquæductus non requirit hominis factum, humanamq. continuam operam, ſect.7.num.81. 89
Aquæductus eſt ſeruitus indiuidua, ſect.7.nu.78. 89
Et inter ſeruitutes continuas ponitur, num.79. ibid.
Aquæ hauſtus eſt ſeruitus diſcontinua, ſect.7.num.80. 89
Aquæ non diuiduntur penes ſeruitutem, ſect.6.num.36. 72
Modificantur tamen, num.37. ibid.
Aſilus quid apud Latinos, ſect.17. num.18. 160
Auli Gellij lapſus in primo Catone, ſect.1.num.34. 31
Lapſus probatur, num.35. ibidem.

B

Beneficia indiuidua ſunt, ſect.21. num.62. 190
Niſi accedat Summi Pontificis Autoritas, num.63. ibid.

C

Caducitas in emphyteuſi indiuidua eſt, & quando, ſect.22. nu. 46. 189
Canonis præſtatio quomodo diuidua, quæſt.2.num.51. 20
Quomodo indiuidua, num.52. ibid.
Quid in ordine ad liberationem. nu. 53. ibidem.
Cato noſter, Vticenſis eſt ex pluribus, ſect.1.num.1. 29
Cato noſter fuit Cato Cenſorinus ex Authore, ſect.1.num.3. 29
Qui & Salonianus, num.4. ibid.
Cato noſter fuit ex alijs Cato prior,

prin-

princeps Portia familiæ, ſect. 1. num. 5. 29
Reijcitur opinio hæc, num. 6. ibid.
Cato Portiæ familiæ princeps literas græcas benè ſenex didicit, ſect. 1. num. 7. 29
Latinas penè iam ſenex, nu. 8. ibid.
Cato Portiæ familiæ caput, fuit Romæ cenſor, ſect. 1. num. 25. 31
Quoties iudicio capitali accuſatus, toties innocens abſolutus, nume. 26. ibidem.
Cato hìc non omnino propriè pœnam appellat, ſect. 2. num. 8. 34
Sed nec Decius pœnam conuentionalem, num. 9. ibidem.
Eleganter Iuſtinianus pœnam conuentam pœnæ nomine, nu. 10. ibid.
Cato noſter in illis verbis, Nam hac ſtipulatione &c. declaratur, ſect. 14. num. 1. pag. 141.
Cato noſter non agit de ſtipulationibus diuidui, & indiuidui, quatenus ſtipulationes ſunt, ſed quatenus pœnales, ſect. 14. num. 61. pag. 146.
Cato noſter, ſeu Paulus, in vltimis uerbis declaratur aduerſus communẽ, ex nonnullis, ſect. 17. num. 15. pag. 159.
Sed, & num. 16. ibidem, pag. 160.
Amplius, num. 19. ibidem.
Quæ omnes declarationes reijciuntur ab Authore, num. 20. ibidem.
Senſusq; verus adducitur, num. 21. ibidem.
Ratio adducitur, num. 22. ibidem.
Catonis vticenſis vita, & mores remiſſiuè ſect. 1. num. 2. pag. 29.
Catonis familia remiſſiuè, ſect. 1. num. 33. pag. 31.
Catonis propoſitũ in ſtipulatione Amplius non agi, ſect. 8. num. 5. pag. 97.
Catonis vulgata litera, ſect. 13. num. 4. pag. 135.
Alia litera ex Authore, num. 5. ibidem, pag. 136.
Cauſſam dicere, propriè non eſt cauſsã agere, ſect. 1. num. 20. pag. 30.
Sed geſti magiſtratus ſyndicatum ſubire, num. 21. ibid.
Cautio damni infecti prætoria eſt, ſect. 8. num. 171. pag. 112.
Cautio fructuaria diuidua eſt, ſect. 7. num. 93. pag. 90.
Et quidem in omni capite, num. 94. ibidem.
Cautio fructuaria præſtita diuidua eſt, ſect. 7. num. 97. pag. 91.
Præſtanda verò eſt indiuidua, num. 98. ibid.
Cautionalis ſtipulatio quæ ſit, ſect. 14. num. 48. pag. 145.
Ciuitates ſupra mare ædificatæ non recognoſcunt ſuperiorem de iure gentium, ſect. 20. numer. 14. pag. 176.
Clauſula illa in noſtro §. Cato, Et Paulus reſpondit non idem eſſe, in Pandectis Florentinis deeſt, ſect. 13. nu. 1. pag. 135.
Quam lectionem ſi teneas, quæ cola, quæ commata, quæ puncta, vbi, & quomodo apponenda, num. 2. ibid.
Nouæ interpunctionis ratio affertur, num. 3. ibid.
Clauſula illa in noſtro §. Cato, ſed videamus ne non idem hic ſit? interrogat ex Authore, ſect. 13. num. 6. pag. 136.

De

De qua verò ſtipulatione interroget ex eodem, num.7. ibidem.
Senſus ideo verus ſubijcitur, num.8. ibidem.
Clauſula illa, Rato manente pacto facit, vt pecunia promiſſa pœnā contineat, ſect.2.num.24. 36
Comes Romanus cur tota nocte eſſet peruigil, ſect.21.num.26. 183
Commodati obligatio tria continet, Reſtitutionem, cuſtodiam, & facultatem reſtituendi, ſect.8.nu.193. 114
Reſtitutio vi ipſa diuidua eſt, num. 198. ibidem.
Quid de cuſtodia, num.199. ibid.
Quid de facultate reſtituendi, n.200 ibidem.
Commoditas ſeruitutis diuidua eſt, ſect.5.num.77. 65
Commoditatis in partem peccari poteſt, ſect.5.num.80. 65
Idcoq. pœnæ partem tantùm committi, num.81. ibid.
Commoditatis reſpectu omnes ſeruitutes diuidi poſſunt, ſect. 6. num. 43. pag. 73
Vel potius modificari, num.44. ibid.
Commune aliquid eſſe, aliquid verò communicatum longè differunt, ſect.6.num.28. 71
Communio incidens quando faciat Indiuiduum, ſect.3.num.35. 49
Communis res ad vtendum, fruendū, gaudendum, in dubio eſt communis pro indiuiſo, ſect.6.num.27. 71
Conditio affirmatiua quomodo præſupponat ſtipulationem negatiuā, ſect. 2.num.42. 39
Conditio de ſe indiuidua non eſt, ſect.2. num.43. 39
Conditio, indiuiduum eſt, ſect.22.num. 48. 189
Et an hoc ſit perpetuum, ibid. n.49.
Conditio negatiua quomodo præſupponat promiſſionem affirmatiuam, ſect.2.num.41. 39
Coniunctio mixta operatur ius accreſcendi, ſect.7.num.50. 87
Confeſſio ex parte recipientis indiuidua eſt, ſect.22.num.43. 188
Niſi capita ſint ſeparata, num.44. ibidem.
Confeſſio qualificata indiuidua eſt, & quando, ſect.22.nu.50. 189
Confirmatio indiuidua eſt, & quomodo, ſect.22.nu.42. 188
Contractus bonæ fidei habent pœnam diuiduam inter hæredes, ſect.14.n. 99. 149
Et hoc ratione æquitatis, num.100. ibidem.
Contractus bonæ fidei maximè conueniunt cum prætorijs ſtipulationibus, ſect.14.num.101. 149
Contractus bonæ fidei in indiuiduis an ſint diuidui, ſect.14.num.104. 149
Quid in contractibus ſtricti iuris, num.105. ibid.
Contractus bonæ fidei, & ſtricti iuris, ratione diuiduitatis, vel indiuiduitatis, non videntur differre, ſect. 14.num.107. 149
Contractus bonæ fidei, & ſtricti iuris, dlfferunt etiam de iure canonico ſect.14.num.113. 150
Contractus cum Principe geſti, ſunt omnes bonæ fidei, ſect.14.num.103. pag. 149
Contractus quo caſu legem à conuentione accipiant, ſect.4.num.30. 53

Contractus ſunt omnes bonæ fidei de iure canonico, ſect. 14. num. 102. pag. 149

Contractus Synallagmatici alij ſunt Διπλευρα, *ſect. 8. num. 45.* 100

Alij Μονοπλευρα, *num. 46.* ibid.

Conuentio quid ſect. 8. num. 49. 100

Conuentio, vbi non poteſt valere nomine pœnæ, valet in vim intereſſe, ſect. 2. num. 19. 35

Correorum qualitas perſonalis vix differt à qualitate reali indiuiduitatis, ſect. 4. num. 15. 52

Corſica, inſula eſt ex Aretino, & quidem naturaliter, ſect. 20. num. 9. pag. 176

Creditore volente contingit liberatio etiam facta diuiſione ſolutionis ſect. 20. num. 48. 179

Ratio adducitur. num. 49. ibid.

Cretæ fodiendæ ſeruitus ruſtica eſt innominata, ſect. 6. num. 102. 78

Curæ obligatio de ſe indiuidua eſt, ſect. 8. num. 186. 113

Etiam in re aliàs diuidua, num. 187. ibidem.

Cuſtodiæ obligatio de ſe indiuidua eſt, ſect. 8. num. 186. 113.

Etiam in re aliàs diuidua, num. 187. ibidem.

Cyprus, inſulæ eſt ex Baldo, & quidem naturaliter, ſect. 20. num. 10. 176

D

Damni infecti cautio prætoria eſt ſect. 8. num. 125. 108

Et quidem cautionalis, num. 126. ibidem.

Damni infecti ſtipulatio in perſona promiſſoris non ſcinditur, ſect. 8. num. 132. 108

Damni infecti ſtipulatio, vtrinq; diuidua eſt ſect. 8. num. 169. 112

Sed & ipſa miſſio diuidua eſt, numero 170. ibidem

Ratio affertur, num. 171. ibid.

Damni infecti ſtipulatio & ipſa continet incertam quantitatem, ſect. 17. num. 7. 159

Damnum aliud eſt poſſibile, quæſt. 2. num. 19. 17

Et hoc conſtituit Indiuiduum iuris diſpoſitione, num. 20. ibid.

Damnum aliud eſt probabile, quæſt. 2. num. 21. 17

Et hoc conſtituit Indiuiduum hominis cautela, num. 22. ibidem.

Dare, & Tradere confunduntur aliquando, ſect. 18. nu. 12. 165

Dari aliquid, diuiduum eſt, ſect. 20. num. 42. 178.

Dari, & fieri, paria ſunt quò ad purgationem moræ, ſect. 20. num. 50. pag. 179

Datio in ſolutum indiuidua eſt, ſect. 22. num. 32. 188

Niſi fauore libertatis, nu. 33. ibid.

Vel in re tributaria, num. 34. ibid.

Vel in parte confeſſata, & parte negata, num. 35. ibid.

Vel in debitis ſeparatis, num. 36. ibidem.

Decretum indiuiduum eſt, ſect. 22. nu. 17. 187

Defenſio aliud eſt, aliud res defenſa cum ſua cauſſa, ſect. 18. num. 61. pag. 169

Defenſio eſt indiuiſibilis, ibid. nu. 62.

Proprietas tamen, & ſua cauſſa diuiſi-

uiſibiliſerit,num.63. ibid.
Depoſiti obligatio tria continet, Reſtitutionem, Cuſtodiam, & facultatem reſtituendi, & quæ ſit vniuſcuiuſque poteſtas, ſect.8.num.197. pag. 114
Dicere cauſſam de ambitu quid ſit ex Cicerone, ſect.1.num 22. 30
Dictio, Ita, ſignificat formam, vel modum neceſſarium, ſect.2.nu.16. pag. 35
Dictiones taxatiuæ faciunt ceſſare ius repræſentationis, ſect.10.num.13. pag. 110
Dierum & horarum interualla ad modum pertinent, ſect.5.nu.78. 65
Difficultas excuſat à pœna, ſect.11. num.19. 129
Dilatio fatalis annalis in cauſſa appellationis indiuidua eſt, ſect.22. numero 61. 189
Diſpoſitio, vltro, citroque obligatoria, indiuidua eſt, ſect.22. numero 52. pag. 189
Diſtractus non continet noua placita, ſect.8.num.38. 100
Diuidui, & Indiuidui diſtinctio, ad factum pertinet, non ad dationem ex Accurſio, ſect.14.nu.9. 141
Diuiduitatis ratio in ſtipulatione Rē ratam haberi, poſita eſt in æquitate, ſect.14.num.97. 149
Diuiduitatis ratio in prætorijs ſtipulationibus eſt ex æquitate, ibidem, num.98.
Diuiduum in perſona principalis promiſſoris eſt actu diuiſum in perſona hæredum, ſect.4.num.28. 53
Fallit, num.29. ibid.
Diuiduus actus, ob formam datam indiuiduus efficitur, ſect.22. num.55. pag. 189
Diuiſa hæreditate regulariter locum non habet iudicium familiæ erciſcūdæ, ſed communi diuidundo, ſect.10. num.54. 125
Fallit pluribus caſibus, nu.55. ibid.
Potiſſimùm vbi agitur pro perſonalibus præſtationibus faciendis pro rebus diuiſis, num.56. ibidem.
Infertur ad Canonem emphyteutioū integrum ab altero tantùm hærede ſolutum, num.59. ibid.
Diuiſio cum damno ſubiecti facit rem eſſe indiuiduam, ſect.6.num.105. pag. 78
Dolum malum abeſſe, & abſuturum eſſe, an diuiduum ſit, an indiuiduū, ſect.7.num.96. 91
Dolus commiſſus ſemper præſtat actionem de dolo indiuiduā aduerſus doloſum, ſect.8.num.188. 113
Dolus commiſſus non ſemper præſtat actionem de dolo, ſect. 8. num.189. pag. 113
Quid enim ſi plures doloſi ſint facilis conuentionis, num.190. ibidem.
Certè potius ex contractu tenebuntur, quàm ex dolo, nu.191. ibid.
Saltem, quando æſtimatio non refertur ad dolum, ſed ad intereſſe, num. 192. ibidem, 114
Dolus eſt diuiduus ex nonnullis, ſect. 8.num.184. 113
Qui fatentur alibi dolum eſſe indiuiduum, num.185. ibid.
Dominus pro parte ratum habere non poteſt. ſect.13.num.13. 137
Etiam in illa ſtipulatione Amplius non agi, num.14. ibidem.

Secus

Secus in hærede, num.15. ibidem.
Domitius Labeo Paulo ſucceſſit, ſect. 16.num.7. pag. 157
Domitius Labeo Hadriani temporibus floruit ex alijs, ibidem, num.8.
Quod non placet Authori, num.10. ibidem.
Domo diuiſa, quomodo dicatur diuiſa habitatio, ſect.7.num.46.pag. 87
Domus nullis alijs connexa, inſula nominatur, ſect.20.num.26. 177
Domus potius multiplicabilis eſt, quã diuiſibilis, ſect.7.num.64. 88
Donatio indiuidua eſt, & quando, ſect. 22.num.18. 187
Donatio vix differt à Renunciatione, & Pacto de non petendo, ſect.8. num.86. 102
Egent ideo hæc tria inſinuatione, ſi legitimam ſummam excedant, ibidem num.87. 103

E

Eadem vni tertio ſecundum eandem rationem, ſunt eadem inter ſe, ſect.10.num.37. 123
Eadem vni tertio ſecundum diuerſam rationem, non ſunt eadem inter ſe, ſect.10.num.38. 123
Emphyteutica bona diuidi poſſunt inter plures hæredes, & quidem domino irrequiſito, ſect.10. num.49. pag. 124
Canonis tamen præſtatio quò ad liberationem, indiuidua adhuc eſt ſi dominus non conſenſerit diuiſioni, nu. 50. ibidem.
Diuidua verò ſi conſenſerit, num.51. ibidem.
Emphyteutæ plures noui, ſunt plures per modum plurium, quæſt.2. num. 54. 21
Canonis ideo præſtatio diuidua, num. 55. ibidem.
Equi pars an peti poſſit, ſect.8. num. 101. 105
Euictio, an, & quando ſit indiuidua, ſect.22.num.56. 189
Euictio binas habet obligationes ſeparatas, ſect.8.num.164. 111
Quarum altera diuidua modò, modò eſt indiuidua, num.165. ibidem.
Altera ſemper diuidua eſt, nu.166. ibidem. 112
Euictio habet duas obligationes ſeparatas, quæſt.2.num.80. 24
Euictio poſt litem conteſtatam habet materiam indiuiduam, ſect.18.nu. 59. 169
Euictio ante litem conteſtatam, quomodo contineat materiam diuiduã, ibidem, num.60.
Euictionis promiſſio indiuidua eſt, & quomodo, ſect.18.num.54. 168
Euictionis ſtipulatio ex parte ſtipulatorum, & hæredum ſtipulatoris, diuidua eſt, ſect.8.num.157. 111
Ex parte promiſſoris eſt indiuidua, nu. 158. ibidem.
Sed & ex parte hæredum promiſſoris, num.159. ibidem.
Ratio affertur, num.160. ibidem.
Excipiens dicitur agere, ſect.8.nu.111. pag. 106
Executiuum verbum refertur ad anteriorem obligationem, ſect.5.num. 61. 63
Exempla in caſu l. ſtipulationes non diuiduntur ff. de verb.obl. non declarant,

rant, ſed reſtringunt, ſect.18.num. 79. 170
Præter regulas iuris, nu.80. ibid.
Exempla textus in l.ſtipulationes non diuiduntur ff. de verb. obl. reſtringunt factum, ſect.18.nu.81. 170
Exhumatio indiuidua eſt, & quando, ſect.22.num.64. 190
Expenſæ inter cõſortes indiuiduæ ſunt, & quomodo, ſect.22.num.6. 186
Expenſæ dicuntur pœna, ſect. 8. num. 64. 101
Impropriè tamen, nu.65. ibidem.
Expenſæ ſunt pœna ex perſona ſoluentis, ſect.8.num.67. 101
Impenſæ tamen ex perſona petentis, num.68. ibidem.

F

Faciendum in caſu l. ſtipulationes non diuiduntur ff. de verb. oblig. quid ſibi velit, ex nonnullis, ſect. 18.num.74. 170
Facti appellatione in materia depoſiti quid veniat, ſect.14.nu.109. 150
Factum merum, & factum nudum, idem important, ſect.18. num. 38. pag. 167
Factum nemo præcisè cogitur præſtare ex natura obligationis intrinſeca, ſect.18.num.40. 167
Factum proprium promittens, ad factum tenetur, non ad curam, num. 6.in contextualibus. 5
Feuda diuidua modò, modò indiuidua, ſect.22.num.60. 189
Feuda inferiora hodie ſunt diuidua, & natura, & iure, quæſt. 2. num. 50. 20
Feudum habens dignitatem annexam, an ſit diuiduum, quæſt.2.n.46. 20
Quid ante Friderichi conſtitutionẽ, num.47. ibid.
Quid in dignitate regali, nu.48.ibid.
Feudum habens dignitatem annexam hodie eſt indiuiduum iure, ibidem, num.49.
Fideicommiſſum, an, & quando ſit indiuiduum, ſect.22.num.26. 188
Fideiuſſor, & reus quomodo conſtituãt vnam perſonam inter ſe, ſect.2. nu. 56. 41
Quod potiſſimùm declaratur. nu.57. ibidem.
Et amplius, num.58. ibidem.
Alia adducitur, & ratio, & declaratio, num.59. ibidem. 42
Forma ex conſummatione contingit, ſect.20.num.35. 178
Forma, indiuidua eſt, ſect.22. nu. 48. pag. 189
Et an hoc ſit perpetuum, ibid.nu.49.
Formam certam habens indiuiduũ eſt, ſect.7.num.67. 88
Foſſa indiuidua eſt vſque ad flumen, ſect.19. num.9. 174
Ratio adducitur, num.10. ibidem.
Foſſa quomodo partes habeat, ſect.19. num.12. 174
Foſſæ, ſecundùm ſe, & in fodi, & in purgari, obligationem conſtituunt indiuiduam, ſect.19.num.27. 174
Foſſam communem purgari diuiduum eſt, ſect.19.num.18. 174
Sed quomodo, num.19. ibid.
Ratio affertur, num.20. ibid.
Foſſam fodi indiuiduum eſt obligatione, & præſtatione, ſect.19. nu.1. pag. 173

Foſ-

Digitized by Google

Foſſam fodi : legit Florentina lectio, Foſſam fodiri, ibidem, num. 2.
Vtrumque concedit Author, num. 3. ibidem.
Rectiùs tamen in tertia, num. 4. ibid.
Foſſam fodi cur indiuiduum ſit, ibidem, num. 5.
Foſſam fodi eſt ſtipulatio diuidua contractu, ſect. 19. num. 13. 174
Foßam fodi ad veras foſſas refertur, ſect. 19. num. 21. 174
Sed & ad puteos viuos, nu. 22. ibid.
Qui propriè putei dicuntur, nu. 23. ibidem.
Sed & ad mortuos, qui à Prætore Cloacæ appellantur, num. 24. ibid.
Ab Vlpiano Locus Cauus, per quem Colluuies fluit, num. 25. ibidem.
Piſis, puteus niger, num. 26. ibid.
Foßam fodi, indiuiduum eſt obligatione, & ſolutione, non autem contractu, ſect. 21. num. 14. 182
Declaratur, num. 15. ibidem.
Foßam purgari, ſecundùm ſe non eſt quid diuiduum, ſect. 19. nume. 16. pag. 174
Maximè enim accedit ad Foſſam fodi, num. 17. ibid.
Fratre offenſo non competit fratri actio iniuriarum nomine proprio, ſect. 8. num. 150. 110
Fallit, num. 151. ibidem. 111
Fundi vacuam poſſeſſionem tradi, non continet merum factum, ſed cauſſam bonorum, ſect. 18. nu. 37. 167
Fundi vacuam poſſeſſionem tradi, non eſt Fundum tradi, ſed Fundum dari, ſect. 18. num. 39. 167
Fundum dari diuiduum eſt quò ad omnia, quaſt. 2. num. 10. 16
Fundum dari, Fundum tradi, Fundum reſtitui, tres ſunt termini apud Bartolum, ſect. 18. num. 4. 164
Fundum dari, & Fundum tradi, in caſu l. ſi ſtipulatus ſis ff. de vſur. vix implicitè differunt, ſect. 18 n. 5. 164
Fundum dari comprehendit ſtipulationem illam, Fundi vacuam poſſeſſionem tradi, ſect. 18. num. 6. 164
Quæ ambæ expreſſæ, & geminatæ, concipiunt, & continent etiam fructus, num. 9. ibid.
Quos neutra ſtipulatio per ſe contineret, num. 8. ibid.
Fundum dari cur indiuiduum ſit penes commiſſionem pœnæ, ſect. 18. num. 21. 165
Fundum dari eſt indiuiduum in pœnæ commiſſione, & vera redditur ratio, ſect. 18. num. 24. 166
Fundum dari ſecundùm ſe interdum indiuiduum eſt, ſect. 18. n. 25. 166
Quod tamen eſt ex vi accidentium, & circunſtantiarum, nu. 26. ibid.
Fundum dari vbi indiuiduum eſt ſecundum ſe, idem eſt quod Fundum tradi, ſect. 18. num. 27. 166
Nominaliter ſcilicet Fundum dari, realiter Fundum tradi, nu. 28. ibid.
Fundum dari quando idem ſit quod Fundum tradi ex Bartolo, ſect. 18. num. 29. 166
Quando verò ex Iaſone, nu. 30. ibid.
Fundum dari, & Fundum tradi, in materia vẽditionis, idem ſunt ſect. 18. num. 51. 168
Fundum reſtitui eſt indiuiduum, ex aliquorum ſententia, quemadmodum & Fundum tradi, ſect. 18. num. 84. pag. 171

Ratio adducitur, num.85. ibidem.
Reijcitur quatenus, num.90. ibid.
Fundum reſtitui vix commune quicquam habet cum ſtipulatione Fundum tradi, ſect.18.num.94. 171
Sed potius cum ſtipulatione Fundum dari, num.95. ibidem. 172
Fundum tradi an diuiduum ſit, quæſt. 2.num.11. 16
Fundum tradi indiuiduum eſt obligatione, & ſolutione, ſect.18.nu.31. pag. 166
Infertur, num.32. ibidem.
Fundum tradi cur indiuiduum ſit obligatione, & ſolutione, ſect.18.num. 35. 167
Fundum tradi, ſeu aliam rem tradi, continet merum factum, ibidem, num.36.
Fundum tradi ſi eſſet diuiduum, poßet ſequi ſolutio in diuerſis partibus totorum, ſect.18.num.41. 167
Eſt & alia ratio, num.42. ibidem.
Fundum tradi præciſam habet obligationem ad factum, ſect.18.nu.47. pag. 168
Fundum tradi in venditione non continet merum factum, ibidem, nu.48.
Ratio affertur, num.49. ibid.
Fundum tradi, de quo in l. ſtipulationes non diuiduntur ff. de verb. oblig. refertur ad Fundum venditum, ex alijs, ſect.18.num.52. 168
Quod latè reijcitur, num.55. ibidem.
Fundum tradi in materia venditionis quia idem eſt quod Fundum dari, eſt diuiduum, ſect.18.num.56. 168
Ratio affertur, num.57. ibid.
Fundum tradi cur in venditione ſit diuiduum, ſect.18.nu.68. 169
Cur item illius defenſio indiuidua, num.69. ibidem.
Fundum tradi ſecundum ſe diuiduum eſt ex alijs, ſect.18.num.72. 170
Qui tamen manifeſtè terminos confundunt, num.73. ibid.
Fundum tradi in caſu l. ſtipulationes non diuidũtur ff. de verb. oblig. quatenus à quibuſdam expẽdatur, ſect. 18.num.75. 170
Fundum tradi in allegato caſu, eſt ex aliquibus pro ædificanda turri, ibidem, num.76.
Infertur ideo quare ſit indiuiduum, num.77. ibidem.
Fundum tradi, & Fundum reſtitui, nõ ſunt eadem, aduerſum nonnullos, ſect.18.num.97. 172
Niſi totus fundus reſtitui poſſit, nu. 98. ibid.
Vel ſecuta ſit plurium fides, num.69. ibid.
Vel etiam adſit æquipollẽtia legalis, num.100. ibid.
Vel legitima verborum ſignificatio, num.101. ibid.
Vel ſubiectum thema, num.102. ibid.
Fundum tradi, indiuiduum eſt, obligatione, & ſolutione, non autem contractu, ſect.21. num.14. 182
Declaratur, num. 15. ibidem.
Fundum, vel aliam ſpeciem dari, diuiduum eſt quò ad omnia, ſect. 18.nu. 13. 165
Ideo inter hæredes diuiditur, & partis ſolutione liberatio contingit, nu. 14. ibid.
Si tamen de committenda pœna agatur, Fundum dari indiuiduum eſt, num.15. ibid.

Fun-

Digitized by Google

Fundum, vel aliam ſpeciem dari, cur ſit diuiduum, ex Bartolo, ſect. 18. num.16. 165
Cur item ex Authore, num. 17. ibid.
Fundus diuiſus gratia commodioris culturæ, eſt per modum vnius, quæſt. 2.num.67. 22
Fundus, eſt potius multiplicabilis, quàm diuiſibilis, ſect.7.num.64.88.
Fundus ijs volentibus, quorum intereſt, poteſt diuidi, & in plures fundos multiplicari ſect.18.nu.43.167
Secus re non integra, nec ijs volentibus, num.44. ibidem.
Fundus ſeruiens, vbi vni hæredum adiudicatus, quando in ſtipulatione Per te non fieri ſolus ille peccans teneatur, ſect.10. num.47. 124
Quando adhuc teneantur omnes, nu. 48. ibidem.
Furtum in dubio non ex iniuria factum cenſetur, ſed ex auaritia, ſect. 8.nu. 153. 111

G

GRæci quidam exiſtimarunt ſeruitutem Oneris ferendi eſſe diuiduam, ſect.6.num.62.pag. 75

H

HAbitatio eſt ſeruitus indiuidua, ſect.7.num.37. 86
Habitatio magis vſufructui æquiparatur, quam vſui, & quomodo, ſect. 7.num.38. 86
Habitatio locari poteſt, ſect.7. num. 43. 86
Declaratur in quo ſenſu, nu. 44.ibid.
Habitatio pluribus relicta an accreſcat, ſect. 7.num.53. 87
Id verò an ex indiuiduitate, an potius ex imperfectione acquiſitionis, nu. 54. ibid.
Habitatio ſpatioſior reſpicit indigentiam moralem perſonæ, ſect.7.num. 89. 90
Habitatione pluribus legata, omnes agunt ſinguli ad ſolidam habitationem, ſect. 7.num.47. 87
Per concurſum tamen ſibi faciunt partes in commoditate, nu. 48.ibid.
Eſt verò ibi coniunctio mixta, nu.49. ibid.
Habitationis vſusfructus legari poteſt, & quomodo, ſect.7.num.40. pag. 86
Hadriani imperium, ſect. 16.num.9. pag. 157
Hæreditatis aditio indiuidua eſt, ſect. 22.num.1. 186
Hęredes non immutant conditionem prioris obligationis de rigore ciuili, ſect.8.num.136. 109
Secus aliquando de æquitate pratoria, num.137. ibid.
Quæ tandem non eſt immutatio, ſed moderatio, num.138. ibid.
Hæredes non peccantes ſi conueniri poſſint aliquo hærede peccante, ſarciũt damnum iudicio familię erciſcundę, ſect.10.nu.52. 125
Etiam facta diuiſione contra regulã iuris, num. 53. ibid.
Hæredes obligationis conditionem non immutant, ſectio. 8. nume. 128. pag. 108
Hæredes plures concurrunt, vbi habent cauſſam abſolutam à teſtatore, ſect.

Digitized by Google

ſect.15.num.28. 155
Hæredes plures non concurrunt vbi habent à teſtatore cauſſam conditio natam, ſect.15.num.29. 155
Ratio affertur, num.30. ibid.
Hæres, qui voluit teneri ſolùm de ſuo facto, tenetur adhuc de facto defuncti, ſect.10.num.16. 121
Hæredes ratum habituros, ſtipulatio illa etiam pœnalis, diuidua eſt, ſect.14.num.60. 146
Hæres non peccans, eſt ſæpius iuris interpretatione idem cum hærede peccante, ſect.10.num.39. 123
Hæres non repreſentat defunctum vltra vires hæreditarias, ſect.4.num.41. 54
Niſi ratione conſenſus in pactum per quaſi contractum, nu.42. ibidem.
Hæres quilibet in facto indiuiduo totum repreſentat defunctum, nu.7. in contextualibus. 5
Hendiadys, figura etiam in iure, ſect.9.num.14. 116
Hominem certum debens, quomodo liberetur ſoluendo partem, ſect.8.num.102. 105
Ratio expenditur, nu.103. ibidem.
Hypotheca etiam inter hæredes indiuidua eſt, ſect.4.num.44. 55
Hypotheca eſt tota in toto, & tota in qualibet parte, ſect.4.num.45. 55
Infertur, num.46. ibidem.
Hypotheca indiuidua eſt, & quomodo, ſect.22.num.4. 186
Hypotheca legis an ſit tota in toto, & tota in qualibet parte. ſect.4.nu.51. pag. 55
Hypotheca quomodo pendeat à perſonali, ſect.4.num.47. 55
Text. in l.1.§. in omnibus C. commun. de legat. declaratur, ſect.4. nu.48. pag. 55
Hypotheca tacita intra æquitatis fines continetur, ſect.4.nu.49. 55
Hyſteron proteron, figura etiam in iure, ſect.9.num.12. 116

I

Iacobi Maynoldi Præſidis, & Regij Conſiliarij Amplitudo, ſect.16.num.15. 157
Immunitas ratione communionis indiuidua eſt, ſect.22.num.53. 189
Niſi conſtaret de fraude, nume.54. ibidem.
Imperſonalitas ex parte promittentis non vitiat ſtipulationem Iter fieri, ſect.5.num.52. 62
Ratio affertur, num.53. ibidem. 63
Imperſonalitas ex perſona ſtipulantis non vitiat ſtipulationem Iter fieri, ſect.5.num.46. 62
Ratio affertur directa, nu.47. ibid.
Ratio item ad euitandum abſurdum, num.48. ibid.
Alia ratio adducitur, num.49. ibid.
Imperſonalitas in verbo obligatiuo ex perſona promittentis vitiat ſtipulationem ex Bartolo, ſect.5. nu.54. pag. 63
Contrarium ſentit Author, nu.55. ibidem.
Imperſonalitas in verbo executiuo nõ vitiat ſtipulationem ex communi, ſect.5.num.58. 63
Sed iura repugnant, num.59. ibid.
Imperſonalitas non vitiat ſtipulationem Iter fieri, licet importaret factum,

Digitized by Google

ƈum, & ſeruitutis executionem, ſect.5.num.57. 63
Ratio affertur, num.60. ibid.
Sed melius, num.65. ibidem. 64
Imperſonalitas vtraque eſt in ſtipulatione Iter fieri, ſect.5.nu.42. 62
Incertæ quantitatis electio pertinet ad debitorem, ſect.3.num.3. 45
Inconueniens de quo in l. In executione §.pro parte ff.de verb. oblig.non habet locum in ſtipulationibus negatiuis, ſect.14.num.85. 147
Incorporalia, quæ indiuidua ſunt, imò indiuiſibilia ſecundum propriam naturam, efficiuntur diuidua ratione adiuncti ex Bartolo, ſect.7.num.62. pag. 88
Reÿcitur Bartolus, num.63. ibid.
Indigentia in vim ſeruitutis diuidua non eſt, ſect.7.num.7. 83
Ratio affertur, num.8. ibidem.
Indigentia non patitur diuiſionem ſine Damno ſubiecti, ſect.6.nu.66. 75
Indiuidua admittunt vnum ex pluribus creditoribus ad petendum totũ, ſect.22.num.28. 188
Mediante tamen cautione, num.29. ibidem.
Indiuidua admittunt præoccupationẽ, ſect.22.num.30. 188
Indiuidua contractu, quæ ſint, quæſt. 3.num.6. 26
Indiuidua contractu, ſunt etiam Indiuidua obligatione, & ſolutione, ibid.num.7.
Indiuidua, & Diuidua, de quibus in noſtro §.Cato, nõ conſiderantur propter ſe, ſed propter pœnæ commiſſionem, ſect.18.num.1. 164
In l.ſtipulationes non diuiduntur ff. de verb.oblig.non ponuntur ratione pœnæ, ſed propter ſe, num.2. ibid.
Indididua facta, de quibus in l. ſtipulationes non diuiduntur ff. de verb. oblig. ſunt quatuor, ſect. 18. nu.3. pag. 164
Indiuidua Natura, Iuris diſpoſitione, & Hominis cautela, non differunt ſpecie ex Pariſ. quæſt.3.nu.1. 25
Reÿcitur hæc opinio, num.2. ibid.
Indiuidua Natura, Iuris diſpoſitione, & Hominis cautela, differunt ſpecie ex Authore, quæſt.3.nu.5. 26
Indiuidua obligatione, ſed diuidua cõtractu, quę ſint, quæſt.3.nu.8. 26
Indiuidua obligatione, & ſolutione, efficiuntur diuidua conſenſu, & ex repugnantia præſtationis, ſect. 21. num.37. 184
Indiuidua plura remiſſiuè, ſect.22.nu. 15. 187
Indiuidua vbi ſunt facta, impoſſibile eſt pœnam diuiduã eſſe ex Bolognetto, ſect.14.num.18. 142
Indiuiduæ ſolutionis quis propriè ſit caſus, quęſt.3.nu.9. 26
Indiuidui certi pars qua ratione peti poſſit, ſect.8.num.104. 105
Indiuidui diuiſio ex Bart. & Ripa, quæſt.2.num.71. 23
Indiuidui diuiſio in iure ciuili appellatur corruptio, quæſt.1.nu.10. 12
In iure Canonico occiſio, nu.11. ibid.
Indiuidui, & diuidui diſtinctio ex gloſſa non pertinet ad dationem, ſed ad factum, ſect.14.nu.68. 146
Reÿcitur, num.69. ibid.
Indiuidui notio penes primam regulam, quæſt.1.num.12. 13
Penes ſecundam, num.13. ibid.

Penes

Penes tertiam, num. 14. ibid.
Penes quartam, num. 15. ibid.
Indiuiduitas commiſſionis in illa ſtipulatione Per te non fieri, vnde pendeat, ſect. 10. num. 45. 124
Indiuiduitas partis non infert indiuiduitatem totius, ſect. 7. num. 16. 84
Indiuiduitas prædialium eſt ex prædio dominante, ſect. 6. num. 64. 75
Indiuiduitatis natura qualitas realis eſt, ſect. 4. num. 11. 52
Ideo vnius factum omnibus nocet, & omnibus prodeſt, ibidem, nu. 12.
Indiuiduitatis ratio, & communis cõmiſſi inter coheredes, in quo conſtituatur, ſect. 10. num. 23. 122
Indiuiduitatis ratio ex indigentia dominantis deſumitur, non ex præſtatione ſeruientis, ſect. 7. num. 26. 85
Indiuiduorum ſpecies ducentas recenſet Æguinarius Baro, quæſt. 2. nu. 33. 19
Quæ tamen magis ſunt Indiuiduorũ modi, num. 34. ibid.
Vel exempla, num. 35. ibid.
Indiuiduorum tres ſunt ſpecies, quæſt. 2. num. 36. 19
Indiuiduum acceſſione eſt potius inſeparabile, quæſt. 2. num. 32. 18
Indiuiduum definitur, quæſt. 1. nu. 1. pag. 11
Reycitur definitio, num. 2. ibid.
Indiuiduum deſcendendo ſemper indiuiduum eſt, quæſt. 2. num. 75. 24
Indiuiduum eſt duplex ex Bartolo, quæſt. 2. num. 1. 15
Reycitur hæc diuiſio, num. 2. ibid.
Indiuiduum eſt triplex ex Iaſone, & Ripa, quæſt. 2. num. 23. pag. 18.
Reycitur hæc diuiſio, num. 24. ibid.
Indiuiduum eſt quadruplex ex Bartolo, quæſt. 2. num. 30. 18
Reuocatur in dubium hæc diuiſio, num. 31. ibid.
Indiuiduum fit ex hominis voluntate, etiam coniecturata, quæſt. 2. num. 69. 23
Indiuiduum hominis cautela quid ſit, quæſt. 2. num. 68. 22
Indiuiduum iuris diſpoſitione quod, quæſt. 2. num. 38. 19
Indiuiduum mixtum non datur ex Authore, quæſt. 2. num. 27. 18
Indiuiduum natura non poteſt propriè dici Indiuiduum legis diſpoſitione, quæſt. 2. num. 28. 18
Indiuiduum natura quid ſit, quæſt. 2. num. 37. 19
Indiuiduum non eſt qualitas, ſed quale, quæſt. 1. num. 3. 11
Indiuiduum non recipit diuiſionem, ibid. num. 4.
Vel potius diuiduitatem, nu. 5. ibid.
Indiuiduum nũquam recipit diuiduitatem, ſæpius tamen diuiſionem de facto, ibid. num. 6.
Indiuiduum obligatione eſt etiam indiuiduum præſtatione, quæſt. 2. num. 79. 24
Indiuiduum quando deducatur in æſtimationem, ſect. 15. num. 16. 154
Indiuiduum quare triplex, quæſt. 2. nu. 70. 23
Indiuiduũ quid ſit ex Authore, quæſt. 1. num. 8. 12
Indiuiduum quid differat à diuiduo, quid ab indiuiſibili, ibid. num. 9.
Indiuiduum quò ad contractum, & ſtipulationem quid ſit, quæſt. 2. nu. 72. pag. 23

Indiuiduum quò ad obligationem, & ſolutionem quod, quæſt.2.num.73. pag. 24
Indiuiduum quò ad ſolutionem, & liberationem quod, ibid.num.74.
Indiuiſibile immutabile idipſum eſt, ſect.6.num.45. 73
Indiuiſibile, & congruam, & incongruam partitionem excludit, quæſt. 1.num.7. 11
Indiuiſio non refertur ad venditionē, ſed ad illius defenſionem, ſect. 18. num.66. 169
Inſolidum obligati non ſunt perpetuò correi, ſed interdum quaſi correi, ſect.4.num.13. 52
Inſtantiam afferre non eſt ſoluere difficultatem, ſect.7.nu.69. 89
Inſtrumentum diuiduū facit diuiduā ſeruitutem, ſect.6.num.41. 73
Vel potius commodum ſeruitutis, num.42. ibid.
Inſtrumentum indiuiduum facit ſeruitutem indiuiduam, ſect.6.nu.40. pag. 73
Inſula capit ſubſtantiam à forma, & ab vltimo lapide, ſect.20. num.33. pag. 178
Inſula dicta, quaſi in Salo, ſect. 20. num.3. 176
Reijcitur eiuſmodi etymologia ab Authore, num.4. ibid.
Inſula eſt domus, quæ inquilinis locatur, ex Publio Victore, ſect.20.nu. 23. 177
Quem reprehendit Alciatus, nu.24. ibidem.
Inſula eſt quaſi naturaliter negatiua motus, & fluctuationis, ſect.20. num.8. 176
Inſula eſt ſpatioſior domus, ex Contio, ſect.20.num.19. 177
Ratio affertur ab Authore, nu.28. ibidem.
Inſula impropria dicitur fabricari, ſect.20.num.16. 177
Vel fieri, num.17. ibid.
Non autem naſci, num.18. ibid.
Inſula impropria, eſt qualibet domus, ex gloſſa, ſect.20.nu.21. 177
Quam reijcit Budæus, num.22. ibid.
Inſula impropria quid ſit, ex Alciato, ſect.20.num.30. 177
Quales ſunt Ianuæ, num.31. ibid.
Inſula propria quid ſit ex alijs, ſect. 20.num.25. 177
Inſula propriè ſumpta, eſt terra vndique aquis circundata. ſect.20.n.1. pag. 176
Inſula non fit, ſed naſcitur, ibidem, num.2.
Inſulæ pars non eſt inſula, ſect.20. num.34. 178
Inſulæ 335. olim Romæ incendio abſumptæ, ſect.20.num.27. 177
Inſulam fabricari, indiuiduam eſt obligatione, & ſolutione, non autem contractu, ſect.21.nu.14. 182
Declaratur, num.15. ibid.
Inſulam fieri, vel fabricari, indiuiduum eſt, ſect.20.num.32. 178
Ratio adducitur, num.37. ibid.
Sed & alia ratio. ibid.
Amplius alia ratio, num.39. ibid.
Intereſſe à principio incertum eſt, an & quantum, ſect.2.nu.3. 33
Intereſſe aliquando indiuiduum eſt, ſect.8 num.133. 109
Etiam de iure prætorio ob ceſſantem æquitatem, num.134. ibidem.

Intereſſe alterius intereſſe an debeatur ob aſſiduam debitoris morã, ſect. 2. num. 84. 43

Intereſſe continet cauſſam onerosam ex parte ſtipulatoris, ſect. 2. nu. 5. pag. 34

Intereſſe debetur toties quoties, ſect. 2. num. 77. 43

Intereſſe diuiduum eſt, & quomodo, ſect. 17. nu. 14. 159

Intereſſe indiuiduum eſt, & quomodo, ſect. 14. nu. 79. 147

Intereſſe non debetur, niſi, vel lege, vel homine diſponente, ſect. 2. nu. 7. pag. 34

Intereſſe, non poteſt certum à principio ſtipulari penes omnem certitudinem, ſect. 3. num. 17. 46

Ratio attento iure ciuili, nu. 18. ibid.

Ratio attento iure canonico, nu. 19. ibidem.

Intereſſe probandũ eſt, an, & quatenus ſubſit, ſect. 2. nu. 25. 36

Intereſſe reſpectu moræ, & temporis, recipit diuiſionem, ſect. 20. nu. 43. pag. 178

Non autem reſpectu totius operis, num. 44. ibidem.

Intereſſe ſuccedit ad factum pro non facto, ſect. 20. num. 38. 178

Intereſſe temporis ſuccedit interdum intereſſe ædificij, ſect. 20. num. 45. pag. 179

Quo caſu indiuiduum eſt, nume. 46. ibidem.

Intranſmiſſibilia ad hæredes, tranſmiſſibilia tamen ex prouiſione hominis, in perſona hæredum ſunt quid nouum, ſect. 15. num. 7. 153

Inuito ſtipulatori non competit beneficium tex. in l. In executione §. pro parte ff. de verb. oblig. ſect. 14. nu. 87. 148

Ire mihi, agere licere eſt factum affirmatiuum ex parte ſtipulantis, ſect. 5. num. 8. 58

Seu ex alijs eſt ſeruitutis vſus, num. 11. ibid.

Ire mihi agere licere eſt ius eundi cum proxima ratione facti, ſect. 5. num. 16. 58

Ire mihi, agere licere, & Per te non fieri, differunt anomalo modo, ſect. 5. num. 18. 59

Habentque diuerſam rationẽ formalem, num. 20. ibid.

Ire, ſeu actualis itio eſt vſus itineris, ſect. 5. num. 13. 58

Irrigatio fieri non poteſt pro parte pro indiuiſo, ſect. 6. num. 18. 70

At certè pro diuiſo, num. 19. ibid.

Iter conſtitui ſeruitus eſt, ſect. 5. nu. 5. pag. 58

Iter dari ſeruitus eſt, ſect. 5. nume. 2. pag. 58

Iter eſt ius eundi ſine proxima ratione facti, ſect. 5. num. 15. 58

Iter eſt ſeruitus realis, & prædialis, ſect. 10. num. 57. 125

Continet tamen præſtationem perſonalem in facto negatiuo, ibidem, num. 58.

Iter, & Actus, ſunt ſeruitutes diuerſæ, ſect. 7. num. 73. 89

Nec actus continet eſſentialiter ipſum, iter, num. 74. ibid.

Ratione tamen commoditatis actus continet iter, num. 75. ibid.

Iter, & Per te non fieri &c. differunt realiter, ſect. 5. num. 17. 58

Iter

Iter facere in noſtro textu eſt ſternere ex alijs, ſect.5.num.25. 60

Quos iuſtè reprehendit Alciat. num. 26. ibid.

Conciliantur opiniones, nume. 27. ibidem.

Iter facere ſignificat aliquando ſternere, conſtruere, adæquare, complanare, ſect. 5. num. 23. 59

Quo caſu eſt factum affirmatiuum ex parte promittentis, num. 24. ibidem. 60

Iter fieri factum eſt, non autem ſeruitus ſecundum ſe, ſect.5.num.1. 58

Iter fieri tria continet, ſect. 5. num. 6. 58

Iter fieri, formaliter importat factum affirmatiuum ſtipulantis, ſect.5.nu. 28. 60

Realiter importat etiam factum negatiuum promittentis, nume. 29. ibidem.

Iter fieri qui ſtipulatur, omnia ſtipulatur, quæ ad eam ſeruitutem conſtituendam, vel conſeruandam pertinent, ſect.5.num. 31. 60

Sed et quæ de eius vſu ſunt, aut quaſi poſſeſſione, num.32. ibid.

Iter fieri non intuetur hominis ſolatiũ, ſect.5. num.33. 60

Sed alterius prædij vtilitatem, num. 34. ibidem. 61

Niſi deducatur per modum cuiuſdã pacti, num.36. ibid.

Quia erit quædam quaſi ſeruitus perſonalis, num.37. ibid.

Iter fieri clerico conceſſum ad ſucceſſores protenditur, ſect. 5. nume. 35. pag. 61

Iter fieri, & Per te non fieri, non differunt comprehenſiuè, ſect. 5. num. 38. 61

Præcisè tamen differunt, num. 39. ibidem.

Iter fieri refertur ad ſtipulatorem, ſect. 5. num.40. 61

Iter fieri importat ſeruitutem ex alijs, ſect.5.num.44. 62

Vel potius executionem ſeruitutis, num.45. ibid.

Iter fieri indiuiduum eſt, ſect. 5. num. 67. 64

Ratio affertur, & reijcitur, nu. 68. ibidem.

Affertur alia, & approbatur, num. 69. ibid.

Iter fieri quare ſit indiuiduum, ſect. 5. num.74. 64

Iter fieri factum ſemper indiuiduũ eſt, ſect. 5. num. 82. 65

Iter fieri indiuiduum eſt, ſect.13. num. 9. 136

Ratio affertur, num.10. ibid.

Iter non fieri perperam à multis congeritur in noſtro textu, ſect. 8. num. 13. 98

Iter non fieri, ire agere non licere, ſunt ſtipulationes modò de ſeruitute formata, modò de formanda, ſect.8.nu. 18. 98

Magis tamen propriè de formanda, num.19. ibid.

Iter ſeruitus eſt, ſect. 5.n.7.& n.10. 58

Iter ſi concedatur ad vehendam vindemiam, in partem peccari poteſt, ſect. 5. num.75. 65

Ratio affertur, num. 76. ibid.

Iudex poteſt in arbitrarijs in mitiorem partem inclinare, ſectione tertia, num.6. 45

Niſi velit cauſſam facere propriam, num.7. ibid.
Iudicatum ſolui, ea ſtipulatio continet incertam quantitatem, ſect.17. num.5. 159
Iudicatum ſolui ſecundùm ſe indiuiduum eſt, ſect.14. num.28. 143
Diuiduum tamen, vel multiplicabile ex pacto &c. num.29. ibidem.
Item ſi diuiduum adiudicatum ſit, num.30. ibidem.
Iudicatum ſolui ad prætorem relatũ, diuiduum eſt, ibidem, num.31.
Iudicatum ſolui titulus ad prætorem pertinet, ſect.14. nu.51. 145
Iulianus I.C. Mediolanenſis Hadriani Adſeſſor, ſect.16. num.13. 157
Iulius Paulus I.C. Patauinus, quo tempore floruerit, ſect.16. nu.12. pag. 157
Iuramentum, an, & quando indiuiduũ ſit, ſect.22. num.24. 188
Iuriſdictio, loco, & tempore in congruo, non eſt iuriſdictio, ſect.2. nu. 64. 42
Iuriſdictio ſine territorio cohærens, ſiue non, indiuidua eſt, ſect.22. num. 7. 187
Infertur, num.8. ibid.
Iuriſdictionis adminiſtratio diuidua eſt, ſect.22. num.9. 187
Ius accreſcendi an habeat locum in cõtractibus diuiduis, quæſt.3. nu.10. pag. 27
Ius accreſcendi non habet locum in cõtractibus materiæ diuiduæ, quæſt.3. num.16. 27
Niſi, vel mea interſit, nu.17. ibid.
Vel prouiſio facta ſit per alternatiuam, num.18. ibidem.
Ius accreſcendi locum non habet in cõtractibus materiæ indiuiduæ, ſed ius non decreſcendi, ibid. num.19.
Ius auferendi quotannis ſex manipulos frugum, an diuiduum ſit, an indiuiduum, ſect.6. num.107. 78
Quid ſi ad vſum referas, nume.108. ibidem. 79
Quid ſi ad vſumfructum, nume.109. ibidem.
Ius auferendi quotannis ſex manipulos frugum, an diuiduum ſit, an indiuiduum, ſi referatur ad ius perſonale, ſect.6. num.112. 79
Non erit tamen ſeruitus, num.113. ibidem.
Sed ius quoddam perſonale prouenìens ex conuentione, nu.114. ibid.
Ideo non vindicabitur, ſed condicetur, num.115. ibid.
Ius eximendi certam quantitatem cretæ, vel lapidum quando diuidua, ſect.7. num.32. 85
Quando item indiuidua, nu.33. ibid.
Ius fodiendæ arenæ ad ſex modios an ſit diuiduum, vel indiuiduum, ſect. 6. num.106. 78
Ius lapides eximendi habet iudicium communi diuidundo, ſect.6. nu.126. pag. 80
Quomodo verò, num.118. ibid.
Ius patronatus indiuiduum eſt, ſect. 22. num.10. 187
Declaratur notabiliter, nu.11. ibid.
Sed notabilius, num.12. ibidem.

L

Labeo I.C. Octauium Auguſtum vidit imperantẽ, ſect.16. n.3. 156

La-

Digitized by Google

Labeones duo, & qui, ſect.16.num.5. pag. 157
Lactantius Firmianus quis ex D. Hieronymo, ſect.6 num.134. 81
Lapidis eximendi ſeruitus ruſtica eſt innominata, ſect. 6. num. 103. 78
Sed et Aquæ bauſtus, nu.95.ibid. 77
Pecoris ad aquam appulſus. ibid.
Ius paſcendi. ibid.
Calcis loquendæ. ibid.
Arenæ fodiendæ. ibid.
Legatum, an, & quando ſit indiuiduũ, ſect.22.num.45. 188
Legatum, vbi perſonæ cohæret, ad hæredem non tranſit, ſect. 10. nu. 11. pag. 120
Legis adiectio in ſeruitute Oneris ferẽdi, non pertinet ad eſſentiam ſeruitutis, ſect.6.num.71. 76
Sed ad pactum legale, num.72. ibid.
Quod efficitur quaſi pactum conuentionale, num. 73. ibidem.
Lelij Taurelli lectio ad §. Cato, num. 18. in contextualibus. 8
Lex non poteſt circa ea, quæ impoſſibilia ſunt natura, ſect.7. num.61. 88
Lex non poteſt ſupra naturam, quæſt. 2.num.29. 18
Libellus imperſonaliter conceptus, ẽt in ordine ad verba executiua, non eſt vitioſus, ſect. 5. num. 62. 63
Ratio, num.63. ibidem. 64
Nec quidem ſolo fauore iudicij aduerſus Roman. num. 64. ibid.
Libertas onerari non poteſt, ſect.2.nu. 20. 35
Libertatis, & libertorum materia anomala eſt, ſect.2.num.21. 36
Limites ſeruitutis egredi non licet, ẽt auctis prædijs, ſect.6. num. 47. 73
Locus inuito creditori pro fundo nec ſolui, nec præſtari poteſt, ſect. 18. num.45. 167
Lumina interdum penes ſolam commoditatem conſiderantur, ſect. 6.num. 59. 75

M

Magis, & minus, tale adhuc eſt in omnibus gradibus, quæſt. 3. num.3. 25
Magiſtratus poſt depoſitam adminiſtrationem quinquaginta dies in locis defuncti magiſtratus debent permanere, ſect.1. num.23. 30
Mandatum, an, & quando indiuiduũ ſit, ſect.22. num.59. 189
Marcellus I. C. an Paulo anteceſſerit, an potiùs ſucceſſerit, ſect. 16. num. 1. 156
Marcellus I. C. quo tempore vixerit, ſect.16.num.2. 156
Martialis carmina quædam à quibuſdam expenſis immunia vindicata, ſect.11.num.3. 131
Mea res mihi quando ſeruire non poſſit, ſect. 6.num.31. 72
Declaratur, num.32. ibid.
Declaratur adhuc, num. 33. ibid.
Ratio aſſignaturum, num.34. ibid.
Mercatorum in curia ex æquitate pœna non petitur, niſi quatenus realiter intereſt, ex nonnullis, ſect.14.nu. 116. 150
Qui reijciuntur; num. 117. ibidem, pag. 151
Mercatorum in curijs attendendam eſſe æquitatem, quomodo illud ſit intelligendum, ſect.14. num. 118. 151

Me-

Metonymia, figura etiam in iure, ſect. 9. num. 11. 116
Mihi ire licere quid ſit, ſect. 5. nu. 14. pag. 58
Minorum fundus cōmunis indiuiduus eſt, quæſt. 2. num. 44. 20
Minores non prouocant ad diuiſionem, quæſt. 2. num. 45. 20
Mixtum nec excedit, nec exceditur à ſuis ſimplicibus, quæſt. 2. num. 25. pag. 18
Modus, indiuiduum eſt, ſect. 22. num. 48. 189
Et an hoc ſit perpetuum, ibid. nu. 49.
Moleſtia quò ad ius nullam facit pœnam, ſect. 8. num. 22. 98
Moleſtia quò ad factum facit pœnam modo indiuiduo, ibid. num. 23.
Monetarum intrinſeca bonitas quomodo indiuidua ſit, ſect. 22. nume. 22. pag. 187

N

NAſcentes muros quomodo vſurpet Virgilius, ſect. 20. num. 20. pag. 177
Naſcens Troia quomodo accipiatur apud Virgilium, ſect. 20. num. 19. pag. 177
Negatiua omnia negat, quæſt. 2. n. 76. pag. 24
Nummi diuidui ſunt, ſect. 7. nu. 68. pag. 88
Nunciatio noui operis, ſeu illius ſtipulatio, quando agitur ad intereſſe, diuidua eſt, ſect. 8. nu. 175. 112
Si verò ad operis deſtructionem, ea indiuidua eſt, num. 176. ibid.
Ratio, num. 177. ibidem. 113

O

OBligatio in noſtro §. Cato, præceſſit conditionem, ſect. 2. num. 44. 39
Obligatio ſiue contineat dandum diuiduum, ſiue diuiduum factum, ſi pœna adijciatur, an indiuidua efficiatur, quæſt. 2. num. 9. 16
Obligationes omnes, actiuæ, & paſſiuæ, tranſeunt in hæredes, licet de ijs facta non ſit mentio, ſect. 10. nu. 5. pag. 120
Oeſtrum quid apud Græcos, ſect. 17. num. 17. 160
Offenſus aduerſus ſtipulationē duplex habet remedium, vt agat ſcilicet vel ad intereſſe, vel ad pœnam, ſect. 14. num. 70. 146
Si ad intereſſe agat, illud integrum conſequetur, num. 71. ibid.
Si ad pęnam, pęna diuidua eſt, & ſibi imputet qui pęnam elegit, num. 72. ibidem. 147
Offenſus impunè non poteſt deinde à cohærede repetere intereſſe, ſect. 8. num. 141. 109
Offenſus tantùm agit in ſtipulationibus tam prætorijs, quàm non prætorijs, ſect. 15. num. 2. 152
Quid nulla appoſita pęna, nu. 3. ibid.
Quid iterum pęna ſtipulationi adiecta, num. 4. ibidem.
Offenſus vnus ex pluribus hæredibus ſtipulatoris, facit vt integra committatur pęna, ex Caſtrenſe, ſect. 15. num. 5. 153
Ratio adducitur, numero 6. ibidem.

Offen-

Offenſus vnus ex pluribus hæredibus ſtipulatoris, non facit, vt integra committatur pęna ex Alexandro, ſect.15.num.8. 153
Ratio affertur, num.9. ibid.
Offenſus vnus ex pluribus hæredibus ſtipulatoris in iure verè hæreditario, pro parte tantùm offenditur, ſect.15.num.10. 153
Ideo licet de iure ſtricto tota committatur pęna, num.11. ibid.
Per doli tamen exceptionem pro parte tantùm offenſi committitur ſtipulatio, num.12. ibid.
Etiam ſi pęna eſſet indiuidua, nume. 13. ibid.
Etiam ſi in certa ſpecie, nume. 15. ibidem.
Saltem in prætoria ſtipulatione, nu. 14. ibid.
Offenſus vnus ex pluribus hæredibus ſtipulatoris in iure non verè hæreditario, facit, vt tota committatur pęna, ſect.15.numero 18. pag. 154.
Ratio affertur, numero 26. ibidem. pag. 155
Ratio rationis, num.27. ibidem.
Officij nomen indiuiduum eſt, & quare, ſect.19.num.6. 173
Officium naturam habet indiuiduam, ſect.19.num.8. 173
Oneris ferendi ſeruitus diuidua eſt ex adiecta legis formula, ſect.6.num. 68. 76
Indiuidua tamen ſecundum ſe, num. 69. ibid.
Ratio affertur, num.70. ibid.
Oneris ferendi ſeruitus, an ſolam requirat patientiam, an amplius præſtationem aliquam, ſect.7.num.24. pag. 85
Opera præterita diuidua eſt, ſect.21. num.35. 184
Ratio affertur, num.36. ibid.
Opera promitti pro parte non poteſt quis ſit horum verborum ſenſus, ſect.21.num.32. 183
Opera vna pluribus pro indiuiſo non poteſt cum effectu promitti, ſect.21. num.33. 184
Opera vna diuidua eſſe poteſt, conſenſu ſcilicet, & neceſſitate, ibid. num.34.
Operæ dantur etiam nocturnæ, ſect.21. num.23. 183
Operæ plures non ſunt diuiduæ ſed diuiſæ, ſect.21.num.38. 184
Non penes partes, ſed penes numeralem multiplicationem, num.39. ibidem.
Plurium hominum inſtar, num.40. ibidem.
Operæ promiſſæ debenter à ſummo mane, ſect.21.num.29. 183
Neque enim aliter contingit liberatio, num.30. ibid.
Sed hoc non pertinet ad indiuiduitatem penes contractum, numero 31. ibidem.
Operæ ſunt diurnum officium ex Paulo, ſect.21.num.19. 182
Operæ ſunt diurnum officium ex Paulo, quæ ſnam ſit illorum verborum ſenſus, ſect.21.num 27. 183
Operarum editio eſt officij præſtatio, ſect.21.num.22. 183
Operarum ſtipulatio ad genera refertur, ſect.21.num.3. 181
Operarum ſtipulatio indiuidua eſt, ſect.

ſect.21.num.11. 181
Et quidem obligatione, & ſolutione, non autem contractu, ex communi, num.12. ibid.
Quod probatur, num.13. ibid. 182
Operarum ſtipulatio ex alijs eſt indiuidua etiam contractu, ſect.21.nu. 16. 182
Quod ferè ineuitabiliter probatur, num.17. ibidem.
Operas ſimpliciter promittens non tenetur ad nocturnas, ſed ad diurnas, ſect.21 nu.18. 183
Operis effectus in partes ſcindi non poteſt, ſect.21.num.5. 181
Opus deſtruens opus facit, ſect.21.nu. 10. 181
Opus deſtruere æquè eſt, atque opus ædificare, ſect.8.nu.179. 113
Opus deſtrui indiuiduum eſt, ſect.21. num.8. 181
Opus fieri indiuiduum eſt. ſect.8.num. 178. 113
Opus fieri indiuiduum eſt, ſect.6. nu. 84. 77
Ratio, num.85. ibid.
Opus fieri indiuiduum eſt, ſect.21.nu. 4. pag. 181
Opus fieri legatum & ipſum indiuiduum eſt, ſect.21.nu.6. 181
Ideoque plures hæredes ſinguli in ſolidum tenentur, num.7. ibid.
Opus fieri refertur ad ſpecies, ſect.21. num.1. 180
Opus fieri habet propriam, & ſpecificam formam, ibidem, num.2.
Orationis vnicæ, vnico ſcilicet verbo comprehenſæ, facultas, & vis, ſect.18.num.82. 170

P

Pace ab vno fracta, quando dicantur omnes ex eadem parte pacem fregiſſe, ſect.8. num.142. 109
Pactum de non agendo impedit ſolam petitionem iudicialem, ſect.8.num. 73. 102
Pactum de non agendo non prohibet receptionem ſolutionis extraiudicialis, ſect.8.num.75. 102
Prohibet tamen iudicialem, num.81. ibidem.
Pactum de non agendo non tollit ipſo iure naturalem obligationem, ſect. 8. num.77. 102
Pactum de non agendo impedit litis conteſtationem, ſect.8.num.79. 102
Pactum de non petendo prohibet petitionem, & iudicialem, & extraiudicialem, ſect.8. num.72. 102
Pactum de non petendo prohibet receptionem ſolutionis, etiam extraiudicialis, ſect.8.num.84. 102
Reijcitur hæc opinio, num.80. ibid.
Pactum de non petendo tollit ipſo iure naturalem obligationem, ſect.8.nu. 76. 102
Pactum de non petendo non impedit litis conteſtationem, ſect. 8. num.78. pag. 102
Pactum de non petendo ſub pœna prohibet receptionem ſolutionis, etiam extraiudicialis. ſect.8.num.80. 102
Pactum de non petendo, vix differt à Donatione, & Renunciatione, ſect. 8.num.86. 102
Egent ideo hæc tria inſinuatione, ſi legitimam ſummam excedant, num. 87.

87. *ibidem.* 103

Pactum de non petendo, aut de non agendo, non tollit ipſo iure priorem obligationem, ſect. 8. *num.* 88. 103

Sed tantum ope exceptionis, num. 89. *ibidem.*

Pactum de non petendo continet etiam pactum de non agendo, ſect. 8. *num.* 93. 103

Pactum de reſoluendo, non eſt pactum reſoluens, ſect. 12. *num.* 1. 131

Pactum liberatorium vni tantùm ex hæredibus prodeſt, ſect. 4. *nu.* 36. 54

Pactum nullum prohibet receptionem ſpontaneæ ſolutionis, ſect. 8. *num.* 82. 102

Nec etiam iuratum, & quare, num. 83. *ibidem.*

Pactum obligatorium omnibus hæredibus nocet, ſect. 4. *num.* 37. 54

Infertur, num. 38. *ibid.*

Pactum ut hæredes principalis promiſſoris non liberentur præſtando partem, ſed quilibet teneatur ad totum, nullum eſt ex Bartolo, ſect. 4. *num.* 31. 53

Ratio Bartoli, num. 32. *ibid.*

Ratio rationis, num. 33. *ibid.*

Reÿcitur Bartolus, num. 34. *ibidem, pag.* 54

Conciliatur, num. 35. *ibid.*

Reÿcitur iterum, num. 39. *ibid.*

Ratio redditur, num. 40. *ibid.*

Parentheſis nulla in §. *Cato, nec etiam ex Florentina lectione, num.* 19. *in contextualibus.* 8

Sed nec ex Præſide Fabro, nu. 20. *ibid.*

Quod tandem nihil eſt, num. 21. *ibid.*

Paria ſunt vtilitate inſpecta ſtipulari Iter, Mihi ire agere licere, & Per te non fieri, ſect. 5. *num* 21. 59

Inducitur per ſingula, num. 22. *ibid.*

Paria ſunt hæc duo, Per te non fieri, & Per te non fieri, neque per hæredem tuum, ſect. 10. *num.* 4. 119

Paria ſunt aliquid dari, & inſulam fieri, ſect. 20. *num.* 41. 178

Paries communis ad diuidendum, in dubio præſumitur communis pro diuiſo, ſect. 6. *num.* 25. 71

Ratio affertur, num. 26. *ibid.*

Participia paſſiua quam habeant poteſtatem, ſect. 2. *num.* 17. 35

Paulus I. C. an fuerit ante Labeonem, ſect. 16. *num.* 4. 156

Pecunia largè eſt quicquid conſiſtit numero, pondere, & menſura, ſect. 3. *num.* 22. 47

Largiſſimè verò etiam ſpecies, nu. 23. *ibidem.*

Pecunia numerata, ſtrictè, & propriè ſignificatur pecuniæ vocabulo, ſect. 3. *num.* 21. 47

Pedagium colligendi ius, indiuiduum eſt, ſect. 22. *num.* 11. 187

Perfectum ædificium eſt quod in eo uſu eſſe poteſt, ad quem paratur, ſect. 20. *num.* 36. 178

Perſonales dictiones nõ excludunt perſonam hæredis, ſect. 10. *num.* 6. 120

Niſi apponatur taxatiua, nu. 7. *ibid.*

Quicquid Bartolus, & alÿ voluerint, num. 8. *ibid.*

Contra quem verior eſt noſtra opinio ex Alexandro, num. 9. *ibid.*

Perſonalis obligatio in quantitate debita ſub pignore, vel hypotheca, diuiditur inter hæredes, ſec. 4. *n.* 43. 54

Perſonalis qualitas obligatorũ inſolidum quid operetur, ſect. 4. *nu.* 16. 52

Perſonalitas vtraq; eſt in ſtipulatione Per te non fieri, ſect.5 num.43. pag. 62

Per te non fieri quominus mihi ire agere liceat eſt factum negatiuum ex parte promittentis, ſect. 5. num.9. pag. 58

Siue patientia, num.12. ibid.

Per te non fieri &c.& Per te non fieri, neque per hæredem tuum &c.an differant, ſect.10.num.20. 121

Diſtinguunt aliqui, num. 21. 121

Ratio diſtinctionis ſubijcitur, num. 22. ibid.

Per te non fieri quo minus mihi ire, agere liceat, indiuidua eſt ſtipulatio quò ad principalem promiſſorē, ſect.10.num.23. 122

Sed & quò ad illius hæredes, num. 25. ibid.

Ratio, num.26. ibidem.

Per te non fieri, non expreſſis hæredibus, includit nihilominus etiam hæredes, ſect.10. num. 27. 122

Subauditiuè ex Iuris interpretatione, num.29. ibidem. 123

Per te non fieri, eſt indiuiduum quò ad promiſſorem, ſect.10. num.30. 123

Sed & quò ad hæredes, modò expreſſos, modò ſubauditos, num.31. ibid.

Per te non fieri, ex verbis ſtipulationis non pertinet ad non peccantem, ſect. 10. num.32. 123

Afficit tamen etiam non peccantem ex natura indiuiduitatis, num. 33. ibidem.

Ratio communis, & indiuidui peccati adducitur, num. 34. ibidem.

Per te non fieri &c. eſt ſtipulatio indiuidua, ſect. 10.num.40. 123

Ratio affertur, num. 41. ibid.

Per te non fieri &c. ſi fundus ſeruiens in diuiſione ad vnum tantùm pertineat hæredem, is ſolus tenetur, ſi contraueniat, ex nonnullis, ſect. 10. num.42. 124

Reijciuntur ab Authore, num. 43. ibid.

Diſtinguit tandem Author, num.46. ibid.

Pignus indiuiduum eſt, & quomodo, ſect.22.num.5. 186

Piſcandi ius, indiuiduum eſt, ſect. 22. num.14. 187

Plinij locus à Bolognino malè expenſus, ſect.1.num.9. 29

Plinij locus lib. 7. cap.27. refertur, ſect. 1.num.11. 29

Bolognini affertur explicatio, num. 12. ibidem. 30

Quæ reijcitur, num.13. ibid.

Plinij locus lib.7. cap.27. ab Authore explicatur, ſect. 1. num.18. 30

Sed & aliter ab eodem, nu.19.ibid.

Plinij locus lib.7.cap.27. aliter adhuc ab Authore explicatus, ſect. 1. nu. 27. 31

Plures ſub ratione plurium, & plures ſub ratione vnius, maximè differūt, ſect.22. num.58. 189

Pœna adiecta dando, vel facto diuiduo, an, & quando committatur inſolidum, quæſt.2.num.15. 17

Pœna adiecta facto diuiduo quatenus committatur, ſect.17. num.1. 158

Pœna an multiplicetur vbi vnus plures offendit, ſect. 15.num.31. 155

Pœna appoſita, an ſtipulatio committatur inſolidum ſtricto iure, ſect. 14. num.14. 142

Quid

Quid per exceptionem doli mali, nu. 15. ibid.
Pœna, attenta æquitate Canonica, vel non committitur, vel commiſſa pur gatur; ſect. 3. num. 12. 46
Quod verum intelligit Alex. in foro pœnitentiali, num. 13. ibidem.
Secus in contentioſo, num. 14. ibid.
Niſi in caſibus à iure canonico ſpecialiter exemptis, num. 15. ibid.
Pœna continet cauſſam merè lucratiuam ex perſona ſtipulatoris, ſect. 2. num. 4. 33
Pœna conuentionalis ſemper contemnendo committitur, ſecus iuriſdictionalis, ſect. 2. num. 62. 42
Ratio differentiæ, num. 63. ibid.
Pœna conuentionalis, in infinitũ protendi poteſt; ſect. 2. num. 76. 43
Pœna conuentionalis, licet incerta, in foro canonico vtilis eſt, ex Alex. et Ripa, ſect. 3. num. 8. 45
Quod amplius extendit Ripa ad forum mercatorum, num. 9. ibid.
Vtrumq; reijcit Author, num. 10. ibidem.
Ratio aſſertur, num. 11. ibidem. 46
Pœna corporalis in pactum deduci nõ poteſt, ſect. 2. num. 12. 34
Pœna cur diuidua eſſe poteſt vbi factũ indiuiduum eſt, ſect. 14. num. 80. pag. 147
Pœna cur diuidua quò ad hęredes ſect. 8. num. 135. 109
Pœna debetur etiam ſi non interſit, ſect. 2. num. 26. 36
Et quidem cum effectu, num. 27. ibid.
Reijcitur ideo Accurſius, num. 28. ibidem.
Pœna duplex legalis, & conuentionalis, ſect. 2. num. 74. 43
Pœna eſt pro contemptu, ſect. 14. nu. 75. 147
Pœna etiam in foro pœnitentiali purgari nõ poteſt ſecuta ſententia, ſect. 3. num. 16. 46
Pœna etiam in ſtipulationibus, debet commenſurari delicto, ſect. 14. nu. 77. 147
Pœna, et intereſſe differunt penes duo, ſect. 2. num. 1. 33
Pœna à principio certa eſt, an, & quanta ibidem nu. 2.
Pęna ex communi poteſt in qualibet pecuniæ acceptione conueniri, ſect. 3. num. 24. 47
Pęna ex Amplius non agi legali, in ordine ad delicta, & indiuidua eſt, & multiplicata, ſect. 8. num. 203. pag. 114
Pęna in contractibus, & committitur, & exigitur in ſolidum, quæſt. 2. num. 16. 17
Pęna in illa ſtipulatione Ne luminibus officiatur, interdum diuidua eſt, ſect. 6. num. 57. 75
Pęna in infinitum conueniri poteſt, ſect. 2. num. 73. 43
Pęna in iudicijs quando in ſolidum cõmittatur, quæſt. 2. num. 17. 17
Pęna in noſtro §. Cato, nihil habet cõmune cum intereſſe, ſect. 5. num. 84. 66
Pęna in prætorijs diuidua eſt, ſect. 14. num. 106. 149
Pęna indiuidua non poteſt committi pro parte ex pleriſq; ſect. 14. num. 89. 148
Qui reijciuntur, num. 90. ibid.
Pęna indiuidua non videtur poſſe com

 mitti

mitti pro parte, ſect.14.nu.21. 143
Declarat tamen Author remiſſiuè, num.22. ibid.
Pęna indiuidua quomodo poſsit diuiduè committi, ſect.14.nu.62. 146
Pęna interdum ſubrogatur intereſſe, ſect.2.num.66. 42
Declaratur primò, num.67. ibid.
Declaratur ſecundò, num.68. ibid.
Declaratur tertiò, num.69. ibid.
Declaratur quartò, nu.70. ibidem pag. 43
Declaratur quintò, num.71. ibid.
Pœna legalis, etiam incerta, valet, non tamen conuentionalis, ſect.3. nu. 4. pag. 45
Ratio, num.5. ibid.
Pęna legalis non excędit quadruplũ, ſect.2.num.75. 43
Pœna non debetur, niſi ex diſpoſitione legis, aut hominis conuentione, ſect. 2.num.6. 34
Pęna non poteſt exigi tota, ſimulque tota ſpecies deducta in ſtipulationẽ, ſect.18.num.22. 166
Sed fit computatio, num.23. ibid.
Pęna nullam ſupponit æquitatẽ, ſect. 6.num.56. 75
Pęna pluries committitur, ſi adſit clauſula, Rato manente pacto, ſect. 2. num.80. 43
Reijcit Author, num.81. ibid.
Ratio, num.83. ibid.
Pęna propriè ſumpta nunquam conueniri poteſt, ſect.2.nu.11. 34
Pœna ſemel tantùm debetur, ſect.2. num.78. 43
Niſi addatur clauſula Toties quoties, num.79. ibid.
Ratio, num.82. ibid.
Pœna ſemper pęna eſt, & vndique, ſect.8.num.66. 101
Pœna ſoluta, pęnalis promiſsio ſoluitur, ſect.3.num.31. 48
Niſi fuerit iurata, num.29. ibid.
Vel appoſita fuerit clauſula Rato manente pacto, num.30. ibid.
Pęnæ commiſsio fit penes poſsibilitatem præſtationis principalis, ſect.2. num.34. 37
Pœnalis ſtipulatio efficit prouiſione indiuiduam, licet in ſtipulatione prætoria verſemur, ex Accurſio, ſect. 14.num.7. 141
Etiam ſi quod deducitur in ſtipulatione ſit diuiduum, num.8. ibid.
Pęnam diuiduam eſſe, & facta indiuidua implicat contradictionem ex Bologneto, ſect.14. nu.73. 147
Qui reprehenditur, & ratio reprehenſionis affertur, num.74. ibid.
Prædium dominans in aqua ducenda, dicitur fundus imus, ſect.6.nu.6. 70
Et ſeruiens, fundus ſupremus, num.7. ibidem.
Prædium dominans in aqua arcenda, eſt fundus ſupremus, ibid.num.8.
Et ſeruiens, fundus imus, nu.9. ibid.
Prædium dominans eſt aliquando vlterius prædium, ibidem, num.10.
Et ſeruiens, citerius, num. 11. ibid.
Præpoſitio In, loco adiecta includit, ſect.20.num.5. 176
Appoſita verò qualitati excludit, num.6. ibid.
Præſcriptionis effectus in re communi cum perſona priuilegiata, indiuiduus eſt, ſect.22.num.65. 190
Præſcriptionis præiudicium, an, & quando indiuiduum ſit, ſect. 22. num.

num.25. 188
Præſentatio in Iure patronatus, an diuidatur in ſtirpes, an in capita, ſect. 22.num.13. 187
Prætor pro parte cõtemptus iniquum arbitratur totam committi pęnam, ſect.14.num.76. 147
Prætor quorſum ſtipulationes ſuas introduxerit, ſect.14.num.96. 148
Prætoria obligatio vbi tota ad unũ pertinet, indiuidua eſt, ſect.8.nu.130. pag. 108
Vel potius incongruæ diuiſionis, nu. 131. ibid.
prætoria ſtipulatio iã formata in perſona vnius, indiuidua eſt, ſect.8.nu. 127. 108
Prætoria ſtipulatio qua ratione ſit indiuidua in caſu l. In ſtipulatione ff. de damn. inf. ſect.8.num.129. 108
Prætoriæ omnes ſtipulationes eiuſdem interpretationis ſunt, quis nam ſit ſenſus horum verborum, ſect.14.nu. 35. 144
Prætoriæ ſtipulationes omnes diuiduæ ſunt ex æquitate, ſect.8. num. 173. pag. 112
Niſi manifeſtiſsimè ſubiecta repugnet materia, num.174. ibid.
Prætorijs in ſtipulationibus adhuc defunctus qui peccauit in parte, integram commiſit pęnam, ſect.14. nu. 78. 147
Priuilegium ad legitimandos ſpurios, amplius & inceſtuoſos, quos caſus comprehendat, quæſt.2.n.26. 18
Priuilegium mixtum indiuiduum eſt, ſect.22.num.51. 189
Procurator ex Iaſone punitur in quota, non in tota, ſed dominus in tota, ſect.17.num.10. 159
Reijcitur differentia ab Authore, nu. 11. ibid.
Ratio adducitur, nu.12. ibidem.
Procurator habens legitimũ mandatũ, ſi promittat Titium ratum habiturum, non præſtat cautionem de rato, ſect.11.num.1. 127
Ratio affertur, num.2. ibidem.
Procurator legitimus cauet de rato in nunciatione noui operis, ſect.11.nu. 4. pag. 127
Sed & procurator fideicommiſſarij cogentis hæredem ad adeundum, & reſtituendum, num.5. ibid.
Non tamen in caſu l. qui ita §. 1. ff. ad Trebell. num.12. ibidem.
Procurator legitimus poteſt ex magis communi, nunciare nouum opus ſine cautione de rato, ſect.11.nu.10. 127
Modò mandatũ ſit ſpeciale, n.11. ib.
Procurator præſentis non cauet de rato, ſect.11.num.3. 127
Procurator, qui non docet legitimè de mandato, non auditur ſine cautione rati, ſect.11.num.13. 128
Quo caſu domino peccante pro parte, procurator non incidit in pęnam, niſi pro parte, nu.14. ibid.
Ratio affertur, num.15. ibid.
Contrarium vult Author, n.16. ibid.
Rationem affert, num.17. ibid.
Sed & aliam, num.18. ibidem.
procurator, vbi conſtat de non mandato, reijcitur etiam cauere volens de rato, ſect.11.num.20. 128
Niſi ſit ex perſonis, quæ agere poſſunt ſine mandato, num.21. ibid.
Promiſsio an præcisè obliget, ſect. 12. num.27. 134

Pro-

Promiſſio conuentionalis de defendendo indiuidua eſt, ſect.8.nu.119. 107
Diuidua, ſi ſit prætoria, nume.120. ibidem.
Niſi repugnet ſubiecta materia, num. 121. ibidem.
Promiſſio datur à lege mixta, & de non offendendo, & de defendendo, ſect. 8.num.180. 113
Qualis eſt dolus ratione depoſiti, nu. 181. ibidem.
Vel culpa ratione commodati, nu.182 ibidem.
Datur tamen temperamentum, num. 183. ibid.
Promiſſio de conducendo, non eſt conductio, ſect.12.num.5. 132
Promiſſio de donando, non eſt donatio, ſect.12.num.2. 131
Promiſsio de locando, non eſt locatio, ſect.12.num.4. 132
Promiſſio de non offendendo eſt indiuidua, ſect.8.num.113. 106
Infertur, num.114. ibid.
Ratio affertur, num.115. ibid.
Promiſſio de non offendendo ſi eſt voluntaria, & conuentionalis indiuidua eſt, ſect.8.nu.116. 107
Secus ſi neceſſaria, & prætoria, num. 117. ibidem.
Promiſsio de non offendendo eſt indiuidua, ſi pœna ſit repetibilis, ſect.8. num.139. 109
Secus ſi irrepetibilis, vt in exemplo, num.140. ibid.
Promiſsio de non offendendo an committatur, ſi offendatur frater, vel vxor ſtipulatoris, ſect.8.nu.147. pag. 110
Quãquã verior vt certis caſibus neutra in re pœna cõmittatur, n.148. ib.
Promiſsio de ratificando, non eſt ratificatio, ſect.12.nu.7. 132
Ratio affertur, num.8. ibid.
Promiſsio de ratificando eſt ratificatio ex Authore, ſect.12.num.9. 132
Ratio adducitur, num.11. ibid. 133
Promiſsio de reuẽdendo indiuidua eſt, ſect.22.num.27. 188
Promiſsio de vendendo, non eſt venditio, ſect.12.num.6. 132
Promiſsio habetur pro ipſo actu promiſſo, quoties promiſsio ipſa pendet à ſola promittentis voluntate, ſect. 12.num.12. 133
Promiſsio non prætoria de defendendo, quãdo ſit diuidua, ſect.8.n.122. 107
Adducitur certa facti ſpecies ad hoc, num.123. ibid.
Promittens factum alienum cum prægnantiore verborum formula, tenetur etiam adhibita diligentia, ſect. 11.num.31. 129
Formulæ variæ prægnantium ad id verborum ſubijciuntur, nu.32. ibid.
Ratio affertur, num.33. ibid.
Temperamentũ obſeruatur, n.34. ib.
Promittens factum alienũ, vbi adhibita diligentia tenetur adhuc, quare teneatur, ſect.11.nu.36. 130
Ratio potior eſt, quia habetur vt principalis, num.37. ibid.
Promittens pro ſuo dato, & facto tantùm, tenetur adhuc ex perſona authoris, ſect.10.nu.15. 121
Prouiſio hominis eſt efficacior prouiſione legis, ſect.4.nu.50. 55

Q

Quantitas conſiderata vt quantitas eſt diuidua, ſect.4.n.22. 52

Sed

Sed pro facto indiuiduo, puta pro conſtruendo ſacello, indiuidua eſt, num. 23. ibidem. 53.

Contrarium cenſet Caſtrenſis, num. 24. ibid.

Contra quem Author ſentit, num. 25. ibid.

Deinde opiniones conciliat, num. 26. ibidem.

Quantitas, & quantitatis ſtipulatio diuidua eſt ſecundum naturam, qu. 2. num. 3. 15

Quantitas liquida, reſpectu principalis debitoris iudiuidua eſt, ibid. nu. 4

Fallit primò fauore libertatis, num. 5. ibid.

Fallit ſecundò in conferendis tributis, num. 6. ibid.

Quantitatis præſtatio quò ad hæredes diuidua eſt, imo actu diuiſa, quæſt. 2. num. 7. 16

Niſi aliud expreſſè caueatur, num. 8. ibid.

Quantitatis ſtipulatio quomodo indiuidua, quæſt. 2. num. 40. 19

Sed potius aliquãdo indiuiſa ex alijs, num. 41. ibid.

Imo veriùs indiuidua ex Authore, num. 42. ibid.

Quantitatis ſtipulatio quomodo diuidua, imo diuiſa, ibidem, num. 43.

R

Ratam rem haberi, eſt diuidua ſtipulatio, imo diuiſa quò ad hæredes promittentis, ſect. 13. num. 17. pag. 137

Indiuidua verò, ſeu indiuiſa quò ad ipſum promittentem, num. 18. ibid.

Ratam rem haberi, reſpectu principalis ſtipulationis, indiuiduum eſt, ſaltem ſolutione, ſect. 14. num. 19. 142

Ratam rem haberi, verba illa in L. 1. §. Cautionales ff. de prætor. ſtipul. ſunt ſuſpecta iuxta aliquos, ſect. 14. nu. 40. 144

Sed ex Authore, ſuſpicio non eſt; an Rem ratam haberi ſit prætoria, nu. 41. ibid.

Sed an ſit potius iudicialis, quam conuentionalis, num. 42. ibid.

Vtra autem ſit ſemper prætoria eſt, num. 43. ibid.

Ratam rem haberi, ea ſtipulatio quomodo, & quatenus diuidua, vel indiuidua, ſect. 17. num. 8. 159

Rati cautio per procuratorem facta, ſi pęna non ſit adiecta, id cõtinet quod intereſt ſtipulatoris, ſect. 11. num. 6. pag. 127

Ideo diuidua eſt, num. 7. ibidem.

Sed ſi pęna ſit adiecta, indiuidua eſt num. 8. ibid.

Ratio adducitur, num. 9. ibidem.

Rati promiſſio duo continet, ſect. 12. num. 13. 133

Rati promiſſio, obligat omnimodò promittentem ad intereſſe, ſect. 12. nu. 25. 134

Rati promiſſio, ſi ad ipſummet promittentem referatur, ſucceſſiua eſt, & perpetua, ſect. 8. num. 98. 104

Habetq; duo capita, num. 99. ibid.

Si ad alium, vnum tantùm caput, nu. 100. ibid.

Rati promiſſiones reperiuntur etiam non prætoriæ, ſect. 14. num. 44. 144

Et hæ ſæpius merè conuentionales ſunt num. 45. ibid.

Rati

Rati promiſſioni, quò ad effectum iuris, quãdo dicatur ſatisfactum, ſect. 12. num. 14. 133
Quid quò ad effectum facti, nu. 15. ibid.
Declaratur hic effectus facti, nu. 16. ibid.
Rati ſtipulatio, de qua in noſtro §. Cato, prætoria eſt, & quare, ſect. 14. num. 49. 145
Rati ſtipulatio habet implicitum pactum de non petendo, de non agendo &c. ſect. 14. num. 86. 148
Rati ſtipulatio in principali promiſſore reſpectu intereſſe eſt diuidua, ſect. 17. num. 2. 158
Sed reſpectu pœnæ eſt indiuidua, num. 3. ibid.
In hæredibus tamen eſt diuidua et quò ad intereſſe, & quò ad pęnam, num. 4. ibid.
Rati ſtipulatio prætoria, ad iudicia ferè pertinet, ſect. 14. num. 46. 144
Rati ſtipulatio prætoria cautionalis eſt, ibidem, num. 47.
Rationum redditio indiuidua eſt, ſect. 22. num. 2. 186
Ratum, de quo in §. Cato, Alciatus reſtringit ad negotium pecuniarium ex Bologneto, ſect. 14. num. 20. 143
Ratum haberi de quo in noſtro §. Cato, non eſt ſtipulatio prætoria ex Bartolo, ſect. 14. num. 39. 144
Ratum haberi, etiam pęnale, etiam ad rem, vel factum indiuiduum, diuiduum eſt inter plures hæredes, ſect. 14. num. 23. 143
Ideoq; pęna pro parte tantùm peccantis committitur, num. 24. ibid.
Ratum haberi, ſtipulatio prætoria eſt, ſect. 14. num. 17. 142
Ratum promittens pro alio, non liberatur, ſi alias ille promittat de ratio, ſect. 12. num. 17. 133
Debet verò formiter habere ratum, num. 18. ibid.
Author præter alios adducit ad hoc iura, ſect. 12. num. 19. 133
Sed & rationem, num. 20. ibid.
Ratum ſe habiturum promittens, excuſatur à pęna, ſi velit reſtitui ex aliquo iuris beneficio, ſect. 11. num. 35. pag. 130
Redemptio indiuidua eſt, ſect. 22. num. 38. 188
Redhibitio, an, & quando ſit indiuidua, ſect. 22. num. 57. pag. 189
Refectio in ſeruitutibus ad quem pertineat, ſect. 6. num. 76. 76
Refectio non eſt ex eſſentia ſeruitutis, ſed ex adiectione legis, ibidem, num. 77.
Refectio ſecundum ſe indiuidua eſt, ſec. 6. num. 81. 77
Eſt tamen aliquando diuidua, nume. 82. ibid.
Sed cur ſimpliciter ſit indiuidua, nu. 83. ibid.
Refectio ſi verbis præciſis aliquem reſpicit, is non poteſt pecuniam dare pro refectione, ſect. 6. num. 86. 77
Secus ſi non adſint verba præciſa, nu. 87. ibid.
Refectio in ſeruitute Oneris ferendi poteſt conſiſtere in reſtitutione columnæ, ibidem, num. 88.
Quo caſu ſumptus inter indiuidua cõputatur, num. 89. ibid.
Regula illa: Nihil actum eſt, dum aliquid ſupereſt agendum: omnia ferè

rè complectitur facta, ſect. 19. num. 7. pag. 173
Regula non eſt ea, quæ à fallentijs vincitur, ſect. 6. num. 100. 78
Regula textus in L. Veteribus ff. de pact. locum habet in ambiguis, ſect. 2. nu. 22. 36
Quale verò debeat eſſe ambiguum, n. 23. ibid.
Reliquorum reſtitutio diuidua eſt, ſect. 22. nu. 3. 186
Rem pupilli, vel adoleſcentis, ſaluam fore, pertinet ad prætorem, ſect. 14. num. 52. 145
Sed imò communis eſt, num. 53. ibidem.
Sæpius tamen ad prætorem pertinet, num 54. ibid.
Interdum etiam ad iudicem, & quando, num. 55. ibid.
Rem ratam haberi, eſt genus, & quomodo, ſect. 8. num. 95. 104
Rem ratam haberi indiuiduum eſt ſolutione, & præſtatione ex Alciato, ne ſequatur inconueniens tex. in L. In executione §. pro parte ff. de verb. obl. ſect. 14. num. 83. 147
Reÿcitur illud inconueniens, n. 84. ib.
Rem ratam haberi titulus ad pratorē pertinet, ſect. 14. nu. 50. 145
Rem reſtitui, eſt ſtipulatio diuidua, ſect. 18. num. 96. 172
Rem reſtitui, & Rem reddi, ſynonima aliquando, imò ſæpius, formula, ſect. 18. num. 10. 165
Rem reſtitui, medium tenet inter obligationem Rem dari, & Rem tradi, ſect. 18. num. 103. 172
Infertur primò quò ad obligationem. num. 104. ibid.
Infertur ſecundò quò ad ſolutionem, num. 105. ibidem.
Rem reſtitui quid ſupponat, ſect. 18. num. 87. 171
Exemplificatur in depoſito, & commodato, num. 88. ibid.
Renuncians hæreditati paternæ, etiam cum iuramento, ſi hæres à patre inſtituatur, hæreditatem ipſam conſequi poteſt, ſect. 8. num. 84. 102
Ratio adducitur, num. 85. ibid.
Renunciatio vix differt à Donatione, & Pacto de non petendo, ſect. 8. nu. 86. 102
Egent ideo hæc tria inſinuatione, ſi legitimam ſummam excedant, ibidē, num. 87. 103
Repræſentationis ius quid operetur in materia diuidui, & indiuidui, ſect. 14. num. 110. 150
Reſcriptum indiuiduum eſt, ſect. 22. num. 21. 187
Reſtituo, ex vi ſtipulationis quid importet, ſect. 18. num. 91. 171
Reſtituo, quaſi rem tuam tibi ſtatuo, & argumentatio eſt ab etymologia, & ab Alluſione, ex Authore, ſect. 18. num. 92. 171
Reſtitutio ex vi vocabuli, quoddam ius prætendit perſeuerans apud reſtitutarium, ſect. 18. num. 93. 171
Reſtitutio in integrum, an, & quando ſit indiuidua, ſect. 22. nume. 23. pag. 188
Reſtitutio, multò magis merum factum continet, quàm traditio, ſect. 18. num. 89. 171
Reſtitutio operis pro parte fieri non poteſt, ſectione 21. numero nono. pag. 181

Retractus indiuiduus eſt, ſect. 22. num. 37. pag. 188

S

Sabaudæ gentis gloria, ſect. 9. num. 1 pag. 115
Salum ex græca ſignificatione dicitur, à mouendo, & fluctuando, ſect. 20. num. 7. 176
Sardinia, inſula eſt ex Aretino, & quidem naturaliter, ſect. 20. nu. 9. 176
Senſus duplex vbi adeſt, amplectendus eſt ſenſus à iure approbatus, ſect. 5. num. 50. 62
Sententia cur ſit indiuidua, ſect. 22. num. 39. 188
Sententia indiuidua eſt, ſect. 22. n. 19. pag. 187
Siue ſit Iudicis, ſiue arbitri, num. 20. ibidem.
Sententia interdum eſt diuidua etiam in materia indiuidui, ſect. 22. nu. 40. pag. 188
In quo tamen ſenſu, num. 41. ibid.
Seruitus extincta, nominatim rurſus imponenda eſt, alioquin liberum venit, ſect. 6. num. 30. 72
Seruitus fundi pro indiuiſo ruit tota, etiam ſi offenſio contingat in parte, ſect. 6. num. 121. 79
Ratio affertur, num. 122. ibid.
Seruitus illa, Ne luminibus officiatur, diuidua eſt ex alijs, ſect. 6. num. 50. pag. 74
Infertur, num. 51. ibidem
Ratio adducitur, num. 52. ibidem
Seruitus illa Ne luminibus officiatur, indiuidua eſt ex Authore, ſect. 6. num. 53. 74
Infertur, num. 54. ibid. 75
Ratio affertur, num. 55. ibidem.
Seruitus Oneris ferendi diuidua eſt ex nonnullis, ſect. 6. num. 60. 75
Seruitus Oneris ferendi non eſt diuidua, ſect. 6. num. 63. 75
Seruitus Oneris ferendi diuidua eſt ex quibuſdam, ſect. 6. num. 78. 76
Quare verò, num. 79. ibidem, 77
Vtrumq; reijcitur, num. 80. ibidem.
Seruitus per partes neq; imponi, neq; acquiri poteſt, ſect. 6. num. 14. pag. 70
Seruitus per tempora diuidi poteſt, ſect. 5. num. 70. 64
Sed potius eſt diuiſio commoditatis, num. 71. ibidem
Vel modificatio, num. 72. ibidem.
Vel multiplicatio, num. 73. ibidem.
Seruitus prędialis reſpectu fundi dominantis ſemper eſt indiuidua pro indiuiſo, ſect. 6. num. 12. 70
Diuidua verò pro diuiſo, num. 13. ibidem.
Seruitus prædialis, ratione fundi ſeruientis quomodo diuidi poſſit, vel modificari, ſect. 6. num. 35. 72
Seruitus ruſtica poteſt à principio limitari citra prædij dominantis indigentiam, ſect. 6. num. 116. 79
Et appellatur modificatio, num. 118. ibidem.
Ratio affertur, num. 124. ibidem pag. 80
Seruitus ruſtica ſi ex poſt limitetur, dicitur violatio, & ſeruitutis extinctio, ſect. 6. num. 119. 79
Saltem ſi nolente domino fundi dominantis, num. 125. ibid. 80
Seruitus ſeruitutis eſſe non poteſt, ſect. 7. nu.

7. num. 41. 86

Seruitus ſi à principio conſtituatur citra indigentiam fundi, quid agendum, ſect. 6. num. 113. 80

Seruitus quando extinguatur, ſect. 6. num. 29. 72

Seruitutis diuiſio ad partem fundi pro indiuiſo ideo fieri non poteſt, quia verè diuiditur ſeruitus, ſect. 6. num. 15. 70

Pro diuiſo poteſt, quia ſeruitus non diuiditur, ſed modificatur, num. 16. ibidem.

Alia redditur ratio, num. 17. ibidem.

Seruitutis vſus modificari poteſt in ipſa conſtitutione, ſect. 6. num. 120. pag. 79

Seruitutem conſtitui, Itineris aliquando ſeruitus eſt, ſect. 5. num. 4. 58

Seruitutem prædialem ſtipulans ſine commodo fundi dominantis, nihil agit, ſaltem in vim propriæ ſeruitutis, ſect. 6. num. 3. 69

Quare conuentio, vt mihi liceat ſpatiari, vel in alieno cęnare, eſt perſonalis anomala, num. 4. ibidem.

Vel potius quoddam ius ex conuentione, & pacto, num. 5. ibidem.

Seruitutes continuæ an ſint quæ animo poſſideri ſolent, ſect. 7. num. 85. 89

Seruitutes innominatæ ruſticorum prædiorum recenſentur, ſect. 6. num. 95. pag. 77

Eæ verò diuiduæ ſunt ex nonnullis, nu. 96. ibid. 78

Et quidem contractu, obligatione, & ſolutione, nu. 97. ibidem.

Reijcitur hæc opinio, num. 98. ibidem.

Seruitutes innominatæ prædiorum, ſunt eius gratia, quod in fundo eſt, ſect. 6. num. 132. 80

Ideoq; indiuiduæ ſunt, num. 133. ibid.

Seruitutes non ſolum indiuiduæ ſunt; ſed etiam indiuiſibiles, & quomodo, ſect. 6. num. 46. 73

Seruitutes perſonales, ſeu perſonarum, tres ſunt, ſect. 3. num. 1. 83

Seruitutes perſonales cōſtituuntur iuxta indigentiam perſonæ, ſect. 7. nu. 88. 90

Seruitutes prædiales conſtitutæ intelliguntur penes indigentiam prædiorum, ſect. 7. num. 9. 84

Seruitutes quare indiuiduæ, alia ratio, ſect. 7. num. 76. 89

Seruitutes quomodo deducantur in iudicium communi diuidundo, ſect. 6. num. 129. 80

Seruitutes reales conſtituuntur ſecundum indigenteam prædij dominantis, ſect. 6. num. 65. 75

Seruitutes reales conſtituuntur iuxta indigentiam fundi dominantis, ſect. 7. num. 87. 90

Seruitutes reales, ſeu prædiales, quatuor ſupponunt, ſect. 6. num. 1. 69

Seruitutes reales, ſeu prædiales ſupponunt ſemper fundum dominantem, & fundum ſeruientem, ibid. num. 2.

Seruitutes ruſticæ prædiales ſunt ad ſimilitudinem vſus, ſect. 6. nu. 111. pag. 79

Seruitutes ruſticanæ innominatæ indiuiduæ ſunt, ſect. 6. num. 99. 78

Seruitutes ruſticorum prædiorum innominatæ cur indiuiduæ ſint, ſect. 6. num. 104. 78

Digitized by Google

Seruitutes ruſticorum prædiorum indiuiduæ ſunt, ſect. 6. num. 90. 77
Seruitutes ruſticorum prædiorum innominatæ quinque ſunt, ſect. 6. num. 101. 78
Sed & aliæ reperiuntur ijs ſimiles, num. 102. ibid.
Seruitutes tot ſunt aliquando, quot lumina, ſect. 6. num. 58. 75
Seruitutes vrbanorum prædiorum indiuiduæ ſunt omnes, ſect. 6. num. 48. pag. 73
Seruitutum natura quæ, ſect. 5. num. 30. 60
Seruitutum vſus temporibus ſecerni poteſt, ſect. 5. num. 7. 65
Sicilia, inſula, eſt ex Baldo, & quidem naturaliter, ſect. 20. num. 10. 176
Siſtentia hominis duplex eſt, indicialis, & extraiudicialis, ſect. 2. num. 54. 41
Solemnitates, indiuiduæ ſunt, ſect. 22. num. 48. 189
Et an hoc ſit perpetuum, num. 49. ibidem.
Solidum à ſingulis correis, vel quaſi, peti poteſt, ſect. 4. num. 14. 52
Solutione vnius an cæteri liberentur, ſect. 15. num. 32. 155
An ſit locus repetitioni, num. 33. ibidem.
Species certa an poſſit deduci in pœnalem ſtipulationem, ſect. 3. nu. 25. 47
Et quidem facti indiuidui, num. 26. ibid. 48
Quid ſi factum ſit diuiduum, num. 27. ibidem.
Negat enim Ripa poſſe in ſtipulationem facti diuidui deduci ſpeciem certam, num. 28. ibid.
Affirmat Author, & declarat, num. 34. ibid. 49
Contraria tollit, num. 36. ibid.
Species in ſtipulationem Rem dari deducta, tota, & integra eſt præcisè ſtipulatori præſtanda, ſect. 18. num. 18. 165
Solutio enim ibi non eſt variabilis, nu. 19. ibid.
Nec promiſſor liberatur ſoluendo intereſſe, num. 20. ibid.
Statutum prohibens ſub pœna aliquid de ſe licitum, ſoluta pœna actus remanet licitus, ſect. 3. num. 32. 48
Quicquid in contrarium ſenſerit Bartolus, & Tiraquellus, num. 33. ibid.
Stipulari poteſt alter alteri, & quidē vtiliter de iure canonico, quæſt. 3. num. 14. 27
Sed & ex ſtatuto Ticinenſi, num. 15. ibidem.
Stipulatio alia indiuidua eſt, & ratione ſubſtantiæ, & ratione operationum, & ratione multiplicationis, ſect. 4. num. 7. 51
Alia diuidua ratione operationum, ſect. 4. num. 8. 51
Alia tandem diuiſa, & multiplicata, num. 9. ibid.
Stipulatio appoſita rei diuiduæ diuidua eſt penes operationes, ſect. 4. nu. 4. 51
Stipulatio appoſita rei diuiſæ diuiſa eſt per multiplicationem, ibidem, nu. 5.
Stipulatio cautionis fructuariæ habet tria capita, ſect. 7. num. 95. 90
Stipulatio corrumpitur, ſi in eum caſum ducatur, à quo incipere non poteſt, ſect. 6. num. 117. 79
Stipulatio cum taxatiua ex parte promiſ-

miſſoris non committitur ex perſona hæredis, ſect. 10. num. 14. 120
Stipulatio de defendendo, quare inſolidum committatur, ſect. 8. num. 132. pag. 108
Stipulatio de defendendo ſi ſit conuentionalis, ind uidua eſt etiam quò ad hæredes, ſect. 14. num. 32. 143
Prætoria verò diuidua eſt, numero 33. ibid.
Ratio affertur, num. 34. ibid.
Stipulatio de ſeruitute formata, vel formanda, indiuidua eſt, ſect. 8. nu. 17. pag. 98
Stipulatio diuidua non recipit diuiſionem penes ſubſtantiam, ſed penes operationes, ſect. 4. num. 2.
Stipulatio diuidua, eſt tota in toto, & tota in qualibet parte, penes ſubſtantiam, ibidem, num. 3.
Stipulatio diuidua, in perſona principalis debitoris indiuidua eſt, ſect. 4. num. 17. 52
Niſi fauore libertatis, num. 18. ibid.
Vel ſimus in materia tributorum, nu. 19. ibid.
In perſona tamen hæredum diuidua eſt, num. 20. ibid.
Infertur, num. 21. ibid.
Stipulatio eſt in triplici differentia, ſect. 4. num. 6. 51
Vtilitas, num. 10. ibid.
Stipulatio euictionis accedit ad promiſſionem de defendo. ſect. 8. num. 155 pag. 111
Stipulatio familiæ plurium ſeruorum vna eſt, ſect. 2. num. 46. 40
Infertur, num. 48. ibid.
Plurium autem ſeruorum cum copula, multiplex eſt, num. 47. ibid.
Infertur, num. 49. ibid.
Stipulatio fructuaria quid ſit, remiſſiuè, ſect. 8. num. 168. 112
Stipulatio hominis in genere, quomodo diuidua, quæſt. 2. num. 39. 19
Stipulatio illa, Hæredesq; ratum habituros, reſpectu rei diu dua, diuidua eſt, ſect. 14. num. 2. 141
Stipulatio illa, Hæredesq; ratum habituros, ad rem diuiduam, ſi ſit pęnalis, an diuidua ſit, vel indiuidua, ſect. 14. num. 3. 141
Quid ſi in ea verſetur res indiuidua, vel indiuiduum factum, nu. 4. ibid.
Quid verò tunc reſpectu principalis ſtipulationis, num. 5. ibid.
Quid ſi pęna indiuidua adijciatur, nu. 6. ibid.
Stipulatio illa, Titiū, hæredemq; eius ratum habiturum, ſi fuerit offenſa quis agat ad pęnam, ſect. 15. num. 1. 152
Stipulatio intranſmiſſibilis ſi ad hæredes tranſmittatur, apud eoſdem eſt noua ſtipulatio, multiplicabilis potius, quam diuiſibilis, ſect. 15. num. 20. 154
Stipulatio Iter fieri, an differat ab illa Per te non fieri, quominus mihi ire agere liceat, ſect. 9. num. 16. 116
Stipulatio noſtri §. Cato, in ijs verbis, Nam hac ſtipulatione &c. ſi contineat factum indiuiduum, tota committitur etiam in prætorijs ſtipulationibus, ſect. 14. nu. 16. 142
Stipulatio Per te non fieri refertur ad promiſſorem, ſect. 5. nu. 41. 61
Stipulatio Per te non fieri, ex poteſtate verborū non egreditur principalem promiſſorem, aut cōtrafacientē, ſect.

ſect.10.num.35. 123
Secus ex iuris interpretatione, num. 36. ibid.
Stipulatio pœnalis facti indiuidui, ſine negatiuè, ſiue affirmatiuè ſit concepta, indiuidua eſt, ſect.8.n.14. 98
Vtilitas, num.15. ibid.
Stipulatio pœnalis in actu incipiente ab obligatione tota committitur, ſect.2.num.40. 39
Quid ſi incipiat à conditione. ibid.
Stipulatio pœnalis nulla eſt, ſi pœna certa non ſit, ſect.3.num.1. 45
Ratio affertur, num.2. ibid.
Stipulatio pœnalis prætoria quando iterum inſolidum committatur, ſect. 8. num.143. 110
Quamquam ratione amiſſionis totius commodi id vix contingere poteſt, num.144. ibid.
Etiam, ſi pœna ipſa indiuidua ſit, nu. 145. ibid.
Etiam, ſi pœna conſiſteret in ſpecie certa, num.146. ibid.
Stipulatio Rati in perſona promiſſoris non ſcinditur, ſect.8.num.132. 108
Stipulatio Rati prætoria eſt, ſect. 11. num.22. 128
Sed & datur ſtipulatio de Rato, quæ prætoria non eſt, & differunt inter ſe, num.23. ibid.
Stipulatio Rati prætoria ſemper committitur, ſect.11.num.24. 128
Licet etiam promiſſor curauerit dominum ratum habiturum, num.25. ibidem.
Stipulatio Rati non prætoria non committitur, ſect.11.num.26. 129
Niſi, vt num.27. ibid.
Stipulatio Rati non prætoria non committitur, vbi promiſſor diligenter curauit dominum ratihabiturum, ſect.11.num.28. 129
Infertur ad promittentem futurum matrimonium inter Titium, & Bertam, num.30. ibid.
Stipulatio Rem tradi, quomodo verificetur, ſect.18.nu.86. 171
Stipulatio Rem ratam dominum habiturum continet quantitatem incertam, ſect.17.num.6. 159
Stipulatio Rem ratam haberi prætoria eſt, ſect.14.num.36. 144
Ideo noſtra ſtipulatio Rem ratam haberi, diuidua eſt, etiam ſi ſit de facto indiuiduo, num.37. ibidem.
Ratio potiſſima affertur, nu.38. ibid.
Stipulatio Rem ratam haberi, ſemper diuidua eſt inter plures cohæredes, ſect.14.num.93. 148
Ideo non committitur niſi pro parte peccantis, num.94. ibid.
Ratio expenditur, nu.95. ibid.
Stipulatio, ſi quid aliter factum ſit, in dubio continet pœnam, non autem intereſſe, ſect.2.nu.13. 34
Stipulationes, de quibus in l. pœnales §.Iulianus ff. ad l. Falcid. ſunt ſine pœnæ adiectione, ſect. 14. nume.25. pag. 143
Et ſunt incongruæ præſtationis ſecundùm ſe, num.26. ibidem.
Quia tamen prætoriæ ſunt diuiduntur inter hæredes, num.27. ibid.
Stipulationes de ſeruitute formata indiuiduæ ſunt, ſect.8.nu.21. 98
Stipulationes diuiduæ modò, modò indiuiduæ, ſect.4.num.1. 51
Stipulationes fructuariæ, damni infecti, & ex operis noui nunciatione, per-

pertinent ad cautionem de non offendendo, ſect.8.num.156. 111
Stipulationes pœnales facti negatiui in ordine ad ſeruitutes, & ipſæ indiuiduæ ſunt, ſect.8.num.12. 98
Stipulationibus in prætorijs nil immutatum eſt, vbi pœna adijcitur, ſect. 14.num.11. 142
Subrogatio facit de diuiduo, imò diuiſo, indiuiduum, ſect.8.nu.163. 111
Συμβόλαιον Διπλευρα quid, ſect.8. num. 51. 100
Συμβόλαιον duplex, ſect.8.nu.47. 100.
Συμβόλαιον Μονοπλευρα quid, ſect. 8. num.50. 100
Συνάλλαγμα eſt baſis ſtabiliendi contractus propriè accepti, ſect.8. nu.35. pag. 99
Συνάλλαγμα quid ſit, ſect.8.nu.44. 100
Potiſſimùm, num.52. ibidem.
Συναλλάγματα ſemper ſunt Διπλευρα ex Authore, ſect.8.nu.48. 100
Syndicatum ſubire, quomodo latinè nuncupetur, ſect. 1.num.24. 30
Syndicatus, pluribus caſibus continet Iudicium capitale, ſect.1. nume.28. pag. 31
Primus caſus, num.29. ibid.
Secundus caſus, nu.30. ibidem.
Tertius caſus, num.31. ibid.
Quartus caſus, num.32. ibidem.

T

Taxatio certi intereſſe à principio, an, & quando vſuras arguat, ſect.3.num.20. 46
Taxatio intereſſe non poteſt excedere duplum, ſect.2.nu.72. 43
Taxatiua in perſona promiſſoris, & defuncti, impedit ius repræſentationis in perſona hæredis, ſect.10.num. 17. 121
Ratio affertur, num.18. ibidem.
Taxatiua in perſona hæredis non impedit ius repræſentationis ex perſona defuncti, num.19. ibidem.
Taxatiuæ dictiones prohibent confuſionem obligationis cum hæreditate, ſect.10.nu.12. 120
Teſtamentum indiuiduum eſt, ſect.22. num.16. 187
Text. in l.1. in princ. ff. de pact. declaratur, ſect.9.nu.15. 116
Text. in l.ſi vnus §. pactus ne peteret ff. de pact. expenditur, ſect.8.nu.92. pag. 103
Tex. in l. veteribus ff. de pact. procedit, quia verba habent duplicem ſenſum à iure approbatum, ſect.5.num.51. pag. 62
Text. in l. qui duos homines ff. in ius vocati vt eant, declaratur, ſect. 2. num.50. 40
Text. in l. Qui duos ff. In ius vocati vt eant, declaratur, ſect.2.nu.38. 38
Text. in l. ſi ſeruus §. ſi plurium ff. ſi quis caution. cum noſtro §. Cato, habet quatuordecim ſolutiones, ſect. 2.num.31. 37
Additur ab alijs decima quinta, num. 32. ibidem
Vera adducitur ſolutio, nu.33. ibid.
Text. in l. ſi ſeruus §. ſi plurium ff. ſi quis caution. declaratur adhuc, ſect. 2.num.35. 38
Sed & num.37. ibid.
Text. in l. ſi ſeruus §. ſi plurium ff. ſi quis caution. loquitur de pœna iudiciali, ſect.2.num.51. 40

Noſter

Noſter autem §. Cato, de conuentionali, num.52. ibid.
Text. in l. ſi ſeruus §. ſi plurium ff. ſi quis caution.declaratur, ſect. 2. nu. 30. 37
Textus in l. & ſi poſt tres ff. ſi quis caution. declaratur, ſect.2.num.36. pag. 38
Text.in l.ſi duo § fin.ff.ſi quis caution. declaratur, ſect.2.nu.65. 42
Text.in l.pen. ff. ſi quis caution.declaratur, ſect.2.nu.60. 42
Amplius ex gloſſa, num.61. ibid.
Text.in l.ſi communes ædes ff. de neg. geſt.declaratur, ſect.8. nume. 124. pag. 108
Text.in l. Aduerſus ſententiam ff. de recept. arbitr.declaratur, ſect.2.nu. 55. 41
Textus in l. Vt pomum §. ſi prædium ff.de ſeruit. declaratur, ſect.6.num. 22. 76
Text.in l.Eum debere ff.de ſeruit. vrb. prædior. declaratur, ſect.6. nu. 67. pag. 76
Textus in l.Vnus ex ſocijs, in princip. ff.de ſeruit.ruſt.prædiorum, non eſt intelligendus de communione facta prodiuiſo.ſect.6.num.23. 71
Ratio redditur multiplex, nume.24. ibidem.
Textus in l.Vnus ex ſocijs, in princip. ff.de ſeruitut.ruſt.præd. declaratur, ſect.6.num.20. 70
Text.in l.ſi quis ædes § ſi partem prædij ff. de ſeruit. ruſt. præd. declaratur, ſect.6.num.21. 70
Text.in l.veluti ff. de ſeru. ruſt. præd. declaratur, ſect.6.num.130. 80
Tex. in l.Si partem fundi ff. de ſeruit. ruſt.præd.declaratur, ſect.6. nume. 92. 77
Text.in l.Cæterum ff.de vſu, & habit. declaratur, ſect.7. num.42. 86
Text.in l.Et ſi fortè § ſi ædes plurium ff.ſi ſeruit.vind. expenditur, ſect.6. num.61. 75
Text.in l.Et ſi fortè § etiam ff.ſi ſeru. vind.declaratur, ſect 6. nu.75. 76
Text.in l.ſi non fortem § ſi decem ff.de condict. indeb. declaratur, quæſt.2. num.14. 17
Text.in l.1.ff.de act.empt.declaratur, ſect.18.num 46. 168
Text.in l.Datio poſſeſſionis, in princ. ff.de act.empt. ſuſtinetur cum communi lectione aduerſus pleroſque, ſect.18.num.50. 168
Text.in l. Si rem qua §. 1. ff. de euict. declaratur, ſect.8.num.167. 112
Text. in l.ſi cũ vno ff.ſi ex noxal. cauſſ. declaratur, ſect.18.num.58. 169
Text.in l.In depoſiti in fin ff depoſ.loquitur de æſtimatione, ſect.14.num. 112. 150
Text.in l.In depoſiti ff. depoſ.declaratur, ſect.14.num.108. 150
Text. in l.Si vt certo §. ſi duobus vehiculum ff.commod.declaratur, ſect.7. num.35. 86
Text. in l. Communi diuidundo 7. in principio, ff.comm.diuidundo, declaratur, quæſt.2.num.64. 22
Text.in l.Communi diuidundo 7. §. cũ de vſufructu ff communi diuidundo, declaratur, ſect.6.num.127. 80
Text. in l. ſi ſtipulatus ſis ff. de vſur. declaratur, ſect.18.num.7. 164
Text.in l.non amplius, in fine ff. de leg. 1. declaratur aduerſus Bartolum, quæſt.

- quaſt.2.num.18. 17
Text.in l.fideicommiſſa §.fin. ff.de leg. 3. declaratur, ſect. 4. numero 27. pag. 53
Text.in l.ſi is,qui ducenta §.ſi quid eorum ff.de reb. dub. declaratur, ſect. 2.num.39. 39
Text.in l.ſi is qui ducenta §. ſi quid eorum ff.de reb.dub.declaratur adhuc ſect.2.num.45. 40
Text.in l.ſi is qui ducenta §.ſi quid eorum ff.de reb.dub. declaratur iterũ, ſect.2.num.53. 41
Text.in L. pœnales §. Iulianus ff. ad L. Falcidiam, declaratur, ſect. 8. num. 118. 107
Text.in l.pœnales §. Iulianus ff. ad L. Falcid. declaratur, ſect.14.nu.10. pag. 141
Text. in L. pœnales §. Iulianus ff. ad l. Falcid. non loquitur de hæredibus, quatenus hæredes ſunt, ex nonnullis, ſect.14.num.56. 145
Qui reijciuntur, nu.57. ibidem.
Deſcendit enim illa ſtipulatio ad hæredes ex cauſſa hæreditaria, nu. 58. ibidem.
Textus in L. pœnales §. Iulianus ff. ad l.Falcid.non agit de ſtipulatione pœnali, ſect.14. num.63. 146
Continet tamen illam, numero 64. ibidem.
Et quidem in ſui ratione, numero 65. ibidem.
Ratio affertur, num.66. ibid.
Sed rationis ratio, num.67. ibid.
Text. in l. libertus ff. de op. libert. declaratur à nonnullis, ſect. 21. num. 18. 182
Reijcitur declaratio, num.20. ibid.
Text.in l.ſi ita ſtipulatio ff.de oper.libert. declaratur, ſect.2. nume. 18. pag. 35
Text. in L. non ſolùm §. tale legatum ff.de liberat. legat. declaratur, ſect. num.10. 110
Text. in l.2.ff.de aq.pluu. arcend. agit de Foſſa iam foſſa, ſect.19. num.14. pag. 174
Ideoque de ſtipulatione Foſſam purgari, num.15. ibid.
Textus in l.In ſumma §.præterea ff. de aq.pluu.arcend.declaratur, ſect.19. num.11. 174
Tex.in l.2.§.Item ſi in facto ff.de verb. oblig.declaratur, ſect.5.numero 19. pag. 59
Text.in L.2.§.1.ff.de verb.obl.declaratur, quæſt.2.num.12. 16
Text.in L.2.§.Item ſi in facto ff.de verbor.oblig.declaratur, ſect. 2. num. 29. 36
Text.in l.2.§.fin. ff. de verb. oblig. declaratur, ſectio. 15. numero 17. pag. 154
Text. in l.5.§.ſi ſortem promiſeris ff. de verb.oblig. declaratur, ſectio. 8. num.109. 106
Text.in l.ſi mihi, & Titio, in princ. ff. de verb. oblig. malè à communi expenſus, quæſt.3.num.11. 27
Quomodo verò à communi expendatur, num.12. ibid.
Ratio, Cur Author communem reijciat, num.13. ibidem.
Text.in l.In executione, in princ. ff.de verb. obligat. declaratur, ſect. 10. num.44. 124
Text. in l.In executione, in fin. princ. ff. de verborum obligat. declaratur, ſect.

ſect.5.num.83. pag.65
Text.in l.In execut.one §.in ſolidum ff.de verb. oblig. declaratur, quæſt. 2.num.78. 24
Text.in l.In executione §.pro parte ff. de verb.obligat. nouiſſimè multipliciter declaratur, ſect.14.nume.88. pag. 148
Text. in l. In executione §. pro parte ff.de verb.oblig. declaratur, ſect.8. num.108. 106
Text.in l.In executione §.pro parte ff. de verb.oblig. declaratur, quæſt.2. num.13. 17
Text. in l.In executione §. Item ſi ita ff.de verb.obligat. declaratur, ſect. 18.num.33. 166
Declaratur & alio modo, numero 34. ibidem.
Textus in l.ſtipulationes non diuiduntur ff.de verb. oblig.aliter declaratur, præter alios, ſect.18. numero 78. 170
Text. in l. Continuus §. item qui inſulam ff.de verb. obligat. declaratur, ſect.10.num.40. 178
Text.in l.cum ex cauſſa ff.de verborum obligat.declaratur, ſect.18. nu.64. pag. 169
Text.in l.Stichum §.naturalis ff.de ſolut.declaratur, ſect.8. numero 91. pag. 103
Text.in l.2.§.incertam ff.de prætor.ſtipul.non continet pœnam, ſed ſolum intereſſe, ſect.14. numero 12. pag. 142
Quo amplius in textu etiam non appoſitis verbis illis, Quanti ea res eſt; attamen adhuc ſubandiuntur, num.13. ibidem.
Text. in l.ſi procurator 18. ff.rem ratam haberi, declaratur, ſect. 17. num.9. 159
Text. in l.ſi procurator 18. ff.rem ratam haberi, nullam continet pœnam, ſect.17.num.13. 159
Text.in l.Si procurator ff.rem ratam haberi, declaratur, ſect.11.nume. 19. 128
Text.in l.Amplius non peti ff.rem ratam haberi, declaratur, ſect.8.nu. 70. 102
Tex. in l.hæreditarium ff. de bon.auth. Iud. poſſidend. declaratur, ſect. 15. num.19. 154
Text. in l. Creditori §.nam exceptio C. de pact. declaratur, ſect. 8. nu.90. pag. 103
Text.in l. Cum antiquitas C. de vſufruct. declaratur, ſect.7. num.39. pag. 86
Textus in Auth. Si quando C.de conſt. pecun. expenditur aduerſus Bartolum, ſect.5 num.56. 63
Text.in §.Cato, diuiſio penes literam, num.1. in contextualibus. pag.3.
Eiuſdem diuiſio penes notabilia, nu. 2. ibidem. pag.4
Text.in §.Cato, ſummaria ſententia, ibid.num.3. pag.4
Eiuſdem ratio decidendi in ſenſu abnegatiuo, ibid.num.4. pag.5
Ratio decidendi in ſenſu poſitiuo, nu. 5.ibid.
Text.in §. Cato, ratio dubitandi, num. 8.in contextualibus. pag.5.
Dubitationis ſolutio, num.9. ibid.
Text.in §.Cato, ratio decidendi in facto diuiduo in ordine ad hæredes, nu. 10, in contextualibus. pag.5
Alia

Alia ratio decidendi in ordine ad eundem, num.11.ibid. pag.6
Text. in §. Cato, ratio decidendi in facto diuiduo, quò ad principalē promiſſorem, numero 12.in contextualibus. pag.6
Text.in noſtro §. Cato, ex Lugdunenſi impreſſione habet etiam verba illa, Neque per hæredem tuum, ſect. 10.num.1. 119
Subaudiuntur tamen, etiam non appoſita, num.2. ibid.
Ratio adducitur, num.3. ibid.
Text.in noſtro §.Cato, in illis verbis: Nam hac ſtipulatione, &c. declaratur, ſect.12.num.10. 133
Text.in noſtro §. Cato, in illis verbis: differentiæ hanc eſſe rationem &c. nullo pacto pertinet ad promiſſorem, ſect.10.num.28. 122
Text. in §. non ſolum Inſt. de verbor. oblig. non ſolùm conſulit, ſect. 2. num.14. 34
Sed etiam præcipit, quod declaratur. num.15.ibidem. 35
Titium, hæredemque eius ratum habiturum, Formula illa quid importet, ſect.12.num.24. 134
Tmeſis, figura etiam in iure, ſect. 9. num.10. 116
Tradi ponitur aliquando pro Reſtitui, ſect.18.num.11. 165
Tranſactio eſt verè & propriè contractus, vltro, citroque obligatorius, ſect.8.num.34. 99
Tranſactio eſt contractus innominatus, ſect.8.num.39. 100
Re tamen integra non admittit pœnitentiam, num.40. ibid.
Tranſactio ex parte actoris quid ſit, ſect.8.num.41. 100
Quid item ex parte rei, numero 42. ibidem.
Tranſactio in quamlibet ſpeciem contractus innominati cadere poteſt, ſect.8.nu.43. 100
Tranſactio non eſt purus diſtractus, ſect.8.num.36. 100
Sed nouus contractus noua continens pacta, num.37. ibid.
Translata, atque plura tranſpoſita in iure noſtro, num.17.in contextualibus. 8
Turrim ædificari, partes non admittit, ſect.18.num.83. 171

V.

Vectigalis ager diuiduus eſt, quæſt. 2.num.56. 21
Et venit in iudicium communi diuidundo, ac familiæ erciſcundæ, nu. 57. ibid.
Nec tamen per adiudicationem, aduerſus Bartolum, num.58. ibid.
Sed per realem diuiſionem, num.59. ibidem.
Etiam ſine domini conſenſu, num. 60. ibidem.
Vectigalis ager non poteſt totus vni ex diuidentibus adiudicari, ibidem, numero 61.
Niſi aliud ſuadeat Ius accreſcendi, num.62. ibidem.
Vel Inueſtituræ placita, numero 63. ibidem.
Vectigalis ager diuiſus indiuiduā continet præſtationem, quæſt.2.nu.65. pag. 22
Vectigalis ager diuiſus, perſeuera-

modum vnius, non per modum plurium, ibidem.num.66.
Venandi ius, indiuiduum eſt, ſect. 22. num.14. 187
Vendere qui promiſit, ſi non vult vendere, ſaltem conuenitur ad intereſſe, ſectio. 12. nu.26. 134
Vendere qui promiſit an præcisè cogi poſſit ad rei traditionem, ſectiò. 12. num.28. 134
Quid de rigore, quid æquitate attenta, num.29. ibidem.
Venditio cur indiuiſa ſit, ſect. 18.num. 71. 169
Venditio habet naturã indiuiſam, ſect. 18. num.53. 168
Venditio in ſolidum defendenda eſt, cuius natura indiuiſa eſt; horum verborum quis ſit ſenſus, ſect.18. numero 65. 169
Alius datur ſenſus, num.67. ibid.
Venditio indiuidua eſt, & quando, ſectio.22.nu.31. 188
Venditionem eſſe indiuiſam aliud eſt, aliud Fundum tradi eſſe indiuiduũ, vel diuiduum, ſect.18. nume. 70. pag. 169
Venditionis natura indiuiſa eſt, ſect.8. num.161. 111
Exemplum datur, num.162. ibid.
Venetiarum Ciuitas eſt Inſula ex Ripa, ſect.20.num.11. 176
Secus ex Baldo, num.12. ibidem.
Venetiarum Ciuitas, ſiue inſula ſit, ſiue non ſit inſula, non recognoſcit ſuperiorem, ſectio. 20. numero 13. pag. 176
Nec de iure, nec de facto, nec de facto, nec de iure, num.15. ibidem. pag. 177
Ideo communis patria eſt hodie, ex Menochio. ibid.
Verba explicans à ſola ſua voluntate pendentia, non ideo diſponit, ſi verba tractum temporis denotant, ſect. 12.num.21. 134
Verba proferens à ſola ſua voluntate pendentia, diſponit, ſi eà profert per verba præſentis temporis, ſect. 12.num.23. 134
Via eſt lata octo pedes in porrectum, ſect.6.num.38. 73
Quid ſi ex pacto fiat anguſtior? num. 39. ibid.
Viam conſtitui ſeruitus eſt, ſect.5. nu. 3. 58
Vlpianus I.C. floruit aliquo tempore ante Paulum, ſect. 21. numero 21. pag. 182
Vlpius Marcellus quo tempore Romã exornauerit, ſect.16.nu.11. 157
Volenti ſtipulatori ſolutio fieri poteſt in diuerſis rebus, ſect.20. nume.47. pag. 179
Volo adire hæreditatem, non eſt eam adire, ſect.12. num.22. 134
Voluntas agentis præſumitur in dubio conformis diſpoſitioni iuris, ſect. 6. num.74. 76
Vſus aliquando eſt ſeruitus quaſi prædialis, ſectio. 7. numero 92. pag. 90.
Vſus debetur à re perſonæ, ſect.7. numero 30. 85
Vſus eſt pars vſusfructus, ſect.7. numero 13. 84
Non tamen quatenus vſus eſt ſeruitus, num.14. ibid.
Sed quatenus eſt commoditas, nu.15. ibidem.

Vſus

INDEX.

Vſus eſt ad indigentiam perſonæ, ſect. 7. num. 6. 83

Vſus eſt totus in toto, & totus in qualibet parte vſusfructus, ſect. 7. nu. 71. 89

Vſus eſt ſeruitus indiuidua, ſect. 7. nu. 2. pag. 83

Vſus eſt ſeruitus perſonalis. ibidem, num. 3.

Vſus pars legari non poteſt, ibidem, num. 4.

Vſus non eſt in vſufructu tanquam ſeruitus, ſed tanquam commoditas, ſect. 7. num. 72. 89

Vſus perſonalis eſt, & ſua natura intranſmiſſibilis, ſect. 15. numero 21. pag. 155

Si tamen tranſmittatur, ſinguli hæredes non integrum vſum conſequuntur, ſed partem tantùm, num. 22. ibidem.

Quod tamen contingit potius occaſione, quàm ratione, num. 23. ibid.

Ideo pertinet potiùs ad factum, quàm ad ius, num. 24. ibidem.

Quare quò ad ius vnus ex hæredibus conſequitur vſum inſolidum, nu. 25. ibidem.

Vſus propriè ad perſonas pertinet, ſect. 7. num. 10. 84

Proportionaliter verò etiam ad prædia, num. 11. ibid.

Semper tamen indiuiduus, nume. 12. ibidem.

Vſus, qui non minuitur concurſu peruenit ad omnes inſolidum, ſect. 7. num. 34. 85

Vſus quòd ſit ſeruitus indiuidua quænam ſit vtilitas, ſect. 7. numero 36. pag. 86

Vſus requirit ſolam patientiam domini fundi ſeruientis, ſect. 7. nume. 22. 85

Vſufructuarius quod ſupereſt vendere poteſt, ſect. 6. num. 131. 80

Vſusfructus caſtro debitus eſt ſeruitus prædialis debita à re rei ex alijs, ſect. 7. num. 90. 90

Quos reijcit Author, num. 91. ibid.

Vſusfructus diuiduus eſt, ſect. 6. num. 49. 74

Vſusfructus eſt ſeruitus diuidua, ſect. 7. nu. 57. 87

Opponitur, num. 58. ibid.

Soluitur, num. 86. ibidem. 90

Vſusfructus ex Bartolo eſt indiuiduus ſecundum naturam, diuiduus tamen ex iuris diſpoſitione, ſect. 7. nu. 59. 88

Reijcitur Bartolus, num. 60. ibidem.

Vſusfructus fundi pluribus relictus, poteſt ab initio à quolibet inſolidum peti, ſect. 7. num. 51. 87

Licet per concurſum diuidatur deinde, num. 52. ibid.

Vſusfructus locari poteſt, & quomodo, ſect. 7. num. 45. 86

Vſusfructus nec ſine vſu eſſe poteſt, nec ſine fructu, ſect. 7. numero 70. pag. 89

Vſusfructus, nunquam plenè, & perfectè acquiritur, ſect. 7. nu. 55. 87

Infertur quò ad ius accreſcendi, nu. 56. ibid.

Vſusfructus non reſpicit indigentiam perſonæ, ſect. 6. num. 110. 79

Vſusfructus, quare ſit ſeruitus diuidua, ſect. 7. num. 65. 88.

Vſusfructus non poteſt eſſe ſine vſu, ſect. 7. num. 66. 88

Vſu-

Vſuſfructus quare diuiduus, alia ratio, ſect.7.num.77. 89
Vſuſfructus requirit hominis factum, humanamq́ue continuam operam, ſect.7.num.82. 89
Idem in vſu, num.83. ibidem.
Idem in Iuriſdictione, numero 84. ibidem.
Vſuſfructus ſolam requirit patientiã à domino fundi ſeruientis, ſect.7. num.15. 85
Vti pro parte non poſſumus, ſect.7. num.5. 83
Vxor, non ex iniuria, ſed ex libidine, in dubio proſtitui putatur, ſect.8. num.152. 111
Quod de iure vix admittit Author, num.154. ibid.
Vxor viro operas debet diurnas, non autem nocturnas, ſect.21.n.24. 183
Illæſo ſemper coniugali debito, num.25. ibidem.

FINIS.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google